

**Defensorium Montispieta
tis Contra figmenta omnia
emule falsitatis.**

Reuerēdissimo in christo Patri ac

dño. d. Bernardino sacrosanctę Rhomane ecclesie tituli scđę Crucis in Hierusalę presbytero Cardinali dignissimo: atq; sanctissimi dñi nostri Alexandri Pape sexti 7 aplice sedis legato delatere: Frater Bernardinus de Bussi de Mediolano ordinis Minorę de obseruatiã humilē ac debitã cōmēdationē

Licet sacratissimū Montē pietatis

diuinitus traditū oēs Rhomani pōtiffices qui ab eius primordio vsq; in presens extiterunt comprobant: Nō desinit tamē serpens antiquus humani generis inimicus ac pietatē impugnatō: pñs fidelū mentib; mortiferū virus infundere. atq; p quosdã soppistas a rationis tramite deuiātes: ipsi Montis quietem assidue perurbare. Qui illum tam verbis q̄ scriptis sub zeli specie colorat; euertere atq; eradicare conant; in maximū pauperę detrimentū: animarūq; dispēdiū: ac sacrosanctę Rhomane ecclesie (cui⁹ auctoritate fundatus est) dedec⁹ imensum. Eapropter Defensoriū eiusdē piissimī mōtis qđ deo inspirāte cōposui Reuerēdissime dñatiōi vře intitulauī: quā doctissimā esse atq; aplice sedis zelantissimā veritatēq; protectricē agnoui: Illā iterū atq; itez exorās: vt si ppter occupationū magnitudinē ad examinandā libz hui⁹ veritatē vacare nequerit: per aliquos probos ac sapiētes iuris vtriusq; doctores atq; theologos: religionis nrē nō emulos faciat pscrutari. Eiusq; verissima decisione cōperta: p ecclīasticas censuras auctoritate aplice aduersarijs ipsius montis ppetuū faciat imponi silentiū. Pro quo piissimo opere Reuerendissima dominatio vestra in hoc seculo meritū et laudem: In celis vero gloriā obtinebit eternā. Valeat feliciter Reuerēdissimus dñs meus 7 fidelissimi famuli sui munusculum acceptare dignetur. M̄i pridie kl. Februarij. M. cccc. xcviij.

Tabula Alphabetica

Tabula alphabetica

sup Defensorio sacri Montis pietatis.

A bonni speciem

Accipiens mutuo pecunia; sub vsuris pot eam alteri mutuare cum pacto q ille soluat vsurario pdictas vsuras. trac. ij. pte. iij. D

Accipiens lucrum p pecunia deposita ab eo q ei custodie se obligauit: licz iniuste faciat: non tñ comittit vsurā. Ibidem U. el. ij.

Ad quē pñet decidere z iudicare de vsuris Ad theologos: An pñ ad canonistas et legistas. Ibidem Z. la. iij.

Ad sedem aplicam recurrēdū est in dubijs. ibi dem M. la. iij. in fine.

Ad quē pñet inq̄rere de vsuris. tractatu. j. pte. iij. R. lo. ij.

Ad pncipē z prelatū spectat opa pietatis impendere subdit. z eoz utilitatibz insudare: ac eis fidelitacē seruare. trac. ij. pte. vij. L. circa medium vsq; ad finem

Ad vsuū cōmunē ordinata non debent ad particularē cōverti. Ibidem B. in fine

Ad augendū Montem multi sunt modi. Ibidem H.

Advocatoz laus z necessitas. eodē trac. pte. vij. U. z X.

Affirmates vsuras nō esse pctm̄ q̄liter puniant. Trac. j. pte. j. D. lo. ij.

Agentiū actus nō opant p̄ter eoz intentionē. Trac. ij. pte. iij. Z. ad finem.

An statutū possit aliqd̄ disponere contra ius naturale. trac. j. p. ij. L. circa mediū

Animus siue mens elicit̄ ex deliberatiōe. Trac. ij. pte. iij. Z. in fine

An valeat statutū q̄ missus in possessionē ex primo decreto lucrez frucez ratione interesse. ibi dem. S. el. ij.

Approbat̄ z cōfirmat̄ est Mons pietatis cum solutione denarij a pluribz summis pontificibus: qz̄z decisioni standū est ab oibz. Ibidem B. el. iij. Et ibi de auctoritate summi p̄ntificis cui magis est credendū z standum qz̄ sentētie totius mūdi hoim: et qz̄ oibz doctoribz z sanctis in decisione causariū. Ibidē etiam dicunt̄ multa de excellentia z v̄tute sedis aplicę

Approbat̄ōes ipsi sedis aplicę p bullas et breuia pro Monte pietatis cum solutione denarij ponūt̄ ad litterā in codez trac. parte. iij. per totam.

Argumenta cōtra Montē pietatis: licz falsa: ponūt̄. trac. j. par. j. p totam.

Argumentoz ipsoz̄ verissime z inexpugnabiles solutiones ponunt̄ in eodem tractatu. par

re. iij. per totam

Argumenta seraginta incōvincibilia clarissime demonstrantia iustificationē ipsius Montis cum solutione denarij: ponuntur tractatu. ij. parte. iij. per totam.

Argumentum valet a maiozitate rōnis. Ibidem H. la. ij. in fine.

Arz mercātie z mercenaria atq; agriculturę est necessaria ciuitatibz. eodem tractatu. parte. ij. S. z T.

Arguere ad partes est bonuz. eodem trac. parte iij. in p̄in.

Argumentū valet a sufficienti partū enumeratione. Ibidem R. in p̄in.

A scandalo est abstinendū. Trac. j. par. j. L. el. ij. z parte. iij. A

Auferēda est omnis occasio mali z fraudis. eodē trac. parte. j. S.

Auaroz detestatio. Trac. ij. pte. vij. L.

A verbis statuti nō est recedendū cum sunt clara. Trac. j. par. ij. Z. ad finem

Bona mentū est ibi culpā timere vbi culpa nō est: quō intelligatur. Trac. j. par. iij. X. ad finem

Bonum cōmunē z plurimum est melius particulari z paucor. Trac. j. pte. ij. B. post p̄mā col. z parte. iij. D. in penulti. col. z pte. iij. post p̄mā z. ij. trac. p. vij. Z. post p̄n. z M. in fine.

Campsoz pro auro dās monetā vel eoz tra: vel faciēs responderi aliunde pecuniam an possit lucrum exigere. trac. ij. parte. iij. D. Et ibi patet q̄ talia sunt cambia licita.

Capitis cōditiones debet habere qlibet p̄nceps z platus. eodem trac. p. vij. L.

Carmina in laudem Montis pietatis. eodem trac. par. ij. XX

Casus Montis ponit̄ in p̄mo trac. pte. j. L

Casus vni⁹ determinatio extrēdit̄ ad aliū ex idēitate rationis. eodem trac. pte. iij. D

Casus clarus nō requit̄ cōiecturas: nec interpretationē: nec consilium. ibidem X.

Causa p̄ se: z sine q̄ non: et p̄ accidens qd̄ sit tracta. j. pte. j. Z. circa mediū. z pte. iij. H. Et de cā finali: z sine qua nō: etiam tangit̄ in. ij. parte eiusdē tractatus. Z. in. ij. columna

Ciuitates p̄pter quid̄ construuntur. trac. ij. par. ij. in p̄in.

Ciuitas in quo loco bene edificat̄. ibidēz in fine secunde columnę

Cōmendabile est Montē pietatis cōstrui in oī ciuitate z terra. Ibidē per totā parrem.

Cōmunitas potest suis ciuibz imponere collectas in necessitatibz suis. trac. j. p. j. D

Cōmunitate peccante an omnes de illa peccent. ibidem X.

Tabula

Comunitas dicitur locupletari ex lucro suoz ci-
 uiu. *Ibidem* v.
Comunitas potest res subditoz eis auferre pro
 bono comunitatis: licet ipsi no consentirent. *trac.*
ij. pre. ij. P. lo. ij.
Consuetudo antiqz debet attendi. *trac. j. p. j. D.*
cl. ij. ante medium.
Considerandū est z attendendū qd facere qs con-
 suevit ad iudicandū de ei^o contractibz. *codez*
trac. pre. ij. X. ante medium
Contractus quid sit. z de contractū diuersitate
trac. j. pre. ij. U
Contractus diuersi fiunt in Monte pietatis. *Ibidem*
dem circa mediū. z trac. ij. p. ij. P. lo. ij.
Contractus mutui pignozis z locationis iustifi-
 catio. *trac. j. pre. ij. X.*
Contractus ex cōuentione legem accipiūt. *code*
trac. parte. ij. D. cl. ij.
Contractus dubius non debet iudicari malus
 nisi aliud appareat: sed poti^o bonus. *Trac. ij.*
par. ij. N. la. ij.
Custodia rerū Mont^{is} et ei^o gubernatio cui de-
 bet comitti. *code* *trac. p. vj. B. post medium.*
Custodie melius vnusquisqz ppria qz comunia
Ibidem
Custodes pignozū de qua culpa tenent. *trac. j.*
par. j. Z. N. finem. z par. ij. B. cl. ij. an finez
Damnū dicitur deducto lucro. *trac. ij.*
pre. ij. X.
Deliberatio concludere debet effectū
trac. ij. pre. ij. Z. in fine
De maleficio quod redundat ad utilitatē repu-
 blice aliqui quis reportat comodū. *eodem tra-*
ctatu. par. vj. N
Deus q̄tidie augmentabit Montē pietatis. *eo-*
dem trac. par. vj. B
Diffinitio ad diffinitionē z cōtra valet argumē-
 tū. Et diffinitio debet cōuerti cū suo diffinito
Trac. j. pre. j. P. z trac. ij. par. ij. U. z X. circa
medium.
Differētia inter locationem z contractum inno-
 minatū Facio vt des zc. *trac. j. par. ij. v. in pe-*
nultima columna.
Dignus est mercenarius mercede sua. *ibidez Z.*
in penul. colum. et trac. ij. par. ij. L et F. circa
medium
Distinguere oportet eum q̄ vult bene intelligere
Trac. j. pre. ij. U. post prin.
Disputatū fuit sepius cōtra Montē pietatis et
 semp aduersarij ei^o fuerūt cōfusi. *trac. ij. p. v.*
A. vsqz in finem illius partis.
Doctoribz sapiētiōibz est credendū z standum
 eoz determinatiōi: q̄ ipsi p̄nt interpretari legē
 dubiam. *trac. ij. pre. ij. M. la. ij.*
Doctores p̄pter tria debēt esse liberales. *ibidem*
v. Z. z A.
Doctores sunt privilegiati. *ibidem Z.*

Doctores iuris decem nominibus nūcupantur
Ibidem A.
Dolus probat ex cōiecturis. *trac. j. pre. ij. P.*
Dominū rei sui nullus pōt transferre in alium
 p̄tra volūtātē sui superioris. *trac. j. p. j. Z. cl. ij.*
 post primā colū.
Donatio patris in filium in potestate non valet
Trac. ij. p. ij. M. la. ij.
Dubioz curioz pars est eligenda. *trac. j. parte. j.*
L. cl. ij.

Episcopus debet esse pius z clemēs: ac
 subuenire suis subdit. *trac. ij. p. vj. D.*
 z *pre. vj. S. circa medium*
Eq̄litas in mutuo seruari debz in dando z reci-
 piēdo. al's est vsura: etiā si qd minimū recipia-
 tur vltra sortē. *trac. j. pre. j. D z J.*
Equalitas iusticie cōmutatiue in contractu non
 ledit modico excessu facto sine fraude. *codez*
trac. pre. ij. S
Erro: in cōtrahendo viciat cōtractum. *trac. j. p.*
ij. L. circa medium.
Exceptio in q̄busdā firmat regulā in reliquis. *eo-*
dem trac. p. j. R. ad finem
Ex sepatis non infertur: z ex diuersis non fit illa-
 tio. *codez trac. p. ij. U. in fine. z par. ij. Z. post*
medium
Experientia est omniū magistra. *eadem pre. ij. B*
ad finem
Exorbitans dispositio statuti d̄: fauorabilis q̄n
 cōcernit bonū animē. *Ibidem*
Expense ad eos p̄tinere debēt ad q̄z comodum
 negociū geritur. *trac. ij. p. ij. D z E.*
Expense vtilēs facere in re pignozata p̄tinēt ad
 eū cui^o est pign^o. z p̄nt experi z expi ab eo qui
 tenuit ipm pignus: q̄ etiā poterit fructus p̄di-
 cti pignozis retinere vsqz ad p̄dignam satisfi-
 ctionē expēsar: si ei aliter nō satisfiat. *ibidē E.*
Ex dicit causam p̄pinquā. Pro z propter remo-
 tam. *Ibidem v. la. ij. in fine*
Excusatio montis pietatis si vendi faciat pigno-
 ra nō luentiū ea tpe debito. etsi nō mutuet tan-
 tum quantū qs vellet. z toties q̄ciens petat. *eo-*
dem trac. p. vj. J. circa medium
Excellens locus glorie datur in celo pro republi-
 ca laborantibus z morientibus. *eodem trac. par-*
te. vj. M

Facere p̄ aliu est sicut facere p̄t seipm
trac. j. pre. j. U
Facere nō pōt qs noie alieno qd ei pro-
 hibitum est facere noie pprio. *Ibidem Z*
Fauore publice utilitat^{is} statuta recipiūt extēsi-
 onē contra regulas iuris. z p̄sone alias inhabi-
 les a statuto cōprehenduntur. *trac. ij. p. ij. A*
Fideiussoz idoneus non facilliter inuenit. *trac. j.*
par. ij. B. lo. ij. post primā colū.
Finis p̄ncipal^{is} qs dicat. *ibidē D. cl. ij. circa medo*

Alphabetica

Finis est principium in agilibus: et causa causa
 rii. trac. ij. p. ij. la. ij.
 Forma mutata et substantia intelligitur mutata.
 ibidem D. la. ij. circa medium.
 Fundamentis et principis deficientibus deficient reli
 qua. trac. j. p. ij. U. ante medium

Orat' obligat' aliqd facere: peccat exis
 gendo salariū p eo. eodē trac. p. j. Q. p.
 mediū. z p. ij. N. Ubi etiā dicit q' obli
 gatus aliqd facere gratis: tū pōt exigere expē
 sas. z idem habet ibidem U.
 Beniles p republica multis piculis se exponē
 tes: ac p patria z bono cōmuni mortē tolerā
 tes debent a cōmunitate imitari. trac. ij. p. vij. D

Habere aliqd dicit etiā ille q' nō habz eius
 dominū: sed solū gubernationē z pos
 sessionē z hōi. eodē trac. p. ij. D. el. ij.
 Homo homini seruitium debet. trac. j. parte. ij.
 X. in fine

Fnequitas in mutuo viciat eū. eodē trac.
 pre. j. A. el. ij. circa medium
 Intētio: mēs: z volūtas agētis attēden
 da est. trac. ij. p. ij. p. post pñ.

Interesse nunqd possit exigi ex mutuo. trac. j. p.
 j. B. el. ij. z p. ij. R. z T. z D. el. ij. z trac. ij. pre
 ij. P. circa finem

In vanū laborat q' solem facibz adiuuare certat
 trac. ij. par. ij. in pñ.

Judex potest extimare p̄cia rez. trac. j. p. ij. Z. in
 fine prime col.

Juniores sunt p̄spicatoses senioribz. eodē trac.
 pre. ij. Z. vbi etiā dicit q' plura cognouerunt
 q̄ senes. Quod debet intelligi de iunioribz. i.
 modernis doctoribz respectu antiq̄z. Quia si
 loq̄mur de senibz z iuuenibz modernis viuē
 tibus secus esset. qz in antiq̄s est sapientia: et
 in multo tpe prudentia: Job. xij. Nemo autē iu
 uenes eligit in duces: quia nō constat eos esse
 prudentes. iij. Eth.

Justicia et equalitas in dando z recipiendo de
 bet seruari in mutuo. qz si plus vel modicum
 recipiat q̄z datū sit: vsura cōmittit. trac. j. par
 te. j. D. z J.

Laborāsvbi laborat debet stipēdia reci
 pere. trac. ij. pre. ij. F. post medium
 Laudādi sunt ciues z p̄ncipes ac plari
 z oēs alij fauētes sancto pietatis Monti. co
 dem trac. pre. ij. X

Locupletari nō debet aliq̄s cū alteri' damno et
 iactura. trac. j. pre. ij. P. ad finē. et trac. ij. p.
 ij. B. el. ij. z F. la. ij. ante finem

Lucrū dicit' deducto onere eris alieni: et oī expē
 sa ac labore persone: z extimatione laboris: ac
 deducto omni damno. trac. ij. p. ij. X

MAli aliqd fieri nō debet p̄ q̄cunq; bo
 no habendo: vel malo vitādo. trac. j.
 par. j. B. ante medium

Malicijs oīs via ē p̄cludēda. ibi. S
 Malus euenit' nō imputat' ei q' aliqd ad bonū
 finem egit. eodē trac. pre. ij. L. circa mediū

Maximū meritū ac p̄mū adq̄runt bñfaciētes
 Monti pietatis. trac. ij. par. vij. L. vsq; ad R.
Melius est pro pauperibz q' Mons pietatis si
 at cum denario ab eis soluendo q̄z aliter. tra
 ctatu. j. p. ij. p.

Melius est pignori incūbere q̄z in p̄sonā agere
 Ibidē B. lo. ij. post primā col.

Medicoz condicio. trac. ij. p. vij. B

Ministri z famuli vsurarioz an teneant ad res
 stitutionē. trac. j. pre. j. L. la. ij. et tracta. ij. par.
 ij. S. la. ij.

Minimoz facilliter p̄sumit' donatio: maxie inf
 cōiunctas p̄sonas. trac. j. p. ij. L.

Minima sepe nō habent in cōsideratione quasi
 essent nulla. Ibidē Z. in prima col.

Montis pietatis z fautorū eius cōmēdatio ac
 aduersarioz ipsi' detestatio. In exord. p̄mi z
 secundi tractatus

Mons pietatis in oī patria debet erigi. tract. j.
 p. ij. per totam. z trac. ij. p. ij. p totam

Mons pietatis quare dicit' depositū apostolicū
 z qd est. z qre appellat' Mons. tract. ij. pre. j.
 per totam

Mons p̄pietatis. ibidem

Mons ipse in quibz locis sit cōstructus. eadem
 parte. circa medium

Mons pietatis est locus p̄uilegiat' sicut alia
 pia loca. eodem trac. p. ij. la. ij.

Mons pietatis quare approbat' est ab ecclia
 si est bonus. Ibidem D. la. ij.

Mons ipse vti ū debeat gubernari a diuitibus
 an hō a pauperibz. trac. ij. par. vij. B.

Multa collegia doctorū: et vniuersitates studi
 orū: ac plurimi iuris vtriusq; doctores z theo
 logi fecerūt consilia de iustificatiōe Montis
 pietatis cū denarij solutione. z recitant' in. ij.
 trac. pre. v. p totam

Mutuū debet esse gratuitū. trac. j. p. j. F. et B
 circa medium

Mutuare qm̄ tenet homo sub p̄cepto. ibides D
 circa medium.

Mutuū Montis est opus charitatis ac maxi
 mi meriti. trac. ij. pre. ij. B.

Mutuans nō peccat exigendo assēcuratiōē p
 instrumentū vel fideiussorem: aut p pignus z
 hōi. ibidem circa medium.

Mutuans potest exigere interesse expensarū: la
 borū ac dānoz: et aliq̄n inter esse lucri cessante
 trac. ij. pre. ij. E. et F. R. z L.

Nemo cogitur exhibere officii suū etiā
 in rebus publicis cū suo detrimento.

Tabula

tractatu. ij. parte. iij. L.
 Nemo facit iniusticiā petendo qđ sibi debet. ibi
 dem D. lo. iij. post medium
 Non grauant paupes ex mutuo Montis. sed
 subleuant. trac. j. p. iij. B.
 Non est bona ratio qđ iō nō sint expellendi iudei
 qđ postea chřiani fenerarent. ibidem L.
 Non entis nulle sunt qualitates. trac. ij. p. iij. D.
 lo. ij. circa finem
 Non debet aliquis desistere a bono opere exem
 plo eorū qui bñfacere nolunt. eodem trac. pre
 vj. B. in fine
 Nostra non sunt que nobiscū ferre nō possum?
 eodem trac. p. vij. P
 Notari⁹ non hñs salarium de publico an possit
 exigere aliqd pro bullis bñficiozū z bñdōi. eo
 dem trac. pre. iij. D. el. ij.
 Nullus tenet seruire pximo cū sua damno. tras
 ctatu. j. pre. iij. N. post mediu. z trac. ij. pre. iij.
 L. z B. in fine
 Nullus tenet suis sumptibz militare. trac. ij. pre
 iij. L.
 Nullus comittit crimē vsure in tractu montis
 Ibidem D. lo. ij. circa finem

Officiū suū nemini debet esse dānosuz
 Trac. ij. pre. iij. L. z J.
 Officiales Mōt⁹ pietat⁹ oēs pñt lici
 te accipere salariū suū pro laboribz: custodia: pē
 sione domus z bñdōi. Ibidē S z T
 Officiales mōtis quales debēt eligi z quō se de
 bent habere in gubernatione ei⁹. eodem trac.
 pre. vj. E z F.
 Offerre debent oēs Monti largiter fm cōdicio
 nem suā. eodē trac. p. vij. per totam
 Omnis potestas est a deo. eodem trac. pre. vj. L.
 post medium
 Ordo debet seruari in omnibus. eodem tracta.
 parte. vij. S.

Drafernalia bona sunt vxozū. trac. ij.
 pre. vij. L. post medium
 Participantes in crimine quō peccēt
 trac. j. parte. j. Z.
 Paruulos innocētes diligit deus: et ppē ipsos
 flagella remittit populus. Ibidem L.
 Paruulos quare deus facit mori. Ibidem cir
 ca finem
 Pecunia nō potest sine vicio vsure parere pecu
 niā. z quare. trac. j. pre. j. L.
 Per actiōes apras z cōcludētes agere debet qđ
 libet actor. trac. ij. p. iij. D. el. ij.
 Periculi suscepti causa nunqd aliqd possit acci
 pi a mutuāte vltra sortem. Ibidem R.
 Peritīs in arte credendū est. Ibidē M. la. ij. in
 fine. z L. post primā col.
 Precia rerū diuersimode exprimant. tractatu
 j. parte. ij. Z.

Peruersio finis alicuius actus peruertit ipsuz
 actum. trac. j. pre. j. E
 Peruersio nature et rōnis alicuius actus facit
 ipsum illi citū. ibidem F.
 Pietatis z elemosyne cōmendatio. trac. ij. p. vij.
 L. post medium
 Princeps potest ledere ius tertij ppter cōmunē
 z publicam vtilitatem Trac. j. pre. ij. B. post
 primam col.
 Primo cbaritas incipit a seipso. eodē trac. p. iij.
 N. circa mediū
 Principali nō viciofo: nec accessoriū censet vici
 osum. trac. ij. p. iij. B.
 Principes z platus qualis esse debet. eodē trac.
 p. vj. L.
 Princeps excedere debet alios in libertate. eodē
 trac. pre. vij. Z.
 Principiū: radix: causa: z origo cuiuscūqz acti
 onis debet attendi. eodē trac. p. iij. v. post pn.
 Probare non valens qđ in forma se probaturū
 opposuit cōdemnādu est ad expensas ppter
 hoc a parte cōtraria factas. trac. j. p. j. D.
 Pro exercitio circa spūalia nūquid possit aliqd
 exigi ex pacto. trac. j. p. iij. E. el. ij. post mediu.
 z trac. ij. pre. iij. D. el. ij.
 Prohibitiū generaliter facit nihil intelligi cons
 cessum nisi sic specialiter exceptum. trac. j. p. j.
 R. in fine
 Pro rata cōmodi debet etiā incōmodū sentiri.
 eodem trac. p. iij. R z U.
 Proximi offensio est vitanda. trac. j. p. j. R.
 Pueroz pcessio in oblatione Mont⁹. et de eo
 rum educatione et conuersatione. trac. ij. pre
 vij. D et E.
 Pulcra doctrina Baldi qñ liceat mutuantē re
 cipe vltra sortem sine vicio vsure. eodē trac.
 p. iij. P

Quando pōt peti inesse lucri cessantis
 ex mutuo. trac. j. p. j. B. el. ij. et pre. iij.
 eiusdē trac. L. z trac. ij. pre. iij. F. la. j.
 Qual⁹ puniri debēt inq̄sitores impu
 rates de heresi eos qđ dicunt Montem pietat⁹
 ratis nō eē vsurariū. trac. j. p. iij. R. lo. ij.
 Quando oēs anciani qđ repñtant totam cōitatē
 alicui contractui noie oim de cōmunitate cō
 senserunt: an totus pplus dicatur consensisse
 Ibid D. lo. ij.
 Qñ pstat de inesse futuro pē deduci in pactū i
 mutuo. trac. ij. p. iij. J. lo. ij.
 Que ponunt in tractu ad cautelā non ledunt
 naturam ipsius contract⁹ / nec ius cōmune:
 Ibid B. in fine.
 Quilibet psumitur bonus in dubio. trac. ij. pre
 vj. L. in pn.
 Qui habet aliqd in deposito non dormiat: s; vi
 vigilet. Ibidem F.
 Quis potest cum bona conscientia accipere mu

Alphabetica

Unum Montis. Ibidem J.
 Quod directe fieri non potest: non debet fieri p
 indirectū. trac. j. par. j. Z
 Quod est phibitū vna via: ad illud alia via nō
 est eundū. Ibidem
 Quod quis nō potest agere noie suo: nec alieno
 poterit. Ibidem Z.
 Quod fit auctoritate ppria pro cōi vtilitate: vas
 let etiāsi aliq̄ue particulares p̄sone contradice
 rent. trac. ij. p. ij. N. la. ij. circa mediū
 Quod meū est: amplius meū fieri nō p̄t. ibidez
 D. lo. ij. post medium
 Quod fauore alicuius est introductū nō debet
 ad eius damnū reuocari. eodē trac. p. vj. B
 post medium
 Quō intelligit illud q̄ quicqd̄ accidit forti rei
 mutuate est vsura. eodē trac. pte. ij. U. cir
 ca medium

Ratio est mens et anima legis. trac. ij. p.
 ij. D. el. ij.
 Remuneratiōis intuitu mlt̄a cōcedū
 tur q̄ al̄s nō cōcederent. Ibidē E. lo. ij.
 Reuelationib; diuis Mons pietatis cū denas
 r̄ij solutiōe est declaratus placere christo z ab
 ipso fundatus. Ibidem B. el. ij.
 Ruit domus falsitatis quia sup̄ arenas funda
 ta est. trac. j. p. ij. D.

Salariū cōcedēs d̄: illud qd̄ statuit p̄s
 latus ad quē p̄tinet taxare salaria. trac.
 ij. pte. ij. L. in fine.
 Salariū oparij cōcedens p̄t statui a cōitate.
 Ibidem Q.
 Statuēs q̄ mutuas nō possit accipe vltra du
 os solidos p̄ duarō: nō dicit p̄mittere vsurā
 Ibidem H. la. ij.
 Sententiā semel iuridice lata facit ius in h̄. ibi
 dem R. la. ij.
 Sententiā est iuridice lata z sepe contra aduersa
 rios Montis pietatis. Ibidē. z eiusdē trac.
 pte. v. B.
 Sententiā p̄ia miscēie est ab omnib; dānanda
 trac. ij. pte. ij. B. el. ij.
 Senties cōmodum debet etiā incōmodū senti
 re. eodē trac. pte. vj. in p̄n.
 Si cā originalis nō fuit mutui: ex pact̄ in cons
 tractu appositis nō inducitur cōtract̄ vsurari
 eodē trac. pte. ij. v. la. ij.
 Si emergeret casus in quo obfuarō legis esset
 damnosa cōi vtilitati: non esset seruanda. Ibi
 dem L. el. ij.
 Si vsura cōmitteret̄ in Monte pietatis p̄ eo q̄
 officiales recipiūt salariū a mutuatarijs: ea
 d̄ rōne cōmitteret̄ si ipm̄ reciperet̄ a cōmuni
 tate vel ab aliq̄ p̄iculari p̄sone nō accipiente
 mutuū. Ibidem R. el. ij.
 Si nihil ponit̄ inesse. eodē trac. p. ij. S. circa fi.

Scientia est donum dei z hominē nobilitat. eodē
 dem trac. par. vj. v.
 Societatis vtilitas z locū ditas. trac. ij. parte. ij
 post p̄in.
 Soluentes pagas militib; z cōmissarij taxari
 an possint recipe tantū p̄ cētenario. eodē trac.
 pte. ij. L. lo. ij.
 Scrupulositas est vitanda. trac. j. p. ij. B. in fi.
 z trac. ij. p. ij. R. in fine.

Tempus nō debet vendi. z qm̄ aliqd̄ sol
 uit p̄ diuisionē t̄pis: an sp̄ sit vsura
 trac. j. p. j. B. z pte. ij. R
 Tyrānus in q̄ differat a bono p̄ncipe. z econtra
 trac. ij. pte. ij. R. in fine.

Ualidior p̄sumptio eligit imbecilliorē.
 trac. ij. pte. ij. R. el. ij.
 Ubi est oīno eadē ratio z in oīb; sili
 tudo nō d̄ lex extēdi. s; ille casus sub
 eadē legis dispositiōe includitur. Ibidem D
 el. ij. post medium
 Ubi est eadem ratio debet esse idem ius. trac. j.
 p. j. M. in fine.
 Ua nimis stricta in determinanda nō est bene
 rita. trac. ij. p. ij. R. el. ij.
 Una p̄sone diuersis respectib; p̄t tenere vicez
 duoz. trac. j. p. ij. U. ante finem.
 Utilitas cōis z publica p̄ferēda est puare. ibidē
 B. post p̄mā col. z p. ij. post p̄n. et trac. ij. pte
 vj. circa mediū. z M. in fine.
 Utilitatem publicā et cōmūnem q̄rere p̄ncipa
 liter debem; nō priuatā. eodē trac. p. ij. D. in
 penult. colū.
 Utilitas publica est iusta causa ad statuēdum
 aliqd̄ p̄ra ea q̄ competūt de iure civili z natu
 rali. trac. ij. p. ij. B.
 Utile valde est ppl̄is nō habere publicū vsurā
 rium. trac. j. p. ij. P
 Usure diffinitio. trac. j. p. j. P
 Usuras nec impator: nec papa p̄mittere potest
 Ibidem N. la. ij.
 Usurario:ū publicozum pena. Ibidem P. cir
 ca finem.
 Usurarius p̄t deducere exp̄sas vtilēs in re p̄
 gnozata factas. eodē tractatu. p. ij. B. lo. ij
 in fine. z trac. ij. pte. ij. E. post p̄n.
 Usurarius nō est q̄ mutuat vt damnū euitet: z
 ininteresse suū in pactum deducit. trac. ij. parte
 ij. M z N.
 Usure aliq̄ sunt punitorie: aliq̄e cōpensatorie:
 z aliq̄ lucratorie. Ibidem F. la. ij. post p̄n.
 Usura nō cōmittit̄ nisi in mutuo vero vel palli
 ato. ibidem D. lo. ij. circa mediū.
 Usure q̄rē sunt phibite. ibidē P. lo. post p̄n.
 Usurarius non est qui accipit lucrū de pecunia
 concessa siue locata non translato dominio
 Ibidem L. la. ij.

Tabula summaria contentorū

Alia Tabula breuis

continentie Defensorij.

In primo tractatu diuiso in quatuor partes arguitur quadraginta modis contra Montē pietatis. Et hoc in prima parte que appellatur Contrarietas.

In secunda autē parte dicta Veritatis declaratur Veritas et equitas contractuū Montis. et quod modo non est usura accipere denarium a mutuarijs.

In tertia vero parte que dicitur Solubilitatis resoluuntur et ad terram p̄sternunt omnia argumenta aduersarioꝝ ipsius Montis.

In quarta autē parte que dicitur Probabilitatis probatur sacrum Montem pietatis debere erigi in omni patria.

In secundo autē tractatu diuiso in septē partes ostenditur cōueniens appellatio ipsius montis. Et hoc in prima parte que dicitur Nominatio.

In secunda hō parte dicta Cōmēdatiōis declaratur quod est valde cōmendabile quod omnis ciuitas habeat Montē p̄dictum.

In tertia autē parte appellata iustificatiōis probatur sexaginta fundamentis iustificatio ipsius montis.

In quarta parte que dicitur Confirmatiōis recitantur ad litterā littere apostolice cōfirmantes ipsū montem et iustum esse declarantes.

In quinta parte que dicta est Approbatiōis ponuntur attestatiōes collegioꝝ et iuris vtriusque peritoꝝ ac theologoꝝ qui suis cōsilijs super hoc editis approbauerunt montē pietatis predictum esse iustissimū. et disputatiōes super hoc facte ibidem recitantur.

In sexta parte appellata Regulatiōis ostenditur quod debet ipse Mons bñ gubernari ac regulari.

In septima hō et vltima parte que dicitur Oblatiōis tractatur de oblatiōibus faciendis ipsi monti. et omnes vt abundanter de facultatibus suis ei offerant animātur.

De p̄dictis autē duobus tractatibus poterūt fieri duodecim pulcre p̄dicatiōes ad minus.

Prefatio in sequentem librum

In nomine domini no

stri Jesu christi ac gloriose virginis Marie mar-
tris eius Incipit Defensorium sacratissimi Mo-
ntis pietatis: editum a Fratre Berardino de Bu-
sti ordinis Minorum de obseruantia. Quod continet
duos pulcros tractatus. Atque compositum fuit ad
complacentiam beati patris Fratris Bernardi
ni Feltrini eiusdem Ordinis: qui sepius ipsum
Fratre Bernadinum hortatus est ut aliquid in scri-
ptis redigeret de iustificatione ac utilitate ipsius
saluberrimi Montis: dicens ei. Ego liberer vi-
deo scripta vestra.

Tractatus primus A

Mons dei mons

M pinguis Mons in quo beneplaci-
tum est deo habitare in eo. Et enim
dominus habitabit in finem Psal-
mo. lxxv. q. incipit. Exurgat deus et
dissipentur inimici eius: et fugiant
qui tederunt eum a facie eius etc. Et optime appli-
cari potest contra aduersarios Montis pietatis:
qui licet sepe latrauerint contra ipsum sacra-
tissimum Montem et conati fuerint ipsum de-
struere: tamen deus finaliter eos confudit: et in
ipso Monte se habitare ostendit: et ipsum in per-
petuum duratum confirmavit: ac in mundo illu-
stratissimum fecit. De quo turbationem habent
omnes misericordie inimici. Unde de eo inquit
idem propheta psal. lxxv. Illuminans tu miseras
biliter a montibus eternis: turbati sunt omnes
insipientes corde. In predicto etiam psal. lxxv. di-
cit. Mons coagulatus: mons pinguis. i. ex di-
uersis elemosynis coadunatus est iste Mons pietatis
qui rempublicam et communiam omnium incolarum
et voragine hebraicorum usurarum macilentam
sua continua subuentione impinguabit. Sequitur
autem predictus propheta ibidem. Ut quid suspicamini
motus coagulatos? Quod dicit contra eius im-
pugnatores suspicantes omnes contractus Montis
esse solum unum contractum mutui: coagula-
tum diuersis circumstantiis: et consequenter usu-
rarium finem eos Qui tamen sunt decepti. Nam sunt
plures contractus ipsius Montis ut infra vi-
debit. Ibidem quoque subdit prefatus propheta.
Currus dei decem milibus. i. est Mons iste pieta-
tis: educens eos de multis anxietatibus et picu-
lis. Et ponit numerus determinat pro indetermi-
nato. Vel hoc dicitur ad denotandam multitudinem
scholarium istius societatis: per quam pueniunt
ad eternam felicitatem. Sequitur autem propheta
Multiplex. i. est insubuentio. Nam diuersimodo
de puidet vnicuique secundum maiorem et minorem indige-
ntiam: et pro diuersis pauperum necessitatibus. Multi-
tudine letantium: serunt propter ipsum Montem benedi-

ctum. Dominus in eis in sinu in sancto. id est sicut leg-
data in more sinai fuit sine macula et sancta: ita
istius Montis capitula et statuta. Sequitur pro-
pheta ibidem alloquendo ipsum montem. Ascen-
disti in altum: cepisti captiuitatem. id est velint nos
lint aduersarii pietatis erectus es magnus: et con-
gregasti magna copiam elemosynarum. Accepisti
dona in hominibus. i. distribuenda. Et enim non cre-
dentes. i. erunt eius aduersarii: inhabitare domi-
num deum. i. in ipso monte. Benedictus dominus
die quorundam prosperum iter faciet nobis deus salu-
tarium nostrorum. Deus noster deus saluos faci-
endi: et domini domini exitus mortis. id est deus quod die
faciet prosperum istum Montem saluare: per quem
multi eribunt de morte hebraicarum voraginum.
Sequitur. Veritatem deus confringet capita in-
imicorum suorum: verticem capilli pambulantium
in delictis suis. Quod dicit contra aduersarios
ipsius Montis. B De deuotione autem christia-
nis qui faciunt ipsum Montem: et pro eius am-
pliatione ac conseruatione laborant. Et de illis
qui se faciunt ascribi in schola Montis: et adim-
plent ea que in ipsius schole capitulis continen-
tur: propter que opera sanctificatur anime eorum:
possumus dicere cum eodem propheta Psalmo
lxxv. Induxit eos dominus in montem sanctifica-
tionis sue. Montem quem adquisiuit dextera
eius. i. in cruce extensa. De quo Monte diuino
quatuor in presenti tractatu considerationes fa-
ciemus. Prima dicitur Contrarietatis. Secun-
da Veritatis. Tertia Solubilitatis. Quarta
appellabitur Probabilitatis.

Bars prima huius tractatus
que dicitur Contrarietatis. E

Pro meliori intel

P lectu omnium infradicendorum ponendi
videtur primo Casus qui talis est.
Quedam communitas ad effugendam voragi-
nem hebraicarum usurarum quibus pauperes
christiani dictum consumuntur: et ut indigentibus
charitativam subuentionem facere possint: habet
certam quantitatem pecunie de communibus redditibus
acceptam: vel ex oblationibus incolarum
vtriusque sexus congregatam ad beneficium et com-
modum omnium indigentium tam de ciuitate quam de
comitatu ac districtu ipsius: ut in necessitatibus
suis habere possint pecuniam per quam sibi et suis
subueniant. Quam quidem quantitatem pecunie
sic congregatam ipsa communitas intendit con-
seruare et custodire ad perpetuum obsequium ip-
sorum indigentium tam presentium quam futurorum:
et inter eos distribuere equaliter quantum fieri
potest secundum indigentiam ipsorum. Et prope statuit et ordi-
nauit modum et mensuram dicte pecunie distribuende

Primitractus Prima pars

Statuēs q̄ cuiuslibet petenti nō liceat dare ultra certā summā pro q̄libet vice cū termino restituē di vsq; ad annū v̄l circa. Et b̄ vt plures possint participare d̄ dicta pecunia. Et vt hec meli⁹ pos sint fieri: deputauit mīstros q̄ custodirēt dictaz pecuniā: z q̄ eā distribuerent inter petentes. ac pi gnoza ab eis acciperent: z suo piculo eā custodi/ rent: z a volentib; restituere pecuniaz acciperēt: ac pignora eius redderēt. Illorū autē q̄ infra ter/ minū pignora sua nō luerēt: p̄missis banimentis vendi facerēt ex tacto mādato ipsorū mutuarari orū. i. eorū q̄ pecuniā sub talib; pignorib; mutuo accepissent. Quib; v̄ditis pecuniā ipsam recipe/ rent. z illud qd̄ superesset de pecunia debita fide liter ipsis pignorantib; vel alteri cuius magis intererit restituerēt. Et de p̄dictis oib; computū tenerēt. z libros datorū ac acceptorū. p̄scriberent et rōnes administratiōis sue redderēt. Quia vero pro p̄dictis expediendis necesse est domū cōdu/ cere idoneā ad tale exercitiū: et pro ea soluere p̄sionē. Nō em̄ puenient fieret siue exerceret mu/ tuū in platea. q; idigētes sepe p̄cederent z ma/ xime mulieres. Itē m̄ta possent occurrere picu/ la si n̄ fieret in domo sed in platea. Necesse q; est h̄c capfas ac alia instrumēta ad conuersatiōez pignoz necessaria. et p̄dictis mīstros laborū suorū ac industrie salariū cōpetēs p̄bere. P̄dicta cō/ munitas q̄ nihil aliū oīno re habere intrēdit nec effectualit̄ re habet nisi solā sortē p̄stā quaz non vult diminui: sed ipsis idigētib; p̄sentib; z alijs p̄ tpe futuris p̄peruo vt dictū est p̄seruari. Sta/ tuit p̄dictā expensam faciendā esse p̄ illos q̄ pecu/ niā accipiēt. Et vt q̄ntū fieri p̄ eql̄iter distribu/ atur: hec expensa: ordinauit q̄ q̄libet eorū soluat p̄ pecuniā quā accipiet vñs denariū siue aliquid plus vel min⁹ p̄ singulo mense p̄ libra vel floren/ no: existimans se tantū exigere q̄ satisfaciāt ad p̄dictā expensam necessariā. Verū q; de futuris cōtingentib; n̄ pōt dari certa rō v̄l q̄ntitas. Si multi erūt petētes z accipiētes de illa pecunia p̄ dicto mō: m̄ti etiā erūt denarij: Esti pauci erūt de illa accipientes: etiā erūt pauci denarij p̄ pre/ dictis expēsis habiti. Declarauit q̄ si in fine an/ ni inuenient tot denarij v̄tra sortē q̄ possint suf/ ficere p̄dictis expēsis: bñ q̄dem Si nō min⁹: tūc illd̄ qd̄ ipsis officialib; deficiet suppleat̄ in anno seq̄nti de redditib; ipsi⁹ anni. Et hoc egit vt ipsi ministri sint magis solliciti ad apiendum Mon/ tē z subueniēdū indigētib; ne sibi deficiat salari/ um suū. Si autē plures denarij reperi fuerint q̄ sint necessarij p̄ dictis expēsis: tunc fiant banni/ mēta vt illi q̄ intendūt re habere illā ex crescentiā sibi cōtingētem teneant cōparere infra certū tpe: puta q̄ndecim diez ad habendā illā: et eis dabit̄ p̄ p̄tingenti portione in q̄tū erit possibile. Et idē fiet illis q̄ post acceptū mutū infra q̄ndecim di/ es prestati fuerint se intendere re habere ex cres/ centiā illā p̄ sua p̄siqua erit. Illi autē q̄ nec presta

bunt infra p̄dictū tpe: nec post bānimenta p̄dicta p̄parebūt in termino assignato: ex nunc pur ex/ tunc: et ex tunc pur ex nunc intelligant esse conten/ ti. Immo mādare ipsis officialib; q̄ amore dei pro ania eorū z suorū mortuorū illaz ex crescentiā erogent paupib;: et in pios vsus cōuertāt de cō/ sensu duorū sacerdotū vel religiosorū: aut aliorū hoim bone fame z vite. Itē ipsi qui de dicta pecu/ nia accipiēt intelligant mādare p̄dictis offici/ alib; q̄ si infra annū ab accepta pecunia nō resti/ tuerint eā ac pignora sua nō luerint: vendi ea fa/ ciant ad hastā: et sibi restituāt de p̄cio eorū illud qd̄ superit: deductis oib; p̄dictis expēsis z sala/ rijs cū ipsa pecunia habitata: ita q̄ mōs totalit̄ ser/ uet̄ indēnis. Et p̄dictis oib; ordinatiōib; cōsensu sic libere z sponte populus ad b̄ specialit̄ conuo/ catus. Et p̄fata om̄ia statuta et alia circa ipm̄ Montē ordinata facta fuerunt auctoritate dñi Ep̄i illi⁹ diocesis vel ei⁹ vicarij generalis. et sicut p̄ncipis secularis. Querit̄ modo. Nunqd̄ pre/ dicta recte z fm̄ deuz ac sine alicui⁹ vsure z pcti/ vicio fieri potuerūt. **D** Respondēt q̄daz nō bñ intelligētes: q̄ nō Qui suā falsam opinionē m̄tis roborare nitunt̄ argumētis. Quoz dicta nō solū fidelit̄ recitabo: sed etiā oia q̄ ali q̄ modo contra ipm̄ Montē ad duci possent referā: quia veritas magis exagitata: magis splēdescit i lucez. c. li. xxxv. q. ix. Arguant̄ q̄ aduersarij p̄erat̄ z di/ cant̄ q̄cqd̄ volunt Sciētes q̄ euz hec plene: imo nec aliq̄liter semiplene: imo nullaten⁹ illa q̄ con/ tra Montē opposuerūt. p̄bare potuerint de iure veniūt p̄ om̄i expensa z dāno qd̄ ex hac oppositiō/ ne Mons ipse p̄tulit condēnā dī. c. statumimus. in p̄iculo adijciētes. de elec. li. vj. **E** Primo igit sic arguūt. Dis cōtract⁹ mutui in q̄ p̄uertit̄ finis p̄ncipalis ipsi⁹ mutui est illicitus. Bit̄ em̄ **P**hs. i. j. **P**ol. et. j. **E**th. ac. ij. **P**hys. et. b. **T**ho. in. j. contra gentiles: q̄ ratio eorū q̄ sunt ad finē sumitur ex fine. Et sic ea que sunt propter finem rātū habēt de bonitate vel malicia: licito vel illicito: rectitudine vel p̄uersitate quantum cōcordāt vel discordant a suo fine. Sed iste contractus mutui est huiusmodi: q; in eo p̄uertit̄ p̄ncipalis finis mutui. Ut em̄ inq̄t̄ **P**etr⁹ de Tarant. i. ij. sentent. dist. xxxv. et bñs **T**ho. in suo libello de vsuris. in tractatu d̄ restitutionib;. c. j. **F**inis p̄ncipalis p̄pter quem introductum est ipm̄ mu/ tuum tam de iure diuino q̄ ex iure naturali: est subleuatio indigentie proximi. Sed in tali con/ tractu iste finis p̄uertit̄. quia indigentia proximi non subleuatur sed pot⁹ auget̄. Qui em̄ an̄ mu/ tuū erat paup; post redditiōē mutui est paupes/ rior. quia subtrahit̄ sibi de sua substantia tantū pro libra vel floreno pro singulo mense quo reci/ nit pecuniam. q̄ zc. **S**ecdo sic arguunt. Dis cōtract⁹ mutui in q̄ p̄uertit̄ natura z ratio ipsi⁹ mutui est illicit⁹. Et idē est de alijs omnib; contractib; contentis sub iusticia cōmutatiua. s.

que dicitur Contrarietatis

venditio: transmutatio: deposito. et sic de alijs
 Qd patet per ea que habent et notant in c. cu di
 lecti. de emp. et ven. et in l. ij. l. d. rescin. ven. et in
 c. in ciuitate. et c. nauigati. de vsur. et in c. pmu/
 rationes. et c. iniustiu. de rez pmu. et Rich. d. me
 dia villa in suo qdlib. et Scoru in. iij. dist. xv. et
 b. iij. l. ij. q. lxxvij. Sed in isto contractu mu
 tui puerit natura et ro ipsi mutuus. qz mutuu
 de sui natura debet esse gratuitu. als est vsura.
 De q p oes doc. in rubrica de vsuris in antiqs.
 et in l. ij. §. mutui datio. et l. rogasti. §. si tibi. ff.
 si cer. pe. An ingi veritatis chis in qe Lu. vj. c.
 Mutuu date nihil inde sperantes. Transsumi
 p. iue in c. cosulur. de vsur. et in c. conqst. eodez
 tit. ait glo. qz duo contractu de sui natura snt gra
 tuiti. l. mutuu et comodatu. et qz si mutuu no sit
 gratuitu: statim est vsura. Et idē de glo. i. §. qd
 aut. xij. q. iij. et Alex. de Ales in. iij. p. sūme. q.
 lx. vj. de pcepto mutui. in pmo mēb. o. et oes the
 ologi: canoniste: et legitte idē tenēt. Et pbat etiā
 bec vitas p. c. ij. et iij. p. iij. q. iij. In isto aut mu
 tuo Mutui no mutuat grat. qz oportet solue
 re denariu p libra vel floreno. q est licituz. quia
 in eo puerit natura mutui. **S** Et aduertē
 dū fin predictos aduersarios qz ista gratitudo
 siue istd gratitū no cōstitit solū in hō ipse mu
 tuas nihil recipiat vltra sortē in seipō. Sed p
 cipaliter pstitit in hoc qz ipse recipiēs mutuu
 no cogat vel inducat ex pncipali intentōe vel pacto
 soluere aliqd vltra sortē rōne mutui. Neqz em
 min⁹ gnat accipiēs mutuu si rōne ei⁹ cogat sol
 uere aliqd vltra sortē alteri tertio: qz si illd sol
 ueret ipi mutuari. Ex vtroqz em gnat ipse acci
 piēs mutuu. Parz at refert qd ex eqpollitibz sū
 ac. c. liz. ex qdā. d. testi. et. l. certū. ff. si cer. pe. Si
 cut qz n pōt mutuas licite recipere aliqd vltra sortē
 rōne rei mutuate pncipali intentōe vel pacto
 p seipō vel vt adqrat sibipfi. Ita nec p alio: vel
 vt adqrat alteri. Et h patet in ruzore qz sicut non
 pōt adqreere sibipfi p dicto mō: ita nec etiā pu
 pillo suo. xlvj. di. c. sicut nō suo. in tex. et in glo. et
 in c. qd nō licet. d. reg. iur. l. vj. in tex. et in glo. et
 notat Alex. de Ales i suo trac. d. vsur. et b. Tho.
 mas vbi s. Et sicut nō pōt qz ex mutuo accipere vl
 tra sortē vt adqrat sibipfi: ita nec etiā vt illd det
 paupibz. qz sub pceptu pietat⁹ nō est impietas cō
 mittēda. de prouer. i. si. c. j. et j. c. Nō est pu
 tāda. et xxx. q. j. c. Nolle. et. xij. q. v. ca. forte. vbi
 puz: qz nō sūt faciēda mala vt eueniāt bona: fm
 dictū apli ad Roma. iij. Si qz nō ē licitū dicere
 vnu mēdaciū p qdūqz vilitate. c. sup eo. d. vsu.
 multo min⁹ ē licitū fenerari vt subuentat indi
 gētibz. An nec etiā pōt qz recipere vltra sortē ex mu
 tuo mō sup dicto: vt illd adqrat captiuus et de
 puter eoz redēpriōi. c. sup eo. de vsu. in tex. et in
 glo. De q plene p Host. in sūma. in ti. de vsuris.
 in. §. An aliq. et p Jo. an. in c. pcrim. de reg. iij. l.
 vj. in mercuri. Qui dicunt qz ptractus vsurari⁹

nō debet pmitteri ppter aliqd bonū qd inde videz
 at oziri: nec ppter aliqd malū qd inde videat cui
 tari. et allegat c. in oibz. de vsu. et c. qz qz. co. et. l.
 vj. et c. Neqz. xij. q. ij. Et idē dixit Pe. de anch.
 in repetitione regule pcti venia. i. vj. vbi allegat
 multa iura hoc pbātia que cā breuitat⁹ omitto
 Et de hoc nō est aliqten⁹ dubitandū. Poti⁹ em
 qz debet tolerare oēm penā et mortē qz pctm cō
 mittere. d. c. Neqz. et. cita ne. xij. q. v. et. c. fact⁹
 extra d. his qz vi met⁹ ve cā fi. et. c. pmu itaqz. xij.
 q. ij. An Ansel. in. li. de similitudinibz. c. penul. ait.
 Si pctm est inbonozare deū: hoc hō non debet
 facere etiā si necesse esset qdqd de⁹ nō est pire. Et
 go mlto min⁹ licitū est peccare p vsurā vl aliter
 p aliq vilitate vel cōseruatiōe ciuitat⁹. Prefea
 qz mutuu debeat esse oīno gratuitu pbat per dis
 ctū pbi in. j. Pbyfi. vbi ait qz ea qz sunt d. ratione
 diffiniētū: sunt etiā de rōne diffinici. sicut ea qz
 sunt de rōne animalis: sunt etiā de rōne hois. Lu
 g de rōne mutui sit ipa datio: qz patet ex hoc qz
 iste ptract⁹ alio noie vocat⁹ mutui datio: vt patz
 in. l. j. ff. si cer. pe. et per Sco. in. iij. dist. xv. q. ij.
 Oportet qz ea qz sunt de rōne dationis: sint etiā
 de rōne ipsi⁹ mutui. De rōne aut dationis est oī
 moda liberalitas. vt inqz scūis Tho. i suo trac.
 de vsur. in pn. vbi ipsemet facit istā eandē rōem.
 An sicut elemosyna de cui⁹ rōne est ipsa datio:
 iuxta illud Lu. xij. Date elemosynā: debet eē oī
 no gratuita. ita qz paupes ipsam recipiētes nō co
 gan⁹ rōne accepte elemosyne aliqd gnamē subi
 re vel aliqd soluere. qz als puereret rō et natu
 ra ipsi⁹ elemosyne qz reqrit oimodā gratitudinē
 ac exclusionē cuiuslibet oner⁹ a recipiente. Ita et
 ipm mutuu de cui⁹ rōne est ipa datio. vt patz
 Lu. vj. vbi. Mutuu date et. An etiā d. secūda
 elemosyna: debet eē oīno gratuitu: et ab oīni gra
 uamine recipiētis penit⁹ alienū. als erit illicitū.
 et cōsequēter: in casu nōo videz reprobadū. **D**
 Tertio sic arguit. Ois ptract⁹ mutui qz est p ius
 sticiā est illicit⁹. qd patet. qz iusticia habet rōnez
 debiti. et debitu bz rōnem pcepti. iuxta illud ad
 Rho. xij. Reddite oibz debita. et psequēnt illd qd
 est p iusticiā: est ptra debitu et pceptū. et p pns
 pctm mortale et illicitū. Nā iniusticia in suo ge
 nere est pctm mortale qz priat charitatē. vt per
 Tho. ij. q. lxx. Sed iste cōtract⁹ mutui est p ius
 sticiā. qz fm Pbm. v. Erb. vbi Alber. magnus et
 scūis Tho. Ad iusticiā cōmutatiuā reqrit qz rā
 tū sit datū qntū acceptū: ita qz vnum nō excedat
 aliez. als recedit ab eqllitate: et māifeste sit p ius
 sticiā: et ille qz pl⁹ habuit tenet. ex debito iusticie
 illud restituere vt fiat eqllitas inf eoz: et iusticia
 seruet. Lū g in isto pccu mutui nō seruet eqllitas
 in dando et recipiēdo. qz plus recipit a mutuate
 qz dedit. qz ē illicit⁹ ppter ineqllitate iusticie cōmu
 tatiue. Mutuu ei siue mutui datio ē spēs iustij
 cie pmutatiue: vt declarat. b. Tho. ij. q. lxx. ar. 3.
 et Sco. in. iij. di. xv. q. ij. Et pnt tales mutuat⁹

Primi tractatus Prima pars

tenent restituere illā excreſcentiā illis i q̄b̄ eam
repperūt. z amplius nō debēt aliqd̄ recipere vltra
fortē. qz vt dicitur in c. si fenerauer. xij. q. iij. Ille qui
mutuū dat z exigit aliqd̄ vltra fortē mutuatāz:
stacim facit iusticiā: z sic est fenerator: seu vsu/
rari. et idē h̄z in duobz c. seq̄n. Et in c. vsu. eadē
q. z cā dicitur. Usura est cū pl⁹ accipit q̄z dat. et idē
h̄z in c. in ciuitate. z in c. nauigari. de vsur. Nō ei
pōt q̄s exigere vnū denariū: imo nec qd̄ mīmū
vltra fortē pro mutuo sine vicio vsure. vt i. l. ros/
gasti. §. si tibi dederō decē. ff. si cer. pe. z in. l. si tibi
bi decē milia. in pn. ff. de pac. z in. l. cū vltra. L. d.
nō nūe. pecu. **I** Quarto arguit sic. Dis cō/
tract⁹ mutui q̄ est i pceptū dei est illicit⁹ vt oibz
patet. sed iste cōtract⁹ Mōt⁹ est i diuinum pce/
ptū. §. zc. Quā h̄z hoc sit vtz parz. Nā Leui. xv.
dicitur. nō accipies a fratre tuo vsuras: ne ampli⁹ q̄z
dedisti: z frugū supabū dātā nō exiges. Et Lu.
vj. inq̄ saluator. Mutuum date: nihil in despy/
antes. Qd̄ exponit Nico. de Zra. di. Nihil. sic ex/
tra fortē: nec futū: nec aliud. sed ex charitate q̄
est principiū et rō merendi apd̄ deum. Nec ille
Lū §. in b̄ mutuo recipiat aliqd̄ vltra fortē: vt
dicitur eē illicitū. qz i dei voluntate z pceptū. **R**
Quinto sic arguit. Dis ptract⁹ mutui q̄ ē i
charitate pximi est illicit⁹. qz talis ptract⁹ est i il/
lud pceptū dei Mar. xij. Diliges pximū tuum
sicut teipm: et cōseq̄nter est pctm̄ mortale: s̄z iste
cōtract⁹ mutui est i charitate pximi. qz cū dānis/
ficat subtrahendo ei vnū denariū p libra vlt flo/
reno singlo mēse: qd̄ videt pctm̄ s̄z homicidio.
Uñ vt refert Tull⁹ in. ij. de offi. cū interrogat⁹
fuisse Lato: quid esset fenerator: rōdit. Quia ocy/
cidere. q̄si di. a pari iudicari. Et in. ij. eiusdē ope/
ris inq̄ ip̄e Tullius. Detrahēre aliqd̄ alteri: et
hoiem hois icōmodo suū augere cōmodū ma/
gis est i naturā q̄ mors. Ido Sextus pytago/
ric⁹ dicebat. Qualē vis tibi pximū tuū esse: talē
esto et tu pxis tuū. q. d. Sic velles tibi libere et
grat⁹ mutuari: ita z tu libere et grat⁹ mutua px/
imo: alit nō suas regulā fraterne charitat⁹: imo
nec legē naturalē q̄ vult vt factas alteri qd̄ vel/
les tibi fieri. c. j. di. j. Tales ḡ mutuanes z aliqd̄
plus ab egeñs recipientes: fm̄ pdictos aduersa/
rios mōt⁹ addūt afflictōes: afflictio i legē diuus
ff. de of. p. z extra de cle. egro. c. ex pre. cuz ibi nō.
Et vident⁹ s̄z illis q̄ naufragantes spoliāt rebz
suis. q̄ tenent ad restitutionē: nō obstantē i⁹ria cō/
suetudie: fm̄ Rayn. z Host. in sūmis suis q̄ al/
legat rex. i. l. si q̄ naufragio. ff. d. incā. rui. z nau.
et etiā extrauagēte Federici q̄ incipit. Ad dec⁹ z
honorē impj. ḡ etiam tales mutuanes tenent ad
restōes: i⁹ria p̄suetudie nō obstantē. **S**exto
arguit sic. Dis ptract⁹ mutui i q̄ ex speciali stat/
uto vel pacto: seu alia obligatiōe pcedente rōne
mutui vel rōne alicui⁹ sibi naturaliter vel regu/
lariter ac inseparabil⁹ annexi pecunia parit pecu/
niā: est vsurari⁹ z illicit⁹. Uñ dicit Pbus. j. Pol.

ca. vij. q. vsura: grece dicit⁹ caroā: qd̄ est pe⁹ lati/
ne. qz vsurari⁹ vult qz pecunia pariat sibi fructū
i naturā suā. Et i c. sicut h̄. xlvij. di. dicitur: qz vsure
arte neq̄ssima ex auro aurū nascit. Nec ḡ ē vna
ex pncipalioribz causis positis a doctoribz in ru/
bz. de vsur. q̄re vsura est p̄bita: q̄a viciū est i
naturā vt pecunia germinat pecuniā q̄ natural⁹ l⁹
nō est ap̄a germinare: sed est tm̄ mēsurā rerū. l. j.
ff. de p̄tra. em. z c. cūciēs. lxxvij. di. Et iō vsura
rij abutitur vsu pecunie: vt declarat Jo. moan
c. j. de vsur. li. vj. z Jo. de anama. z Panoz. i rus/
bz. de vsu. Scdm̄ em̄ p̄m. j. Pol. z. v. Esh. pec/
unia pncipal⁹ est inuēta ad cōmutatiōes factē
das. et ita ei⁹ p̄p̄ius z pncipalis vsus est ipsius
consumptio siue distractio. Quap̄ op̄ cōcludit⁹
ex pdict⁹ qz pecunia nō habet ex natura sua ali/
quem fructū vt h̄nt alia ex se germinatiā. s̄z tm̄
p̄uenit aliqd̄ fruct⁹ ei⁹ ex industria alteri. §. vt
cis. vt ait Sco. in. iij. di. xv. q. ij. Industria autē
bu⁹ nō est illi⁹ q̄ pecuniā mutuat. ḡ ille volens
recipere fructū de pecunia vult h̄re fructū de idu/
stria aliena et de re nō sua: qd̄ est illicitū. z b̄ etiā
dicit Rich. in. iij. di. xv. ar. iij. z Alex de Bles. i. ij.
p̄te sūme. q. lxxj. ar. ij. inq̄. Accipere vsurā est con/
tractare re alienā manentē alienā z de illa facere
vt de sua. Hautē est malū fm̄ se z ius naturale
Uñ ḡ ex mutuo aliqd̄ exigit vltra fortē: accē/
pitur emolmētū de vsu rei q̄ nō est sua sed trās/
lata in dñitū alteri. Nāz mutū ex eo dicitur qz de/
mco tuuz fiat. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. Unde
Sco. vbi s̄. ait qz b̄ sonat vocabulum mutuo. i.
do tibi meū. ḡ qui pcedit pecuniā mutuo nō ma/
ner dñs ipsi⁹ pecunie mutuate: z ideo nō pōt s̄z
bi dicta pecunia nō sua: fructū parere sine vicio
vsure. Nō em̄ dicit h̄re fructū ei⁹ rei cui⁹ nō h̄z p̄/
culū. l. si is q̄. §. si quē q̄stū. ff. cōmo. Periculum
autē rei p̄tinet ad dñm̄ ipsi⁹. l. q̄ fortuit⁹. L. d. pig/
acti. S̄z in mutuo Mōt⁹ ex speciali statuto vlt
pacto seu alia obligatiōe pcedente rōne mutui vel
salte rōne alicui⁹ natural⁹ z regular⁹ z inseparabil⁹
annexi pecunia parit pecuniā: q̄a ex tali pecunia
mutuata recipiūt ip̄i mutuanes denariū p libra
vel floreno singlo mēse. Uñ duodecim libere vel
floreni generāt duodecim denarios in mēse: et i
anno. 144. ḡ iste h̄z est illicit⁹ z vsurari⁹. Nec
obstat si dicat⁹ qz istud mutū nō generat ibi il/
los denarios p libra: cū pecunia mutuata nō sit
ibi cā p se: sed causa p accidēs: eo qz ipsa pecunia
sit ibi solū causa sine q̄ nō. Sed cā p se solutiōis
illi⁹ excreſcente vltra fortē est locatio ope⁹ ipso⁹
officialiū: z locatio dom⁹ ad p̄seruādū pignora.
Quia r̄ndet qz fm̄ beatū Tho. in. iij. sen. dist. j.
q. j. ar. iij. q̄ strūcula. j. Causa sine q̄ nō: est causa
p̄ accidēs si nihil omnino ibi operet⁹. Si autē
ibi aliquid operetur est causa per se: vt etiā dicit
p̄b̄s in. v. metaph. Lū igit ip̄m̄ mutū nō solum
coope⁹ sed pncipal⁹ ope⁹: cū influat in ip̄m̄ lucz
siue excreſcētā: sequit⁹ qz ē causa p̄ se. ḡ pecunia

que dicitur Contrarietatis

mutuata p se generat pecuniā in tali p̄ctu. Et p̄
dicta p̄firmant p̄ sniam b. Thome i. j. q. lxxxv.
ar. v. vbi ait. q̄ cā augmētata vel diminuta: etiā
effectus p̄ se auget v̄l diminiuit. Sed i isto cōtra
ctu mutuū augmētata v̄l diminuta pecuniā: lu
crū siue pecuniā auget p̄ se v̄l diminiuit. vt patet
rā p̄ statutū q̄ p̄ euidētiā facti. Nā fm̄ statutū
vbi vna libra v̄l floren⁹ generat vnu denarium
in mēse. duodecim libe v̄l floreni generant. xij.
denarios. z sic crescēte pecuniā mutuata: crescit
exrescētia. q̄ mutuū siue pecuniā mutuata ip̄sis
indigētibz: est cā p̄ se ip̄si⁹ lucri vcl pecunie solu
te vltra sortē. et p̄sequer iste cōtract⁹ ē vsuraria
p̄auitate labefact⁹. **M** Seprio arguit sic
Dis cōtract⁹ p̄ quē aliq̄s de iure d̄r z conuincit
esse vsurari⁹ manifest⁹: est vere et formalr vsu/
rari⁹. als seq̄ret q̄ effect⁹ in plus se bzet q̄s cā. qd̄
est falsum z p̄ pbm in. j. Postet. Itē seq̄ret q̄ p̄
iura fiet iniuria ip̄i vsurario si p̄ ea conuinceret
et puniret vt vsurari⁹ ex aliq̄ qd̄ nō esset manife
ste vsura. Sed cōtract⁹ mutuū Nōr̄s est tal⁹ q̄
de iure d̄r z conuincit cē vsurari⁹ manifest⁹. Nō
patet. q̄ de silibz idēz est iudiciū. c. venerabilibz.
de sen. excō. li. vj. et c. in caus. de re iud. Tunc sic
Illi q̄ exercēt cōtract⁹ q̄ sunt silis forme dicunt
z conuincunt esse silis cōdictōis. s. bone vel male
Sed illāmet formā quā faciūt et seruāt iudei
et vsurarij manifesti mutuando ad vsurā faciūt
et fuāt illi de mōre. Lū igit iudei z vsurarij ma
nifeste p̄ talē formā dicant z conuincant esse vsu
rarij manifesti. q̄ z p̄sidētes Nōr̄s dicunt z cō
uincunt esse vsurarij manifesti p̄ eandē formā
Nā sic iudei z vsurarij manifesti tenēt mēsam.
paratā siue bāchū: officii ales q̄ cū libris: z acci/
pūt pignora p̄ mutuo: et aliq̄d p̄ libra vel floren⁹
no p̄ singulos mēses. Sic etiā faciūt ip̄oz p̄sidē
tiū Nōr̄s officiales: q̄ vsurarij manifesti sūt cō
senti. q̄ vbi est eadē rō: idē ius statui debet. l. il
lud. ff. ad. l. aq̄. l. a. ticio. ff. de r. ob. c. trāslato. de
cōsti. et c. inter ceteras. de rescp. **N** Octauo
arguit sic. ois p̄tract⁹ mutuū q̄ ē vsurari⁹ ex inten
tiōe z forma: est vere z formalr vsurari⁹. q̄ for
ma ē q̄ dat esse rei. vj. p̄bys. z s̄z amb. i. li. d. offi.
Intentio tua opt tuo nomē iponit. S̄z p̄c̄r mu/
tū mōr̄s ē vsurari⁹ ex intentione z forma. qd̄ p̄z
p̄mo q̄rū ad intentionē. q̄ nō alit mutuarēt illi/
de Nōre nisi cū certa expectatōe illi⁹ exrescen
tie vltra sortē. vt patz ex statuto et euidētiā facti
Nū āt doctores volūt pbare aliq̄uē vsurariū et
mutuante p̄ncipalr p̄pter lucz bñdū vltra sortē
di cūt q̄ tūc b̄ est q̄n alit nō esset mutuarur⁹. Et
idēz tenet b. Tho. i q̄onibz de malo. q. xij. z Ho/
st. i. sūma. li. v. i. ti. d. vsur. z cōiter oēs theol. ac
canoniste. Quātū hō ad formā sic arguit. Illi cō
tract⁹ q̄ sunt eiusdē forme specifcē: sunt eiusdē
speciei. sed iste p̄tract⁹ mutuū est eiusdem speciei
cū p̄tractibz vsurarioz q̄ p̄c̄r s̄t vsurarij ex for
ma z intentionē vt patz p̄ euidētiā facti. q̄ z c̄

Nōno sic arguit. Dis cōtract⁹ mutuū in q̄ ex
pacto pōit capitale. z lucz sub certitudine: ē vere
z formalr vsurari⁹. vt d̄clarat Rich. de med. vit.
in. iij. dist. xv. ar. vl. q. v. s̄z cōtract⁹ mutuū mōr̄s
est b̄mōi. q̄ ip̄i mutuantes tā p̄ capitali q̄ p̄ lu
cro incūbūt pignori. nec alicui mutuarēt nisi p̄
mo daret eis pign⁹ de q̄ possit extrahi fors mu/
tuata z lucz vni⁹ denarij p̄ singlo mēse. p̄ libra
v̄l floreni. q̄ ē vsurari⁹. **P** Decio arguit sic
Dis cōtract⁹ mutuū cui cōpetit p̄fecta diffinitio
vsure ē vsurari⁹. q̄ cui cōpetit diffinitio: cōpetit
diffinitū. vt no. in. l. j. circa p̄n. ff. d. dolo. z. bñ ar
guet. a vera z formalī diffinitōe ad suū diffini/
tum fm̄ sniam p̄bys. i. p̄bys. et. vj. ac. x. metaph.
S̄z mutuo Nōr̄s p̄petit formalr z p̄fecta diffi/
nitio vsure z ois ei⁹ descriptio. q̄ ē vsura siue vsu/
rari⁹. Usura ei diffinit sic a b. Amb. vt b̄. xij.
q. iij. c. pleriqz. Usura ē q̄ dēciqz accidit sorti. fm̄
hō Monal. z Ray. i sūma. i. ti. d. vsu. Usura ē lu
crū ex mutuo pacto debitū v̄l exactū. Hof. āt in
sūma co. ti. d̄r: q̄ Usura ē q̄cqd̄ sorti accedit itē/
tione p̄cedēte v̄l pacto Salicet⁹ hōi Rub. L. eo
dē ait Usura ē q̄ p̄p̄ vsū pecunie dat. Brechieps
etiā floreni. in. ij. p. sūme sue ti. j. d̄r: q̄ bec ē diffi/
nitio Theol. Usura ē lucrus ex mutuo p̄ncipalr
intētū. Nost. aūtm sū. in. ti. de vsu. S̄z qd̄ sit vsu/
ra: lat⁹ eā diffinit di. Usura ē q̄cqd̄ solutiōi pec
unie mutuare accedit ip̄si⁹ rei vsus grā: pacto e
inposita: v̄l hac intētōe h̄ita in p̄ctu v̄l exactōe
ex post facto. Nec ille. Dēs āt iste diffinitōes cō
petūt mutuo Nōr̄s: vt patz ex p̄cedētibz. q̄ z c̄.
O Undecio arguit sic. Pro eo qd̄ q̄s q̄s face
re tenet p̄ctm̄ ē pecuniā erigere. sed ciues tenent
subuenire necessitatibz cōitatz. z p̄nt p̄p̄ b̄ colles
trari. vt no. in. l. j. s̄. plene. ff. qd̄ cuiusqz vni. no.
Et pulcre notat Pe. d̄ Anch. i sua celebri. q. dis
putata q̄ incipit Antiquis et modernis t̄pibz. et
no. in. l. oēm. L. de op. publ. et p̄ Bar. in. l. iij. s̄.
actor. ff. d̄ re iud. et p̄ Inno. i c. grauē. d̄ sen. excō.
Immo debēt q̄s b̄ facere. q̄ rhomantis fuit cha
rior sal⁹ patrie q̄s liberoz. l. postliminiū. s̄. fili⁹.
ff. d̄ capti. z postli. re. z. l. m̄ime. ff. de rel. z sū. fu.
q̄ z s̄lir in casu n̄ro ē dicēdū q̄ q̄s debeat subue
niri paupibz cōitatz p̄ mutuū Nōr̄s: nō exigendū
do aliq̄d salariū p̄ admistratiōe sua. In casu ei
necessitatis p̄ri tenet q̄libet h̄ns facultatē ei q̄s
mutuare fm̄ Sco. i. iij. di. xv. z d̄nm Laurē. de
Rodol. i c. cōsuluit de vsu. in apparu nigri. i. ij.
q. Tūc ei mutuū est d̄ p̄cepto. vt p̄bari p̄r p̄d. c.
cōsuluit. Et rō pōt assigri. q̄ in necessitatibz oia
sūt cōicāda. c. sic b̄. xlviij. di. z c. dilectissimis. xij
q. j. Lōstat aūtm q̄ ille mortallr peccat q̄ exigit pec
uniā p̄ eo qd̄ q̄s facere debet. vt patz i collatōe
ordinū z b̄nficioz. j. q. ij. q̄p̄pio. et p̄ tota illā. q.
Patz etiā i iudice q̄ dz grar⁹ iusticiā m̄strare. c.
cū ab oī specie mali. d̄ vi. z ho. cle. c. nō sanc. xij.
q. v. z. l. venales. L. q̄n puocare nō est necessē. et
c. Nō licet. xj. q. iij. et. ff. de condi. ob tur. cā. m. l. j.

Primi tractatus Primi pars

et per totū. **R** Duodecimo arguit sic. Vali-
dum est argumentū a sufficienti p̄tū enūmera-
tōe. l. p̄tū furioso. ff. de his q̄ s̄ sui vel ali. i. u. z in
sti. de act. §. actionū. et c. qm̄ cōtra fallam. de p̄-
ba. z. c. venerabilē. de elec. Sed certi sunt casus
in q̄bus p̄ter certas p̄ticulares causas licitū est
aliqd̄ recipere vltra sortē. q̄ ponunt p̄ glo. ordina-
riā z doc. in c. conq̄st. de vsu. z p̄ Jo. de Anania
in. c. j. eodē. ti. in. i. p̄. colūna. in. v. ex p̄dices. et per
Ray. Donal. Sof. Tancre. z Hosti. in eoz sū-
mis. et p̄ theol. in. iij. di. xv. et ab Alex. de Ales i
ij. p̄. sūme. q. lxxv. in p̄mo mēbro. et non iudicat
vsura. Lū igit̄ iste casus mutui Mont. nō con-
numeret̄ inter illos; nec sic eadē rō. q̄ remanet in
regula p̄hibitiva. qz acceptio in q̄busdaz firmat
regulā in ceteris. l. nā qd̄ liq̄de. ff. d. pe. le. et c. ij. d
conu. lepro. et c. in n̄ra. de sepul. et notat Dinus
in rubrica de reg. iu. Et facit ad p̄dicta q̄ cū ali-
qd̄ generalit̄ p̄hibet̄; intelligit̄ p̄hibitū oē qd̄ nō
est specialit̄ cōcessum. Le. exiui de padiso. §. por-
ro cū dicit̄ sanc̄. de p̄. sig. Tertiodecimo ar-
guit sic. Euitāda est oīs via p̄ quā malicijs et s̄-
gmēt̄; atq; fraudib; cā p̄beat̄. c. sedes. de rescrip.
c. q̄nto. et c. significante. de diuoz. z. l. cuz is. §. si
cū lex. ff. de transac. z. l. in fūdo. ff. de rei v̄. Om̄
tanta est hoim malicia vt oib; puidere n̄ possit.
c. vt circa. de elec. in. vj. et ibi glo. Et ideo aufere
da est occasio d̄linq̄ndi. l. j. circa p̄n. ff. nau. cau.
sta. et isti. vi bono. rap. §. sed nedū talia. et. l. ma-
gis puro. §. si pupillus. ff. de rebus corū. z. l. j. §.
sed et siqs. ff. de car. edic. Quia q̄ vsurarij mille
varios modos iueniūt ad coopiendā iniq̄tatem
vsuraz; ideo nō debet p̄mitti aliq̄ palliatio ini-
q̄tat̄; s̄m Inno. in. c. j. et i. c. debitores. de iu. iu.
et in c. ad nostrā. de emp. z ven. et cōsequē iste cō-
trac̄ mutui n̄ debet tolerari sub q̄ palliant̄ vsu-
re sub sp̄e interesse z pietatis. aliter; parimō vsu-
rarij dicerēt se accipere vltra sortē; p̄ necessarijs
exp̄sis z p̄o interesse; aut p̄ elemosynis facien-
dis. Et sic fieret fraus oib; iurib; que vsuras et
vsurarios detestant̄ z p̄hibēt. vt in c. vsuraz vo-
raginē. d. vsu. li. vj. et in c. q̄a in oib; co. ti. in an-
tiqs. **T** Quartodecimo sic arguit. Regula
est iuris q̄ qn̄ aliqd̄ p̄hibet̄; etiā p̄hibitū intelli-
git̄ oē id p̄ qd̄ puenit̄ ad illud. l. ij. ff. de iurisdī.
oim iu. et c. cū qd̄ p̄hibet̄. de reg. iur. li. vj. et. l. qd̄
v̄ditoz. de reli. et sump. fu. Sed oēs leges. p̄hi-
bēt vsuras; vt s̄. patuit. q̄ z factōnē atq; p̄serua-
tionē ipsius Mont. p̄ quē mutuā cū pacto de
habendo aliqd̄ vltra sortē; z p̄sequēter p̄tractū
feneratiū. z licz ip̄a cōitas nihil recipiat lucri;
tñ recipientib; mutuū iponit̄ on̄ soluedi vltra
sortē p̄ m̄str̄; et sic fit p̄ indirectū qd̄ directe fie-
ri n̄ dz; z eā q̄ notant̄ in c. statutu. el. j. et c. vt in q̄
fictiōis. §. p̄hibem̄. d. here. li. vj. et c. detestāda. §.
fi. de cōfessioe p̄bē. eod. li. Qd̄ em̄ p̄hibet̄ fieri dī-
recte; nec etiā p̄ indirectū fieri debet. Et cū aliqd̄
vna via p̄hibet̄ alicui; ad id alia via nō debet ad

mitti. c. cū qd̄ vna via; de reg. iu. li. vj. de q̄ ponte
p̄les casus glo. i. c. pleriq; xij. q. ij. hoc enī mō
fit fraus legū. nō dubiū. L. de legi. z. l. fraus. ff.
eodē. **U** Quiridecio p̄bat q̄ p̄sidentes mō-
tis peccāt mortāl̄; p̄ tale mutuū; lz ip̄i nō mu-
tuēt p̄p̄ia manu. Nā vt s̄. dicit̄ est hic p̄tract̄; z
p̄hibet̄. Qui aut̄ p̄ aliū facit; p̄ seip̄m facere v̄t
dēt. l. qd̄ iussu. ff. de reg. iu. et c. q̄ facit p̄ aliū. co.
ti. in. vj. et. l. ita aut̄. §. gessisse. ff. de admī. tu. z. l.
j. §. deieisse. ff. de vi z vi ar. Et paria sūt aliqd̄ fi-
eri siue p̄ se; siue p̄ aliū. c. j. de offi. dele. et c. mul-
eres. de sen. ex. Immo q̄m̄ peccat ille cui? man-
dato aliqd̄ fit q̄ ille q̄ illi obrēpauit vel pctō con-
sensit. xij. q. v. in p̄n. Itē qd̄ p̄ me nō possū; nec p̄
aliū. L. d. vsur. l. eos. §. vl. **X** Sextodecimo
idē p̄bat sic. Vniuersitas z collegiū z h̄mō p̄nt
mutuare z p̄gn̄ accipere; vt in c. conq̄st. d. vsur.
De q̄ p̄ Bal. in. l. etiā. L. de execu. re iudi. z i. l.
polla. L. de his q̄. vt idi. et sic p̄t̄ sibi aliquē mu-
tuo obligare. de q̄ in. l. ciuitas. ff. si cer. pe. z in. l.
j. ff. qd̄ cuiusq; vni. no. Lz em̄ vniuersitas n̄ habet
beat̄ aiām; vt in c. Rhomana. §. in vniuersitatē
de sen. ex. li. vj. tñ d̄; h̄e animū fictū tanq; p̄so-
na rep̄ntata; ex q̄ eundē effectū p̄ducit. vt i dictis
iurib;. Vñ p̄t̄ exercere vsurā; vt est text̄ iuncto
sup̄sc̄pto in d. c. conq̄stus. de vsu. s̄m Alanum z
alios doc. ibide; et Vincentiū; ac als̄ in c. Mi-
chael. eodē. ti. li. vj. Vbi etiā dicit̄ q̄ qn̄ ciuitas
vel collegiū fenerat̄. oēs de ip̄a ciuitate et colles-
gio sunt vsurarij; z subiacēt restitutiōi; vt tenet
etiā Archi. vj. q. j. c. sicut v̄r. et in c. ij. xlvij. di. v.
qd̄ de cōitacib; q̄rūdā ciuitatū. z Jo. de ligna. in
c. sup. eo. vsu. in. v̄sū. sed quid de ciuib; z Hosti.
in sūma in. ti. de pe. z re. p̄sū. qd̄ de ciuib;. et Lau.
Rodul. in. ij. pre. q. lvi. z Imola in. cle. j. de vsu.
et Semi. xlvij. di. c. qm̄. in. fi. et d̄ns Nico. i. c. di-
lect̄. elij. d. simo. Et facit qd̄ h̄z in c. ad obolen-
dā de here. et i. termis. in. c. j. §. q̄a p̄o. d. vsu. i. vj.
q̄ oēs de cōitate in q̄ ē Mōs sunt vsurarij et ad
restitutiōnē tenent̄ eoz q̄ habita sunt vltra sortē
ex mutuo. Qd̄ intelligit̄ de p̄sidentib; et oib; alijs
de cōitate q̄ s̄ciūt z eis placet ac in mēte appro-
bat̄ z ratū h̄nt. z q̄ p̄nt p̄hibere z non p̄hibent; et
multo maḡ de his q̄ p̄cipant de cōmodo; z qui
exp̄sse p̄sēiūt ad mutuū feneratiū exercendū.
Y Decimosextimo arguit sic. Cōmunitas q̄
deponit pecuniā vt mutuē videt̄ p̄p̄ie mutuare
et sibi q̄rit actionē ex mutuo. l. certi conditio. §.
fi. ff. si certū petā. et. l. ex mādato. ff. māet. et ex eo
mutuo videtur sentire commodum seu lucrum
Quia lz lucrum vel salariū illud non veniat dī-
recte in bursam cōitatis; tñ quia interest ciuita-
tis ciues suos esse locupletes; inst̄. de his qui
sunt sui vel alieni. iur. §. lz z maior. et nota. in au-
ren. vt iud. sine q̄quo suff. §. cogitatio. in. v̄. subie-
ctis locupletib;. col. ij. Satis em̄ d̄; cōitas senti-
re lucrum ex lucro suoz ciuitū; s̄m q̄ habet̄ in. l.
j. ff. sol. mari. Propterea ip̄a cōitas. i. oēs de cō-

que dicitur Contrarietatis

munitate: maxime p̄sidētes sūt obnoxij pctō vsu
re ex hoc mutuo cōtracte. Immo vident̄ icidere
in excōicationē clemētie Ex graui. de vsur. in q̄
excōicant̄ oēs ordinantes q̄ vsure exigant̄. Itē
ipsa cōitas videt̄ velle p̄hibere iudeos ne fenerē
tur vt ip̄a fenerari possit. vñ Incidit in scyllam
cupiēs vitare caribdim. vt ait Virgili⁹. j. Encl.
Z Decimo octauo ip̄i ministri z officiales mon
tis sunt vsurarij z valde peccāt fm̄ p̄dictos ad
uersarios mont̄. Quia sicut nō pōt q̄s suo noie
aliquid ex mutuo exigere vltra sortē ita nec alie
no. c. sicut nō suo. xl. vj. di. et c. qd̄ alicui. de regu.
tur. li. vj. et ibi glo. Et ideo dicit Bemū. in d. c.
Sicut non suo. q̄ ministri fenozis intancū vidē
tur nomie p̄ncipalium opari q̄ pro ip̄s p̄ncipa
libo ad restitucionē tenent̄. fm̄ tñ distinctionē ibi
positā. Preterea siue ip̄i ministri dicant̄ mutua
re vt facere vident̄: ex q̄ periculū est ip̄orum. p̄ tex
tum. in l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. z in l. ex man
dato. ff. man. Siue mutuet̄ noie cōitatis tanq̄ ip̄
suis p̄curatores. quia ex mādato apud eū q̄ mā
datū suscepit nihil remanere debet. d. l. ex māda
to. que loquit̄ pp̄ie in terminis mutui facti nomie
alteri⁹ z tanq̄ de pecunia alteri⁹. Si aliqd̄ exi
gunt vltra sortē: incurrūt vsurariā prauitatē: et
dicunt̄ prestare opem z auxiliūz feneratorib⁹. l.
p̄sidentibus ip̄s mont̄: vt. ff. de fur. l. is q̄. opē.
z in l. in furti. §. ope. z. d. c. j. de offi. dele. Immo
dici possunt participes criminis z qd̄amō p̄nci
pales. qz ip̄i consequunt̄ illud lucrū. Qd̄ pbat̄ p
l. nō solū. §. Si mandato. z ibi Bart. ff. de iniu.
Preterea officiales ip̄s mont̄ q̄ pro mutuo p̄
dico exercēdo aliqd̄ cōmoduz p̄cipiūt siue rōne
sc̄pture siue alteri⁹ laboris: vident̄ incidere i excō
icationem dicte clemē. ex graui. de vsur. In q̄
excōicant̄ nō solum facientes scribent̄. s; ac dis
crantes statuta de vsuris soluendis. sed etiā oēs
officiales illa obseruantes. Multipl̄r ḡ vident̄
delinquere ip̄i ministri. Tum qz coopantur in
contractu illicito. Tum qz tale mutui exercēt
in scandalū acciū mltorū: cum seruent eandem
formā quā tenēt iudei z vsurarij manifesti. Tū
qz illud qd̄ accipiūt vltra sortē pctūt vt vsuram
scz vnū denariū. p̄ libra vñ floreno. ad rōnem de
tanto p̄ centenario. Pctere aut̄ aliqd̄ vel accipe
re vt vsurā est pctm̄ mortale: fm̄ Archiep̄m̄ florē.
i. ij. p̄. sūme. ri. j. c. vj. §. j. B Decimonono q̄
iste pct⁹ sic reprobandus: pbat̄. qz in co cōmēs
rat̄ tps̄ cū pecunia. Tps̄ aut̄ nō debet vēdi qd̄ ē
cōe oim̄ aialū: vt notat Innoc. i. c. in ciuitate. de
vsur. z Bal. in Rubi. l. eodē. Q̄ aut̄ in hoc cō
tractu vēdat̄ tps̄ z cōmēsuret̄ pecunie: patet. q̄a
nō soluz ille plus soluit vltra sortē: q̄ plus pecu
nie accipit mutuo: sed etiā ille q̄ longiori tpe te
net plus soluit p̄ diuisionem: tps̄: qd̄ est vsur
ra. vt notat Bar. in l. ij. §. si. ff. de ānu. leg. z in
l. ij. ff. de bis q̄ pene no. z in l. cum stipulat⁹. i. fi.
ff. de h̄ob. z in l. iulian⁹. §. idēz papinian⁹. ff. de

acti. emp. z Petrus de Anch. in consilio. lxxij.
vbi cōcludit: q̄ q̄rienscūqz in pctib⁹ siue in alia
dispositione d̄ q̄ donec q̄s soluerit sortē debeat
soluere tantū annuatim vel singulo mēse: est vsu
ra. Et b̄ pbat̄ p̄ mltā iura. Nā vsura est q̄ cōmē
surat̄ tpi. l. lecta. post p̄n. et. l. rogasti. §. Si tibi
ff. si certū pctā. cū mlt̄ sū. Vigesimo sic argu
itur. Ad hoc vt p̄tractus sit licitus est seruanda
eq̄litas. vt nota. in l. cuz oportet. in p̄n. l. de bo
nis q̄ lib. Vñ dicit Sco. in. iij. dist. xv. q̄ ad mu
tuū iuste cōtrahendū oportet seruare eq̄litem
in nūero z pondere. Contract⁹ em̄ nō debet clau
dicare. l. iulianus. §. si q̄s a pupillo. vbi glo. ff. de
act. emp. Sed in casu mutui Mōtis nō solū re
sultat ineq̄litas in nūero dati z recepti: sed etiā
in b̄ q̄ plus laboris habent ministri in custodi
enda (Exēplū ḡra) vna pellicia p̄ q̄ mutuauerūt
tres libras: q̄ in custodienda vna patera argen
tea p̄ q̄ mutuauerūt tres ducatos: z tū plus res
cipiūt ex mutuo patere q̄ ex mutuo pellicie. Et
sist̄ exēplificare possum⁹ de illo q̄ mutuauit vñ
decē sup̄ vna gēma valēte centū. et alteri viginti
sup̄ alia gēma valēte q̄nq̄ gēma. Nā cū eq̄li labo
re custodie plus accipit ab vno q̄ ab alio. Item
ab illo pl⁹ accipit p̄ cui⁹ pignore subiacer̄ miori
p̄cto. Possum⁹ ḡ exēplificare de illo q̄ accepit
mutuo sup̄ vna incude octo libras. z de alio qui
sup̄ vna veste accepit tñ q̄tuor: et tñ pl⁹ soluet
illi q̄ pignorauit incudē ad cui⁹ custodia z cōser
uatiōez nō req̄rit̄ rāt⁹ labor: q̄ ille q̄ pignorauit
vestē ad quā p̄seruandā a tñeis maior sollicitu
do req̄rit̄: cum tñ ista solutio z salariū debet fm̄
eq̄ratē cōmēsurari cū labore z p̄cto. Itē maiorē
labore h̄z mister mōtis in nūerādo. xl. solidos q̄
vnū ducatū aureū dādo: z tñ pl⁹ accipit a sc̄do
q̄ a p̄mo mutuario. ḡ zc. B Vigesimo p̄mo
idē cōfirmat̄. q̄a l̄z creditor post morā debitoris
vltra sortē exigere possit quātū sua int̄est nō solū
rōne dāni emergētis: s; etiā lucri cessantis. vt i. c.
dilecti. de fo. cōpe. z in c. p̄q̄stus. de vsur. z i. c. sa
cro. d̄ sen. ex. vbi plene p̄ doc. Et hec exactio lucri
cessantis ē factēda ad arbitriū boni viri s; l̄bo.
ij. ij. q. lxxij. tñ an̄ morā debitoris nō licet pacisci d̄
aliq̄ soluēdo vltra sortē p̄ futuro it̄esse: vt post
varias opiniōes cōcludit Jo. an. z notat̄ doc. i. c.
navigati. de vsu. z refert̄ Salp. in aut̄. ad hec. l.
eodē. in. xv. q. z Pe. de Anch. in reglā pctm̄. de
reg. iu. in. vj. in. vj. q. Hoc at̄ est i casu mutui mō
tis ḡ est illicitum sic mutuare. Vigesimo sc̄do
sic cōfirmat̄. q̄uis liceat genero recipere z lucrari
fruct⁹ rei siue fundi ei dati pignori p̄ suo int̄esse
qz sup̄portat onera m̄t̄imonij. vt in c. salubrit̄. de
vsur. tñ eidē nō licet pacisci cū socero q̄ certū qd̄
ei p̄stet̄ donec soluerit dotē quā dare p̄misit in
fra certū tps̄: fm̄ Joan. An. in d. c. ḡ etiā non vi
det̄ licitū mutuare cū onere soluēdi tantū p̄ lis
bra p̄ interesse exp̄saz mōtis. Et ad cōfirmatio
nem p̄dictorū q̄ ille denarius nō possit accipi cū

Primi tractatus Prima pars

bona conscientia facit illud quod ponit Bal. in l. cunctos populos. L. de summa trim. z. si. ca. in sua re petitione in. ij. col. vbi ad propositum dicit: qd aut de bito: fuit in mora. z. tunc aut loquimur fm mundu: aut fm deum. Si fm legem mundanam: aut in contractibus bone fidei: z. veniunt vsure vt interesse vt in l. qd rati de. ff. de neg. gest. z. in l. numis. ff. de in lit. iu. Zuc stricti iuris: z. tunc veniunt post litē contestatā vt interesse. qz post litē contestatā re stitutoriu est oino iudiciu. vt. ff. de vsur. l. videat mus. §. in fauiana. z. §. si actione. Si ho fm de um: nō est ista differētia: qd ois obligatio est bo ne fidei. z. ideo tēpore more semp veniunt vt dam nū z. interesse. Si vero debitor nō fuit in mora dato qd intersit agētis: tñ respectu talis interesse non agit: quia nō supuenit aliqua causa extrinse ca. ppter quā hoc fit: sicut supra qñ intercessit mo ra. Nec ille. Ex qua theorica videt qd de iure di/ uino ante morāz debitoris nō liceat petere vltra forte: qñuis creditoris intersit: cum nulla pzece dat mora donec est in termino veniendi ad solu tionē z. luēdū pignora sua: vt in l. lecta. ff. si cer. pe. z. in l. si pupillus. ff. de h. ob. Vigesimo ter tio sic confirmatur. L. omunitas siue depurati su/ per montē tenent gratis z. sine salario piā volun tatē eoz qui oblatiōes fecerūt executioni demā dare z. pecuniā paupibz distribuere. vt in l. nul/ li. §. cū autē. ver. Ita tñ. z. in l. Siqs ad declinan dā. §. si. L. de epis. z. cleri. ergo nō possunt cū bo na conscia aliqd vltra forte accipe. L. Uige simo quarto adducit theorica doctorū in c. ciuitate. de vsur. vbi dicunt qd qñcuqz in contractu possit dubiu occurrere vtz sit vsurari⁹ vel non. vel ex eo contractu dubitat vtrum in eo possit ca dere vsura vel non. In dubio debem⁹ abstinere a tali contractu: z. ptem tutiorē ad salutē anie seq: etiā si illa pars sit durior respectu corpis: vt no/ tabiliter voluit glo. in c. vnico. d. scrutinio in or. fa. Nam in dubio semp tutior pars est eligēda. vt dicit in c. significasti. z. c. ad audietiam. de bo mic. z. c. iuuenis. de spon. Et tō cū iste tractus sit dubius: vt patere pōt ex p̄dictis. De quo dubi rant multi doctores: imo exp̄sse contrariū tenent: debem⁹ tenere certū z. dimittere incertū. vt i fili dicit Bug⁹. in c. Siqs. de peni. di. vij. Facit etiā ad p̄dicta qd bonariū mētū est timere culpā vbi culpa nō est. c. ad eius. v. dist. z. c. cōsiliū. de ob ser. se. Et facit etiā qd in simili dicit Joā. de Ana nia sequēs dñm Florentinū z. Petru de anch. in c. in ciuitate. de vsur. vbi in. q. Utz in venditiōe annui reddit⁹ cōmittat vsura: atq. qd a talibz con tractibz est abstinēdū ppter dubiu. Et confirmā tur p̄dicta sic. In dubijs sp debem⁹ eligere via z. p quā excludam⁹ delictū z. nō includamus. l. nō solū. §. sed vt probari. z. ibi Bar. ff. de noui opis nūcia. z. l. merito. ff. pro socio. cōiunctis ibi nota ris. Lū ḡ cōmunitas poruenit deputare aliquēz redditū siue fundū pro ministroz satisfactiōe.

ergo hec via tuta erit ab eis eligenda: z. nō picu losa vt soluat denarius zc. Nā qñ cōcurrūt due cause quarū vna pdest z. altera nocet: inspicit illa que pdest: vt pulc e voluit Bar. in l. Si vir. ff. de vsuca. p. do. z. hoc nō sit indistincte verū. vt ibi per cū. z. in l. siqs in graui. §. si. cum. l. sequen ti. ff. ad silla. Faciūt etiā ad p̄dicta ea q notat d. Joan. de anania in c. consuluit. in fi. de vsur. vbi cōcludit qd qñ datur ratio mutui z. alteri⁹ facti simul. z. sic cōcurrūt due cause. s. licita z. illicita. z. dubitat an censeat vsura: tunc est in dubio tes nere qd sit vsura fauore anie. ḡ zc. In hoc em cō tractu piculoso videt determinatio: cū de eo non habeat exp̄ssa auctoritas sacre scripture vel cano nis ad determinatiōis ecclie. Un si aliqs deter/ minet ipm esse licitū: z. exerceat eū: si est illicitus nō videt ppter istū errozē excusari a mortali: qd posuit se in piculo faciēdo cōtractū dubiū. Qui em amat piculum: pibit in illo: Eccl. ij. Si ho determinet eū esse illicitum: z. tñ faciat: peccabit mortaliter. qz omne quod fit contra conscientā edificat ad gehēnā. c. p. tuas. de simo. z. c. l. fas. de restitu. spoli. Et ideo ab eo est abstinēdū donec p sedē apostolicā z. summū p̄ficē determine/ clare qd faciendū sit. Ad ipm em spectat dubia que de nouo emergūt decidere. vt in c. p. venera bilē. qd filij sint legiti. z. l. cū de nouo. L. de legi. D. Vigesimo qno sic arguit. Lū retroactis tē poribz fuerint ḡplures religiosi sancti z. sapien/ tes viri qui ob eoz sanctitatē z. doctrinā ac chari tatē proximi: verisimilr vt paupibz subuenirēt: multa remedia debuerūt excogitasse. z. p̄sumen/ dū est hunc modū eis in mentē venisse. Quē cū ad effectū nō pduxerint: iudicādū ē eos cognos uisse ipm sape vsurariā prauitatē. z. ideo esse cul randū z. standū iur/ dispositiōi q cauēt vt res q ex se nō generat fructū: put est pecunia: lucrum nō pariat. z. qd pro mutuo nihil penitus exigatur extra forte. vt in turibus supra allegatis. qz talr exigere est exosum deo. Un sup illud Mat. xxi. Intravit ch̄s in templū: z. mensas numulariō rū subuertit zc. dicit Nico. de Tyra. Q licz illi numularij nō recipiunt pecuniā vltra forte: tñ re ciptebant aliq munerā siue exenia: qd erat illicitū. Et ideo ch̄s insurrexit z. eos. Lum ḡ p̄dicti cr̄is viris sanctis z. sapientibz visum nō fuit pre fatā iuris decisioē aliter interpretari: etiāz nos adq̄seere debem⁹: cum minime mutāda sint q semp certam interpretatiōē habuerūt. l. minime. ff. de legi. Et qd semp cōsuetā sunt obseruari: ob/ seruanda sunt: qd cōsuetudo est optima legum interpret. c. cū dilectus. de consue. Et facit dicitū Bal. in l. quicūqz. L. de ser. fugiti. Vbi voluit qd illud qd est ordinariū non est arbitrariū. Illud ḡ qd est cōsuetū fieri: debet arēdi. l. licet ex susce pto. in ver. consuetū. de foro cōpetenti. z. rex⁹ est in titulo de pace cōstan. in prin. in h. ab antiquo. Vbi d: qd seruandū est qd ab antiquo consueuis

que dicitur Contrarietatis

fieri. Et est ibi fm Bal. argumētū q̄ antiq̄ p̄sue-
tudinē sunt seruāde. Et iō de lex. Neqd̄ p̄ cōsue-
tudinē fiat ad sollicitudinē suā reuocab̄ p̄ses. l. j.
L. Que sit longa cōsuetu. z. l. manifeste. L. de ser-
uitutibus. Ex quibz̄ h̄bis colligit̄ q̄ p̄inet ad sol-
licitudinē cuiusq̄ p̄sidiis eccl̄iasticis z̄ secularis
p̄uidere ne illud qd̄ antiquit̄ est obseruatur̄ in
mutuo remutetur. **E** Vigesimo sexto sic ar-
guitur. Quilibet tenet̄ abstinere nō solū a malo
sed etiā ab omni suspiciōe mali. c. cum ab omni.
de vita z̄ hone. cle. Item p̄pter scandalū euitan-
dum multa sunt introducta. z̄ multoties etiam
cessat̄ a bono: nedū ab eo quod habet suspiciōe
mali: ne scādalizet̄ p̄ximus. vt̄ declarat̄ be. Tho-
mas. ij. q. q. p̄lij. z̄ late p̄ summistas in s̄bo scan-
dalū. z̄ bonus est rex. in. l. Si q̄s filio exhereda-
to. s̄. hi autē oēs. ad finem. ff. de iniusto rupto q̄
testamēto. z̄ in. l. qui cedē. ff. ad legē cornel. de si-
ca. in fine. z̄ notat̄ in c. p̄pter scandalum. de cō-
secra. dist. iij. z̄ in c. q̄ scādalizauerit. de reg. iur̄.
Et eccl̄ia nihil facit cū scandalo. vt̄ in c. nihil cū
scādalo. de p̄scrip. Ergo ab hoc p̄tractu a multis
reprobato z̄ scandaloso est cauēdum. Et debet
seruari illud quod inq̄r Scotus in. iij. dist. xv.
Qui vult facere misericordiaz: necessitat̄ ex lege
diuina vt̄ non faciat eam viciatā. Et ideo nō de-
bet fieri misericordia mutui cū vicio vsure: z̄ cū
scandalo p̄ximi. **F** Vigesimo septimo sic ar-
guit. Deut. xxxij. p̄cepit deus dicēs. Si pignus
acceperis a p̄ximo tuo vestimentū: ante solis oc-
casum reddes ei. Ip̄m em̄ vestimentū solū car-
nis ei⁹ est quo operit̄: nec habet aliud in q̄ dor-
mitat. Si clamauerit ad me exaudiat̄ eū. q̄a mise-
ricors sum. Sed mons iste non solum non red-
dit pignus añ solis occasus: sed p̄ annū detinet
z̄ post sub hasta vendit. q̄ hoc est crudele z̄ p̄tra-
dei legē ac puocans iram eius Vigesimo octa-
uo sic arguit. Qui occasione damni dat: danuz
dedisse videt̄. c. si culpa. de inu. z̄ dam. da. Sed
hic Mons est occasio q̄ officiales p̄dent̄ ip̄m:
z̄ mutuent suis amicis diuitibz̄ ad negociandū:
z̄ non pauperibz̄ ad sustentandū: z̄ pignora ven-
dant minus vt̄ ipsi emant vili p̄cio per aliquā in-
terpositā personā: et ita defraudent pauperes.
Item cū dicitur Mons in parua quāritate mu-
tuet. et p̄pter ip̄m expellatur in dei mutuātes in
magna quāritate: oportet q̄ ch̄tiant̄ egentes ma-
gna quāritate pecunie eaz̄ accipiāt mutuo a ch̄-
tiantis. q̄ cum nolint gratis mutuare: p̄ hoc effi-
ciatur vsurarij z̄ grauius punientur a deo q̄ in
dei. q̄ Mons iste q̄ est occasio tot maloz̄: nō de-
bet vllatenus tolerari. **N** Vigesimo nono
cōfirmant̄ p̄dicta p̄ sententiā be. Tho. in q̄stio-
nibz̄ de malo. q. xij. ar. iij. in respōsione ad quar-
tūdecimū argumentū. vbi inq̄r: q̄ mutuans du-
rante p̄tractu mutui nullū interesse siue damni
emergentis: siue lucrū cessantis petere potest. Et
q̄ si ipse mutuans aliquod tale interesse patit̄ du-

rante contractu mutui: sibi imputare debet: cū
hoc pueniat ex stulticia sua: ex quo non tenebat̄
ad mutuandū nisi si sine suo dāno id facere pos-
terat. Et idē p̄ oia dicit Scotus in. iij. di. xv. q.
ij. **T**rigesimo q̄ pro laboribz̄ ministroz̄
Montis nihil possit accipi vltra sortē mutua-
taz̄: sic arguit. Sicut nec corpus per se: nec anima
separata est homo: sed vtrūq̄ simul. q̄ vtrūq̄ est
de essentia hois: fm P̄hum. vij. Metaph. Ita
pecunia sola vel sola nūeratio seu datio pecunie
nō est ip̄m mutui: sed vtrūq̄ simul. Vtrūq̄ em̄
est de essentia eius. qd̄ patet ex q̄ alio nomie voca-
tur mutui datio: vt̄ s̄. dictum est. vnde pecunia
est materia: z̄ datio forma. Qua q̄ rōne non pōt
mutuans aliqd̄ recipere vltra sortē rōne pecunie:
eadē rōne nihil potest recipere rōne dationis siue
numeratiōis ipsius pecunie. Quia ex vtroq̄ eq̄
bene sequit̄ q̄ recipiat lucrū ex mutuo. Un̄ pa-
rum curaret vsurarius si lucrū qd̄ nō potest per-
cipere rōne pecunie: recipere posset rōne ipsi⁹ nūe-
rationis seu dationis. quia in idem sibi rediret.
Et similiter argui potest de labore in scribendo: p̄
q̄ nō potest aliqd̄ accipi. quia est voluntari⁹ z̄ fa-
ctus in fauorē z̄ vtilitatē ip̄oz̄ mutuantiū. Un̄
de eo nō debent habere mercedē. Et insup̄ cū sit
accessori⁹ ad mutui: debet seq̄ naturā sui p̄nci-
palis z̄ esse gratuitus. c. accessoriū. de reg. iu. li.
vj. z̄ l. cum principalis. ff. eodē ti. Paz̄ em̄ cura-
ret vsurari⁹ si lucrū qd̄ nō pōt h̄e rōne pecunie
nec nūerationis seu dationis: posset recipere rōne
scripture. Et idē dicendū videt̄ de labore recipiē-
di pecuniā mutuatā z̄ restituendi pignora. Alij
oēs vsurarij dicerent q̄ vellent salariū non pro
vsura: sed pro p̄dictis. **R** Trigesimo primo
confirmant̄ p̄dicta per sniam Innocē. in c. nauī-
gantī. de vsur. Ubi q̄rit an pecunie batulus seu
portitor possit p̄ suo labore mercedem recipere
Et respondet fm aduersarios Montis: cū non
intelligētes q̄ si est merus portitor: pura eo mō
quo Fachinus portat saccū frumenti ad domū
alicui⁹: talis pōt pro suo labore recipere mercedē
q̄ ibi est locatio operis. Si h̄o non est mer⁹ por-
titor: sed portat ad hoc vt̄ ip̄e mutuet: vel vt̄ det
negociatori ad negociandū: tunc non pōt aliqd̄
exigere p̄ labore suo. etsi recipit: est vsura. quia
pecunie nullus est vsus. Et idem fm eosdē dicit
dñs Cardinalis ibidē. Lum q̄ p̄dicti ministri
Montis respectu pecunie ipsius nō se habeant
vt̄ meri portitores: sed eam portent z̄ teneant ad
hoc vt̄ ipsi eā mutuent: sequit̄ q̄ non possunt p̄
labore tali mercedē exigere sine vicio vsure. **Z**
Trigesimo secundo confirmant̄ p̄dicta per il-
lud quod ponit Pe. de pal. in. iij. di. xv. q. ij. ar.
v. dicēs: q̄ ministri seu seruitores vsurarioz̄: um-
si seruiant eis in licitis et honestis: possunt pro
seruitio suo mercedē recipere. Si autē seruiant eis
in illicitis z̄ inhonestis: puta in mutuādo ad tan-
tum pro centenatio: nullam mercedē habere de-
bent.

Primitractatus Prima pars

bent; sed eam perdunt. Et idem ponit Alexan. de Bles in suo trac. de usuris. et Archieps floren. in ij. parte sue summe c. j. Si ergo illi ministri qui seruiunt mutuatis ad tantum per ceterario ubi illud quod adquiret ultra sortem applicat eis quibus seruiunt: perdunt mercedem suam. multo magis seruitores et ministri Montis quibus applicat illud quod adquiret ultra sortem non possunt illud bona conscientia retinere. quia si de quo minus videtur inesse et inest. ergo et de quo magis. ij. Topico. et c. Si paulus. xxxij. q. v. cum ibi nota. Et quod dictum est de mutuantibus siue scribentibus: similiter dicitur de custodiis pignora. Nam cum ea custodiant ad hunc finem ut in capite anni habeant suam sortem et incrementa: vel ab ipsis mutuatis: vel per venditionem ipsorum pignorum: patet quod seruiunt in illicitis. Et ideo pro tali custodia et labore non debent aliquid lucrari: quia cuius finis malus: ipsum quod malum. ij. Physic. Preterea constat quod pauperes mutuam accipientes cum pauca vensilia habeant: iniuri et male libenter subtrahunt sibi res suas quibus multum indigent ut tradant loco pignorum predictis ministris. et plimur et hoc grauant. et quod ipsi ministri extorquent a dictis pauperibus ipsa pignora ad suum fauorem et securitatem. Et quo non videtur esse dubium quod talis pignoratatio fit fauore ipsorum recipientium. Et insuper constat quod dicti ministri possent de predicto labore se ipsos exonerare petendo a pauperibus fideiussores sicut ab eis extorquent pignora. Et sic eque bene tutus esset Mons per fideiussores idoneos sicut per pignora: cessaretque dictus labor custodie: et consequenter non deberet eis merces: nec duris expensis grauareretur pauperes. Unde videtur quod hoc faciunt in fraude usure: ut sic saltem sub precepto possint accipere dictum lucrum. Que ergo ratio dicitur ut quod petens pignus ab alio ob sui fauorem et securitatem de quo tamen alio grauat pro ipsius pignoris conseruatione siue custodia debeat mercedem exigere? Est enim contra omnem rationem: et contra talis tractus naturam. Quod sic probatur. Nam talis extorsio pignus tenet ex natura tractus ad ipsius pignoris conseruationem et custodiam. Quicquid enim vult finem: de necessitate vult media sine quibus ille finis non potest haberi. c. preterea. d. offi. deleg. cum ibi nota. in glo. Sed isti extorquentes pignus volunt istum finem. scilicet esse securi de sua sorte et lucro suo super tali pignore. ergo etiam de necessitate volunt media sine quibus iste finis non potest haberi. Talia autem sunt conseruatio et custodia ipsius pignoris. ergo ipsa media volunt de necessitate et ex natura talis contractus. Quod enim securi erunt super dicto pignore de sua sorte et lucro: si ipsum genus aut perdit aut deuastari permittant. Necessesse est ergo ut ipsum conseruent ut suum finem consequi possint. Preterea iste tractus pignoratius aut fit solum fauore recipientis: aut fauore vtriusque. Si dicatur pro mutuo: tenet recipiens etiam de leuissima culpa. Si dicatur secundum: tenet saltem de leui culpa. Et predicta probatur per notata

in. l. si creditor. l. de pigno. acti. et d. si cum venderet. in fi. ff. eo. et ini. qui. mo. recontra. ob. §. si. iuncta. l. §. sepe. et. Sed si. et. ff. de positi. ubi in gerens se deposito tenetur de leuissima culpa. ubi aliter non teneret nisi de dolo et lata culpa: cum recipiat tantum ad utilitatem aliorum. Quicquid ergo de predictis dicatur: patet quod tales recipientes pignus: ex natura contractus tenent ad conseruationem et custodiam ipsius. Cur ergo eis debeatur merces ex tali conseruatione et custodia ad quam de iure sunt obligati? Ad hec accedit quod omnis utilitas pueniens alicui ex accepto pignore debet computari in sortem alias est usura. c. Illo vos. de pigno. et ibi glo. et c. §. de usu. et ibi glo. et doc. Non ergo eis debetur cum ipsos oporteat eam restituere. Aut enim regula iuris in sexto. Dolo facit qui perit quod restituere oportet eundem. Facit etiam ad predicta quod ponit Doctor in summa. l. ij. in c. de pignoribus. ubi ait: quod hodie per usuris non videtur quod possit retineri pignus quantumcumque per ipsis obligatum sit. quia penitus illicite sunt. ff. de pigno. acti. Solutus. §. j. Et de hoc habet preceptum dei Exo. xxxij. M Trigesimotertio sic arguit. Si isti ministri mortis qui deseruiunt pauperibus in mutuando eis et laborant in numerando pecuniam et scribendo data et recepta ad librum et custodiendo ac conseruando dicta pignora: potest recipere et exigere mercedem ab ipsis pauperibus. Similiter facere possent ministri hospitalium qui plures labores tolerant et plus deseruiunt pauperibus in dando et portando eis elemosynas et in numerando eis pecuniam et scribendo data et recepta ad libros et in conseruando bona et redditus dictorum hospitalium ac in seruando infirmis et peregrinis: quibus ipsi officiales mortis qui solum ibi sedent. Si ergo ipsi officiales non ratione mutui sed laborum possunt a pauperibus exigere tantum per centenario: ergo eadem ratione ipsius ministri hospitalium de ipsis elemosynis quas dant pauperibus possent subtrahere tantum per ceterario propter primium huiusmodi laborum. et tanto magis quanto facilius esset pauperibus dare predicta ministris hospitalium quam ministris Mortis. eo quod non darent totam elemosynam sed solum aliquam eius partem: nihilque de propria darent. Sed ministris Montis non solum dant totam pecuniam mutuam: sed etiam aliquid de propria substantia: quod eis est valde grauius. et tamen cum tota hospitalia sint instituta in dei ecclesia et a viris sanctissimis et doctissimis: tamen nullus unquam grauius men indidit pauperibus. quod de ratione elemosyne est quod sit gratuita. ergo pariformiter fieri debet in mutuo. nec debet pauperes aliquatenus aggruari. Et si aliquid dicatur quod in aliquibus hospitalibus datur certa merces ipsis ministris. Respondetur quod ipsa merces siue salarii non extrahitur de visceribus pauperum recipientium elemosynas: ad rationem de rato per ceterario. sed aliunde accipitur: ita quod elemosyna pauperum remanet integra et in sua natura gratuita. N Trigesimo quarto ad conseruationem eorum quod dicitur

que dicitur Contrarietatis

era sunt in casu de auctoritate pncipis z epi qua mediare fundat^r est mos: sic arguit. No est maior auctoritas alicui^r dñi particularis q̄ esset senatus ppli q̄ rboiani cū dñare^r toti orbi: et tñ senatus ppli q̄ rboiani no poterat facere q̄ pecunia pareret pecuniam: haberetq; vsu fructu: cū hoc sit q̄ natura ipsius pecunie vt sup̄ dictū est. Nā natura rō no potuit a senatu imitari. l. ij. ff. d. vsu fruct. eaz. re. que vsu cō. g. zc. Itē no est maior auctoritas pdicti pncipis q̄ impatoris in suo imperio. Sed impator p suas leges z statuta non pot facere q̄ licitū sit mutuare ad tantū p centenario: siue exercere vsuras sine peccato. q̄ inferior non pot collere legē superioris. c. inferior. xxj. dist. z de. ne rboiani. de elect. Usure autē sunt phibite de iure diuino. c. qm̄. z c. sup. eo. de vsur. g. zc. Itē non est maior auctoritas epi q̄ pape. imo est ecōtra. Sed papa no pot cedere q̄ q̄s mutuet ad vsurā sine pctō. d. c. sup. eo. g. nec auctoritate pncipis: nec epi: imo nec pape possunt ministri et p̄sidentes Montis a vicio vsure excusari. **D** Trigesimo q̄nto sic arguitur cōtra Montis fautores z cōsulētes: q̄ mutuare ad tantū pro centenario vel ad tantū p singulo mense: no est illicitū in contractu Montis Qui p̄naciter dicit no esse pctm̄ exercere cōtra ctū vsurariū velut heretic^o debet puniri. Le. ex graui. §. sane si q̄s. de vsur. Et dicit ibi Paul^o de Liara: q̄ ly velut: no dicit similitudinē sed exp̄ssionem. Si autē no dicant p̄naciter: licet no tanq̄ heretici. tñ tāq̄ suspecti de heresi sunt p̄ inq̄sitorum puniēdi: vt dicit ibi Zap. z Jmo. ac d. Lar di. g. zc. **P** Trigesimo sexto sic arguit fm̄ Hosti. in summa. li. v. ti. de vsur. §. q̄ pena. §. sed q̄s. z glo. z Archi. in c. vsurarius. z c. seq. de vsur. li. vj. Unus z p̄mus modus q̄ aliqui cōuincunt esse vsurarij manifesti est: q̄ tenēt mensam paratam ad mutuādū indistincte oib; venientib; ad rationē de tanto p centenario z hm̄i. Et idē affirmat Panoz. z Jo. An. in c. cuz in diocesi. de vsur. vbi tenet exp̄sse q̄ in tali casu no requirunt alia argumēta. Luz ergo officiales Montis tenēt mensam paratā zc. sequitur q̄ tanq̄ vsurarij manifesti veniūt puniendi penīs q̄ ipsos publicos vsurarios pmulgaris tā in c. q̄a in oib; de vsur. q̄ in c. vsurariū. et in c. q̄q̄. eodē ti. li. vj. Nam eoz oblatio non debet ad altare admitti. Nec debet ipsi admitti ad p̄niam: nec ad cōmunionē: nec ad eccl̄asticā sepulturā. z insup testari no possunt de bonis suis nisi prius faciant id qd eis mandat in d. c. q̄q̄. Sepeliētes q̄q̄ eos: penā in d. Le. positā no euadunt. s. excoicationē. **D** Trigesimo septimo sic arguit: q̄ p̄sidentes Montis siue ipse Mons cōsequat^r z adq̄rat aliqd̄ vltra sortē ex mutuo. Nā ipse Mons z p̄sidentes ei^o distribuūt illā ex crescētā ex mutuo officialib; z ministr^o mōris: et distribuōe valida q̄ sortē effectū. Et pdicti officiales z ministri no

possunt eam sibi accipere auctoritate p̄p̄ia: vt p̄ez in statutis ipsi^o Montis. ḡ illa ex crescētā vltra sortem puenit in ipm̄ Montē siue in ei^o p̄sidentes z cōratem. quia nemo dat qd no habet. l. nes mo. ff. de reg. iu. Oportet ḡ q̄ ipse Mons p̄mo habeat illam ex crescētā. aliter ipsam dare non posset ipsis officialib;. **R** Trigesimo octavo ad pdicta cōfirmanda sic arguit fm̄ sententiā oim̄ doctorū: maxime Frācis̄ci de platea ordinis Minorū in suis resti. i. ti. de vsura. §. xxiij. z Alexan. de Ales in suo tractatu de vsur. Sicut non licet mihi ex vi mutui trāsserre dominū rei aliene in me: ita nec in alium. Et faciunt ad hoc notata in c. nullus. de reg. iuris. li. vj. Et ideo no est licitum alicui mutuare alteri cum hoc pacto q̄ sibi restituat solū sortem: sed aliqd̄ vltra det pauperib; vel alicui eccl̄ie. ḡ nec simil^r licet in cōtractu mutui Montis pacisci vt aliqd̄ vltra sortez det ministris. **S** Trigesimonono q̄ maior sit culpa z grauius pctm̄ p̄stituentiū montē z ei fauentiū q̄ publicoz vsurarioz z multoz: aliōrum sceleratoz hoim;: patet ex hoc q̄ ipsi quozū causa efficit^r vel defendit^r Mons faciūt omnes de cōitate vsurarios: vt s̄. p̄batū est. Tanto autē est graui^r pctm̄ quanto ex eo maior malū sequitur. sicut p̄bat in §. atrop. insti. de iniu. Debēt ḡ oēs cessare ab isto contractu. qz non sufficit face re bonum: nisi bene fiat. c. no satis. l. xxvj. di. Et iō non sufficit mutuare pauperib;: nisi sine pctō mutuet^r z cū debitis circūstantiis: ita q̄ nec of fendat^r deus nec dānificet^r aut scādalizet^r pxim^o. **T** Quadagesimo arguit q̄ iste cōtractus no est licit^o: licz paupes mutuū accipiētes ipi cō senserint in consilio cōgregati: et interrogati an essent contenti libere exoluere tantū p cētenario pro ipsis ministris. qz in tali cōsilio no oēs paupes q̄ mutuū accepturi sunt interfuerūt. Itē p̄supposito q̄ oēs interfuerint z cōsenserint: tal cōsensus non excusat mutuante hac corrupta intentione de habēdo aliqd̄ vltra sortē: et de no aliē mutuādo. eo q̄ no sit oīno liber: vt dicit Tho. in q̄st. de malo. q. xij. ar. iij. in respōsione ad septimū z nonū argumētū. et Alexan. de Ales. vbi s̄. Nā patp vellet mutuū absolute sine vsuris. sed videns q̄ ipm̄ h̄e non potest: p̄ minori malo cōsencit q̄si coactus ad soluendū aliqd̄ vltra sortem: min^o tñ q̄ soluat iudicis. q̄ minoritas licet minuat q̄ntitatē delicti q̄ ad hoc q̄ no est tāma gnū pctm̄ accipere q̄nqz vel decē p centenario mutuato: sicut si accipēt. xxx. vel. xl. tñ non facit q̄ntaliter accipiētes no sint vsurarij. qz q̄ntitas no imutat spēm pcti: fm̄ notata p̄ theologos in. iij. sen. di. xxj. Un cuiusdez speciei est vsura ad q̄nqz vel decē p cētenario: cui^o est vsura de q̄dragita. Dicit em̄ Bar. in. l. iij. ff. de adq̄ren. poss. q̄ pl^o z min^o no faciūt aliq̄ differre specie. et p̄bat per. l. fi. ff. de fundo instruc. Preterea positō q̄ inter uenerit oīno liber consensus pauperū: adhuc dī

Primi tractatus Prima pars

et officiales si vident excusari a vicio usure: nec
 posse illud quod eis datur ultra fore ex tali pacto vel
 statuto licite retinere. Nam nullus inferior etiam
 quantumcumque volens potest transferre dominium rei sue
 in rem quae per legem superioris prohibetur talis rei dominium
 adquirere. et maxime per illam viam quam adquirere prohibetur.
 c. statutu. circa finem. et ibi glo. d. rescripti. li. vj. et c.
 exigit. de censu. eodem li. et clemoleres. de here. Et
 de hragit Hosti. in summa. li. iij. in ci. de dona.
 §. sed cui. vbi hoc probatur per iura. et Sco. idem tenet
 in. iij. di. xv. q. ij. vbi ponit exemplum de fratre mi
 noze in quem quod per legem superioris prohibetur adquirere
 dominium cuiuscumque rei. c. l. exiui de paradiso. §.
 qua igitur. de h. sig. nullus quantumcumque volens potest
 transferre dominium rei sue. Nec excusaret talis
 recipientes propter hoc quod aliter sciens et libere volens
 ei tradidit rem suam: intendens in eum transferre do
 minium ipsius. Cum ergo deus quod est omnium superiorum prohibeat
 per legem suam mutuantem adquirere aliquid ultra sortem
 ex mutuo: ut §. paruit. sequitur quod nullus quantumcumque
 consentiens ac volens potest transferre dominium rei
 sue in tale mutuantem ratione ipsius mutui recepti ab
 eo: praesertim corrupta intentione vel pacto super hoc
 praecedente vel etiam statuto quod equipollet pacto: eo quod
 est tacita civium conventio. ut ff. de legi. l. de quibus
 et l. de decre. decu. lib. x. in rubrica. Hoc autem est
 in officialibus Moris. §. et c. quod si de facto fiat te
 nent ad restitutionem. De praedicta confirmant aucto
 ritate Alexandri de Ales in. iij. sen. di. xxxj. vbi ex
 ponens illud dictum salvatoris Mutui date et c.
 ait. Ille qui accipit mutuum non habet ius dandi usu
 rario: quod dominus omnium contradicit. §. deus. Sicut si quis
 dicit feudum ab aliquo terreno domino: non potest trans
 ferre dominium illi feudum in alium domino contradicente
 Cum igitur dominus omnium contradicat: nullus potest dare
 usurario superabundantiam praeter sortem. Hec ille.
 Qui etiam ibidem ait. Non valet hec argumentatio
 Iste potest transferre suam rem in dominium alteri: et scit
 ac vult. quod dicitur B. do tibi pecuniam istam. et transferret.
 Licet enim possit transferre: non tamen potest transferre sic
 quod boni tractus displicet deo. et licet proferat ver
 bum dandi: non tamen dat. De his enim nulla est con
 tentio. sed de intentione feneratoris: cuius intentio est
 quod rem alienam manentem alienam faciat suam. Hec il
 le. Ex quibus concludendum videtur quod etiam de consensu
 pauperum non possunt officiales Moris recipere praedictum
 lucrum quod est ex mutuo tanquam ex causa efficiente siue
 generare. Quod patet: quod pauperes non alia ex causa
 illud solvunt nisi propter mutuum acceptum: cum aliter non
 sint debitorum monentis. Item quod soli accipientes mu
 tum illud solvunt: et non alij. Et si dicatur quod istud
 lucrum non est finis principalis mutui. sed potius ipsa
 subventio siue sublevatio pauperum. Respondetur quod
 illa est causa principalis in genere cause finalis: ad
 cuius positionem ponitur effectus: sed ad cuius remotionem
 remouetur. finis per h. m. ij. Pby. et v. metaph. Si
 ergo volumus videre quod istarum duarum causarum sit principalis
 finis: videamus quod sit illa ad cuius positionem ponitur

mutuum. et ad cuius remotionem remouetur. Et certe
 si ponatur pauper in magna necessitate constitutus
 qui plurimum indigeat subventionem: et velit mutuo
 accipere sine illius denarii solutione: non dabitur ei.
 Contra hoc si sit aliquis non in tanta necessitate po
 situs qui cum ipsius lucris solutione velit mutuo ac
 cipere: statim dabitur ei. ergo ipsum lucrum est principalis fi
 nis istius mutui: ad cuius positionem ponitur ipsum mu
 tum: et ad cuius remotionem remouetur. et non subue
 ntio pauperum. Et confirmant praedicta per sententiam beati
 Thome. ij. q. j. ar. iij. et ij. q. xj. ar. j. vbi ait: quod vis
 cium non sumit speciem seu naturam a fine remoto:
 sed a primo. Nam finis remotus est circumstantia
 eius. et ex consequenti accidit ei et ostendit mortuum
 quod induxit boiem ad ipsum viciu perpetrandum.
 et alio nomine vocatur circumstantia cur. Qui finis remo
 tus sicut non dat vicio speciem: ita non auferit ab
 eo iam datam. sed relinquit eum in natura siue specie
 sua. Sicut dicimus de illo qui percutit boiem: ut occi
 dat. occidit autem ut pecuniam habeat. Nam iste fi
 nis remotus qui est habere pecuniam ostendit nobis quod
 fuerit mortuum quod induxit boiem ad faciendum
 dictum homicidium: non tamen iste finis excusat quod ille
 fuerit verus homicida. quod talis percussio fuit spe
 cificata a fine primo. scilicet occidendi. Quia species finis
 remotus ei auferre non potest. Et idem dicendum est de
 eo qui furat ut det elemosinam: quod iste est finis remo
 tus qui est dare elemosinam non auferit siue non facit
 quod talis sit verus fur. Quia cum sit circumstantia siue
 accessoria: sicut non dedit spem istius accipiendi qui est accipere
 sed res aliena inuito domino accepta. Ita etiam non
 auferit ab eo iam datam. et sic remanet verus fur.
 Et idem est de ea muliere qui cum sit nupta facit se
 cognosci ab alio viro ut filios habeat. Quia iste
 finis qui est habere filios cum sit circumstantia et accessoria per
 dicti adulterij: sicut non dedit ei speciem: sed alienam
 viri cognitio. ita non auferit ab eo iam datam. et sic
 dicta mulier remanet vera adultera. Et similiter di
 cendum est de eo qui mutuat ad decem pro centenario
 et est consequenti ad usuram: ut illa decem det pauperibus
 vel exponat ad redimendum captiuos. Nam iste fi
 nis remotus qui est dare pauperibus vel captiuos re
 dimere cum sit circumstantia et accessoria respectu dicti
 mutui: sicut non dedit ei speciem: sed potius res alie
 na ratione mutui ex pacto accepta. Ita etiam non au
 fert ab eo iam datam. et sic non iustificat dictum co
 tractum. sed remanet vere et formaliter usurarius: ut
 patet. xij. q. v. c. nolite. et c. super eo. de usur. Et pa
 ri modo dicimus de isto Monte qui mutuat pauperibus
 ut ratione mutui: et ex pacto siue statuto recipiat
 tantum pro centenario: ut postea illud det ministris
 et officialibus. Quia ex isto fine remoto qui est da
 ri ministris: cum sit circumstantia et accessoria praedicti mu
 tum: sicut non dat speciem ipsi mutuo: sed potius res
 aliena ratione mutui ex pacto accepta tanquam ex fine
 primo. ita non auferit ab eo iam datam: nec iustifi
 cat ipsum contractum ex ipso fine primo usurarium. Ista sunt
 argumenta aduersario pietatis. De quibus dicitur per

que dicitur Veritatis

illud Hiero. sup Zacha. li. ij. Qui plus cupiūt
videri nosse q̄ cereri: ostendūt se veritatē reglāz
nō tenere. Sed audi aliā partē si vis recte iudicā
care. c. j. de causa poss. z pprie.

¶ Pars secunda huius tractatus
que dicitur Veritatis.

Pro declaratione

Veritatis est sciendū q̄ sunt diversa ge
nera cōtractū de quibz habet in. l. la/
beo. §. p̄tractū. ff. de p̄. sig. z in. l. iuris gētiū. i. p̄n.
ff. de pac. De diuersitate etiā p̄ctū tagit p̄bs in
Polit. z b. Tho. ij. q. lxxvij. z lxxvij. Est autē
p̄ct̄ pprie accept̄ mutua z volūtaria aliq̄z ob
ligatio. d. §. p̄tractū. Dicit autē m̄gr Joā. de U
terbio ordinis predicatorū ac sacre theologie do
ctor excellētissim⁹ in suo cōsilio de Monte pie/
tat̄ ad reuerēdissimū Ep̄m Parauinū directo
q̄ in casu supposito de Mōte pietat̄ nō est tm̄
vn⁹ p̄ct̄ vt q̄dā putant. q̄re nō mirū si mox p̄nū
ciant ip̄m esse illicitū: q̄a ad pauca respiciētes fa
cile enūciant z errant: vt ait Aristot. in Elēc. Nā
in eo p̄tinent plures cōtract̄: z q̄libet eoz est li/
cit⁹. Nec ille. Quia igit nō p̄t h̄i vera cognitio
toti⁹ nisi distinct̄ z cognit̄ singulis p̄tibz: vt ait
p̄bs. j. polit. J̄do venerādus pat̄ frat̄ Fortuna/
rus de p̄sio: iur̄ vtriusq̄ monarcha atq̄ theo
log⁹ exim⁹ in suo cōsilio Mōtis pietatis cōfir/
mato ac subscripto z parit̄ sigillato a. xlix. docto
ribz tā sacre theologie q̄ iuris vtriusq̄: dicit. q̄
ex casu supposito oriunt̄ q̄tuor cōtract̄: q̄rū
noticia necessaria est ad terminationē veritatis.
Sūt em̄ q̄si fundamēta z origines sine q̄bz nō p̄t
h̄i cognitio ip̄si⁹ veritat̄. q̄ sine fundamēto edi
ficiū nō subsistit. sicut subsistētia rami nō datur
sine radice: vt patet in c. cū Paulus. j. q. j. z in c.
venies. d. cle. nō bap. mī. Un dicebat magn⁹ the
olog⁹ Lyprian⁹. Non sine sole radi⁹: nō sine fon
te ritulus. non sine radice ramuscul⁹ erit. nec si
ne p̄cō infern⁹. Et idē dicere possumus in p̄posi
to q̄ sine noticia istoz p̄tractū nō p̄t h̄i cogni
tio casus sup̄dicti: vtrū licite possit fieri vel nō.
In adq̄rēdis em̄ dominij ex cōmutatiua iusti
cia: p̄tract̄ z pacta sūt radicalia fundamēta: vt
patz in. l. traditionibz. l. de pact. cū si. Qui q̄dē
p̄ct̄ ex casu collecti talia sortiūtur noīa z sic effe
ctualit̄ celebrant̄. Q̄z primo inī p̄ctus mutui se/
cūdo p̄tract̄ pignoz. tertio p̄tract̄ locatōis. q̄r
to z vltimo p̄tract̄ mādari. Primi duo. s. cōtra
ct̄ mutui z pignoz celebrātur inf̄ cōitatē z par/
ticulares mutuatarios seu pignozātes median/
tibz istis officialibz q̄ noīe cōitat̄ mutuat̄ z reci
piunt pignora: q̄z ille videt̄ facere cui⁹ noīe p̄bit
vt in reglā Qui p̄ aliū. de reg. iu. in. vj. z i cōmu
liceres. de sen. excō. z i c. j. de offi. deleg. Reliq̄ vō
duo. s. cōtract̄ locatōis et mādari celebrant̄ inf̄
ip̄os mutuatarios: mediātibz tm̄ p̄sidentibz cō

munitatis p̄ maiorē eoz utilitate: tāq̄ oīm indi
gentiū negocioz gestoribz: vt infra videbit̄. z di
ctos officiales Montis ad eoz cōmodū z incō
modū. Et sic ab ip̄s officialibz sūt p̄dicti duo
vltimi p̄tract̄ nō noīe cōitat̄: sed vt a p̄uatis p̄
sonis. Q̄d patet ex h̄ q̄ ad dānū z piculū ip̄soz
est si pignora pdant̄ z dererizātur. Et etiā sala/
riū q̄d tribuit̄ dat̄ p̄ ip̄soz labore: adeo q̄ si ip̄si
officiales a p̄ct̄aribz mutuatarijs nō recipiūt:
eoz damnū esset: z nō cōitatis. Et nō incōuenit
q̄ vna z eadē p̄sona substācialit̄ diuersis respec/
tibus reputet̄ diuersa: et vicē duarū teneat: vt pa
tet Exod. xxvj. de angelo q̄ missus a dō vocauit
se decum: z in substātia ppria se creaturā noīauit
vt patet Apoc. vi. Q̄n em̄ eū volebat Joannes
adorare: ipse dixit. Vide ne feceris. cōseru⁹ em̄ tu
us sum. Ita etiā Joan. j. Joānes dixit se nō esse
Veliā q̄tū ē substācialit̄. Et ch̄s appellauit euz
beliā q̄tū ad officiū: Mat. xij. Quia sicut beli/
as venit q̄tū ad h̄ritē p̄nie z vt p̄cursoz p̄mi ad
uētus dñi. sicut belias erit p̄cursoz sc̄di adueni⁹
Un nō incōuenit q̄ q̄s diuersa cōstat̄ p̄sona quā
do mutuat̄ z recipit pignus. q̄z tūc rep̄ntat cōita
tē. et diuersa q̄n recipit p̄ salario illā paruulā pe
cuniā. Sicut etiā auditor cōfessionū aliq̄d scire
pōt vt de⁹. z h̄ reuelare nō pōt. Et idem scire pōt
vt hō: z reuelare pōt. c. Si sacerdos. de offi. ord̄.
Et sicut sacerdos celebrat vt publica p̄sona si
ue mīster. z stipēdiū recipit vt p̄uat⁹. Quia q̄ p̄
dicti officiales siue mīstri Mōtis ex diuersis cau
sis recipiūt pecuniā mutuatā z salarium siue de
nariū p̄ salario. Quia ipsam pecuniā mutuatāz
recipiunt noīe cōitatis. Denariū vō siue salariū
pp̄tio noīe rōne laboris: piculū: z industrie. et sic
ex p̄tractu locatōis. J̄o cū diuersis ex causis iste
receptiōes fiāt: de vna ad aliā nō fit illatio vt de
text⁹ in. l. naturalr. §. nihil. p̄mune. ff. de acqui.
poss. z i. l. h̄cū actū. ff. de nego. gest. Nā p̄tract̄ istī
sup̄ noīaci liciti sunt oēs diuisio iure parit̄ z h̄ia
noī: si in eis seruat̄ iusticia cōmutatiua q̄ in his
eq̄lit̄ debet seruari: vt patet p̄ sc̄m Tho. ij. q. lxxvij.
X Sed p̄ctularit̄ z distincte demō
strat̄ de mutuo Mat. vj. vbi ait dñs. Volenti a
te mutuari ne auertaris. z Luc. vj. Mutuū da
te zc. Approbat̄ etiā de iure positiuo. q̄z ad repe
tendū rē mutuatā ex ip̄so mutuo dant̄ actiones
et remedia i toto tit. ff. et. l. si cer. pe. Et de iure
canonico in c. in ciuitate. z c. p̄sultit. de vsu. Si
milit̄ de p̄tractu pignoz q̄ sit licit⁹: demonstrat̄
Exo. xxij. ca. lvi. Si pign⁹ a p̄prio tuo accepis zc.
z Deut. xxiij. d̄z. Nō accipies loco pignozis infe
riorē z sup̄iorē molā zc. q̄ vnaz illarū p̄mittebat
de⁹ pignoz accipe. z Prouer. xxvij. hortat̄ sapi/
ens z ait. Tolle vestimētū ei⁹ q̄ spopōdit p̄ extra
neo: z aufer ei pignus. J̄tē de iure positiuo mon
strat̄ licit⁹ in toto tit. ff. z. l. de pigno. z pariter
in decretalibz. eodē tit. z per Tho. ij. q. lxxvij.
Cōtract̄ etiā locatōis est approbat⁹ Exo. xxij.
b 3

Primitractus Prima pars

ibi. Si conductu venerat p mercede opis sui zc.
z Matth. xij. ac Mar. xij. et Luc. xx. vbi salua
toz ponte pabolā de illo patrefamilias q signifi/
cat deū fm doctores: q vineam suā locauit agri
colis zc. Item. ff. z. l. locati. p totū. z in decreta
libus in ri. de loca. approbat iste tractus. Si qo
resultet contractus inominat. s. facio vt des: etiā
ipse est p iura approbat: vt patet in. l. naturalis
ff. de pscript. verb. Contractus aut mandati eq de se
iust. est: ac p iura approbat: vt ostendit in toto ti.
ff. z. l. mandati. z in decretalibz in toto titu. pro
curatoribz. z Matth. xij. dicit dñs vinee p/
curatori suo zc. Reduendo q ad pñm. s. ad cō/
tractū mutui: Sciendū est tunc ibi fore iusticiā
qñ nihil vltra rez mutuata recipit: fm Tho. vbi
s. Quod pfecto cernit in casu nro: Quia cōitas
siue Mons nihil habet nisi solā nudā sortē mu/
tuatā ex charitate. Tunc qo iniusticia z vsura fo/
ret si recipit a cōitate siue a Monte aliqd vltra
ipsam sortē. vel aliqd min: siue illud esset a ma/
nu: vt aliq manualis redditio. vel ab obsequio
vt aliqd seruitiū qd posset pecunia extimari: vel
a lingua: vtputa q aliqs mutuatarū ppter hoc
mutuū diceret aliqd qd ad vtilitatē redundaret
ipsi mutuati: vt esset si doceret eū: vel qd simile.
Istis em tribz modis recipit aliqd vsurarie: vt
hī a theologis: maxie a scro Bonauetura. Sco.
Rich. et Pe. de pal. in. iij. dist. xv. z a brō Tho.
vbi s. z a Greg. sup illd Esa. xxxij. Qui excutit
manū suas ab oi munere. et hī in c. sunt nonnulli.
f. q. j. vbi dicit. Triplex est munus. s. a manu: a lin/
gua: et ab obsequio. Cum q in casu nro nihil peni/
tus vltra sortem veniat ipsi cōitati siue Monte
succedit q nec est nec esse pot vsura: nec aliquod
pctm. imo pot meritu: cū muuet gratis z ser/
uet illud qd suadet a iuriconsulto in. l. incōmo/
dato. s. sicut. ff. cōmo. z de cōdi. indebi. l. Si nō
sortē. s. libere. vbi dicit. Nō homi obsequiū z offi/
ciū debet. et. l. seru. ca. ff. de ser. expor. vbi bono
est tex. ad b. Ad qd faciūt notata p Bar. in. l. ex/
hoc iure. ff. de iust. z iu. Itē pdicta cōitas seruat
pceptū dñi dicit p Moysen Deut. xv. Si frat/
q morat inter portas tuas ad paupertatē deues/
nerit: non obrurabis cor tuū: nec perabes manū
sed aperies eaz: z dabis ei mutuū q eū indigere
pspereris. Et h qzrum ad cōtractū mutui pdicti.
Contractus qo pignoz: tūc esset iniust: z vsu/
rari: qñ p re mutuata pignozaret res fructifera
vel ad alia: comoditatē apta q posset pecunia
extimari: ita vt velle mutuā vtteret tali re pigno/
rata z caper fruct: ex ea: ipsos non cōputado in
sortē. vt patet p doc. in c. ad nostrā. de emp. z ven/
di. z in cillo vos. de pigno. vbi per Joan. And. z
Butriga. ac Panoz. z c. j. ac. ij. de vsu. et h etiam
est de iure ciuili determinatū. vt in. l. j. z. ij. l. de pi/
gno. act. Qd nullo mō in casu nro euenit: cuz pi/
gnoza nō dent vt ipsi recipietes eis vtant: sed vt
cōseruet z manuteneat: ac gubernet: vt positum

est in casu z expressum est in capitulis Montis
Et sic ex pre pñdentiū Montis vel cōitatis cuz
quibz mediātibz officialibz isti duo cōtractus
celebratur: vsura vel aliqd pctm nō cadit. Sed
bñ pietas populi z charitas primoz indigētū
pro qz necessitate z vilitate Mons pietatis cō/
ra deo z hominibz ordinat est. Itē nec pactū in/
itū inter officiales Montis z mutuatarios. nec
etiā capitulū inter capitula Montis insertū q
post annū liceat officialibz Montis pietatis di/
cta pignora vēdere zc. Imo q ad vendendū in/
fra mensem teneatur inducit pctm vel vsurariā
pauitātē. qā tale pactū de iure est validū. l. Si
fundus. s. potest itaq. ff. de pigno. vbi plus dis/
cit rex. q valet pactū. vt si infra certū tēpus non
reliuē pign: remaneat penes creditores titulo
emprionis p iusto pñcio. z tūc dicit qñ cōditiōnal/
emprio vel veditio. Est etiā text: p primo dicto
in. l. j. l. de pac. pigno. z in. l. pactū vulgare. l. d
pig. act. vbi dicit iuncta glo. q si creditor vltra sortē
vēdidit: cōpetit debitori: z datur actio pignozari/
cia. q si h potest fieri p pacto: etiā fieri pot p legē
vel habētes auctoritatē faciēdi capla Montis ex/
publico. vt in glo. rubrice. l. de decre. decu. li. f.
et. l. nō impossibile. ff. de pact. et p glo. et Baluz
l. puetudinis. in pñ. sue repetitiōis. l. q sit lō. cō/
sue. z in. l. oēs populi. ff. de iust. z iu. z in c. cū di/
lecti. in glo. in h. pstitutū. de cōsue. z in. l. neqz pi/
gnos. ff. de reg. iu. Quātū hō ad certū cōtractū
vitz innominatū. s. facio vt des. v. q sit tractus
locatiōis oparū: qd veri puto. Cū p opibz detur
pecunia nūerata: vt i. l. si tibi polieda. ff. de pscripti/
ōibz. Ista em est differentia inter tractū: facio
vt des: q est tractus innoiat. z tractū locatiōis
oparū: q est bone fidei z noiatus. qā tunc dicim:
esse contractū innoiatū cū p facto dat aliq res q
nō sit quāritas nūerata. Sed si quāritas nūerata
det: tūc pot videri tractus locatiōis: ad cui cō/
tractionē requirit pecunia. vt patet in sti. de locato
in pñ. Et sufficit ad essentia locatiōis q merces
sit certa v. certificada: sicut qñ pmitit arbitrio
boni viri. vt p doc. in. l. siqs arbitratu. ff. de vbo/
ob. z in. l. j. ff. de le. ij. Dicendū est pariformit q
in eo nō est aliqd pctm vsure. Nā viciū vsure so/
lū cōmittit sup pñm mutuū veri v. palliati. Cū
dixit dñs Lu. vj. Mutuū dare nihil inde sperā/
tes. Nō autē dixit: locatiōē facite nihil inde spe/
rātes. Hoc idē tenet ois schola theologoz i. iij.
dist. xv. z canonistaz in c. fi. z c. cōsuluit. z c. con/
qstus. de vsur. z particularit Joan. An. in c. pctm.
de reg. iu. li. vj. z iuristarū: maxie Baldi in. l. cū
allegas. z in auten. ad bec. l. de vsur. z in. l. roga/
sti. s. si tibi. ff. si cer. pe. z ibi glo. z modernozū in
l. sociū q in eo. ff. p socio. Et q sit contractus loca/
tiōis demonstrat. qz in caplis Montis dicit q
ipse depositari: z massari: teneant mutuataris
pñcipalit de amissione z de deterioratione pi/
gnozū. qd secus esset si essent institores cōitatis

que dicitur Veritatis

seu Montis. qz mutuatarij a gerent actione in-
 stituta contra eos pponere. l. cuiusqz. in pn.
 z. s. si. et. l. habebat. s. memisse. ff. de instico. act.
 Un cu ipsi officiales teneant ipsi mutuatarijs
 de pdicta amissione z deterioratiode: merito pro
 suo ope z custodia atqz piculo pnt recipe salari-
 um siue denariu pro salario tanqz locantes ope-
 ras: vt patet in. l. cum qrit. ff. locati. Bn veru est
 q possit cadere iniustu lucru respectu officialis
 um si reciperet aliqd plus qz eoz labor et opera
 reqrant. Sed b no accidet: cum ipsi no taxent si
 bi salariu: sed eis taxet fm iudiciuz dñi Epi vel
 vicarij eius: z pñdentiu ipsi Montis. Q autē
 b resulter cōtracto locati: et excessus siqs forer p
 cū tñmodo sit iniust? z nō vsurari?: cōsulerūt
 multi famosissimi in orbe doctores sup hac ma-
 teria facientes consilia subscripra z autentice si-
 gillata. maxime dñs Jacoby de Lozona Epus
 Perusinus. Idem etiaz tenet dñs Joannes de
 Perusio de nobilibz de monte spello. z domin?
 Bñdictus de benedictis in suis consilijs. Z
 Sed vt melius iusticia seu iniusticia cogno-
 scat: est Aduertendū q vt in cōtractibz possim?
 scire equalitatē cōmutatiue iusticie: duobz mo-
 dis possum? cōsiderare p̄cia rerū. Uno quidem
 fm cōem extirnationē ppli. i. pur in cōi foro ven-
 derent. z tunc p̄cia rerū vendendarū z locadarū
 nō sunt punctualia. vt patet in. l. p̄cia rerū. ff. ad
 legē fal. z in. l. cōtinuus. s. cū quis. ff. de hb. ob.
 Dicit etia b theologi: maxie Rich. z Pe. in. iij.
 dist. xv. et abundantiuz Tho. ij. q. lxxvij. Jmo
 magis relinquunt sub qdam lineali p̄sideratiode
 quia aliq dicent. Iste meret p illo ope decē dena-
 rios. alius. xj. z alij. xij. adeo q p̄cium iustu erit
 inter decē z duodecim in foro p̄scie. Nō aut sic
 considerat p̄cium ad for extrinsecū. de q in. l. ij.
 l. de rescin. ven. Et si aliqz paruus excessus in
 his fiat nō dolose: tūc p̄bs quē ad hoc allegat
 scūs Tho. vbi s. dicit. Illud qd est modicu res-
 ctam rōnem debere app̄bendere qñ nihil. Et ad
 hoc est tex. in. l. scio. ff. de in integrū resti. vbi d.
 De minimis nō curat proz. facit lex Dño. ff. de
 impen. in re. do. fac. Et sic qñ minima res est: ali-
 os contract? excepto mutuo semp videt comita-
 ri cōtract? donatiōis in illa minima q̄ntitate: vt
 ait Tho. vbi s. Blio quidez mō z sic Scdo extir-
 mant p̄cia rerū arbitrio iudicis: z maxie spūalis.
 Et iste est turissim? modus p̄rabendi fm No-
 stien. z Tho. vt eos refert z sequit Joan. teuto-
 nicus q notabiliter sc̄psit de casibus cōscientie.
 in ti. de empf. z ven. q. xvij. Et de hoc habet per
 Barf. i. l. Si qd ex p̄phila. ff. d. leg. ij. Qui qdē
 modus secundus est in casu nostro: cū dñs ter-
 retam spūalis qz secularis limitauerit salariuz
 istoꝝ officialiū. Un ista receptio nō fit rōne mu-
 tut: sed ex locatiōe. que vt dictū est licitissima est
 taliter limitata. Et ideo cum de illo salario nihil
 penitus gventat in ipsam cōitratez siue in ipsam

Montē: potest licite recipi z teneri ab ipsis offi-
 cialibz ex locatiōe operū. Si em Joannes pete-
 ret ab Antonio cētum modios frumēti mutuo
 qz ille haberet in villa: nō esset vsura si ipse Anto-
 nius pacisceret q dictus Joannes teneret solue-
 re mercedē mēsurarioꝝ z porticoꝝ siue bubulco-
 rū ipsius frumēti. Et similiter si Petrus peteret a
 Joanne mutuo centū Florentie: z Joānes dice-
 ret. habeo ista centū Bononie in qdā loco: adeo
 q nescitur ab alio: nec pnt haberi nisi mediante
 sempromio qdā familiari meo. si vis hie mutuu.
 oportet q ipse Sempromius accedat Bononi-
 am. Quis em sane mentis diceret q si iste mutu-
 atarius Petr? daret Sempromio viginti bono-
 nios p suo salario talit arbitrate z limitate au-
 ctoritāte Epi vel alterius superioris: q ipse Joā-
 nes sit vsurari? vel ipse Sempromius: cū Joā-
 nes gratis mutuet z nihil vltra recipiat nisi for-
 tem ex mutuo. ac ille Sempromi? recipiat vigin-
 ti nō ex mutuo sed ex cōtractu locationis. Quis
 em si nō fuisset mutuū: Sempromi? nō habuisset
 pdictum salariū. tñ non ppter hoc mutuū est
 causa pncipalis ppter quā fit receptio. sed est cā
 sine q nō. In b em casu causa pncipalis z fina-
 lis ppter quam recipiant a Sempromio illa vi-
 ginti est labor. z sic locatiō operū. Mutuu vero
 est cā sine q nō recepisset. Sed in receptiōe fieri-
 da a Joāne de centū: causa pncipalis z finalis ē
 mutuū. z causa sine q non: est labor ipsi? Sem-
 promij. quia sine suo labore nō fuisset mutuū fa-
 ctum: z sic postea receptio rei mutuate. Un cuz
 iste sint cause sepate non influūt vna in aliā. di. l.
 naturalit. s. nihil cōe. de adqre. pos. Ista em est
 differētia inter cām finalē z cām sine q non. quia
 causa finalis est q mouet opantē ad operādum
 vt dicit Pbus. vij. Etbi. c. xij. vbi ait. q finis est
 pncipiū in agibilibz z appetibilibz. Ut esset si
 vnus vellet lucrari eūdo in insulam sicilie. certe
 isti? mor? eundi cā finalis est lucrū. Sed cū nō
 possit qz accedere z mare transire sine nau: na-
 ut ipsa bz causa sine qua nō iuisset in insulā pre-
 dictā. Et similr exēplificare possum? de equo si-
 ne q homo debilis pedibz non potuisset ire Lu-
 gdunū vel alibi longe ad negociandū sicut desi-
 derabat. Nō ad ppositū cā finalis mutui in ca-
 su nro est charitas. primoz. z cā redditiōis rei
 mutuate est: quia mutuate fuit. z mutuū reddi
 debet. Sed cā finalis redditiōis denarij vltra
 rē mutuatā: est labor ipsius custodiētis z scribē-
 tis zc. Causa xō sine q non daret ille denari? est
 bene mutuū. Verūtamen qz dicit? denarius non
 recipit ex ea cā: sed ex alia: dicta receptio nullate-
 nus est vsura. alias oēs notarij ex cōtractibz mu-
 tuti essent vsurarij. qd nō est vllaten? dicendum.
 Quia illud qd dicitur Lu. vj. Mutuu date: ni-
 hil zc. intelligit f3 doc. s. vos mutuātes: vel aliq
 noīe vestro: vel ad vtilitatez vestrā. Qz mō si iste
 Joānes diceret Petro. Salarium Sempromij

Primi tractatus Secunda pars

sunt viginti bononei. Sed si tu velles gratis et libere dare illi. xij. vt illos duos plus ipse sempromi? erogat p ania tua. credo q fidelit exequetur. q si no vis: retineas tibi. et ipse Sempromi? habeat solū salariū suū. Quis diceret q si ipse Petrus libere daret illos duos bononeos vltra salariū suū ipsi Sempromio vt illos erogaret p ania ipsius Petri: ipse Joānes sit ppter b vsu rari? cū nihil penit? ipse habeat ex illis: nec sibi aliqd tribuat: sed ipsi bononei remaneant penes ipm Sempromiū sicut penes mādatoriū ipsius Petri ad erogādum: Multo g magis est dicēdū in pposito de Mōte seu de cōitate q nihil recipit nisi suā sortē solam. et hoc ex mutuo mediā tribus officialibz. Predicti autē officiales vt ipi et nō vt Mons vel cōitas recipiūt illos denarios sic limitatos ne possint aliqd recipere vltra iustū salariū suū. Qui denarij sic limitati: si in fine anni tot erūt vt sufficiant ad suū debitū salariū: et non plus nec minus pūctualiter: habebūt ipsi officiales illud qd cōueniēs est. Quia vt ait saluator: Mat. et Lu. x. ca. Dign? est opari? mercede sua. Et idem dicit aplos. ad Timo. v. Et idē habet in c. qm. lxxvij. di. et c. Quicunq; suffragio. xij. q. ij. et c. j. de sepul. et xx. q. iij. c. presens clericus. in fi. Si qo inueniēt min?: supplebit anno sequenti de illis q inueniēt plus. Si autē aliqd pl? reperiet: tūc restituet mutuatarijs cui libet p rata sua: si eā se velle prestabunt. Si autē expresse cōsenserint q illud plus det paupibz p aia ipsoz mutuatarioz. vlt cōsenserint ex tacito mādato resultatē ppter p̄fata p̄comizationē: et maxime cū ipsa p̄comizatione fiat etiā p p̄dicationē corā p̄lo. tūc illa exerescētia ab ipsis officialibz dabit paupibz p aia: dicentz mutuatarioz de consilio duoz sacerdotū et. Licet autē illa exerescētia interueniētē exp̄sso vel tacito mādato mutuatarioz. vel si nō inueniāt cui reddi debeat: possit ipsi Monti applicari tanq; pio loco. tū nolunt eam p̄sidentes recipere: ne diabolicis linguis detur occasio detrahendi et palliandi suā malignitatē: dicēdo q Mons ideo fact? est vt talē exerescētia lucret ex mutuo. Et p̄dicta de p̄comizatione cōfirmant p ea q habent in c. cū inibitio. de claus. de. despon. et in c. cum in tua. q. matri. accu. pos. et l. Si eo tēpore. l. d. luyri. pigno. et c. j. d. postu. pla. et c. qz ppter. de elec. et l. ij. §. serui? sulpitius. in v. prostr. de ori. iur. Nec aliq mō dici pōt cū xitate q ex hoc cōmittat vsura. Nā talis exerescētia ex his denarijs habita pariter erit penes ipos depositarios et nō penes cōitate vel p̄sidentes Montis. qz ita est anim? dantis illos denarios: et s̄ba sic sonant: et pariter voluntas et verba recipiētis. qz nō nisi pro labore suo recipiunt ipsi denarij ab officialibz Mōtis: ac p alijs oneribz. Vñ vltra soz intentionē et s̄ba act? illoz agentū nō debent opari. vt dicit rex. in. l. nō oēs. ff. si cer. pe. Alij oportet dicere q illa traditio ipsoz

denarioz in qntuz excederet salariū: intelligeret dari cōmunitati seu Monti. qd nec s̄ba nec intentione cōtrahentiū volūt. Et in qntū nō excedit: intelligeret facta ipsi officialibz vt p̄uat. Et sic eēt p̄ intentionē et s̄ba q dicunt p salario et. a quibz non est recedendū: cū clara sint. l. j. §. Sitis q na uē. ff. d. exerci. act. Et etiā vna et eadē traditio exerescētie vltra sortē mutuatā diuerso iure cēlere tur: contra. l. eū q edes. ff. de vsuca. et l. eū debore colūnā. ff. de serui. vr. p̄. Quia partim cēlere facta ipsi cōitati seu Monti. vbi resultat exerescētia vltra salariū. et partim ipsis officialibz vt p̄uat in qntum resultat ipsoz salariuz: qd vllate nus non est dicendū. Vñ remanet q talis exerescētia penes ipos est et non penes cōitatem seu Montē. Et non dat paupibz ab ipsa cōitate tanq; q̄ habita vsurarie. nec ab ipsis officialibz tanq; habita iniuste. sed vt ab ipsis habita ex mera voluntate expressa ipoz mutuatarioz. vel tacita et qdāmodo cōdiciali ex mandato. Nec obstat si dicat q ipsi mutuatarij nō prestabunt se velle habere illam exerescētiam timore ne in posteruz sibi deneget mutū: vbi prestatio fieri debet in fine anni. vel ne careāt mutuo de p̄sentē vbi prestatio fit tpe mutui cōtracti: siue in p̄ncipio anni fm diuersa statuta Mōtis in diuersis partibz. Quia r̄ndet ad p̄mū q hoc nō est verū Nā in statutis Mōtis habet q mutuatōes teneant necessario mutuarē ex apodisa cōseruatoris pigno. Et hoc oēs sciūt: vt est publice sep̄ p̄dicationum et experientia cognitū. Et cū sciūt esse intentionē cōitatis et p̄sidentū Mōtis q illa exerescētia vltra salariū officialiū reddat ipsis mutuatarijs si eā volent. Nec etiā secundū est verū qd talis prestatio pōt fieri p q̄ndecim dies post receptionē mutui. Et ideo clare patet q si nō p̄stant de rehabendo illa: sunt contenti liberi q tradat paupibz et. Et ideo in cert? nō est loc? cōtractus. l. cōtinuus. §. cū tra qd. ff. de ob. Nec etiā obstat si qd dicat. Ponamus q vn? vel duo tū prestent: quid poterit reddi eis? Ad b̄ em̄ respondendū est considerando tres casus. q̄ aut nullus prestabit. aut aliqui sed nō oēs. aut oēs sigillatim mutuatarij prestabunt: qd tū nunq; aut rarissime eueniet. Primo casu clarū est q illa exerescētia erit penes ipos officiales tanq; penes mādatorios ad erogādū. Secdo qo casu. si qñ aliq prestant. et tunc si pōt fm sciam arithmetice pūctualiter discerni qd illis sit reddendū: dabit eis. Si autē nō pōt: vel est maxime difficultatis: vt puta si tū duo q̄treni repiant exerescētē salariuz officialiū: et duo mutuatarij tūmō prestent: tūc licet sit impossibile vel difficillimū pūctualiter scire et assignare portionculā ist? exerescētie p rata ipsis mutuatarijs. tū bene poterit sciri q cui libet eozū non debet dari ex debito vnus q̄renus: cū etiā aliq mutuatarij soluerint exerescētiam p salario ministroz sicut ipsi. Sed

que dicitur Veritatis

nihilominus poterit dictus quatenus singulis
 eorum dari: partim ex debito propter prestationem:
 et partim secundum erogationem in primum usum. et sic ut
 pauperibus. ex quo unusquisque veniens ad Montem pro
 mutuo presumendus est indigens: cum non nisi bene-
 ventibus necessitate mutuandum sit ex forma capi-
 tulo ipsius Montis. Vel officiales componant cum
 ipsis mutuatariis tempore redditionis pro illo quod
 eis reddent. **S** Si vero omnes prestent ut in ter-
 tio casu dicitur. Tunc autem potest fieri punctualis cal-
 culatio sicut a multis arithmetice affirmat: licet
 alij dicant contrarium: ut reddet unicuique sibi prin-
 gens portuicula. Si vero non possit fieri talis cal-
 culatio: et consequenter neque sciri quid unicuique red-
 di debeat punctualiter. Tunc si illa excresecientia tanta
 reperietur quod singulis possit aliquid ex ea dari: dabitur
 unicuique aliquid. et plus uni quam alteri quanto plus
 ipse soluit de illa excresecientia ultra sortem. Et hoc fiet
 meliori modo quam poterit secundum deum: sed non possit punctua-
 liter fieri. Si autem illa excresecientia non sit tanta ut
 possit singulis mutuatariis aliquid dari. tunc quia
 ad impossibile nemo tenetur. quia impossibile nullus
 est obligatio. l. impossibile. ff. de reg. iur. Tres
 acteta maxima utilitate que puenit christianis ex hoc
 Monte pietatis spiritualiter et temporaliter. consideratoque
 dano multiplici quod euadit tota ciuitas ex isto
 Monte de eiectione hebreorum usurarioz. s. suspensio-
 nis que ad ecclesiasticas personas. et interdicti que ad
 ciuitatem et collegium. et excoicationis quam incurrit
 omnes que hebreis locant domos ad fenestram exercendum
 vel ipsos non expellunt etc. ut in c. j. de usur. li. vj. a
 que excoicatione que nocumeta pueniat ipsis excoica-
 tis dicam diffuse in sermone. xxxvij. pre. v. in vo-
 lumine scdo rosarij sermone. Alia que que in inuie-
 ra prudicia et peccata atque dano euadit: maxime dissi-
 patiois bonoz temporalium et destructionis familiarum.
 Potest dominus et princeps temporalis ipsius ciuitatis in ca-
 su que dicta excresecientia non possit ipsis mutuatariis
 singularim distribuere facere ut erogetur in pios
 vius amore dei: etiam posito quod ipsi mutuatarij non
 consentiret. Et tunc ista distributio non esset volun-
 taria que ad singulares personas que sunt res: tunc
 esset voluntaria voluntate publice potestatis. ut ait ma-
 gister Joanes de Aterbio in suo consilio Mon-
 tis. Valet enim princeps ex causa rationabili pro utilitate
 reipublice ut inest in casu nostro in aliquid ledere ius
 tertij secundum doc. in c. Que in ecclesiis. de testi. et in l.
 si. l. si contra ius vel vti. pu. et l. venditor. §. si con-
 stat. l. communia pidi. et l. cunctos plos. l. de sum-
 ma tri. et si. catho. Et ad hoc etiam faciunt notata pro
 doc. in c. in nostra. de iniur. et da. da. et pro Innocentio.
 in c. que plerique. de immo. eccle. et facit in argumen-
 tis lex conuentionum. et l. maior. ff. de pac. et l. si. l. de
 cessi. bo. Communis enim utilitas potest esse ista: sp-
 pferenda est puate. ut in c. bone. el. de postu. pla. Et
 ad predicta facit textus in l. antiochenus. ff. de pui. l.
 credi. et in l. bene a zenone. l. de quadri. prescp. et
 in l. digna vox. l. de legi. Interest enim reipub-

lice nequis re sua male utatur. in l. de his que sunt
 sui vel alieni iuris. §. penult. et dicitur bene sub se ciues
 locupletes. ut notatur in autent. ut iudic. sine quo
 suff. §. cogitatio. et d. §. penult. pro glo. Uterent enim
 isti prestares re sua male si illa minima particu-
 la nollent dare pro anima sua amore dei. Et pro consequens
 Mons pietatis expediri non possit ipsis reman-
 entibus in manibus hebreorum ex usura deuoranti-
 um omnem substantiam ciuium. Et hoc maxime verum est quod
 dominus potest hoc determinare. quia ista calculatio vix
 fiet ab arithmetico: quin salarium eius pro ratiocinatio-
 ne et que impossibili non sit maius quam ipsa excresec-
 tia. Dicit enim glo. in c. cum tu. de usur. et theolo-
 gi in. iij. dist. xv. et maxime Sco. in. v. q. Quille
 que habet restituere rem tantamquam expensa pro ei-
 transmissione ad longinquas partes esset maior quam
 valor rei restituende: potest tunc dare eam elemo-
 synaliter pro anima illius cui debebat restitui. si illi resti-
 tui non potest nisi predicto modo. Scrupulosa quidem
 res esset quod expensa debeat fieri magna pro resti-
 tutione modice rei. Que scrupulositas a iuris po-
 sitiu sapientia reprobat in l. sed et he. ff. de execu-
 tu. vbi dicitur. Sed hec nimium scrupulosa sunt: vnde
 non admittenda. **S** Si ergo hoc potest fieri quoniam
 est certum quod debet et cui: quanto magis in casu no-
 stro in que est incertum quod dari debeat ipsis mutua-
 tariis. et antequam cognoscat: multo plus laboris et
 expense sustinebit quam sit valor ipsius debiti cuiusque
 mutuatarij. Sed tamen est credendum quod iste ca-
 sus non eueniet: cum nullus sit sane metus que non dice-
 ret. Ego sponte volo potest ut de floren. de mea
 substantia pauperibus amore dei. pro anima mea et in re-
 missionem peccatorum meorum: que bene iudicem deuorante
 que omnem substantiam cum peccato mortali et excoicatione.
 que omni de ciuitate et interdicto etc. Un credendum
 est pro certo quod ad euadenda tota mala et pericula:
 unusquisque de suo etiam magna quantitate vellet
 exponere: ut ostendit experientia que est omnium magna. c.
 cupientes. de elec. et c. que sit. code. et in. vj. In mul-
 tis enim locis vbi Mons iste pietatis constructus
 est: ut ipsum ordinare possent tam viri quam mulieres de
 suis proprijs marsupijs magna quantitate pecuni-
 arum posuerunt. Alij denarij centum ducatos. alij. l.
 et alij. x. et plus vel minus secundum condiciones suam:
 adeo quod in quadam logobardie ciuitate in qua est
 Mons: ab anno citra ad augmentum illius exbur-
 sata sunt duomilia ducatorum et. 600. **L** Ad
 hoc etiam credendum nos coegit ratio naturalis et iuris
 presumptio. Nam unusquisque in dubio presumitur bo-
 nus et charitativus. c. j. de seru. in or. fac. et l. meri-
 to. ff. pro socio. Et ideo rationabiliter credere debemus quod
 pro rampio: necessario: vtili: ac oportunissimo ope-
 re expediendo. dato quod aliter non possit perfici: quilibet
 sit contentus ut illa puula excresecientia de amore
 dei pro anima sua. Que quidem excresecientia
 si in fine anni esset bene quinquaginta ducatorum
 distribuendo per singula capita mutuatario-
 rum: non veniret quasi quatenus pro quolibet. De
 b s

Primitractatus Secundapars

minimis em̄ facilliter presumit donatio et largi-
tio amore di fm̄ Bar. in. l. q̄ dor. ff. solu. ma. 2. l.
si q̄s cū alit. ff. de h. ob. 2. Burri. ga. in. c. cū dilecti. 2.
in. c. cū causa. de em. 2. ven. Et ad h̄ est tex. in. l. oi
modo. ff. de ipen. in. re. do. fac. et q̄s dicit Bal. in
l. si p̄no affectu. L. de nego. gest. 2. tex. cum glo.
in. c. ceterū. de dona. Facit etiā glo. in. l. si seruus
cōis. ff. de dona. inter vi. 2. vfo. vbi inter coniu-
ctas p̄sonas de pua quāritate p̄sumit donatio.
Quis em̄ p̄iunctior est nob̄ deo p̄ cui⁹ amore fit
elemosyna? Lerte nullus. Un̄ Aug. li. j. de ver-
bis dñi. ser. vj. in. q̄. Discute nūc maiores tuos.
Primi sunt tibi pat̄ 2. m̄. Maior est de⁹ q̄ te 2
ip̄os creauit 2c. Et ch̄is appellat nos fratres p̄
p̄baz di. Narrabo nomē tuū fratribz meis. ps.
xxj. 2. Mat. xxiij. dixit fidelibz suis. Un⁹ est pat̄
v̄ q̄ est in celis. 2. Joan. xx. ait Magdalene. Ua-
de 2. annūcia fratribz meis 2c. Un̄ cū sit pater 2
frat̄ noster 2 p̄sequēter p̄iunctissim⁹: p̄sumi debz
anim⁹ donādi ei in dubio. Et p̄ hac determina-
tione facit tex. notabil. l. si h̄o nō remunerādi. §.
idē celsus. ff. man. vbi p̄bat q̄ si recepi a Joanne
puta aliqd̄ obsequiū in traditiōe sibi fīda de fa-
cili p̄sumet donatio. Si § hoc est in hoibz a qui-
bus pua bñficia recipimus q̄ p̄sumatur velle
eis donare: q̄nto magis p̄sumi debet q̄ velit q̄s
donare deo a q̄ habem⁹ aiām: corp⁹: mundū: do-
minia r̄palia: dignitates: honores: familiā: sani-
tatem: 2. oia bona q̄ sub celo sunt. Lerte absq̄ du-
bio p̄sumet anim⁹ donādi. Maxie qz ex hac do-
natione resultat cōmoditas donāctis. s. meritum
Un̄ Aug⁹ in li. de verbis dñi: ait. O magna bo-
nitas dei: cui cū p̄ cōditiōe reddere debeam⁹ ob-
sequia: v̄tote serui dño: famuli deo: māct̄pta re-
deproxi: amicitiarū nob̄ p̄mia repromittit: v̄t ob-
sequia debite fututis extorq̄at. 2. q̄s nolle serui
re sp̄re cognouerit: bñficioz suoz possit p̄mis-
sionibz iurare. Nec ille. Lertū est aut̄ q̄ illd̄ qd̄
paupibz elargit̄ p̄ elemosynas: donat̄ ch̄zo. q̄ ait
Matth. xxv. Esuriui 2. dedistis mibi manduca-
re 2c. Et ibidē. Qd̄ vni ex minimis meis fecistis:
mibi fecistis. Cōcludendū est igit̄ q̄ tū qz ista do-
natio redundat in suā 2. rei publice 2. pauperum
vtilitatē. tū qz est modica q̄ntitas. tū qz est piū.
tū qz donat̄ ch̄zo: p̄sumit libera 2. spontanea vo-
lūtas ip̄soz mutuararioz donādi paupibz pro
deo illā superexcrescētā. Ex p̄dictis aut̄ oibz patet
r̄n̄sio si q̄s obijceret q̄ nullus ignorās videt̄ con-
trahere q̄n̄ p̄bit̄ cōsensu. qz nihil est tā contrariū
consensui q̄ error. l. si p̄ errore. ff. de iurisd. om.
iū. 2. l. error. L. de iur. 2. fac. igno. 2. l. in v̄ditiōibz
bus. ff. de cōtra. em. Isti aut̄ mutuararij vel plu-
res eoz nō intelligūt qd̄ sit mādatū: nec naturā
alioz p̄ctū. qz v̄t patuit s̄. 2. meli⁹ infra declara-
bit̄: auctoritate publica p̄ eis p̄trahūt p̄sidentes
cōitatis q̄ nō errāt. sic etiā p̄ pupillo i ḡrate p̄bit̄
tutor: et p̄ furioso curator 2c. Item nō obstat q̄
in dubijs non p̄sumit donatio. l. cū. de indebito.

ff. de p̄ba. qz nos sum⁹ in casu claro: v̄t s̄. patuit.
Et posito q̄ exp̄isse p̄radiceret: possent t̄n̄ pati
peribz dari p̄dicta rōne publice vtilitatis 2. alijs
respectibz sup̄dictis. Nec obstat si dicat̄ q̄ statū-
tū vel ius ciuile q̄n̄ ledit ius naturale nō debet
attēdi in foro p̄scie: v̄t ait Inno. 2. Panoz. et alij
in. c. quia pleriqz. de imū. eccle. s̄. auferre ius ter-
tij est p̄ ius naturale q̄ nō debet tolli nostrū sine
facto n̄fo. l. ius nostrū. ff. de reg. iū. §. 2c. qz r̄ndē
q̄ q̄n̄ ius ciuile ex aliq̄ rōne naturale: procedit ad
disponēdū aliqd̄ p̄ ius naturale: est seruandū in
foro p̄scie fm̄ p̄dictos doc. ibidē. q̄ dāt exēplū de
vsucapitiōe 2. p̄scriptiōe q̄bz tollit ius tertij 2c. q̄s
duo vincula fori ligāt q̄ v̄nū. 2. funiculus tri-
plex 2c. c. j. de treu. 2. pac. Hoc aut̄ est in casu no-
stro in q̄ nō solū interuenit publica vtilitas tem-
poralis: sed etiā aniarū q̄ oibz r̄paliū p̄p̄derāt
l. sancim⁹. L. de sacrosan. eccle. cū si. Propter qd̄
fm̄ glo. in. c. vnico. de seru. in. or. fa. dispositio q̄n̄
tūcūqz penalit̄: et se 2. exorbitās: si cōcernit salus
rē anie d̄: fauorabilis 2. consequēter bona. Lerte
rem t̄n̄ q̄ inter paupes port⁹ essent eligendi aliq̄
ex pauperibz ip̄soz mutuararioz q̄ alioz extra-
neoz: q̄bz erogaret̄ illa excrescētā fm̄ iudiciū
ip̄soz sacerdotū 2c. nō sequēdo in distributione
ip̄a iordinatā affectionē: sed solū p̄siderādo ma-
iore indigentiā et alias bonas circūstantias: q̄n̄
inter oēs nō potest diuidi. Et hoc secrete fiendū
est: ne alijs aliq̄ detur materia indignatiōis cur
port⁹ alteri q̄ sibi datū sit. Ad maiore etiā q̄retz
officialiū Montis: populus vel cōsiliū ciuitatis
qd̄ rep̄ntat ppl̄m ip̄si⁹ ciuitatis fm̄ glo. in rubi-
ca. L. q̄ sit lon. consue. possit statuere ne p̄ indire-
ctum aliq̄ mō impediāt vel conturbet̄ exercitiū.
Montis pietatis sub p̄teritu scrupuli causati
ab eo qd̄ sup̄esse possit. sed v̄t pietas addatur pi-
etati: q̄ quicqd̄ cōtingeret in futurū p̄ aliquē ex
eis seu per quenq̄ de populo plus soluere vltra
id quod necessariū est ad p̄dicta salaria 2. expens-
as 2c. illud ex nunc prout ex tunc: ext̄ic prout
ex nūc de cōmuni 2. concordī consensu ip̄sius po-
puli intelligatur donatū mere 2. libere 2. irreuoc-
tabiliter illis paupibz et pijs locis: et ad illos pi-
os vsus q̄s et q̄ declarauerint p̄sidentes Mon-
tis pro tempore deputati vna cum dño Ep̄o ci-
uitatis vel vicario ip̄si⁹. Et ita recipiat notarius
stipulās noie dictoz pauperū 2. pioz locoz des-
clarandoz dicto titulo donatiōis irreuocabilis
inter viuos: ita q̄ a nemine possit repeti. sed con-
uertat̄ in dictos pios vsus. 2. cōitas ac dicti p̄s-
identes nihil penitus consequi possint: nec etiā
officiales. sed t̄n̄ sua taxa salaria. Itēz possit
ordinari q̄ ad p̄dicta exequenda fiat syndicus
cum potestate donandi. vel q̄ p̄dicti p̄sidentes
possint p̄dicta exeq̄ sine aliq̄ scrupulo p̄scie. 2. q̄
dicta p̄uisio 2. oia ac singla in ea p̄tēta in fauore
dictoz pauperū 2. pioz locoz declarādoz. itelli-
gat̄ renouari 2. renouata: 2. d̄ nouo cōdi 2. p̄dita

que dicitur Solubilitatis

se repetita singulis diebus et horis singulorum dierum
 Et sic effectus forciat singulis diebus et horis ac
 tibus donec fuerit reuocata per aliam expressam ordi
 nationem ipsius populi. cum hec procedant ex libero et
 sincero animo cessante omni coactione. Et predicta sunt
 clara quod ad presentes quod presentantur et de eorum hereditibus
 Quatuor modo ad absentes non consentientes si quod erunt
 heretoclitici: possit statui quod illis non presentantibus is
 intelligatur imposita una collecta de tanto quanto eis
 ser illud residuum eis debitum quod conuertet in pios
 usus: ne illorum predictio re sua male uertitur impedi
 at vel turbet tantum bonum. Non est tamen simile aliquod
 unquam debere contradicere cum de minimis agatur et
 alijs respectibus supradictis. Ex quibus omnibus est clarissimum
 me demonstratum quod Mons pietatis est finis deum con
 structus per caritatem. nec incurrit aliquod peccatum ab ipsa
 uel a presidentibus seu officialibus ipsius Montis: nec
 etiam veniale. Sed per ipsum Montem exercet maxima
 uirtus: imo regina uirtutum charitas dei et primorum
 et adquirendum donum dei: maximum meritum: gratia diuina:
 preseruatione substantiarum: honorum christianitatis: et cessa
 tur a multis peccatis. et per talia opera consequitur bonum regnum
 dei et infinitam gloriam paradisi. quod pietas ad omnia ual
 let: promissionem huius uite quod nunc est et future. .i. ad
 Tim. iij. Transumptiue in e. hospitali. lxxij. di. Iu
 li autem quod hinc remotum conscientie: uel uel recte loquitur se
 bene ostendunt de contractu mutui ipsius Montis: non
 inconuenienter assimilant scribis et pharisais: qui
 ut dicit Joan. xviij. non introierunt in proximum Pilati
 ne examinarentur. s. ex cohabitatione hominis gentium:
 sed mundi manducarent pasca. Unde de ipsis expre
 ssariue loquitur Aug. d. Diuina cecitas iudeorum
 In proximum intrare timebant: et fratres innocentes sangui
 nis effudere non timebant. Sub hitaculo conta
 minantur alieno: et non examinantur scelere proprio
 Tales quod de his salubri ope uolunt bene conscientiam
 scrupulosam: et de iudeis deuotissimam: corpe
 et substantiam temporalem: nullam penitus hinc conscientiam
 ut sunt socii iudeorum in crimine: ita etiam erant in pu
 nitione. nec excusabit eos timor iste irrationabi
 lis. Nam de ipsis inquit Ps. derisorie. Illic trepida
 uerunt timore: ubi non erat timor. Talis enim ti
 mor redarguitur a doctoribus i. c. tua. et c. i. q. si. di.
 de timore. Talis quod alius uult facere conscientiam de hac
 gratissima deo pietate: est ille de quo sapiens inquit
 Prover. penult. Qui nimis emulget elicit sangui
 nem Transumptiue in e. deniq. iij. dist. Nescio autem
 uel impugnetores pietatis sibi faceret conscientiam reci
 piendi: si caritas uellet ei dare pecuniam ipsius
 Montis uel eis parte quod debet pauperibus: ut eam
 dispensaret in suis superfluitatibus et uanis expen
 sis. Dubitari non potest nonnullos esse quod hinc sancti
 simum Montem impugnat: non quod ipsum esse malum
 credant. sed uel ex obstinatione defendendi falsam
 opinionem quam semel contra ipsum Montem susceperunt.
 uel quod illam pecuniam Monti dari conspici
 ant et doleant quam in suos usus conuertere af
 fecerant

Mars tertia huius tractatus quod dicit Solubilitatis.

Ex predictis patet
 rursus et solutio omnium argumentorum que fa
 bricauerunt impugnetores Montis igno
 rantes fundamenta ipsius: et materia illius non intelli
 gentes siue non intelligere similes. Que quidem
 argumenta quod super falsitate sunt fundata: ita fa
 cillime persternunt. Unde de ipse fabricatoribus falsita
 tis dicit per illud quod ait saluator: Mat. vij. Si les
 sit viro stulto quod edificauit domum suam super arenam et
 descendit pluuia: et uenerunt flumina: et flauerunt ue
 ti: et irruerunt in domum illam: et cecidit. Fuitque rui
 na eius magna. Arena quidem super quam domus
 hec impietate plena fundata est: sunt ambages et
 imprinertes rationes inducte ad constructionem falsi
 tatis. Sed per ipsas descendit pluuia. doctrina sacro
 rum theologorum et iuris utriusque doctorum. Uenerunt
 flumina bullarum applicationum: et flauerunt ueti
 Minorum predicatores: irruerunt in illam: et eam ad terram prostrauerunt.
 Nonne duo ualidi ueti fuerunt illi duo uene
 rati patres. s. Frater Ludouicus curritus: atque
 Frater Philippus de Rotingo ambo puencie sancti
 Antonij quod suis iudicis opusculis super his dictis im
 pugnetores ueritatis atque pietatis confuderunt. Facta
 est quod ruina eius magna. Dicere enim potest edificatores
 falsitatis. Traditi sumus in ruinam et in confusionem. s.
 Esdre. ix. Et merito. Scriptum est ei puer. xviij. Qui
 exaltat os suum quod ruinam. Et iterum. Os stulti con
 tritio eius: et labia ipsius ruina glorie eius. Et de viro
 sapiente dicit eiusdem li. c. xij. Lex sapientis fons uite
 ut declinet a ruina mortis. Omnes ergo christiani debent
 vitare doctrinam hanc ruinofam ipsorum aduersariis
 orum Montis pessimi Scriptum est ei Eccl. xxxij. In
 uia ruine non eas: et non offendas lapides. Ut quod nes
 mo ledat ex lapidibus huius domus quod currit: per
 dabimus lapides et totam maceriam huius ruine in
 abyssum perpetui silentij: neque amplius possit larrado
 offendere credulas aures vulgi: et verificetur il
 lud quod ait propheta. ps. cxlij. Non est ruina macerie
 neque transit: neque clamor in plateis eorum. Britum di
 xerunt populum cui hec sunt. Britum populus cuius dominus de
 us eius. s. dedit gratiam constructioni Montis pietatis:
 et destruendi dogma emule falsitatis. Respon
 dedo itaque particulariter ad singula eorum argu
 menta. et Primo Ad primum: negat minor. s.
 quod in contractu mutui Montis peruertat eius finis
 principalis quod est: subleuare primum a sua indigentia. per
 eum mutuam subleuat primum ne uideat subas sua
 uel deueniat ad uoracitatem iudaicam. Et dum dicit quod
 cui subtrahitur tantum per libra singulo mense magis ag
 guat quod subleuat ex hinc muruo. Respondet quod in hoc
 errat aduersarius Montis nesciens terminos iu
 ris. quod iudicat indistincte in hinc et ac si esset un
 solus hinc. Non enim hinc practica in formalitatibus.
 Ex dicitur non quod in pre predicti manifeste patet quod in

Primi tractatus Tertia pars

cōtractu istū mutui n̄ subtrahit aliqd huic mutuatario vltra sortem, ex q̄ ipse Mōs vel cōitas mutuās nō recepit nec sibi applicat nisi q̄ntum mutuauit. Et ideo cū ipse mutuatari⁹. p̄cise red- dat ei solūmō capitale: nō efficit ex hoc paupior nec auget indigētia sua ratione mutui. Illō q̄o qd̄ ipse mutuatari⁹ dat officialib⁹ vltra sortez est stipendiū officij p̄stiti ab ip̄is officialib⁹: q̄ loca- uerāt opas suas in tali exercitio vt s̄. declaratū est. nec subtrahit ip̄i mutuatario. qz subtrahere denotat iniustā siue violentāz acceptionē. sed ip̄is m̄stris spōte dat vt debitū fm̄ iusticiāz ex p̄tractu locatiōis. Ad cōfirmationē autē p̄di- ctōz adducit pater Fr̄ Joan. de. Sigestro tale exēplū. Quidā nobilis deponit q̄nq̄gintamilia ducatoz in p̄petuū vsum pauperz in remedium aie sue z ad p̄petuā memoriā. Et ideo vult qz ca- pitale sp̄ maneat saluū z nunq̄z cōsumat. sed p̄ certū tps̄ in loco depositi fidelit̄ restituat ab ill' q̄ dicta pecunia vtenf: vt et alijs paupib⁹ possit deferuire. Quia vero si ip̄i paupes p̄ se accipient dictā pecuniā: in breui cōsumeret: necessariū est inuenire aliq̄s fideles hoīes apud q̄s sub debi- tis cautionib⁹ ipsa pecunia remaneat: et q̄ eam distribuāt inter egētes. z post p̄dictū tps̄ recipi- ant. qui p̄prie dicent factores seu negociōz ge- stozes ip̄oz pauperz. Sed p̄dicti viri fideles nolunt dimittere exercitia sua z subire talia one- na et seruire ip̄is indigētib⁹: nisi eis p̄ labore suo satisfaciāt. Quis em̄ nisi m̄s̄ iops dicit ill' lū nobile liberaliter deponentes pecunias suas ad tāptū opus sine aliq̄ spe z expectatione lucrī: cōmittere vsurā: aut illos factozes pauperz sua debita stipēdia recipietes. Ad idem q̄z adducit p̄ Frater Ludouicus turrita in suo defensorio Mōns̄ tale exēplū. Princeps instituit officium in ciuitate qd̄ vocat officij donatiōis. Reponit em̄ decē mille ducatos in erario. et vult qz p̄ an- nū sint despēsari. donādo ciuib⁹ paupib⁹ quozū substantia r̄p̄alis nō ascēdit ad summā centū du- catoz. Preficit autē duos ciues sup̄ b̄ officium nec aliqd̄ stipendiū dat eis: nisi qz statuit qz scri- bāt noia ciuiū qbz erogāt d̄ illa pecuniā z scribāt p̄bationē qz sint paupes fm̄ limitationē statuti. z p̄ labore suo erigant ab vnoq̄z duos denarios q̄rū sūma erit stipendiū laboz suoz: z obsequij p̄stiti p̄ paupib⁹ ciuib⁹. Quis em̄ sane mentis di- cat: nō dico esse vsurā. qz h̄ nō est mutui: sed in- iniustū lucrūz accipere illos duos denarios etiāsi multiplicent vsq̄ ad sūmā. l. ducatoz. cū oīs la- bor iust⁹ req̄rat p̄m̄iū suū. S. ne aut. in aut. d̄ iud. di. col. vj. Et official' sit q̄si cōduct⁹ a ciuib⁹. Un- rō exigit qz ex locat⁹ opib⁹ recipiat cōpetēs sala- riū. Cū ḡ in hac solutiōe duoz denarioz in p̄ctu maḡ gratuito z libero q̄ sit mutui: p̄ quā solu- tionez diminuit donū: non p̄uertat nec vicietur cōtract⁹ donatiōis: etiāsi illi duo denarij solue- rent inuoluntarie. q̄nto mi⁹ in isto p̄tractu. E

Ad scōm argumentū R̄ndet s̄l'r negēdo int- nozem qz i p̄ctu mutui Mōns̄ p̄uertat natu- ra ip̄i⁹ mutui q̄ est vt sit oīno gratuitū. Nā lz cō- tract⁹ locatiōis opez ip̄oz officialiū nō sit gra- tuit⁹: sicut etiāz nō est de sui natura: al'as n̄ esse locatio sed donatio. tñ mutui Mōns̄ est oīno gratuitū: cū vltra rē mutuā n̄bil oīno accipi- piat ip̄e Mōs mutuās. Et cū d̄z qz p̄ gratitudē nē mutui ē qz accipiēs mutui obliget dare ali- qd̄ vltra sortē alicui tercio sic p̄ncipali mutuāri Lōcedit: qz illud dat tanq̄z excrecētia vel lucz mutui: vel dat ad vtilitatē aut fauorē mutuan- tis aut cuiuspiā alteri⁹ noie ip̄i⁹ mutuāri. z da- tur rōne mutui. S; i casu n̄ro n̄bil hoz p̄tigic qz illō qd̄ dat nō aduenit sortē: nec ip̄i mutuāri: nec alicui tercio ad vtilitatē vel fauorē mutuā- ris: nec noie ei⁹. Sed dat alteri tercio respectu alteri⁹ contractus in q̄ nō req̄rit illa gratitudo Et ideo pōt accipi sine vicio vsure fm̄ notata p̄ doc. in c. j. de vsur. Licz autē iste ali⁹ p̄tract⁹. s. lo- cationis accidat p̄ctui mutui: tñ nō viciat for- malit̄ naturā ip̄i⁹ mutui. Sic eēt p̄ naturāz dos- natiōis qz donatiōis ex rōne ip̄i⁹ donatiōis oby- ligaret reddere aliqd̄ ex re donata. Et tñ soluens do officiali p̄dicto aliqd̄ mō ex opposito n̄ est cō- tra naturā ip̄i⁹ donatiōis. Et s̄l'r d̄cedū ē in p̄- sico. qz i p̄tractu mutui Mōns̄ ē oīmōda librali- tas nec aliqd̄ soluit noie Mōns̄ p̄ mutui: vel sub rōne formalit̄ ip̄i⁹ mutui. nec aliqd̄ soluendū pacifici p̄ illud. sed solū ex p̄ctu locatiōis vt se- pe dictū est. S; Ad terciū argumentū r̄ndet s̄l'r negēdo miorē. s. qz i p̄tractu mutui Mōns̄ p̄uertat iusticia cōmutatiua: z n̄ fuet eq̄litas i reddē do sic in accipiēdo. qz imo i ip̄o mutuo reddū p̄ ip̄m cōtractū mutui bz eq̄litate cū accepto. tātidē em̄ reddit q̄ntū accipit z n̄bil p̄tē vltra Illa autē q̄ dant vltra sortē nō includunt in mu- tuo formalit̄ sūpro. Licz ei mutuās materialit̄. s. officialis z m̄str Mōns̄ accipiat illa: nō tñ ve mutuās formalit̄: nec noie ip̄i⁹ mōns̄ mutuanf: nec rōne mutui: sed suo nomie z rōne locatiōis opez. Nec ponit ea i p̄ncipali sorte mutuata. sed distribuuit p̄ familia sua vt stipēdiū suū zc. Un- clarissime patz qz nulla penit⁹ ē ineq̄litas respec- tu mutui: sic nec respectu locatiōis. S; Ad q̄rū argumentū pariformit̄ r̄ndet negēdo mino- rē. s. qz p̄tract⁹ mutui Mōns̄ sit cōtra p̄ceptū dī. qz mōs siue cōitas mutuās n̄ ḡuat i aliq̄ paupē accipiēdo aliqd̄ vltra sortē ex mutuo: vt sepi⁹ de- claratū est. imo fleuat. qz mai⁹ cōmodū p̄cipiūt de mutuo qz sit solutio expensaz z opaz zc. qua rōne perit interesse damni emergēt et expensaz ac similitum fm̄ Tho. ij. q. lxxvij. arti. ij. Nec p̄pter hoc fit contra naturam mutui gratuiti: de- cuius natura nō est simplr releuare mutuāri- rī. aliter essz donatio. sed relinquit eū grauatiū obligatiōe soluēdi sortē cū damno et interesse si exp̄mat in pacto: fm̄ Tho. vbi s̄. et theologos

que dicitur Solubilitatis

in. iij. dist. xv. Pueriliter g loquunt dicentes q
mutuū Montis grauat mutuatarios q natura
mutui. qz hoc onus includit in mutui eqtate: vt
infra videbit. Sicut autē q donat equuz paupe
ri grauat eū. qz oportz eū emere frenū p eo: z fe
nū p ei' cibo. Et donās triticū famelico grauat
eum. qz oportet soluere batulo molenti z pistori
Et sic eū nō simplr releuat: ei qz futuriuz optimū
facit. et in nullo peccat: sed meret. Sicut etiam
esset si qd donaret alicui paup' possessiones va
loris centūmiliū aureoz. Nā oportet euz sol
uere salariū factoribz dictas possessiones sollici
tantibz z laborari facientibz. Et silr est in possi
to. Non em tenet Mons pietat' facere sicut fa
ciebat barbi: dōz Eocij q p mibilo: z gratis rade
bat homies: et expēlas saponis faciebat. z de in
de illis dicebat. Beates vob. Ex pdict' etiam
patet rñsio ad Quintū argumentū in q dicebat
in minor' qz hoc mutuū est qz charitatem primi
eum dānificando. Nā est falsissimuz. Ex quo em
p mutuū Montis sic utilitas paupibz: nō infer
tur eis dānū ex ipso. nec aliqd ab eis aufert. pp
ipm mutuū. Sars est autē alicui mutuare libere
et gratuite absqz eo qz subeat expēlas cōtingen
tes ad habendaz ipam rē mutuatā. Mons igit
mutuat libere z charitatiue. et illud qd dat offi
cialibz ex alio tractu nō impedit charitatē mu
tuatōis. Et ideo formalr rñdēdo negat qz Mons
pur mutuās iferat dānū aliqd mutuatarijs.
Ad septū argumentū simplr rñdēt negā
do minorē. s. qz in mutuo Montis pecunia pari
at pecuniā ex statuto vl pacto zc. Quia statutū
siue pactū obligans ad soluendū denariū nō ha
bet respectū ad pecuniā mutuatā: vt det aliqd
ppur mutuū. Et ideo pecunia data mutuo non
parit pecuniā. Mons em siue cōitas mutuan
nec ex statuto nec ex pacto nec ex facto accipit ali
qd: nec petit nec qrit nec cupit habere vltra soz
tē ex mutuo. nec aliqs accipit noie Montis. Sed
illud dat ad satisfaciendū debito ex alio cōtractu
fm qz exigit iusticia z mutuatua. Istud nāqz sta
tutū siue pactū de soluēdo denario non est inter
Montē siue psidentes eius z paupes. sed est fa
ctū inter ipos paupes vel psidentes vice paupes
et officiales nō rōne mutui sed locationis. z nul
lū pactū vl statutū est inf ipm Montē z paupes
de habendo aliqd vltra sortē. In p̄ctu g mutuū
Montis pecunia nō parit pecuniā. Sed in p̄ctu
locationis labo: ministroz optat premiū et parit
mercedē. Et cū d: qz mutuū nō est cā p accidens
et sine q nō: illi' denarij vltra sortē: sed ē cā p se.
Rñdeo qz imo ipz mutuū est ibi oīno et tñmō
cā p accūs occasionalis z sine q nō illi' exrescē
tē: et nō p se Occasione ei illi' mutui iroducūt
aliq cōtract' ibi: puta locationis pignoz' zc. Qui
nec naturalr: nec regulariter: nec inseparabiliter
mutuo annectunt. Als seqret qz p̄ct' mutui nō
possit esse sine p̄ctu locationis zc. qd est stultū dī

cere. Quia autē mutuū dans vult esse secur' de
rehabēda sorte sua integra sine diminutiōe z pa
cifice absqz lictibz ac expēsis: qd licitū est z bonū
Ideo aliq tract' ad b̄ introducunt qz optime de
seruiunt: imo necessarij sunt: attenta malicia ho
minū modernoz. Et qd adducit de serō Tho. z
Pbo. qz causa sine q nō: qñ ibi aliqd operat' est
cā p se z nō p accūs. Rñdēt qz nec Pbs nec san
ctus Tho. id asserit. qd est falsissimū: sed ipsi im
pugnatores Montis de suo capite b̄ fingerunt
Aperitēs em fenestrā clausam est cā sine q nō illi
luminatiōis dom'. z solū cā p accūs: z nō cā per
se. Et silr frāgēs trabē est cā sine qua nō grauis
descensus. z solū cā p accūs z non p se fm Pbm
viij. Physic. et Sco. in. ij. di. xv. q. vnica. Et tñ
vterqz aliqd ibi opat': qz remouet p̄hibens. Ope
rari g aliqd nō excludit oīno cām p accūs: nisi at
tingat seu influat fm p̄p̄iā formā z ex intentiōe
p̄ncipaliter i effectū cui' ponit' causa. qz sic bene
excludit cām p accūs: fm Sco. i. j. di. ij. p. j. q. j.
z p̄bm. ij. Physic. Et ita pōt intelligi qd sup alle
garū est de mēre b̄i Tho. z Pbi. qd aduersarij
Montis vel nō intellexerūt: vel nō intelligere si
mulauerūt. Lū g in cōtractu Montis ipm mu
tuū nec opet' nec coopet' fm p̄p̄iā formā ad res
ceptionē illi' denarij siue exrescētā illi'. nec in
tēdat p̄ncipalr illā: s; b̄ mēdaciter asserāt aduer
sarij Montis. s; tñmō ipsa locatio vt s. patuit.
sequit' qz est solū cā sine q non. z p accūs ac occas
sionalis: z nō cā p se. Et dū ad cōfirmationē pre
dicte falsitatis dicebat' fm Tho. qz augmentata
cā p se: augmētā etia effect'. g cū augmētata vl
diminuta pecunia mutuatā augmētēt vel dimi
nuat illa exrescētā: apparet qz mutuū est cā p
se ipius exrescētē. Rñdēt qz nō solū b̄ fit in cā p
se: sed etia in cā p accūs. s. qz augmētata vl dimi
nuta ipa cā: auget' vel diminuit' ipse effect'. Ad
maiorē em vel minorē aptiōnē fenestre seqt' ma
ior vl mior illuminatio dom'. Et ad maiorē vl
miorē approximationē calefactibil' ad ignē seqt'
maior vl mior calefactio. Et tñ ap̄tio fenestre ee
approximatio ad ignē sūt cause p accūs: vt s. visū
est. Arguere g Augmētata cā vel diminuta au
get' vl diminuit' effectus. g est cā p se: est fallacia
p̄seqnt'. g zc. Rō autē qre augmētato mutuo au
gmētāt' p̄sio nō ipf officialibz q sp̄hūt statutā
mercedē cōrespōdentē labori suo z expēf ad ar
bitriū bonoz virozū: s; ipf soluentibz: est eq̄litas
iusticie distributiue: vt collecta necessaria p̄dis
cta solutiōe fienda officialibz eq̄lit' fm p̄p̄tiōez
distribuat' inf accipientes mutuū: vt q sentit cō
modū: sentiat z on'. c. q sentit. d. re. iur. i. vj. Et q
mai' cōmodū: mai' on'. iux illā reg. iij. Topi.
Sic simplr ad simplr: ita mai' ad mai': z maxi
me ad maxie. Diminuet' tñ p̄sio ipis mutuatā
rijs aucta pecuniā mōt': ita vt q nūc soluit vnū;
postea soluat solū dimidiū. et cū maiori mutuo
ita vt auget' mutuū z diminuat' p̄sio. etia cū p

Dimitractatus Tertia pars

rogatione ep̄is. Cuius oppositū accidit i cōtra-
ctib; usurarijs. Nec em̄ ex crescētia nō soluit ra-
tione mutui n. c. pro gatiōis ep̄is vt mendaciter
asserūt aduersarij Mons. sed rōne opaz. 7 ex-
pensaz q̄s rōnabiliter debēt soluere ipsi mutua-
tarij fm̄ p̄portione suā vt s̄. dictū est. **I** Ad
septimū etiam argumētū Rñdēt negando mi-
norē. s. q̄ cōtractus mutui Montis de iure di-
cat̄ vl̄ quincat̄ esse usurarij. Et cū d̄z q̄ eadē for-
mā quā seruāt iudei et usurarij manifesti p̄ quā
cōuincunt̄ esse usurarij manifesti tenet Mons
negat̄. Et dū ad p̄bationē d̄z q̄ iudei et usurarij
manifesti tenent bancū seu mensam paratam:
officiales cum libris: 7 pignora. 7 tantū recipiūt
p̄ libra mutuata. et idē faciūt officiales Montis
q̄ zc. Rñdēt q̄ ex hac illatiōe maḡ deridēda q̄
soluenda: sequerēt q̄ campsoes q̄ tenēt bancū
vel mensaz paratam: 7 officiales zc. 7 accipiunt
tantū p̄ florenō: essent usurarij manifesti. q̄d ap-
te est falsum. Ut tñ meli⁹ appareat eoz̄ falsitas
Rñdēt: q̄ dicta p̄batio adducit nō cām p̄ causa
Iudei em̄ 7 manifesti usurarij nō cōuincuntur
esse usurarij q̄ teneāt bancū ac officiales zc.
nec ista sunt que dent formā cōtractui usurario
sed q̄ recipiunt vltra sortē ratione mutui tantū
pro centenarij. q̄d nullatenus fit in monte pie-
tatis. Nam vt s̄. sepius est declaratū: nihil acci-
piūt vltra sortē p̄pter mutuū. sed tantūmodo ex
locatione opaz. **R** Ad octauū argumētū
Rñdēt s̄l̄ negando minorē. s. q̄ cōtract⁹ mu-
tui Montis sit ex intētiōe 7 forma usurarij. q̄a
imo ip̄m mutuū est ex intētiōe 7 forma piū et iu-
stum: vt patet ex p̄dictis. Et ad illud q̄ dicunt
aduersarij q̄ aliter nō mutualet mōs nisi habe-
ret certam expectationē illi⁹ ex crescētie. et ideo
p̄ncipalit̄ intendit lucz. Respondet q̄ imo ipse
Mons mutuans nec p̄ncipalit̄ nec secūdarie i-
tēdit habere lucz: nec accipit: quin pot̄ illd̄ de-
testabilis: sed solū querit habere sortē suā pacifice
7 sine expēsis. vt s̄. dixim⁹. et ideo est sc̄us 7 bo-
nus. Quid em̄ interest Montis q̄ mutuatarij sol-
uāt maḡ duos dnarios q̄ vnū solū vl̄ nihil. cū
ip̄e nō teneat aliqd̄ soluere ipsis officialib;. Ipi
em̄ officiales a cōitate sunt cōducti nomine totiq̄
popli: auctoritate p̄ncipis 7 ep̄i ad locādas ope-
ras suas in seruitio indigentū. Et ideo ipsi q̄b;
seruiūt tenent eis dare salariū: 7 nō mōs. Nec
est vez vt aduersarij dicūt q̄ Mons nō mutua-
ret nisi mutuatarij soluerēt illaz ex crescētiā.
Quia imo mutualet dūmō esset bñ secur⁹ de re
habenda sua sorte sine expēsis 7 litib; pacifice 7
suo tpe. Si em̄ ip̄i officiales vellent grat̄ expo-
nere opas suas et facere expensas ac fideiubere
de cōseruatiōe pignoz̄ zc. Vel si aliq̄a paupib;
sive mutuatarijs vellent soluere salariū dictoz̄
officialiū: nihil ad Montem mutuantē vl̄ dā-
ni vel lucri p̄p̄ b̄ accideret. nec min⁹ mutualet.
Nō ergo intendit Mons mutuās q̄ officiales

habeāt mercedē vel nō habeāt. vel q̄ mutuata
rij soluāt vel nō. vel aliq̄ p̄ ipsis. nec de h̄mōi cu-
rat. sed tantūmodo d̄ re habenda sua sorte vt s̄.
Officiales aut̄ p̄dicti sunt illi q̄ intendūt habere
re suū salariū 7 mercedē sibi cōuenientē quā ab
ipsis q̄b; locauerūt opas suas merito debēt ha-
bere. Et ideo faciūt pactū d̄ h̄ndo illo denario zc.
Et intendūt illū habere non ex rōne mutui: s; lo-
catiōis. nec alit̄ exponerēt suas opas nisi spera-
rent h̄re p̄dictā retributionē cōdignā fm̄ q̄ sibi
limitata ē noie totiq̄ popli. P̄sidentes etiā Mons
tis q̄ stant ibi p̄ paupib; quoz̄ vices gerūt 7 vti-
litatib; deseruiūt. Institutores q̄z 7 ordinatores
ipsi⁹ Montis q̄ in oib; 7 p̄ oia inl̄stūt releuatores
nibus miserabiliū p̄sonaz. et docti doctrice gra-
dei 7 exp̄ientia optie nouerūt qd̄ expediat paupib;
bus. In hoc cōtractu cōsideratis cōsiderandis
bis miseris t̄pib; q̄b; refrigescit charitas m̄ltos
rū 7 seruet cupiditas. 7 scientes q̄ lz simpliciter
sivinū melius aqua: n̄ in casu potior est aqua
vino. nō intendentes q̄ Mons consequat̄ aliqd̄
lucrū ex mutuo. sed vt p̄ ipsos officiales bene 7
sollicite seruiat̄ egentib;. p̄vident q̄ p̄dictis offi-
cialib; per ipsos mutuatarios satisfiat de cōdi-
gna mercede. Und̄ nullaten⁹ dici pot̄ mutuū
Montis ex intētiōe esse usurariū. nec similit̄ ex
forma. qz vt supra dictum est: nō mensa vel libri
aut pignora dant formā cōtractui usurario: nec
etiā solutio opaz. sed acceptio vltra sortē p̄-
pter mutuū zc. Ex p̄dictis igit̄ patet falsitas illi⁹
argumētū qd̄ faciūt impugnatōres Montis di-
cēs. Vis cōtractus in q̄ repit̄ forma usuraria
et lucrū ex mutuo p̄ncipaliter intētiū: est vere 7
formalit̄ usurarij. s; mutuū Montis est h̄mōi.
ergo zc. Minor em̄ ipsi⁹ argumētū est falsissim⁹
ma: vt constat cuilibet materiā mōtis intelligē-
ti 7 supradicta cōsideratī. **A**d nonū ē ar-
gumētū rñdendo negat̄ minor. s. q̄ in mutuo
Montis sit capitale 7 lucz ei⁹ sub certitudine. Ca-
pitale em̄ Montis nullū sortis lucz: nec sortiri pot̄
vt s̄. visus ē. qz nullatenus vult cōitas mutuās
sive ip̄e Mons h̄re aliqd̄ lucz. Solū ḡ in h̄ mu-
tuo h; Mons sub certitudine ip̄m capitale. Of-
ficiales ho nō lucz: sed debitū salariū h̄nt sub
certitudine ex p̄ctu locatiōis. Und̄ Mons icūbit
pignori tñmō p̄ h̄nda sorte mutuata. Officiales
ho eidē pignori icūbit̄ p̄ mercede suoz̄ ope-
rū 7 expēsz satisfactiōe obrinēda. Et sic ip̄i offi-
ciales incūbunt pignori noie cōitatis p̄ mutuo
q̄ ad nudā sortē. Et eidē pignori incūbunt nō mōs
mine Montis vel cōitatis: sed p̄prio: q̄ ad illā ex-
crescētiā nō lucratiū p̄p̄ic: s; satisfactiū pro
impēso seruitio. et h̄ ex obligatione cōtract⁹ loca-
tiōis. Quia ḡ separoz̄ separa debet eē rō. ff. pro
emptore. l. q̄ fundū. §. si fundū. 7. l. age cū gemis
niano. l. d̄rrāfac. Et separoz̄ actiū alia est cō-
ditio q̄ imitroz̄. l. si q̄ ita libertatē. §. si duo. ff.
de statu lit̄. et ex separis et diuersis nō infer̄. nec

que dicitur Volubilitatis

valet argumētū de vno ad aliud. l. si. ff. de cati. et. l. inter stipulante. §. sacra. ibi sed hec dissimilia sunt. ff. de ver. ob. et. l. j. et ibi glo. L. de dona. inter vi. et vro. et. l. bis consequēter. §. j. ff. fami. ber. et. l. j. L. de edic. viui adri. tol. et. l. papirian. exuli. in pn. vbi Bar. ff. de mino. Ideo non valet ista cōsequētia. Mons pietatis habet sub certitudine suū capitale ex mutuo sibi debitū. et of ficiales eiusdē Montis habent sub certitudine suū salariū siue lucrū: si ita appellari pōt: ex contractu locatiōis sibi debitū. §. in mutuo Montis est capitale et lucz sub certitudine. Nemo em̄ ita argueret: nisi qui parū haberet sensum in ca pite. **M** Ad decimū argumētū respondet similr negādo minozē. §. q. diffiniciōes vsure cō petant mutuo Montis. quia in eo nihil accidit forzi mutuate. nec mutuans Mons siue cōitas habet aliqd lucrū ex mutuo debitū vel exactu. nec aliqd datur Montē pro vsu pecunie mutua te zc. Sed illud dat ministris et ab eis exigitur z recipit est ex ptractu locatiōis zc. **N** Ad vndecimū argumētū respōdet esse vez q. in aliis quibz casibz hō tenet gratis facere: vt in c. bapti zandis. z c. q. quicqd. z c. quibusdā. z c. gratia. j. q. j. ibi Bar. accepistis gratis dare. §. spūalia. z de hoc etiā habet in c. j. de simo. et in c. in ecclesiā astico. xij. q. ij. De sure etiā ciuili aliq. debent fie ri gratis: vt in l. furti. §. pact. ff. de his q. no. in faet de postu. l. j. §. deniqz. Qui autē aliqd debet z tenet gratis facere: si aliquid capit: turpiter fa cit. l. ij. in fi. ff. de condi. ob tur. cau. z multo magis de iure canonico: vt extra de simo. per totuz. Quedā vō sunt q. quis nō tenetur facere gratis: sed precū z mercedem pōt exigere. vt. xij. q. j. §. his ita. z. xxvij. q. j. c. Jā nunc. in fi. z c. cū ex offi cū. de p̄scrip. Et talis est locatiō operum: vt s. di cū est. P̄terea etiā vbi q. tenet aliqd gras facere. tñ poterit expēsas petere: vt hī in c. j. z. ij. de vsur. et in c. cuz ab oi. de vita et honestate cle. De q. p. Archi. in c. cauendū. x. q. ij. Nemo em̄ te net pari damnū etiā p eo qd gr̄is facere tenet. l. ex inādato. ff. man. Et ad predicta facit tex. z qd ibi nocat in r. cuz sic r. romana. extra de simo. Et iō ex locatiōe operū pnt ministri montis exigere salariū suū: cum nō teneant dictas operas gras tis impedere. Itē impensas petere q. fecerūt in cōduccionē domus z in libris z ceteris p cōfer uatiōe z custodia pignoz zc. **Q** autē dicit q. cō munitas potest ciues colleccare z ipsi tenetur ci uitati subuenire: est verū qñ cōmunitas esset in tali necessitate q. nō posset aliter sibi puideri nisi imponendo onus. Et idē est quo ad necessitatē mutuadi. de qua dicit in p̄dicto argumēto. Nō autē in alijs casibz. qz licet ipsi ciues sint obligati ciuitati: tñ charitas debet a seipsis incipere fm̄ theol. in. ij. di. xxvij. z ibi Rich. ar. j. q. ij. Sic ei Aug. in li. enchiri. Transumptiue in c. q. vult de peni. dist. ij. Qui vult ordinare elemosynam

dgare: a seipso debet incipere: et eā sibi primo dare. Et ideo Sene. in lib. ij. de beneficijs inquit. Da bo egēti nō vt ipse egeam: succurrā pituro nō vt ipse pereat. Et Lassiodor. in eplis dicit. Tunc de alijs est cogitandū cum se ratio pprie necessitas expleuerit. Non tenet q. aliquis p altero angustias recipere: et alijs sacrificere: z in se pdere. l. si quando. L. de test. z. l. nup. in fi. L. de natu. li. et c. si r. romanoz. vbi glo. in pn. xij. di. Nec tene tur q. cuz suo dāno negocia amici pcurare fm̄ Bal. in p̄misio decre. p. rep. in l. postulante. in fi. ff. ad trebel. et glo. in d. c. q. vult. Seruiciū em̄ a se ipso vt diximus debet inchoare. xij. q. v. c. si non licet. vbi tex. dicit. Regla diligendi p̄ximū a se ipso incipere debet. c. nisi. de auctu. z vsu palz l. ij. et. l. p̄ses. L. de futi. z aqua. z ita limitat illud qd dicit. §. q. hō homi obsequiū debet. l. incōmo dato. §. sicut. ff. cōmo. z. l. si nō forzē. §. libertus ff. de cōdi. ide. **D** Ad duodecimū argumē tū. §. q. certi casus sūt excepti in qbus sine vicio vsure aliqd pōt recipi extra forzē. Sed iste cas. nō est de illis zc. Rñdet negando minozē. quia imo in ipsis est cōp̄bensus. quia illud qd acci pit fit rōne dāni euitandi z p interesse operari. Et iste casus enumerat per glo. c. conquestus. d. vsur. z in c. quonā multi. xij. q. ij. Et posito q. iste casus non esset particulariter enumeratus vel cōp̄bensus: extendit ex identitate ratiōis per tex. in c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. vt etiā voluit glo. et Bar. in l. j. L. de conditi. in ser. textus cum glo. in l. si. in xbo noluerit. L. de reuo. do. et doc. in l. ob ea r̄stū. L. d. p̄dict. mi. Sed recōpensatio laboz et expēsar habet idēti tate ratiōis. quia includit in se damnū z int. esse. §. zc. **P** Ad terciūdecimū argumētum dū dicit q. aperit via fraudibz vsurarioz zc. Res pōndet q. imo totū contrariū resultat. Nam p ipsa mutuz Montis tollit via fraudibz: et sic p̄uisio contra malicias iudeoz z maloz christi anoz vsurarios cōtractus facientū. Et p hanc p̄uisionē reuocata sunt omnia p̄uilegia ipsis iudeis concessa contra Clem. primam. de vsur. Nec in casu mutui Montis aliq. fraus vel dolus accidit. quia mutuū fit ex charitate. et illud quod accipit sumit ex alto cōtractu. Et sic nulla cōiectura figmēti vel malicie elicitur ex q. qdem cōiectura eliciatur dolus: cuz ex cōiecturis p̄oz betur dolus. l. dolum. L. de dolo. z c. ij. de renū. in vj. Nec per istuz modum habent vsurarij ad ditū ad exercendū fen. dicendo q. volūt aliqd vltra forzē mutuatum pro expēsis zc. quia illd qd cōcedit mōti cōitatis de cui. intentiōe euis dēter apparet et in q. nō cadit suspiciō vsurarie p̄uitatis licet sine dubio q̄rū ad forzē conscientie idē pōt dici de alijs vel licite possint accipere q̄rū eis abest p dānis z expensis: sicut p̄batur per di cta in p̄cedentibz. Nemo enim nisi pietate mo z tus vellet suam pecuniam sic exponere sine ali

Primi tractatus Tertia pars

quo lucro. Et ita non obstat lex eos. §. sed et si. L. de usur. et ibi glo. in verbo sportularii. quia ille reus expressit loquitur de feneratori cui interdicitur ne aliquid erigat ultra usuras ibi permissas quis colore vel causa. quia aliter multas fraudes facere posset. Non autem ibi loquitur textus nec glo. de mutua gratis et sine aliquo vel minima usura. Tunc non est passim concedendum periculis bonis simpliciter aliquid recipere nisi in casibus in quibus de eorum damnis evidenter apparet. In Monte autem hoc evidenter patet. Nec potest esse fictio aliqua in fraude usurarii cum alij sint servientes et locantes opas: et alij prestantes viri graves: docti: et scientiati tam religiosi quam seculares qui vices populi auctoritate principis et episcopi gerentes et pauperum commodis inuigilantes semper intendunt ne quid contra ordinationes sanctas ipsius Montis attentent: statuentes mercenariis iustam mercedem. qua contenti nihil aliud petant vel accipiant. Et quicquid superest totum est mutuo accipientium: et illis equaliter redditur tempore opportuno. Examinantur quoque libri officialium et eorum copiam percurrunt per viros in his partibus: non suspectos sed bone fame. Et ita cuncta procedunt ut quasi impossibile sit fraudem fieri vel factam non cognoscere. Nec autem apud iudeos et usurarios minime habetur imo eorum forma est ab ista penitus aliena. Per istum etiam modum excluditur delictum et damnum proximi. Nam pauperes indigentes non a iudeis feneratoribus: nec etiam a christianis usurariis vexabuntur. Quisimodis usuris. et conservabunt facultates pauperum: puta multi romani pontifices in suis bullis super hoc edictis prestaverunt. Unde nec etiam hic fit malum ut eveniat bonum sicut adversarii dicunt. sed ex hoc mutuo fit bonum ut resultet maius bonum: dum ius uniuscuiusque servatur illesum. et aliquid non locupletatur cum alteri iactura: sicut ea que habentur in l. nam hoc natura. ff. de condi. inde. et in c. suam. de penis. Et ideo iste contractus est iustus et utilis: et ab omni deceptioe penitus alienus. **Q** Ad quartumdecimum argumentum patet responsio ex predictis. quia per mutuum Montis non fit aliquid directe vel indirecte quod sapiat usurariam pravitate. nec aliquid fraudis sit legibus usurarum prohibitis. nec aliquid mutuatariis quod aliquid ultra sortem solvere ex contractu mutui. Ad quintumdecimum argumentum similiter patet responsio. quod prestantes montis nec per se nec per alium mutuatur nisi cum charitate et cum merito. Nam in ipso mutuo nulla penitus est culpa. Et similiter patet responsio ad sextumdecimum argumentum. quia cum nec communitas: nec aliquid de civitate: nec prestantes montis: nec officiales eius aliquid faciant prohibitu ex hoc contractu mutui vel locatiōis: nec in aliquid peccent: nec aliquid recipiant ex mutuo ultra sortem: stultum est dicere quod teneantur ad restitutionem. Ad decimumseptimum argumentum similiter patet responsio. quia communitas non deponit pecuniam ad mutuum illicitum exercendum. nec ut ipsa vel aliquid de communi

rate habeat aliquid ultra sortem ex mutuo. nec etiam locupletantur ex ipso mutuo: sed officiales eodem modo recipiunt suum iustum salariū ex contractu locationis. Et ideo nec ipsi prestantes Montis: nec fautores eius: nec officiales: nec aliqui de communitate incidunt in aliquam excommunicationem. d. Elemen. §. de usuris. qui loquitur de statuentibus qui erigantur usure: et de ministris ad exigendum etc. Et similiter tollit argumentum decimumoctavum. quia officiales Montis nec suo nec alieno nomine aliquid accipiunt ex mutuo ultra sortem. nec aliquid lucrant ex mutuo. nec a civitate aliquid est statutum per quod exigatur usure. nec ab ipsis officialibus exigunt sicut mendaciter asserunt adversarii pietatis. Possumus ergo licite recipere salariū suū quod non recipiunt pro scriptura vel alio labore circa contractum usurarium in quo casu loquitur predicta Lex. sed operas ad servitium pauperum locatas. nec aliquid scandalizant: ut infra videbitur: nisi eos qui more perbarbarorum de bono isto opere scandalizari maliciose ostendunt et simulat. Nec aliquid accipiunt ultra sortem ut usuram: sed ut sibi debitum ex contractu locationis. **R** Ad decimumnonum argumentum respondet sicut dominus Antonius Corsetus de Sicilia iuris utriusque doctor et lectorem Patavinum in suo consilio Montis: quod in contractu Montis non habet respectus ad quantitatem et ad tempus principaliter. sed ad opas: labores: pericula: et expensas ministrorum. Item allegata in predicto argumento procedunt quia illa commensuratio temporis fit gratia captandi lucrum. Secus autem quod sit causa damni evitandi sicut Host. in summa. in tit. de usu. in §. quod sit usura. circa primam. et Petrus de Ancha. et Joannes. an. in c. peccatum. de reg. iur. l. vi. in mercu. ubi ait: quod duo exiguntur in usura. scilicet materiale quod est mutuum. et formale quod est exactio lucris. non autem dicitur damni evitandi: ut in casu nostro. Et hoc probat recte inveniunt capitulum Consilii. de usur. et notat doc. in rubrica eodem tit. et in rubrica. L. eodem. Militat enim in casu nostro ratio damni et interesse. Unde qui mutuatur pecuniam et per eius mutuo recipit pignus: et illius causa facit impensas: potest eas repetere seu cum fructibus recopensare. c. §. et c. quoniam. de usur. Non enim esset iustum quod communitas aliquid damnum sustineat. facit. l. manifestum. §. penult. L. de fur. et quod notat Bal. in rubrica. L. de rebus cre. de statuto. Ut ille habeat onus solvendi qui sentit commodum. c. qui sentit. de reg. iur. l. vi. Nec obstat quod solvat ratione temporis vel quantitatis. viciantur pro quolibet mense et per quolibet libra. quod hoc ex necessitate contingit: cum sit modus quidam quo solvatur per labores et expensas predictis equaliter ab omnibus mutuatariis: ita ut habeant onus sicut equalitatem commodi: quod aliter fieri congrue non posset sine diminutione temporis et quantitatis. alius plus gravaretur unus quam alius. vel tantum gravaretur qui minus sentit commodum quantum ille qui maius: quod non esset iustum. Vel aliter solvi potest: quod contrarium procedit

que dicitur Solubilitatis

quod recipit ultra sortem adquiret ipsi mutua
 ri vel alteri suo nate ex mutuo. quod non est in casu
 isto: quia nec cotati nec officialibus aliqd adquiret
 ex mutuo ultra sortem. Nec predictus doctor in sen
 tencia. cum qd concordat dñs Joānes Lampegius
 iuris vtriusq; doctor Bononiensis: et lector Pa
 ravinus in suo consilio Montis. vbi dicit qd cum ma
 iori iusticia arbitrari et distribu non potest predictus
 salariū qd p dinūerationē tps et qntitatis. Et idē
 dicit collegiū Paravinū in suo consilio Montis
 vt equa sit distributio p rata cōmodi et utilitatis.
 d. l. manifestissimi. §. l. cū in l. e. d. de fur. z. l. j.
 §. pro secūdo. l. de cadu. tol. z. l. plane. §. si duo
 bus. ff. de leg. j. z. l. fin. natu. a. ff. de regu. iur. Jre
 qz pnt maius piculū in custodia pignoz ratiōe
 maioris tps et qntitatis: pterea clarū est qd Nōs
 nihil accipit ex hac dinūeratione: imo nec officia
 les. qd oīs illa exercecētia simul ponit. et eorum
 salariū non p dinūerationē pecunie: sed p tēpus
 seruitij cōputat. et idem fit quo ad satisfaciones
 expensarū qd fiunt a Monte p seruitio mutuatari
 oz. **S** Ad vigesimū argumentū Rñdet
 predictus doctor dñs Anton. Loriet. vbi s. qd of
 ficiales hñt plus periculi in custodienda vna pa
 tera argentea qd in vna pellicia. Cū recōpensan
 do cum labore periculi: apparet qd in isto cōtra
 ctu nulla iniquitas rōne ineqūitatis inuenit. Pre
 terea qd ad labozē scribendi statum labozem
 habent ministri circa pignus decē solidoz qntū
 circa pignus decē ducatoz: et sicut quantū ad ser
 uiturē assiduā in expectādo eū qd mutuū accepit
 vt reddat ei suū pignus quicūq; voluerit. Que
 duo sola meretur illud qd soluit et plus. Unde
 etiāsi verū esset qd pl⁹ labozaret in pellicia et hu
 iusmodi custodienda qd circa patet argēteam:
 vel maiori piculo subiaceret: aut aliud sit: tunc
 ex qd nō plus accipiūt qd mereat laboz expectatio
 nis atq; scripture et similitū: nō potest dici in hoc
 esse vlla iniquitas si vni magis seruiūt qd alijs: cum
 a nullo plus accipiāt qd meritiū suū requirat. Cū
 ad oīa qd dicta sunt de laboze ineqūali etiā respō
 deri potest qd sicut cācellarij vel scribe alicui⁹ of
 ficij aut iudicis p vna scriptura quattuor linea
 rū iuste recipiūt fm statuta et p sūerudines quat
 tuoz aut sex solidos vel plus: et notarij palatij p
 vna pignozatione p qua faciūt scripturā duaru
 linearū recipiūt duos solidos. qd nō puenit ra
 tiōe labozis tñ: sed pncipalr respectu industrie
 sue quā locauerūt p annū in tali exercitio. Sicut
 et multo magis potest scriba et massarius Mon
 tis vnū solidū p libra vel floreno accipere per an
 nū per statutū Montis p octo scripturis et p alijs
 labozibus et expensis: ac p sua industria. et qd lo
 cauit personā et operas suas p toto anno in tali
 officio ad utilitatē egenoz. Dato igit qd etiā la
 bor esset exiguus: tamē obligatio standi ibi et lo
 cata psona nō est ita exigua. Predicta quoq; cō
 firmat dñs Joānes Lampegius vbi s. in respō

sione ad vltimū argumentū: dī. Considerato qd
 ipsi ministri ita sunt ibi parati ad dandū multū
 qntū modicū: et ecōuerso. nō debet cōsiderari illu
 d qd casualiter venit: cum illud quod ipsi mi
 nistri papiunt p suo salario fuerit ita arbitratū
 p superiores qd recte ania duerēdo aliter etiam nō
 poterāt statuere nec arbitrari equa lance: qd per
 dinumerationē tps et qntitatis. Quia qualitas
 rei pignozate respicit potius assēcurationē p pe
 cunia data qd aliud. Et ideo non debet alterare
 forma ipsius solutiōis fiende p expensis. Et hñ
 consideret. alr statuendo resullaret maior inu
 sticia: ineqūalitas: et absurditas que fuit euitan
 da. Dicendum est etiam dato sine pndicio veri
 qd istd salariū esset in aliquali pte ineqle qd equa
 litas iusticie cōmūratue nō ledit paruo excessu
 qd contingeret nō dolose in qucūq; contractu: qd
 semp videt accedere donatio in illo minimo: fm
 theolo. in. iij. dist. xv. et bñm Tho. ij. q. lxxvij.
 Nec ille. **T** Ad vigesimū primū argumen
 tum Rñdet collegiū omnium doctorū studij Pa
 ravinū in suo consilio Montis: qd illud quod dicitur
 nō esse licitū pacisci pro futuro interesse de
 aliquo soluendo ultra sortem: intelligit vbi incertū
 esset interesse. sed pro expensis certis et qd de
 necessitate iminent faciente potest optime pacisci:
 et sine peccato potest recipi fm oēs doctores:
 quia nō recipit vt lucrū: vt dicitur est: sed recipit
 pro sorte: cum expensa pnteat ad eos qd mutuū
 recipiunt. Si ergo cōmunitas vel eius minister
 soluat tales expensas vel obligat se ad soluendū:
 vtiliter gerit negociū illozū. et ideo licite exigit
 a quolibet p rata sua: iuxta distributionē equali
 ter factam de vno denario pro libra vel floreno
 vt sicut quilibet qd pecuniā accipit habuit cōmo
 ditatē pecunie: ita p sua rata agnoscat onus ex
 pensarum. Nec predictū collegiū. Quod etiā
 respondendo Ad vigesimū secundū argumentū
 dicit: qd opinio in pparariū allegata Joānis
 And. cōmunitate reprobat p modernos qd tenent
 qd gener ex pacto potest annuatim certum qd re
 cipere a socero donec soluerit dotes. Et hoc p eo
 qd interest ipsi⁹ generi qui sustinet onera matris
 monij. vt notat doc. in d. c. salubriter. de vsur. et
 in l. insulam. §. vsuras. ff. solu. matri. vbi plene
 istum articulū psequunt. Et sic attenda cōmū
 ni opinione est ad ppositū nostrū qd sic licitū re
 cipere vnū denariū pro libra vel floreno p onere
 expensarum que occurrūt faciente pro isto pio
 opere exequendo. Nec obstat predictūz notabile
 Bal. quia illud intelligimus quando aliter non
 cōueniret inter partes. Nā obligatio mutui non
 contrahit ultra qd sit data pecunia: vt in l. roga
 fit. §. si tibi deces. cum filibus. ff. si cer. pe. z ideo
 quis ultra interest creditoris: cum debitor non
 fuerit in mora: non potest cōdemnari ultra qd sit
 obligatus: quantūcūq; sit interesse creditoris.
 Tamen ex pacto vel statuto licite disponi potest

Primitractatus Pars. III.

q̄ ultra sortem ad tale interesse obliget̄ debitoꝝ
 creditoꝝ. z ita est in casu nostro. Un̄ si non esset
 alia cōventio vel aliud statutū: z cōmunitas si
 ue ministri maximas facerent expensas p̄ distri
 buenda pecunia inter paupes: n̄ recipientes nō
 essent obligati ex ipsa nūcratione. Ex pacto autē
 vel statuto potuerunt obligari et obligati sunt.
 Im̄o veri⁹ licet ex numeratiōe ultra nō sint obli
 gati q̄ accepint: tamē ex eo q̄ cōmunitas v̄l mi
 nistri eoz cōtemplatione fecerunt expensas ex q̄
 cōtractu obligant̄ actione negotioꝝ gestoꝝ: q̄ si
 negociū ad eos p̄tineat vel ipso gestu: v̄l re ip̄a.
 iuxta notata in l. si pupilli. §. idēz queritur. ff. de
 nego. gest. Nec supradictū collegiū. **A**d
 vigesimūtertū argumētum etiā r̄ndet̄ predi
 ctū collegiū: q̄ l̄z cōsiderato cōmuni iure q̄bus
 dam videat̄ q̄ ipsi ministri z executores p̄dictas
 pecuniam gratis z sine salario distribuere debe
 ant: vt in iuribz ibi allegatis. Tamen quia diffi
 cile esset inuenire tales ministros qui essent ido
 nei z soluendo ac fideles nisi aliq̄d p̄miū eis da
 ret̄: potuit cōmunitas et princeps ex iustis cau
 sis iuri cōmuni derogare: statuendo q̄ p̄uideat̄
 eis de salario cōuenienti iuxta labores et fidē ac
 industria: vniuscuiusq̄: vt in l. de aff. non
 diminuēdo aliquo modo pecuniā deputatā ad
 vsum pauperū: sed etiā integre cōseruādo: vt in
 l. nll̄. z l. si quis ad declinandā. L. de epis et cle.
 Et talem p̄uisionē fecit ipsa cōmunitas z prin
 ceps statuendo q̄ accipientes pecuniā p̄tribuant
 ad onus expensarū pro equa et iusta portione vt
 supra declaratū est. Pro quo faciunt notata per
 Bar. in l. prohibere. §. plane. ff. q̄d vi aut clam.
 z in l. om̄es populi. ff. de iust. z iur. z in l. iij. §. di
 uis. ff. de sepul. v̄o. z l. itē eoz. §. j. ff. quod. cu
 iusq̄ vni. no. Nec predictū collegiū. **U**el me
 lius respondere possumus q̄ in dictis iuribz de
 terminatur q̄ illi q̄ habet distribuere aliq̄ bona
 pauperibz relicta: debent illa distribuere gratis
 z sine dispendio. quia nō debent aliquā partem
 ex ipsis elemosynis in suos vsus cōuētere. Nō
 autē ibi negat̄ quin si pro p̄dicta distributiōe fa
 cienda que req̄reret tractum tēporis per totum
 annum oporteret multas expensas facere z ha
 bere mercenarios z laboratores: licite possint p̄
 dicte expense computari et haberi: sicut est in ca
 su nostro. **X** Ad vigesimūquartū argumen
 tum Respōdet dñs Jacobus de Loztona Ep̄s
 Perusin⁹ ac vtriusq̄ iuris doctor in suo consi
 lio Montis: q̄ in cōtrarium allegata p̄cedunt
 quādo cōtractus est dubius. Nos autē sum⁹ in
 casu claro: vt p̄z ex p̄dictis quibz ostēsum est q̄
 nullatenus est aliq̄d vicium vsure in hoc contra
 ctu: ergo non debet ab eo cessari. In re em̄ certa
 non oportet sequi cōiecturas. c. estote. de reg. iur.
 Et in casu claro cessat interpretatio. l. ille aut ille.
 §. cum in verbis. et ibi Bar. et in l. non aliter. ff.
 de le. iij. vbi no. q̄ si iudex ex dispositione statuti

ferre deberet sententiā fm̄ consilium sapientis:
 tamen in casu claro non requirit̄ consilium. **F**ay
 cit quod notat̄ in l. ancille. L. de fur. et in l. j. L.
 de rela. z per Bar. in l. j. in fine. L. de legi. z in l.
 placet. in v. consilium. L. de sacrosan. eccle. et in
 l. voluntatis. in v. quero si statutū. L. de fideiuss.
 Bal. z Imo. in l. Si sic stipulat⁹. la. j. ff. de v̄b.
 ob. z Bar. in l. ab executore. in prin. in. ij. q. ff. de
 appel. et Bal. in d. l. ancille. in tertio nota. et Ro
 ma. in repe. rubrice. ff. de arbi. in. v. col. in v. et an
 vbi statutū. Facit etiā quod no. Bar. in l. de
 gāter. ff. de cōdi. inde. z in l. post rē. ff. de trasac.
Item vt ait dñs Laurētius de Flo. in sc̄da par
 te sui operis. q̄q̄. vbi cōtractus est dubius vtz
 sit vsurarius vel non. multū debet attendi an sit
 ar per illos qui cōsueti sunt facere cōtract⁹ vsu
 rarios seu illicitos. z hoc dicit esse de morte Pe
 tri de Anb. in sua disputatiōe que incipit Ant
 quis. et modernis r̄pibus. Ex quozū dictis dicit
 Joannes de Ana. inc. Illud vos. de pigno. z in
 d. c. in ciuitate de vsur. q̄ vbi cūq̄ in contractu
 posset cadere dubiū q̄ sit vsurarius vel non: des
 ber persona considerari que mutuū facit. quia si
 est cōsueti fenerari: dicit abstinentum. quia ius
 dicat̄ contractus vsurarius. Si v̄o non est con
 sueta: secus esse dicit. Et hāc sententiā tenet In
 nocen. et Ancon. de vsur. et Pano: mitan⁹ in c.
 suam. de penis. z Archi. r̄j. q. ij. c. cum deuotissi
 mam. et Joannes Anō. in addi. ad Specul. in
 ti. de obli. z solu. §. ante oia. v̄. ad p̄mū. Illud
 em̄ p̄sumit̄ acium q̄d est fieri consuetū. l. quod
 si nolit. §. Quia assidua. ff. de edili. edic. z l. si. p̄
 us. §. Si recte. ff. de aqua pluui. arcen. et l. vel
 vniuersozū. ff. de pigno. ar. Sed in casu nostro
 clarum est q̄ cōmunitas nunq̄ fuit solita fenes
 rari: nec officiales ad Montis gubernationem
 deputati. ergo zc. Ad illud v̄o q̄ bonarū mētiū
 est zc. dicit̄ q̄ habet locum quādo homo est du
 bius vtrum q̄d faciendū est sit peccatum vel nō
 quia tunc tutior via est eligenda. vt etiam habe
 tur in c. illud. §. licet aut. de cle. ex. mi. z in c. Lon
 descendentes. de senten. excō. Secus autē est in
 casu nostro in quo non est dubiū sed clarissimū
 q̄ non est peccatū. q̄a vt in sequenti tractatu pas
 tebit fuit per summos pontifices q̄ plurimos z
 multos sapientissimos theologos z vtriusq̄ iu
 ris doctores declaratū esse licitum sic mutuare
 Et ideo de eo non est dubitandū. iuxta ea que ha
 bent̄ in c. inquisitioni. de sen. excō. z in c. fi. de pre
 scrip. quia standū est eozum p̄cisioni z determi
 nationi sine scrupulo z scientie per iura p̄allega
 ta. Et sic patet q̄ mendaciter loquunt̄ q̄ dicunt
 super hoc cōtractu nō dum esse per sedē apostoli
 cam declaratum. Ad illud etiā q̄ bonaz men
 titum zc. et q̄ tutior via est eligenda Responde
 dñs Joānes Lampegius vbi §. q̄ p̄cedit de bo
 nestate z meriti maioritate: nō de salutis necessi
 tate. Alioquin oporteret omnes religione iur̄ ad

que dicitur Solubilitatis

re: cum tutior via sit q̄ in seculo p̄manere. Istō
 autē. s. religionē intrare p̄sulit: nō p̄cipit. c. admo
 nere. xxxij. q. ij. ¶ Ad p̄siliū autē qd̄ dant ad
 versarij Montē vt pauperib; mutuē sine solu
 tione alicui⁹ denarij R̄ndet: q̄ meli⁹ est fm̄ de
 um z utilitatē cōem pauperū facere Montē cū
 solutione ipsi⁹ denarij q̄ sine. Nam siq̄s Montē
 rē facere vellet sine aliq̄ solutione: aut opozteret
 officialib; seruire gratis. z de istis pauci repirent
 z raro q̄ vellēt se obligare ad tāta onera z expen
 sas ac picula sine aliq̄ mercede ac cōdigna retri
 butione: et dimittere suas artes et mercārias ac
 alia sua negocia: z q̄ridie sollicitudine mōris de
 seruire. Et tñ p̄uisio Mōris debet esse cōtinua
 Itē fidelius conseruat capitale Montis p̄ ppe
 tuo vsu pauperū soluēdo denariū officialib; q̄
 si seruiret gratis. Quia cū habeat salariū: tenent
 reddere rōnem vsq; ad obolū. Seruicēs autē gra
 tis non ita tenent stricte de custodia pignoz et pe
 cuniarū sicut salariat⁹ de leui z aliq̄ de leuissimā
 culpa: iuxta notata i. l. j. §. Siq̄s seruū. et. §.
 si. ff. depo. z in c. bona fides. extra eodem. iūctis
 notatis in. l. si creditor. L. de pigno. acti. Un̄ ser
 uiciis gratis sepe multa facit que nō sunt lauda
 bilia nec p̄ Mōte secuta. vt apire solus captas
 in quib; sunt elemosyne oblate: et eas sine teste
 alio numerare ac sup̄ libros Mōtis scribere. et
 alia hmōi. p̄pter q̄ nullus audet eū reprehēdere
 nec eū cogere vt in talibus accipiat testes. z h̄ ne
 indignat⁹ desinat a fuitio mōis. Et tali mō p̄fic
 fieri m̄tre fraudes Mōti. D̄ ei in cōi. puerbio.
 A cavallo donato: non se guarda in bocha. Un̄
 talis seruicēs gratis vt sepe experientia patuit nun
 q̄ astringit ad reddendam p̄fectā rōnem villica
 tionis sue p̄dicto respectu. Luit⁹ cōtrariū fit vbi
 mercedē suā recipit. Propter p̄dicta autē null⁹
 sapiēs diues vult h̄c factorē gratis: imo soluit
 ne furef sed rōnem reddat de admistratiōe. Ali
 ter autē faciēdo vel ipsi factorēs sibi taxant z acci
 piunt salariū suo mō latēter: z formant sibi con
 scientiā q̄ tantū merent⁹: aut negligenter exercēt
 officiū suū. qz vt d̄ in li. de morib; medicoz. Si
 labor ipse perit: perit omnis in arte voluptas.
 Amisso studio sit piger ois homo. Si autē dica
 tur q̄ ipsi officialib; mutuū exercētib; debeat
 salariū dari: apparet clarissime q̄ illi q̄ dicūt d̄
 ctos officiales incurrere crimen vsure: q̄ aliqd̄
 recipiūt vltra sortē mutuātā: maligne loquūtur
 vel saltem insipiēt. Si em̄ illi ministri nō pos
 sent habere illud vltra sortē qz sit vsura: consiliū
 suoz esset iniq̄ū et iniustum. quia sicut iudeus
 vel alius mutuās cum pacto excrefētē: nō pōt
 illam habere vel exigere p̄ quēcūq; def: aut p̄ ac
 cipientē mutuū: aut p̄ terciū noie illi⁹ accipiētis
 Als seq̄ret q̄ accipiēs vsuram ex mutuo nō ab
 eo cui mutuauit sed ab alio pro ipso: non pecca
 res: qd̄ est falsissimū. Sic in p̄posito: si mistrozū
 merces esset vsura: vt mitūtur p̄bare aduersarij

pietatis: ergo aut q̄ illa excrefētia def̄ ipsi offici
 alib; mutuū exercētib; a paupib; aut p̄ cōita
 tem: vel p̄ aliquā aliam p̄sonā: semp̄ esset vsura.
 Et sic illi q̄ simulant se h̄re zelum cōtra vsuram
 cōcederent z hortarētur ad ipsam exercendā. Et
 verificaret illa mantuam poete snia in. j. Enid.
 Incidit in scyllam cupiēs vitare carybdim. Nā
 ex p̄dictis suis allegationib; seq̄ret q̄ si Mons
 aliqua cōtineret p̄auitatē vsurariā pro eo q̄ d̄
 ctus denari⁹ soluit ad satisfaciēdū salario. min
 stroz: etiā aliq̄ Montes in q̄b; paupes nihil sol
 uūt: sed aliq̄ pro eis: essent vsurarij. Et Montes
 gratuitū q̄ ad pactū exp̄pressum ac statutū in q̄b;
 tñ tenet capsā vt mutuararij si eis placet ponāt
 qd̄ volunt: et q̄ nolunt nō sint astricci: apparerēt
 vsurarij ex intentiōe dictā capsam ibi tenentiū.
 q̄a multi ex verecūdia aliqd̄ ponerēt zc. P̄terea
 istud salariū qd̄ dicūt impugnatōres Montis
 debere dari ministris aliūde q̄ ab ipsi paupib;.
 Aut opozteret solui ab aliq̄b; p̄uaris p̄sonis: sed
 tales nō se obligarēt nisi p̄ aliq̄s annos. Nam in
 p̄petuū vita fortassis inueniret qui ad hoc se obli
 gare vellet: z tñ salariū officialiū ipsius Montis
 debet esse p̄petuū sicut ipse Mons. Aut opozte
 ret fieri istam solutionem de aliquo certo reddi
 tu alicuius p̄prietatis: emendo de bonis ipsius
 Montis. Qui quidem redditus: pura centum
 ducatorū: vix emi posset pro duob; milib; duc
 tis. Sed hoc plus noceret fabricis: clericis z res
 ligiosis. quia ad habendā tantā pecuniā opozte
 ret a multis eam recolligi qui postea nō possent
 p̄dictis elemosynas cōsuetas facere. Itē vt dicit
 dñs Antonius Lorserus vbi s. hoc non expedie
 Monti nec pauperib;. qz neq; pecuniā ad h̄ne
 cessaria habet p̄e manib;: vt tāta q̄ntitas possit
 exburfari ad talem emprionē. z etiā postea paup
 peribus de mutuo quo indigēt p̄uideri. neq; si
 haberet vtile esset pauperibus vt fundus emere
 tur potius q̄ vt exponeret in mutuādo: ad hoc
 vt plurib; in maiori quāritate z ad longū tēpus
 mutuari possit. Posito ergo q̄ aliq̄ persona ve
 lit donare duomilla ducatorū ipsi Monti: mel
 lius est q̄ illa faciat inco: pari ipsi Monti q̄
 faciat expendi in emendo fundū vel redditū pro
 satisfaciōe officialiū: quia talis possessio vlt̄ red
 ditus seruiret solūmodo tribus vel q̄rtuoz p̄so
 nis. puta cāpsoz: famulis: et hmōi. sed si Mon
 ti inco: penent: seruiret plurib; milibus p̄sonarum.
 Quis autē est hō sapiens q̄ habēs valorem siue
 substātiā triūmilū ducatoz vel it expēdere duo
 milia eoz et plus in factorib;. Et iō dicit p̄dicte
 dñs Antonius vbi s. q̄ si iam haberet Mons
 ipm̄ fundū: cōducibili⁹ esset paupib; vt v̄deret
 q̄ vt pecuniā ibi sine cuiusq; vtilitate: imo vero
 cum damno plurimoz mortua remaneret. P̄te
 reea fundus ille dato q̄ nūc redderet sufficien
 tes redditus: non semper redderēt esset: vt tem
 pore sterilitat;: belloz: hmōi. Et tñ plus eo tem

Primi tractatus Pars. III.

pore indigeret Mons ministris mutuatis et
 feruentibus necessitatibus pauperum quam alio. Item si
 ut iam sepius euenit in multis locis intantum au-
 geret Mons ut per unum massarij manum et in una
 domo regi non posset: necesse foret inuenire aliam
 domum et alios ministros qui etiam ipsi mererent sala-
 ria et pensiones. Unum redditus fundi nequaquam suffi-
 cerent. Et si diceret quod emi posset alius fundus.
 Rndet quod istud est incertum: et quod res Montis res-
 digi non debet ad istam angustiam. Non debet ergo
 deputari talis fundus vel redditus per ministro-
 rum satisfactionem et domus pensionem. quia hoc non est
 necesse: cum casus non sit ceteris approbatus per do-
 ctos et etiam per Romanos pontifices: et sit licitus
 et animabus non periculosus. Contrarium autem pre-
 cedit quia casus esset periculosus et dubius et contineret
 periculum animarum. sed casus noster est clarus et non
 continens aliquid periculi. Et istam opinionem videtur
 sentire Petrus de Ancha. in predicta disputatio ubi
 dicit. Inutile et non necessarium esse pensionem fun-
 di vel alterius rei in impeditis que sunt Venetijs
 et Florentie. Nec predictus doctor. Si ergo predicti ad-
 versarij Montis omnino volunt quod emat talis fun-
 dus vel redditus: exburserunt ipsi de suis superfluita-
 tibus tantum quantum necesse est ad illius empre-
 onem. Sed forte potius bona Montis in suos
 usus si possent converteret quam ei vel ad utilitatem
 pauperum aliquid de suo erogaret. Si autem dicat quod
 hoc salarij ministrorum debet eis dari de pecunia
 Montis: sic in breui tempore ipse Mons destruetur
 ac consumeret atque ad nihilum veniret: ut predicti
 et adversarij optare videntur. Et consequenter neces-
 saria indigentium subuentio non esset perpetua. Si
 autem dicat quod tale salarij debeat singulis annis
 extrahi per impositionem collecte. vel semel per unam
 collectam magnam per emendo fundo predicto siue red-
 ditu: hoc esset nimis graue civibus et alijs habitan-
 tibus maxime pauperibus. et illi de quibus subuen-
 tione agitur grauarentur. et multi grauarentur qui ex
 ipso more non sunt aliquid commodum habituri: siue
 aliquid mutuo unquam accepturi. Si vero dicat quod ta-
 lis redditus siue merces ministrorum debeat acci-
 pi de communi pecunia fisci vel camere seu commu-
 nitatis. hoc valde durum erit communitati: maxime
 tempore guerre: gradinis: caristie: et similibus gra-
 uaminibus. et officiales Montis non bene contentabun-
 tur: quia homini cum difficultate soluuntur. Et idem
 esset si predictum salarij deberet accipi de aliquibus
 puenibus collegij doctorum vel notariorum vel para-
 tici mercatorum vel aliorum artificum et hominum. Nam
 cessaret ipsa puenio in totum vel in parte predictis
 malis temporibus: et maxime tempore pestilencie. Item
 posset mutari opinio illorum ad quos talis puen-
 tus prineret vel quo ad dominum: vel quo ad gu-
 bernationem. ita quod amplius dare nolleret: maxime
 mutatis personis et officialibus collegiorum et discipli-
 natorum siue societatum et hominum talem pueniam sol-
 uentium. Si autem debeat solui de aliquo redditu pos-

sessionum ipsius communis Quid fiet tempore bel-
 li: sterilitatis et gradinis: et hominum: Preterea cer-
 tum est quod utilius et fidelius agitur negocium pau-
 perum: accipiendo denarium pro salario. Negligentius
 autem ubi salarij est certum: quia tunc eis male
 seruit dum officiales non attendunt ipsi Montis:
 nec aperit ipsum quotidie. sed sufficere eis videtur quod
 apiant ipsum Montem semel aut bis in hebdomada
 da. et alio tempore aut vagantur extra terram: vel in
 alijs occupant. Et hoc faciunt vel quando seruiunt gra-
 tis: vel quando habent certitudinem de salario suo quod
 amittere non possunt. Unum indigentes necesse habent
 eos querere per terram: ut mutuum habeant
 vel ut sua pignora luant. et sepe amittunt tempus
 vnius diei vel magne partis antequam eos habere
 possint in loco Montis: maxime quando ipsi mu-
 tuatarij sunt forenses. Et hoc eis est damnosius
 quam si soluerent denarium ipsis officialibus: quod quando ha-
 bent suum salarij de pecunia soluta ab ipsis
 qui accipiunt mutuum: tunc student diligenter mu-
 tuare omnibus: et sollicitant Montem ne salarij
 suum sibi deficiat si mutuent in pauca quantita-
 te. et cum maiori studio habent curam de pignori-
 bus mutuatariorum a quibus recipiunt suam mer-
 cedem: quam si gratis hoc facerent: vel salario alium
 de recepto. Item plures currerent ad mutuum
 recipiendum et sine necessitate: et consequenter bona
 sua consumerent et dissiparent si sine alicuius dena-
 rij solutione eis mutuares. Item pignora precio-
 sa non ita cito reluerent. Et sic plures pecunie mi-
 nus sufficerent ipsi Montis ad subueniendum ege-
 nis et pauperibus: quia nihil soluendo multi auarj
 acciperent mutuum et diutius tenerent: qui ne sol-
 uant denarium: vel non accipiunt: vel citius soluunt.
 Confluentibus autem tot mutuatarijs et tanto tem-
 pore mutuum retinentibus oporteret stringere ter-
 minum ad luendum pignora infra sex menses vel bre-
 uius tempus. quod esset in danum pauperum. Immo
 aliqui semper retinerent pecuniam Montis: luen-
 tes pignus in fine termini. et statim infra horam
 vel diem iterum illud vel aliud pignorautes: et
 eandem pecuniam accipientes sicut experientia pro-
 bavit ubi nihil soluit. Solent quoque homines
 cum ad villam volunt ire et morari: mittere ad
 Montem vestes et alia que nolunt dimittere in do-
 mo: dicentes. Sic habebimus securitatem quod non
 amittent nec corrumpunt: quia bene tenebunt.
 aliter nobis satisfiet a Montis gubernatoribus:
 et interim pecuniam Montis per nostras commo-
 ditatibus expendemus. et ipse Mons erit nostrarum
 rerum rura custodia absque aliqua nostra expen-
 sa vel labore. Preterea si constitueret certum sa-
 larij vel proprietatis pro ipsis officialibus cum
 tempore transiret in officia ciuitatis siue commu-
 nitatis ac terre et domorum qui ibi suos fautores et
 beniuolos ponerent qui reciperent dictum salarij
 et suum officium per alios substitutos faceret et
 sic male agerentur facta pauperum. Non acci-

perent aut dicta officia si habere non possent salarium nisi ex labore que sustinere oportet circa ipsum Montem et subuentionem pauperum. Quia igitur ut patet ex predictis: non tantum potest pauperibus non soluere denarium: quantum noceret non bene subueniri et tunc oportuno: quod fieret si minus fieri seruirent gratis vel aliunde haberent certum salariū suū. Ideo cum ex solutione predicti denarii eis bene seruiat et ad placitum: et maius emolumentum et comodum consequantur ex datione talis salarii quam detrimentum: debet talis modus in constitutione omnium Montium potius ordinari et obseruari. Licet enim aliqui fratres minores ordinauerint nonnullos Montes sine predicti denarii solutione: hoc non egerunt quod hinc non posse iuste fieri aliquantulum dubitarent: sed ut ipsorum Montium aduersariorum calumnias euitarent. Ego etiam in ciuitate Noli Montem tali modo ceptum reperies nec comode murare valens: capla eius ita ordinauit ut cum tunc posset ad aliorum formam que melior est reduci. Ut enim in nostro generali capitulo Florentie celebrato fuit a quibus pluribus ordinis patribus conclusum: Mons cum denarii solutione est cōtari pauperum magis expediens quam si esset sine tali solutione. ut apertissime patet ex predictis. **Z** Ad vigesimum autem quoniam argumentum Respondet dominus Joannes Lapegius ubi dicitur quod antiqui doctores non omnia fuerunt perscrutari: et quod liberalissimus deus sepe aperit ingenium vni minimo quod non facit maioribus. Unum diuino Hieronimo in proemio biblie inquit. Nec docet Plato nec sciuit. hec eloquens Demosthenes ignorauit. Unum dominus ait per prophetam. Abscondam sapientiam sapientibus et ea imprudentibus reuelabo. et saluator ait patri suo Mat. xij. Abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Et ps. viij. dicitur David. Ex ore infantium et lactentium etc. Ad quod facit quod habet in l. j. §. sed neque. l. de vere. tu. enuc. ubi dicitur: quod potest scire vni minoris multos etiam maiores in aliqua parte sapere. Facit etiam ad hoc: quod quanto iuniores tanto sunt perspicaciores: ut ait glo. in l. gallus. ff. de libe. et posthu. Et illud quod notat doc. in l. ij. ff. de consti. pn. §. quod receditur ab eo quod diu equum visum est quoniam in eo quod de nouo ordinat euidens apparet utilitas: ut est in casu nostro. Possumus quare dicere quod antiqui doctores implicite posuerunt hunc modum: scilicet dum concesserunt posse exigi interesse emergens et expensas factas propter mutuū: ut scilicet paruit. **B** Ad vigesimum sextum argumentum Respondet idem dominus Joannes ibidem: quod non est curandum de scandalis pharisaeorum de quibus ait dominus discipulis suis Mat. xv. Sinite illos. scilicet scandalizari. et subdit causas. Lecti sunt et duces cecorum. Unum apud Paulus inquit. ij. ad Cor. ij. Chrii bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt: et his qui peccant. Alius quidem odor mortis in morte. Alius autem odor vite ad vitam. Trāsumptiue in c. vnico. §. ad exhibendum. de sacra vnicione. et in c. Nabuchodonosor. xxiij. q. iij. Odor

ergo Montis et suorum fautorum est odor vite bonis. sed malis et obstinatis in sua pertinacia est odor mortis et damnationis. Et ideo isti qui scandalizantur de isto tractu licito et a sede apostolica approbato: et tantorum sapientium theologorum et doctorum iuris vtriusque consiliis confirmato: tanquam ceci et ignorantes sunt sine in suo scandalo passiuo. Item potest responderi ut per sanctum Thome. ij. q. xliij. quod non debemus esse faciles ad credendum quod alii scandalizentur de bono opere. nec facile quis debet a bono opere cessare propter timorem scandalum: cum debeat presumere de alijs quod potius sint boni quam mali. Nec est credendum aduersarijs pietatis qui dicunt ex hoc scandalizari primos: cum tamen per contrarium valde edificentur de hac charitate Montis. Sed vtriusque nam de eis non verificet illud quod ait Julius celsus lib. ij. Unusquisque libenter credit quod appetit. Et illud quod inquit Aug. sup. ps. cxvij. i. Homo malus suspicatur in alio quod sentit in seipso. **B** Ad vigesimum septimum argumentum Respondet quod auctoritas diuini mandati de reddendo pignore ante solis occasum: loquitur in casu extreme necessitatis: quoniam aliter viuere non posset primus qui pignora daret: quo casu tenet quilibet habens facultatem ei puidere. Et idem ibidem dicit. Ipsi est vestimentum solum carnis eius quo operitur. nec habet aliud in quo dormiat etc. Nos autem non loquimur in casu extreme necessitatis. nec Mons est factus propter dictam pusionem: quia ad ipsam sunt hospitalia et alia loca pia ad donandum et erogandum elemosinas pauperibus. Non est ergo de diuino precepto capere pignus pro securacione rei mutuate et expensarum: ut patuit in premissis huius tractatus. **L** Ad vigesimum octauum argumentum Respondet quod Mons non dat alicui causam danti. Nec est verum quod officiales ipsi prestant aut mutuant amicis suis ad negociandum: aut pignora vendunt minus ut ipsi emant per interpositam personam: ut calumniant aduersarium Montis: quia hoc expresse est prohibet in capitulis Montis sub magna pena. Item quod predicti officiales eligunt a cōtate etc. ac sunt bone persone ac persone deuote ac pie. et taliter et tamanture gubernant facta Montis examinant a premissis: ut fraus aliqua vix interuenire valeat. Mirabile argumentum. quod si militaret: equum oporteret concludere non esse constituenda hospitalia: ne ministris deest occasio diripiendi bona pauperum vel dandi diuitibus et amicis suis etc. Ad illud autem quod dicunt quod Mons mutuat in parua quantitate: et non subuenit integre indigentibus. Unum oportet quod cum sint expulsi iudei propter montem: dicti egerentes vadant ad christianos etc. Respondet quod ipse Mons deo dante in breui ita augetur quod poterit abundanter cunctis puidere sicut alicubi fit ubi mutuat usque ad centum ducatos. et alibi usque ad mille ducatos. Ipsi vero defensores iudeorum et aduersarij pietatis si volunt quod Mons puidet abundanti: non debent eum impugnare: nec ei volentes offerre retrahere

Primi tractatus Pars. III.

quāmo si hñt tantū zelū pauperū vt hñe simulār: debent cū supfluitatibz suis ipm Montē auge/ re. Bñ autē faceret sedes aplīca dando z assignā do Monti pietatē tot redditus de illoz supflu is intratē z possessiōibz: q̄t ad satisfaciendū sala rijs officialiū z alijs expēsis necessarij sūt. Sic em̄ defisterēt a psecutiōe ipsi⁹ Montis z ampli us nō appellarent eū vsurariū sicut mō faciunt ppter nimīā pinguedinē diuitiaz suaz. Q̄ autē expulsi sunt feneratorē iudei: hoc factum est ex p̄cepto sc̄e matrē ecclie in de. j. de vsur. Et iō po sito q̄ aliqd mali ppter absentīā talīū iudeoz fe neratiū eueniat: de h̄ nō est curādū. Bit ei Aug. in c. de occidēdis. xxiij. q. v. Absit vt ea q̄ ppter li citū z bonū facim⁹ et habem⁹: siqd cuiq̄ ppter hoc mali ppter nostrā volūtātē acciderit nob̄ im̄ putetur. Quid em̄ est in vsu hoīm bono z licito vñ nō possit p̄nities irrogari: Nec ille. Alioqn̄ nō essent in domibz fiende fenestre: q̄ inde quis possit se p̄cipitare. nec plātan de arbores: q̄ quis possit se in eis suspendere. nec ferrādī eq̄: q̄ possit alicui nocere. nec debuisset deus cornua bo bus facere: q̄ his possent ferire. Aduersas q̄ for tunā: malosq̄ euentus spectari neq̄ civile neq̄ naturale est. l. inrer stipulantē. §. sacra. ff. de vob. ob. z facit ad p̄dicta q̄ illud nō attēdit qd̄ in con sequentiā euenit: sed qd̄ p̄ncipalit̄ agit. l. si quis nec cāz. ff. si cer. pe. z. l. j. ff. de auc. tu. Nō q̄ est ar guendū Non debēt expelli iudei feneratorē q̄ eb̄iani postea fenerabūtur. Alioquin esset repro banda ecclia dei q̄ hoc p̄cepit. P̄terea ipsi pessimi eb̄iani q̄ nūc fenerant idē faciebāt cū in par tibz istis essent iudei feneratē. z etiā si nūc adēf sent: idē facerent. Qd̄ autē pei⁹ ē: p̄diti eb̄iani: da bant iudeis pecunias ad exercendas vsuras: de qb̄ ipsi tm̄ habebāt portiunculā. maior autē ps lucri remanebat apd̄ iudeos: z tm̄ ipsi eb̄iani remanebāt obligati ad restitutionē ois lucri qd̄ exactū fuerat ex mutuo sue pecunie. q̄a idē est p̄ aliū fenerari z p̄ seipm: z duo socij in vsura con trahenda tenent̄ in solidū: maxie vbi de vno eoz nō est spes restitutionis: sicut est de iudeo feneratē. Cum q̄ nō sit min⁹ p̄ctm̄ mutuari per manus iudei q̄ p̄ seipm: min⁹ malū est cōitas z eb̄iani tatis q̄ totuz qd̄ accipit̄ ex mutuo remaneat in manu eb̄ianoꝝ q̄ forte aliqn̄ restituēt in vita vl tpe mortis: q̄ q̄ remaneat p̄ maiori pre in ma/ nu iudeoz de q̄z restitutionē nulla penitus spes habet. **D** Ad vigesimūmonum argumentū Respondet: q̄ dictū sc̄i Thome sic debet intelli/ gi q̄ mutuanz q̄ non cauit sibi añ contractū mu tui: q̄a. s. nō cōsiderauit facultatē suā an esset po tens subire hoc on⁹ z expectare terminū pecunie mu: uate. In isto casu durātē p̄tractū mutui. i. a die p̄ct⁹ mutui vsq̄ ad diē p̄fixū p̄ solutiōe non pōt petere recōpēsationē dāni emergētis. ex q̄ cō tract⁹ ex cōuētiōe legēbz. l. cōtract⁹. ff. de reg. iu. z c. cōtract⁹. eodē tit. in. vj. et. l. j. §. si cōueniat. ff.

depo. Cum q̄ non cogere ad mutuanđū cū suo dāno z p̄fixerit tps solucndi z nō excepit suā in dēnitatē ipsam deducēdo in pactū: nō pōt exige re aliqd̄ a mutuarario p̄p̄ aliqd̄ dānū emergēs nisi post mortē. Et isto mō intelligi debent dicta doctozū in c. salubriter. de vsur. q̄ gener q̄ dedit dilatiōē focero de soluenda dote nō pōt añ ter minū voluntarie p̄fixū accipere aliqd̄ denarios p̄ l. bza: etiā si subeat onera m̄imoniū. q̄a sicut pos tuit contrahere m̄imoniū z ducere vxorem sine dote. §. illud. in aut. quibz mo. na. effi. le. z c. si q̄s diuinis. xxx. q. v. z c. cōsanguineoz. iij. q. iij. z. l. fi. l. de dona. ante nup. Sic potuit dare dilatio nē de ipsa dote soluenda. Et iō añ mortē non oblī gat focer. Quod cūq̄ q̄ dānū interim emergēs ipsi genero: sibi debet imputari: q̄a sic dilatiōē dedit. z ideo non pōt de ipso dāno petere satisfi factionē: q̄ potuit a p̄ncipio facere pactū q̄ vo lebat sibi satisfieri p̄ oneribz m̄imoniū donec ipsa dos solueret. Et s̄l̄r dicendū est in casu no stro: Nā mutuas pōt ex cā rōnabili deducere in pactū dānū cōtingens z expēsas ppter mutuū fiēdas z pcurare indēnitatē suā: fm̄ cōiter doct. Et h̄ d̄t ipse sc̄tus Thome. ij. q. lxxviij. ar. ij. in sol lutione p̄imi argumentū. Mora em̄ est nō solū qñ debitor nō soluit post p̄fixū terminū: sed etiā qñ a p̄ncipio p̄tract⁹ mutuas pacificē q̄ mutua tarius donec soluat pecuniā mutuatā teneat̄ re cōpensare dānū emergēs z expēsas zc. ex q̄ si bi vult p̄cauere mō p̄dicto z licito. **E** Ad tri gesimū argumentū patz r̄sso ex p̄dictis: q̄ mōs mutuas p̄ man⁹ officialiū nihil accipit ultra for tem nec ratiōe pecunie mutuate: nec rōne datio nis siue nūerationis. Officiales nō accipiunt sa larium suū rōne locationis zc. Quia em̄ cōitas et etiā Mōs est res inanimata. d. c. R. romana. §. vniuersitatis. de sen. ex. li. vj. z cōsequē nō pōt per se opari. Jō oportet q̄ habeat ministros p̄di cros q̄ merētur suā mercedē. Et ad illud qd̄ dicit̄ de vsurarijs q̄ simili mō possent dicere q̄ accip unt ultra sortē p̄p̄ scripturas z labores ac expē sas zc. R̄ndet q̄ posito casu q̄ aliquis ciuis sine aliqua fraude vsuraz poneret se in officio publi co ad mutuatā pecuniā p̄p̄riā quā gratuita z li berali mutuatōe daret: licz veller salariū iustū z cōpetēs p̄ industria p̄sone quā ponit q̄ridie per annū ad vtilitatē alioꝝ: nō esset p̄p̄ vsurari⁹. q̄us hoc nō debeat fieri ad euitandū scandalū pusilloꝝ. Et q̄a intentio sua recta non esset nota omnibz. imo mlti suspicarent q̄ vsurā exerceret z h̄ faceret in fraudē vsurariū. Sed sufficit nob̄ q̄ casus de possibili est admittendus p̄ licito in se: q̄ tūc eēt duo p̄tract⁹. s. mutuatōis: z iste est liber. z locatiōis: z p̄ ipso veller stipendū. Et sic patet falsitas argumenti ipsoꝝ aduersarioꝝ di centiū: q̄ sicut p̄ncipales mutuanz si mutua rent manu p̄p̄riā nō possent accipere salariū: ita nec mistri. q̄a imo q̄ ad deū possent illud accipere

seclusa oī mala intētiōe bñdi aliqd vltra sortem
 ex mutuo: sed solū intētiōe habēdi salariū et sa-
 rificatiōe expēsarū z opaz ex locatiōe. lz bñ nō
 debeat fieri rōne p̄dicta. In casu at̄ Montis non
 p̄t esse aliq̄ suspiciō de ipsiis p̄sidentibz a cōtra-
 te electis: q̄ nihil penitus recipiunt noīe Mon-
 tis vltra sortē. Nec ēt de officialibz. q̄ tanq̄ mer-
 cenarij recipiūt ab alijs t̄m modo suuz limitariū
 salariū p̄pter opaz z expēsas. Hoc aut̄ vsurarij
 nō faciūt. nec audiendi essent si hoc facere velle
 se affirmarent rōne p̄allegata q̄ nō militat in ca-
 su Montis. Et ad confirmatiōne p̄dictoz p̄t
 adduci q̄ lz m̄tioniū sit de se bonū: t̄m p̄hibet
 cōtrahi clādestine. c. cū inibitio. de clā. despon.
 Un̄ debet cōtrahi in faciē ecclie ad evitāda m̄-
 ta picula z fraudes q̄ fieri p̄t in clādestinis ma-
 trimonijs: que nō fieri p̄t in publicis. Falsum
 est aut̄ qd̄ dicit̄ in p̄dicto argumēto. s. q̄ officia-
 les laborēt in scribendo ad suū favorē z utilitatē
 et ideo nō debēt ex h̄ labore h̄re mercedē. Nam
 iste labor cedit in favorē z utilitatē pauperū vt
 cōseruent et nō amittant̄ sua pignora: et vt cito
 possint retrahere illa tpe soluti debiti. Itē vt pe-
 cunia Montis integra cōseruet̄ p̄ oibz indigen-
 tibz futuris: et non p̄dat̄. sed sciat̄ q̄bz data sit. Et
 posito q̄ etiā scribāt vt possint bonā reddere ra-
 tiōne p̄sidentibz de sua administratiōe z nō pati-
 ant̄ damnū de amissione Quo iure debet eis de-
 negari merces iusta: Lerte si hoc vanissimū ar-
 gumentū valeret: seq̄ret̄ q̄ factor q̄ p̄ certa mer-
 cede gerit negocia alicui⁹ z scribit libros rōnum
 vt possit bonū compoti reddere: qz hoc volunta-
 rie facit z partim ad suā indēnitatē: non deberet
 propter h̄ aliqd̄ salariū recipere. O sapientia ma-
 xima arguentis. Et si h̄ appareret falsitas illi⁹ qd̄
 sequit̄. s. q̄ qz iste labor scribēdi zc. est accessori⁹
 ipsi mutuo: ideo debet eē gratuit⁹ sicut mutūū
 Si em̄ hoc argumentū militaret: seq̄ret̄ q̄ mer-
 cenari⁹ locans opas suas alicui dño vel hospita-
 li ad distribuēdas elemosinas suas. cum elemo-
 sina debeat esse gratuita: non posset cum bona
 p̄scia recipere salariū suū. qd̄ t̄m nō est verū. Nam
 ipse non recipit salariū suū p̄ elemosina: sed pro
 laboribz suis z pro locatiōe opoz. Et similiter
 labor scribēdi z alioz opoz officialiū Montis
 nō extrinat̄ ex cōtractu mutui: sed locatiōis qui
 est p̄tractus nō gratuitus sicut mutūū: sed mer-
 cenari⁹. Itē si p̄dictū argumētū militaret: sacer-
 dos cōducus ad annū nō posset accipere cum bo-
 na p̄scia salariū suū p̄ labore suo. qz ipse labor est
 accessori⁹ ad spūalia q̄ debēt esse gratuita. Et t̄m
 p̄t dictū salariū recipere s̄m notata p̄ doc. in c. p̄ci-
 pius. xij. q. ij. et in. c. q̄relā. extra ne p̄lari. vices
 suas. Si h̄ vt inq̄t Hugo quē refert Archi. i. s.
 his ita. s. q. ij. Tā cleric⁹ q̄ laic⁹ p̄t accipere sala-
 riū pro pulsatione cāpanaz ad diuinū officium
 qd̄ t̄m nō debet ex p̄cio celebrari. Quare q̄ p̄dicti
 et officiales non possint recipere mercedē pro suis

is laboribz ad seruitiū rābonū paup̄ibz imp̄m-
 sis: Possūm⁹ q̄ dicere q̄ cū cōtract⁹ locatiōis
 q̄ est inter officiales p̄dictos z paupes sit totali-
 ter distinct⁹ z diuersē nature a cōtractu mutui:
 q̄ est inter montē z paupes: labor officialiūz non
 remunerat̄ vt accessori⁹ mutui: sed vt impensus
 locatiōis obligatiōni. Ipsa em̄ locatiō est causā
 p̄ se dictaz opaz z laborū. Mutūū v̄o est cau-
 sa sine q̄ non. Causarum aut̄ debet sequi naturā
 cause p̄ se et nō accidentalē cām sine q̄ non et ac-
 cessoriū sequit̄ naturā sui magis p̄ncipalis z at-
 tinētis. ar. in. l. q̄rit. ff. de sta. ho. **S** Ad trige-
 simūprimū argumentū de dicto Inno. Re-
 spondet̄ q̄ p̄dicti aduersarij Montis ip̄m nō in-
 telligunt. et ideo allegāt imp̄tinenter. Nā min⁹
 facit ad p̄positū q̄z clau⁹ rore carri ad ponēdū in
 calopodio. Inno. em̄ nihil penit⁹ ibi loquit̄ de
 portate pecuniā alienā: nec vt d̄t de ea negociet̄:
 nec vt eā det alteri ad negocianduz: ne vt portat⁹
 tor mer⁹. Sed ad casum ipsi⁹ capti in q̄ d̄t q̄ illi
 le q̄ dat pecuniā suā nauigāti et suscipit piculū
 maris non p̄ h̄ euadit piculū vsure si vult aliqd̄
 vltra sortē. addit̄ Inno. exponēdo q̄ si ipse cui⁹ ē
 pecunia ip̄m portaret. s. ad locū q̄ ille est nauiga-
 turus: et veller salariū sine mercedē de sua portā-
 tura q̄ posset accipere ex locatiōe opoz. Si autē
 non peteret mercedem de labore portandi. lz q̄a
 ille cui mutuat̄ v̄l ali⁹ eius noīe de ipsa pecu-
 nia sic portata negociet̄: dicit̄ q̄ p̄pter hoc accipit
 endo aliqd̄ vltra sortē esset vsurari⁹. qz sic veller
 fructū de vsu pecunie cui⁹ nullus ē vsus. i. frus-
 ctus ex vsu: vt s̄. paruit. qz. s. pecunia n̄ parit pe-
 cuniā. P̄dicti autē aduersarij ex his verbis d̄t
 cū q̄ Inno. dicit̄: licet simplr̄ baiulus pecunie
 possit habere mercedem de labore suo: tamen si
 eā portet vt ipse de ea negociet̄ v̄l vt det negocia-
 tori ad negociādum: est vsura si aliquid accipit
 p̄ labore suo. **O** insipientia magna. Nō ei d̄t In-
 no. q̄ de labore suo non possit habere mercedē
 sed t̄m de negociatiōe pecunie p̄prie mutuate.
 Si em̄ alicui indigenti pecunia in aliquo loco
 quis mutuat̄ eam: et vltcrius cum pacto mer-
 cedis habende: ipsam pecuniā portaret ad ip̄m
 locum vt ipse mutuatarius v̄l alius nomine ei⁹
 us ibidem negociaretur in ipsa pecunia: deberet
 habere p̄mium suum ex labore portandi. Nec
 hoc negat Inno. nec Lar. et si negaret diceret fal-
 sum. Sed hoc nec dixit nec dicere cogitavit ali⁹
 quid eorum: sicut somniant̄ aduersarij. sed rātū
 loquit̄ q̄ sine vsura non potest exigere aliqd̄ v̄l
 tra sortem pecunie sue mutuate p̄pter hoc q̄ in
 ipsa mutuatari⁹ negociet̄. Multo q̄ magis ille
 qui portat pecuniā mutuatā ab alio ad aliquem
 locum vt ipse mutuatarius vel alius nomine suo
 ibi de ipsa negociet̄: potest h̄re salariū et merces-
 dem sui laboris ex locatiōe operuz. nec hoc neg-
 garet aliquis nisi qui esset sine intellectū. Immo
 posito q̄ quis mercatori mutuat̄ pecuniā

suam in vno loco et postea eam portaret ad ali-
um locum et ipsi tanq[ue] factor ipsi[us] mercatoris ex
pacto sup[er] hoc facto de certo salario annuo habē-
do negociaretur in ipsa pecunia: debet habere
ipsam mercedē nō solū de portatione: sed etiā de
negotiatione ex cōtractu locatiōis. Aliter dicit[ur]
mercator iniuste retineret sibi suam mercedem
cōtra diuinū p[re]ceptū *Leuit. xix. et mltō mag[is]* si
q[ui]s portaret pecuniā alienā alicui ab alio mutu-
atā vt ipse portans in illo loco in q[ui] eā portat ne-
gociet de ea noie illi[us] cui mutuata est. Non em̄
querit fructū de vsu pecunie: sed solū de suo la-
bore et opib[us] et industria ei locata. Et ideo argu-
mentū h[uius] cōcludit de directo h[uius] eos. Alia vice
debent meli[us] studere: vel facere sibi declarari ea
que nō intelligunt. et non sic inepte et h[uius] intēdēz
scribentiū ac veritatē ipsos allegare. **S** Ad
trigesimū secundū argumētū R[ati]o dicit q[uod] vt di-
ctū est ipsi aduersarij *Montis* nō intelligūt fun-
damenta ipsi[us] nec terminos. Ideo vbiq[ue] errant et
deciunt. Faciūt em̄ vnū falsissimū p[re]suppositū.
s. q[uod] tract[us] mutui *Montis* sit vsurari[us]. Et
postea q[uod]quid reptunt scriptum h[uius] vsurarios vel
eor[um] factores ad exercendā vsurā deputatos ap-
plicane p[re]sidentib[us] *Montis* vel eor[um] officialib[us]. Et
sic abyssus abyssum iuocat. et vna ignorātia du-
cit eos ad aliā. Nō obstat q[uod] p[re]dictū argumētū
q[uod] officiales *Montis* non seruiunt ibi in aliquo
illicito: sed deo grato ope et merito. nec accipi-
unt tantū pro centenariō rōne mutui: vt sepius
sup[er]a declarātū est: nec suū salariū est de illicite
adq[ui]sitis ex fenore: vt ipsi falso affirmant. sed ex
cōtractu locatiōis: ex laborib[us] et expēsis in mu-
tuo gratuito vel circa ip[s]um exercēdū factis. Falsi-
ssimū etiam est q[uod] dicit[ur] de custodia pignoz
rū. s. q[uod] hoc seruiat in illicitū: et q[uod] faciāt ad finē
malū. s. habendi sortē mutuā et lucrū vltra sor-
tē ex mutuo. vel vt ipsa pignora vendant nō so-
luta ipsa sorte cū exerescentia tpe taxato. Unde
extorq[ui]t fm̄ eos p[re]dicta pignora a pauperib[us] cū
ip[s]oz pauper[um] grauamine ad fauorē p[ro]prium et.
quia eor[um] falsitas manifestissima est ex a[n]dicit[ur].
Et etiā apparet in hoc q[uod] vt exp[re]dict[ur] p[er] dicti of-
ficiales etiā si nō intenderēt custodie pignoz: tñ
ex alijs laborib[us] et expēsis ac industria sua p[er] an-
nū locata ad seruitiū indigentū: mererent taxa-
tū salariū. **P**reterea posito q[uod] ista merces p[er]e-
retur nō solū ex alijs laborib[us] et expēsis: sed etiā
ex custodia ip[s]oz pignoz: talis merces oino est
iusta ex q[ui] mutuans grat[is] sicut facit *Montis*: p[ro]p[ter]
et debet si vult esse idētis sine litib[us] sibi p[re]cauere
de p[re]dicatione et diminutiōe sortis. q[uod] secur[us] facere
nō p[ro]p[ter] q[uod] cū assignatiōe pignoz. q[uod] meli[us] et tuti[us]
est pignori incubere q[uod] in p[er]sonā agere: vt dicitur
in. s. furci aut. insti. de obli. q[uod] ex delict. nal. Et i de
bito p[re]sequendo b[on]is pignus p[er]f[icit] h[ab]it[us] p[er]sonalem
actiōem. l. j. l. q[uod] p[ro] in pig. ba. Et ideo *Montis* res-
q[ui]rit pignus. quia q[ui] non vult frāgere caput: vult

scire vbi teneat pedem. **U**n falsum est q[uod] obijcit
aduersari[us]. s. q[uod] ita b[on]i p[ro]t[er] asscurari *Montis* per
fideiussores sicut per pignora. q[uod] in h[uius] se ostendit
ignozare iura. **I**te ipsi paupes nō inueniūt ido-
neos fideiussores q[ui] vellēt se obligare vel q[ui] place-
rent ip[s]is p[re]sidentib[us] siue officialib[us]. **E**t h[uius] vnus
inuenit fideiussorē idoneū. alii nō inueniūt
Ut em̄ inq[ui]t impator in aut. de depo. s. si. **F**idei-
ussorē oino idoneū dare nō facile neq[ue] possibile
passim est. **P**reterea oporteret ip[s]os paupes fa-
cere plures expensas pro fideiussore q[uod] pro pig-
nore. s. in soluendo notario q[ui] traderet inst[ru]m[ent]u[m] fidei-
ussionis et. **E**t aliq[ui] in aliq[ui]d largiendo ip[s]i fi-
deiussori vt in h[uius] eis seruiret. **E**t cū aliq[ui] q[ui]s acci-
piat mutuū parue q[ui]ntitatis: plus solueret pro
tali fideiussione q[uod] esset illud q[uod] mutuo acciperet
Immo aliq[ui] duplū plus et triplū. **I**te sic videt[ur]
p[er] experientia in alijs creditorib[us] accipientib[us] obli-
gationē fideiussor[um]: oporteret sepi[us] et q[ui]si sp[er]agere
et litigare h[uius] ip[s]os fideiussores ip[s]is mutuatarijs
non solventib[us] in termino. et expense in talib[us] li-
tigijs facte cederēt obligatiōi ip[s]oz mutuatario-
rum nō solventiū tpe debito. **E**t etia[us] q[uod] plus la-
boris haberēt dicti officiales in consecutione de-
biti cū p[re]dict[is] litigijs q[uod] cū custodia pignoz: me-
rerent plus mercedis. et consequē pl[us] grauarent
incōpabi[le] iter et magis expenderēt ip[s]i mutuatari-
rij p[ro] fideiussione q[uod] pro datione pignozis. **E**t ideo
cōcludit q[uod] hec datio pignozis est ad magnā vti-
litate ip[s]oz mutuatarioz tā q[uod] ad fauorē anie vt
soluat debitū suo tpe vt possit succurri alijs idē-
gentib[us]: q[uod] q[uod] ad fauorē tpaliū: ne grauent tam
mlt[is] expēsis et etiā laborib[us] in q[ui]rendo fideiussor-
res et. **I**te acceptio et custodia ip[s]oz pignoz est
ad magnā vtilitate et ad maximū fauorē cōitac[us]
oim egenoz p[re]sentiū et futuroz q[ui]bus p[ro]dest et valde
de vtile est vt pecunia *Montis* non diminuat[ur]
sed sine litib[us] integra illis conseruet[ur]: ad quozum
p[ro]p[ter]tū seruitiū est deputata. q[uod] melius fieri
non potest q[uod] per pignora: vt sup[er]a est ostensum.
Quare ergo locantes operas suas ad tam vtile
opus nō debeant pro ipsa custodia mercedē su-
am accipere? **P**retermittit q[uod] si non accipient pig-
nora pro securatiōe *Montis*: oporteret sepe ip[s]os
officiales dimittere curam et sollicitudine ip[s]i-
sius *Montis* ac mutuandi. et non possent p[er]sistere
in ip[s]o *Monte* coacti ad frequentandū forū et
domos p[er]curatoz et aduocaroz et similiū p[ro] con-
secutione debiti *Montis* de cui[us] amissione ip[s]i
sunt obligati. q[uod] cederet in magnū detrimentū
egenoz. **I**te si p[ro] talez viam *Montis* reciperet de
bitum suum: ip[s]i eius aduersarij haberēt mate-
riam eū calūniādi: appellādo ip[s]um *Montē* im-
p[er]atoris et crudelitate et. **E**t p[re]dictis etiam par-
alia ignorantia vel falsitas arguentis: dum fac-
vnam legem generalem suo modo dicens q[uod] q[ui]
q[ui]s teneretur de piculo pignozis non debet pro cus-
todia ip[s]ius accipere salarium. **N**am si aliquis

que dicitur Solubilitatis

offerret se ad custodiā alicuius pignoris siue depo-
siti locans opas suas ad talē custodiam cū debi-
to salario: h̄ hoc faceret absq; expressa obligati-
one de piculo rei pignorate vel deposite. tamē ta-
lis tenet leuissima culpa. l. j. §. sepe. ff. sed et si.
ff. depo. Et tñ ppter talē obligationē ad custodiā
non posset ei de iure negari merces suarum ope-
rarū locatarū. Aliter nullus custos mercenari-
alicuius rei posset exigere aliquam mercedem
pro suo labore custodie: ex q̄ nisi eaz custodiat re-
net de amissione. qd̄ est cōtra oīa iura. Licet ergo
ipsi officiales tam de iure q̄ ex statuto v̄ pacto
teneant de piculo ipsorū pignorū si amittantur. tñ
ex q̄ ad ipsam custodiam locauerūt suas opas:
que q̄dem custodiā vti in vtilitatem ipsorū mu-
tuatariorū z oīm indigenorū p̄ritium et futuro-
rū: z ad indemnitatē Montē apertissime constat
q̄ non p̄nt de iure vel consciā fraudari: mercede
sibi p̄missa p̄ hac locatiōe. Et ad altam fatui-
tatem allegaram. s. illud qd̄ accipit pro pignore
custodito debet cōputari in h̄rem qz fructus pi-
gnoris est: et q̄ aliter est vsua. Rñdēt: q̄ vadēt
ad addiscendū qd̄ sit fructus pignoris. Non em̄
illa exrescētia vltra sortē est fructus pignoris: sed
debitū salariū ex locatiōe operarū z custodie zc.
Et posito q̄ res pignozata faceret fructū: vt ouis
vel huiusmodi. et ex tali fructu acciperet ipm sala-
riū. tamē nō computaret in sortē nisi illud quod
esset vltra expensas p̄dictas officialiū zc. Et si
multiter posset retineri om̄s expēsa facta in ipso
aniali pignozato. s. pro ei⁹ victu z medicamētis:
et silib. Item si anial sit mortuū sine culpa cu-
stodientis: p̄t exigere dicitur expensas. l. si neces-
sarias. ff. de pigno. act. Dicit q̄z Bul. de Zamar-
ra in. iij. senten. sup illo p̄cepto. Nō furtū facies
in c. vl. de vsur. q̄ etiā vsurari⁹ d̄ possessione sibi
hypothecata p̄t aliqd̄ sibi retinere pro labore et
industria sua in laborando eam zc. Et sup̄dicta
oīa patēt p̄ caplm̄ p̄mū de vsur. cum ibi notat:
p̄ doc. Aliud h̄o qd̄ obijciūt de pignore accepto
pro vsur⁹ nō retinēdo: non meret responsū. qz
oīno est cōtra veritatē exp̄ssam: dū p̄suppōit pi-
gnora accipi i Montē p̄ vsur⁹. **H** Ad trige-
simūtertū argumentū Rñdēt q̄ comparatio de
ministri hospitaliū q̄ ibi stant ex mera charitatē
z cōpassiōe nō est bona cōparatio ad ministros
Montis. Nam inter ministros p̄dictos hospiti-
aliū z paupes nō interuenit aliq̄s cōtract⁹ nec
aliq̄ civilis obligatio. Sicut accidit inter offici-
ales Montis z ipsos mutuatarios siue indigen-
tes: inter q̄s est cōtract⁹ locatiōis. Arguere autē
ab obsequio oīno gratuito ad obsequium merces-
nariū nō est sapientis z docti viri quales se tenet
cōpositor inuectiuarū contra Montē. Et qñ in-
fert q̄ qñ ministri hospitaliū habent aliquā merce-
dem non extorq̄nt eam a paupib; zc. Rñdēt q̄
illam habent ab illis a q̄bus cōducunt: et q̄rum
sunt mercenarij. Non sunt autē mercenarij pau-

perū sicut officiales Montis. Nam licet q̄z aliq̄
cōmode fieri neq̄ fm cōmunē pauperū z indigē-
tiū vtilitatē: p̄dicti officiales h̄bo z pacto depu-
tent z elegant a p̄sidentib; Montis siue a cōtra-
te vt magis idonei z boni habeant ad seruitium
iporū pauperū. tñ intelligunt cōducti ab illis q̄z
rum vtilitati deseruiūt. s. paupib;. et si nō volun-
tate exp̄ssa z singulari: saltē voluntate et auctori-
tate publice potestatis agentis illoz negotiū vti-
liter. que voluntas sufficit in cōtractib; q̄ fiūt p̄
cōmuni vtilitate z in fauorē reipublice. etiam q̄
subditi aliq̄ repugnarent aliqñ: iuxta notata in
l. qd̄ maior. ff. ad municip. z in l. aliud. §. referēt.
ff. de reg. iur. z in l. nulli. ff. qd̄ cuiusq; vni. z in l.
nominatiōnū. L. de decu. lib. x. z in l. oēs popu-
li. ff. de iust. z iu. Illa ergo exrescētia que soluit
p̄ mutuatarios officialib; Montis debet ip̄s
pro salario z mercede locatiōis que cōtracta est
inter p̄dictos mutuatarios z ip̄os officiales au-
toritate publica de consensu p̄ncipis et Ep̄i.
Unde ip̄a exrescētia non potest dici p̄tinere ad
Montem: cum nihil penitus p̄cipiat ex ea. nec
Montis vt mutuans in aliq̄ cōmissat cuius mini-
stris vt cōductis a paupib;. Et h̄ p̄sidentes mō-
tis vt nulla fraus aut d̄ceptio pauperū fieri pos-
sit: z ad euitandā oēm suspiciōem de ministris
ne videant vltra debitū accipere salariū si ip̄sime
satisfacerent stipendijs suis: assignent illud sala-
rium siue dent p̄dictis officialib;. nō hoc faciūt
noīe Montis: sed tanq̄ negotiorū gestores totū
cōtractis pauperū: z hoc ex charitate z aucto-
ritate Ep̄i z p̄ncipis z totū cōtractis. Ad trige-
simū h̄o quartū argumentū ex sepe dictis p̄t re-
sponso. quia nec p̄nceps nec Ep̄iscopus in con-
tractu mutui Montis cōcedit aliquā vsuram
que nullo modo in ipso committit. Et ideo in va-
num laborant aduersarij ad p̄bandū q̄ nec im-
pator nec papa p̄t cōcedere q̄ mutuet ad vsur-
ram. **I** Ad trigesimūquintū argumentum
de heresi vel suspiciōe heresis quā fm eos incur-
runt p̄ncipiter asserentes q̄ mutuarē ad vsurā
nō sit peccatum. non est opus totiens replicare
p̄dicta. Et similiter de punitione fienda per inq̄-
sitionem de talib;. Nullus em̄ defensor Montis
asserit non esse peccatū mutuarē ad vsuram. vel
q̄ possit licite mutuari ad quinq; pro centenas
rio: sicut emuli z impugnatores Montis men-
daciter affirmant fautores Montis tenere z af-
ferere. Sed veraciter p̄dicant oēs amici pietatis
q̄ cōtract⁹ Montis non est vsurari⁹: sed licitus
z bon⁹. **D** Stulticia. **D** p̄sumptio. **D** temeritas
maxia ip̄orū impugnantū Montē q̄ audent ipura-
re de heresi tot sumos p̄ntifices z sapientissimos
theologos ac turis vtriusq; doctores qui hunc
contractum esse iustum z legitm̄ affirmauerūt: vt
i sequenti tractatu patebit. **D** temerarie inq̄sitorū
heresis sed pecuniaz: qui dicūt se velle procedere
contra defensores Montis et punire illos tanq̄

Primi tractatus Pars. III.

hereticos vel suspectos de heresi: pge Rhomā
et si valēs apprehende sumū pontificē q̄ hoc suis
lris affirmavit. Uade ad sepulcra alioꝝ sumoꝝ
rū pontificū et fac corpa eozū exhumari et extra
sacra p̄ici si mortui sunt heretici vl' de heretica
pauitate suspecti: q̄ cōtractū mutui Mōs cū
solutōe denarij pro salario officialiū a probaue
runt et licitū esse dixerūt. Et idem facias multis
Ep̄is et sapientissimis p̄ncipib; et doctoꝝ idē
sentientib; et affirmantib;. **R** Sed ad pui
dendū taliū inq̄sitoꝝ scādalis: dedit modū Re
uerendus pater Fr̄ Angel⁹ de Lauasio dū esset
vicarius generalis: sic scribens in vna sua lra di
rectua vni fratri nostri p̄dicatoꝝ. De fratre il
lis ordinis illi⁹ q̄ tot faciūt p̄ sanctū Mōtē pie
tatis scias q̄ ex passione et studio tradicēdi p̄di
derūt intellectū. Et ideo aliud remedium non est
ipsis nisi flagella. Sic q̄ppe credo recuperēt: di
cēte scriptura q̄ vexatio dabit intellectus. Et p̄tea
cogitavi duos modos cōuenientissimos ad cor
rigendā eozū insipientiā. Unū modū posset tene
re. Reuerēdissim⁹ dñs Ep̄s vel eius vicari⁹ ge
neralis de iure. Nā p̄suppono q̄ inq̄sitores her
etice prauitatis nō p̄nt se impedire d̄ vsurj: vt
patet in c. accusatus. §. sane. de here. li. vi. sed p̄ti
net ad ordinariū eccl̄asticū. s. Ep̄m vel ei⁹ vica
riū. vt no. in c. cu; sit generale. de fo. cōpe. Quo
p̄supposito. p̄ nunc Si velle dñs Ep̄us vel ei⁹
vicari⁹ posset facere vnū generale p̄ceptū man
dando sub pena excōicatiōis late snie q̄ nullus
audeat diffinire q̄ Mons pietatis sit vsurarius
cum hoc p̄tineat ad suā iurisdictionem. Sed si
qui habent aliqd̄ dicere p̄ ipm̄ Mōtē: cōparet
ant corā eo recepturi iusticie cōplementū. Et licet
fratres p̄dicti allegarēt q̄ rōe p̄uilegij etiā ratio
ne criminis non possunt ligari ab ordinario. tamē
ordinari⁹ fundat se sup̄ iure cōmuni in c. j. de p̄
uil. li. vi. Ideo oportebit q̄ vadāt ad allegandū
q̄re nō ligabunt. Et si p̄dictā exemptionē allega
bunt: respondeat ordinari⁹ q̄ si nō sunt excōica
ti ex suo p̄cepto: saltē erūt excōicati ex p̄cessu cur
rie: qui excōicat oēs vsurpantes sibi iurisdictionē
eccl̄asticā: cū dantib; auxiliū: consiliū: vel fauo
rē: sicut faciūt ipi q̄ volūt cognoscere de vsuris
et sic vsurpāt iurisdictionē Ep̄i. Et ad min⁹ si sic
faciet ep̄s: remanebūt apud pplm̄ sicut excōica
ti. et iste modus posset pacē ponere. Aliū modū
cogitavi q̄ ille q̄ vult punire. p̄ hereticis eos qui
dicunt Mōtem non esse vsurariū: si aliquem
citavit vl' tale crimē alicui imposuit Scias q̄
talis inq̄sitor inferior Ep̄o est excōicat⁹ excōica
tione papali. nec pōt absoluti p̄ter q̄ in articulo
mortis nisi a papa vt in de. multoz. de here. Et
ideo licet inq̄sitores possint p̄cedere p̄ illos q̄ asse
runt vsurā nō esse p̄ctm̄ sicut p̄ hereticos. de. ex
grau. de here. non tñ possunt dicere q̄ ille sit he
reticus aut p̄ ipm̄ p̄cedere q̄ dicit talē cōtractū
nō esse vsurariū: vt in casu nri Mōtis. Et ideo

si p̄ tales tenentes q̄ Mons pietati nō est vsur
rarius. p̄cedūt: aut eos p̄ hereticis citant: faciūt
cōtra p̄dictā de. multoz. et sic sunt excōicati ipso
facto: q̄ falso imponūt talib; crimen heresis. Et
ideo tales citati debēt oēs p̄clamare: Da alio ex
cōicato. et excipere q̄ nolunt nec tenent compare
re corā eo q̄a est excōicatus. Et si nollet desistere
tunc tales debēt recurrere ad illustrissimū prin
cipem q̄ eos tenet defendere: etiam cum armis:
si aliter nō pōt eos dē fratres arce. Poterit etiā
licite sine scrupulo exbannire eos de suo territo
rio: vel etiam detrudere in carcerem donec noti
ficet superiori eozū vt p̄uideant ne p̄urbent pplm̄
suum. aut inherere illis q̄ hnt eis reddere aliq̄s
fructus aut pensiones ne reddant. Unū nō dubi
to q̄ per vnū istoz modoz oīa ponētur in pace.
Aliiter nūq̄ cessabūt. Nec volui intimare vt ex
quo p̄ viā iuris pōt p̄ideri: p̄uideat: ne detes
rius aliqd̄ contingat. Nec ille. **L** Ad trigesi
mū sextum argumentū Rñdet q̄ doctozes q̄ di
cunt q̄ vnus modus cōuincendi aliq̄e esse vsu
rariū manifestū et intelligūt de illis q̄ recipiūt
tantū p̄ centenariōne mutui. quod nullaten⁹
faciunt officiales Mōtis: vt sepi⁹ dictū est s.
Quānt cōparant d̄cti aduersarij Mōtis p̄si
dentes ei⁹ et officiales publicis vsurarijs: iudeis
q̄ ac eozū ministris: Ipsoz malignitati nō est res
spondendū. Sunt em̄ similes phariseis q̄ dñm
iesu; appellabāt deuoratoꝝ et potatoꝝ vini: am
cū publicanoꝝ et pctoz: et h̄mōi. **D** inq̄ssima cō
paratio cōpare pietatē: charitatē: et misericordiam vo
racitati iudeoz. **M** Ad trigessimū septimū
argumentū supra est rñsum. Mōs em̄ nihil ad
q̄rit de illa excrescētia: sed totalit̄ est impmixtus
ab ea. nec aliq̄ nō ad ipm̄ p̄tinet dominū eius.
nec illā donat ministris. sed p̄sidentes Mōtis
noīe dictozū mutuarioꝝ voluntate ac consensu
publice p̄tatis vt p̄curatoꝝ paup̄z soluiūt illā
excrescētia ipsi ministr; vt eis debitā ex p̄tractu
locatiōis p̄dicto inter ipsos mutuarioꝝ et offi
ciales. Nec h̄ viciat ipz p̄ctū mutui charitatiuū
Mōtis: sic nō viciaret qñ reddis Petro centū
aureos tibi ab alio mutuos: etiam dares illi
decē vt illos exbursaret Joanni creditoꝝ tuo.
N Ad trigessimū octauū argumentū etiā patz
rñsio. q̄a vt dixim⁹ Mons nihil mutuat cū pa
cto q̄ aliqd̄ soluat sibi vel aliq̄ vltra sortē ex mu
tuo. sed illa excrescētia soluit ex p̄tractu locatiōis
int̄ ipsos mutuarioꝝ et officiales quib; tenent
reddere mercedem laboz. et. Ad trigessimū no
nū argumentū rñsum est s. q̄ ex p̄ctu mutui nul
lus p̄sidentū vel officialiū Mōtis nec aliq̄s ali⁹
efficit excōicat⁹: nisi ipsi ipugatoꝝ ei⁹ qñ im
ponūt crimē heresis fautoꝝ Mōtis et eos ci
tant vt suspectos de heresi: vt s. oñsum est. Unū
vnicuiq̄z taliū dicere possum⁹. Tu de alijs attra
ctarijs q̄ de reipso dicere deberes: contra legē in
arenā. in si. l. de inoff. testa. et. l. qm̄. l. de here.

que dicitur Solubilitatis

D Ad quadragesimū et vltimū argumētū qd nō omnes paupes cōsenserint statuto zc. Responsum est s. qd qñ aliqd statutu vel aliqd con tractus fit ad vtilitatē publicā z cōmunē: valet factū a maiori parte zc. licz aliq pnculares nō cō sentiant. Immo forti⁹ dicere possum⁹ qd oēs cō senserūt ex qd cōsensum ad hoc pbuerunt omnes decuriones siue anciani qd repēntant totam ci uitatē fm glo. in rubrica. L. qd sit lōg. cōsue. cū si. Unde totus populus cōfēt cōsensisse. iuxta no tata p Bar. in l. oēs ppli. ff. de iusti. z iu. et tant o plus cum respiciat euidēs cōmūdū z vtilitatē ipoz pauper. Duo casu ex quo nō contradicunt expse: sed tacēt: dicunt cōsentire. iuxta notata p glo. et Bar. in l. que em. in pñf. rē. ra. ba. et no ta. in l. si filius. ff. ad filla. Ad illud qd pensus alicui⁹ ad cōtractū vsurariū nō excusat accipiē tes. et qd nullus potest transfere dñtum rei sue in alium contra pceptum supioris zc. Rūdet qd b non est aliqd consensus in contractu vsurario vel aliter pbibito: sed i contractu iustissimo. scz mutui z locatōis. zc. Nec illa xrescētia ad grā ministris siue transferē in eos a mutuo qd face re pbibeat lex diuina z canonica: sed ex locatōne que est omni iure permessa. Nec etiaz obstat dū dicit qd nullus pauperum libere cōsensit. quia po tius voluisset sibi mutuari sine alicui⁹ denarij solutione zc. Quia negat. Licz em absolute con siderando hoc existimandū est. im qd pot⁹ vel lēt sibi donari pecuniā qd mutuari. In respectu ua p considerationē qd aiaduerit vtilitatē que cuēt sibi z omni cōitati indigentiu zampsentiu qd fu turoz: dū ex salutōe solarij officialiū cōseruat integra pecunia Montis vt sibi z alijs oibz in postez possit succurri: credendū est oēs volun tate rōnis et debiti cbaritatis libere cōsensisse in talē solutionē. Ad illud hō qd dicit cōsalam pnci palem mutui esse lucri expectatōe: potest dici qd est locutio parui intellecte. Quis em sanī capi t dicat cōitatem z oēs ci. s. z habitatores ci uitarz exburfare pecuniā ad pperuū vsuū paupe rum vt lucrum habeat: cum etiam capitale nū s qd in suū pncipale vsuū rebabere intendat. Ex aut bec vs ut causa pncipalis mutui pbaruz est sufficienter sup in responsione ad sextū argumētū Possum⁹ qd fortius dicere qd ipm lucrū nul lo mō est causa finalis istius mutui: nec pncipal nec immediata seu ppinqua: nec etiam remota. imo nō remotissima. qd nullo modo est finis. Et probat. Nam finis est ille qd mouet opantem ad aliqd agendū. ij. Pby sic. j. Ech. et. ij. Metaph. Ergo a p rario arguendo: qd argumentū ē bo nū. ij. s. huius rei. ff. de offi. eius cui man. ē u rris. ille non est finis alie opantis qd cum nullate nus mouet ad id opandum: et que nullo modo intendit. Sed Mons pietatis siue cōmunitas ipm regulas nullo modo intrēdit hē aliqd lucz ex mutuo: imo nullaten⁹ ipm vult. qd nullatenus

pdictū lucruz mouet dicitū Montē vel eum re gentē ad mutuandū: et cōsequēter nullo modo ē finis eius. sed eius finis pncipalis et totalis est subleuatio indigentie pauper. Qd aut emutuet volenti soluere salariū officialiū pro rata sua: et nō mutuet nolenti soluere. hoc nō est quia aliqd lucrū intendat: sed qd vult seruare pecuniā con gregationi pauperz necessariā sine diminutione Similiter aliqd lucz ex mutuo cōsequēdū non mouet officiales ad mutuandū: nec pncipaliter nec secundario. quia quod accipiūt non est pnci paliter vt supra dicitū est. Sed idō mutuat solue ti: et non soluenti non mutuant. quia expensas a se factas pro vtilitate ipoz mutuatariorū: z de bitū sibi ex operatū suaz locatōne stipendium amittere nolunt. Auctoritas aut pbi quā aduer sarij dilatādo fimbrias suo modo declarare nis tunt. s. qd illa ē causa finalis qua posita ponitur effectus zc. de directo militat contra ipsos z pro bat qd in mutuo Montē nullū penitus ē viciū vsure. quia nullū lucrū est finalis causa ipsius. Posito em qd aliquis veller a Monte accipere mutui. et offerret ei aliqd vel nimiu lucrum ex ipso mutuo cōsequēdū: statim repelleret a Mō te et denegaret ei mutui: qd ipm lucrū. a quo po sito statim remouet effect⁹ mutui: nō est aliqd ter causa finalis eius. Sic g eterna damnatio z pena infernalis quam nemo nostrz appetit. sed abhorret nō est causa finalis nostrz bonorum opez: ita lucrum ex mutuo vel exiguum qd esse vsura z ad eternā damnatōne conductiuum: nō mouet pmissimos pncipales Montis ad ipsiū mutui exercendū: cuz ipm lucrū illicitū totalit detestent et abhorreant et nullo modo habere i tendant. D demētia maxima dicere vel pdicare qd pmissimus Mons pietatis ad hūc finē pnci palem sit ordinat⁹ vt tantum pro cētenario ha beat a paupibz. Desine ergo veritatis inimice impugnare amplius Montē istum quē ordi s Minorum predicatoris inuenerunt et pdicant nō vt habeant aliquid ex ipso Monte pro se vel suis fratribus. imo ppter ipsum Montē aliqñ eis deficit qd si Mons non esset ipsis largiret. Diligunt em cōmunē pauperū omniū vtilitatē. non facientes in societate ipsius Montis sic for te aliqui aliqs congregationes siue scholas ordi nantes vt ab ipsis scholaribz aliquid directe vel indirecte possint qliber mēse extorquere. Ipsi ve ro fratres Minores imitatores apostoli qui di cebat. j. ad Corinth. ix. Nō quero quod mihi vti le est: sed quod multis. et. ij. ad eosdem. xij. Non quero vestra: sed vos. Seruantes quoqz illud quod admonet idē apłus. j. ad Cor. x. dicens. Nemo qd suū est qrat sed qd alioz. Et non imi tantes eos hypocritas de qbz idē apłus inqt ad Pbil. ij. Oēs que sua sunt qrun: non que Jesu chri. psuadet pplis vt sancto Monti pecunias suas tribuāt. non alibi exprobradas: sed sibi pps

Primitractus Quarta pars

et filijs suis in perpetuum subsidium reservandas. et in hoc eos quodammodo cogunt suis acuris exhortationibus: ut proprijs calamitatibus et indigentis: atque omnium primorum suorum pro tempore futuris provideant. Nec valet argumentum aduersariorum dicentium quod Mons non subleuat necessitates pauperum quia parua pecunia mutuat. Non enim nos dicimus quod mutuū est sic omnium necessitatum subleuatiuum indifferens et generaliter ac indeterminate. sed limitate quo ad modum et tempus pro maiori omnium indigentium utilitate. Unde est subleuatio illorum qui cupiunt habere mutuū moderatum: et habere unde soluant statuto tempore. Non est ergo bonum argumentum dicere. Mons pietatis non est subleuatio pauperum volentium mutuo mille ducatos. quia sic non posset seruire nisi paucissimis personis. Nec est subleuatio volentium mutuū ad terminū decem annorum. quia sic non posset pecunia Montis seruire cōitati pauperum in occurrentibus singulis annis necessitatibus: ipsam tenentibus mutuararijs aliquibus ratione tempore. Nec est subleuatio pauperum elemosinā et donū ipsius pecunie volentium. quia sic consumeret et annihilaret ipse Mons in damnū futurorum pauperum. Ergo non est subuentio pauperum et opus charitatum ac subleuatio egenorum. Arguere itaque sic. Mutuū Montis non simpliciter releuat in omni casu. quod non releuat: est fallacia a negatione antecedentis ad negationem consequentis. Sed verinā sic incepte arguentes non sint de illis de quibus inquit sanctus Bonauentura in. ij. di. xliij. Aliquā homo aliquid bene scit: sed tamen affectio ad deum dicitur in eo ut ad christianum dū oppositū illum pertrahat.

Adars quarta huius tractatus
que dicitur Probabilitatis. DD

Sacrum Montem
Pietatis in omni patria debere egrum: probari potest multis rationibus. Quarum prima dicitur necessitas. Quod enim precipit impatiens et quod impatiens necesse est fieri: et si non fiat: penam habet. c. qd precipit. xiiij. q. j. Sed primo indigentem mutuari est preceptum illi qui habet facultatem: secundum Bonauenturam et Lar. in. c. consuluit. de usur. et Panoz. ibi in rubrica. in. si. et Scotus. et theologos alios in. iij. di. xv. Nam ut dicitur Eccl. xvij. Unicuique manus dabit de primo suo. et homo homini debet seruire et obsequium. in comodato. §. sicut. ff. como. et. l. si non sortem. §. libertus. §. de condi. inde. Nam hoc est preceptum naturale ut faciamus primo quod vellemus nobis fieri. Tob. iij. et. c. j. di. j. Immo ad subuentionem primi est triplex preceptum secundum sanctum Bernardinum in suo euangelio eterno. s. naturalis. generale. et speciale. Et septemplex lege quilibet ad hanc tenetur: ut declaravi in sermone de opibus misericordie. §. zc. Secunda ratio dicitur Comunitatis. Si

enim obligat privata necessitas personarum: multo magis publica: et cōitas ciuitatis que preferenda est private. c. Scias. vij. q. j. r. l. unica. §. si. l. d. cadu. rol. Un. Joan. xj. di. Expediit ut unus homo moriatur pro populo: et non tota gens peccet. Totum enim est dignius sua parte. Paph. et. v. Metaph. Et tōbitus Tho. in. iij. parte summe. q. xliij. dicit: quod salus multitudinis est preferenda parti quicunque singularium hominum. §. zc. Et confirmat per dicta ratio. quod non multum differunt ab alterutro sacerdotium et imperium: et sacris a cōibus et publicis: ut dicitur in autent. de nō alienan. aut pmu. re. ec. §. sancti mus. Et idem ius datur rebus ciuitatum quod rebus ecclesiarum. ut in. illud. r. in. l. ut inter diuinum. l. de sacrosan. ec. Et ideo que facit contra reipublicam magis peccat que que facit contra personam singularem. Quapropter Tullius. j. de offi. ait. Diminuat nullam et charitatem: nulla est gratior que ea que cum reipublica est. Unicuique nostrum charitatis partes: charitatis liberi. propinquos et familiares. Sed omnes omnes charitatis patria unica cōplexa est: pro qua quis dubitet mortem opperere si ei sit profuturus. Nec ille. Qui eas ibidem refert quod aliqui hominum proprios thesauros in publicum miserunt erarium. Inter quos fuit nomine Paulus. Et in. iij. de offi. ait. rum. ait. Non solum nobis diuites esse volumus sed liberis: propinquis: amicis: et maxime reipublice. Nec ille. Quilibet ergo pro illa debet se et sua exponere sicut membra pro defensione totius corporis. Nam ut dicitur ad Rom. xij. Membra vni corporis sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra. Tercia ratio dicitur Maioritaris. Si enim de quo minus videtur inesse et inest. §. et de que magis. ij. Topico. Sed ut ait beatus Thomas. ij. q. xxxij. ar. iij. in responsione secundam argumenti. Quilibet tenetur pro defensione patrie vitā corporalem exponere. Quia fortiori substantiam temporalem et pecuniam que minus est. licet aliquid modo etiam ipsa pecunia dicatur vitā hominis. ut in. l. a duocati. l. de aduo. diuer. iudi. Et confirmatur per dicta ratio. In. q. q. tenetur cum potest passere pro privata personam eius. c. pasce. lxxxvj. di. et providere ne ei iniuria fiat. et dicitur et precauere. aliter imputabitur illi acti ipsius et iniuriam irrogasset. c. si inferenda. et. c. ostendit probeta. xliij. q. iij. r. c. sicut dignum. §. illi etiam. de homi. ci. et. l. quid ergo. §. j. de his que no. infra. et. l. iij. ff. de noxa. Et ideo dicitur Eccl. iij. Libera enim que iniuria patitur de manu supbi. et. Prover. xliij. Erue eos que ducunt ad mortem et que trahunt ad iteritum liberare ne cesses. Ergo multo magis hec facienda sunt pro bono communis et reipublice. Quarta ratio dicitur Felicitatis. Nam Matth. v. ait saluator. Nisi abundauerit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. Ex quibus verbis demonstrat quod maiore iusticia ei veritate tenentur habere christianis quam infidelibus. Per iusticia enim comprehendit omnes bonos fructus. v. Eccl. §. ad illa opa iusticie et pietatis

que dicitur probabilitatis

venent ad q̄ tenebantur infideles. imo ad multo
 maiorā q̄ in eis fuerint. Un̄ Lactā. in. vj. diuina
 rū instituti. c. xliij. inq̄. Si deoz cultores simus
 lacra insensibilia excolūt z q̄cqd̄ p̄ciosi habēt in
 illa p̄ferūt: q̄bz nec vti possunt nec gr̄as agere q̄
 accipiūt: Justū ē z verū est viuētia dei simulaz
 lacra. i. hoies p̄ deo pascere z iuuare. Nec ille.
 Si igit̄ infideles z pagani patrie sue de opibus
 suis succurrerūt z cōitatē ampliare studuerūt.
 sicut refert Valerī maxim⁹ li. iij. in rubrica de
 liberalitate. z in titulo de pietate erga patriam: vbi
 ait. Animi viroz z feminaz vigeāt in ciuitate
 Unusq̄sq̄ em̄ rem patrie nō suā augere p̄perabat
 paup̄q̄ in diuite q̄ diues in paupe impio x̄sari
 malebat. Refert q̄ Jo. an. i. cle. artēdētes. d̄ sta.
 mo. fm̄ Uegecū dere milita. q̄ rhome deficiē:
 ribz funibz p̄ reparatōe machinaz: mulieres cri
 nes suos p̄ciosos obtulerūt ad patriā liberādā.
 Profecto multo magis debēt Montez erigere
 p̄ cōi vtilitate patrie: z ad ei⁹ augmentū iudica
 re nō tm̄ viri cū diuitijs suis z pecunijs: sz etiaz
 mulieres ch̄tiane cū localibz: anulibz collanis:
 vestibz q̄ ac ceteris ornamētis suis. D̄ igit̄ muli
 eres deuote: etiā si viri ad erigēdū atq̄ ampliā
 dū Mōte essent negligētes: vos debet̄ illoz ne
 gligentiā supplere: exēplo illaz bonaz mulierū
 cuiusdā castri Italic: in q̄ volētibz iudeis intro
 ire causa fenerādi his p̄tims annis. z ibi p̄tra
 riū p̄dicatibz fratribz n̄tis. Cū viri p̄dicti castri
 essent inf̄ se diuisi ex partialitate: z etiaz timore
 d̄noz suoz iudeis fauētū obuiare nō auderēt:
 ip̄e mulieres colis z baculis restiterūt: cesos iu
 deos p̄suisibilr̄ expellentes. Ad p̄dicta etiā facit
 exemplū Lurtij romani adolescētis nobilissimī
 q̄ ad claudendā voraginē q̄ oibz ciuibz z incolis
 rhomanis p̄bitura erat interitū: militariibz insi
 gnibz ornat⁹ equū ascendit: eūq̄ zebementē ad
 mortis calcariibz p̄cipitē in pfundū terre h̄iatū i
 media parte fori dedit. z sic reclusa fuit illa vor
 rago: vt refert Tit⁹ liui⁹ lib. vij. ab v: be p̄dita. z
 Valerī maxim⁹ in ti. de pietate erga patriā. z
 Aug. in. v. de ciui. dei c. xvij. D̄ igit̄ ch̄tiani ar
 ma z eq̄s apponite p̄tra voraginē vsurariū. de q̄
 d̄ in c. vsuraz. de vsu. li. vj. Usuraz voraginez
 q̄ aias deuorat z facultates exhaurit zc. Et Lu
 can⁹ ait. N̄nc vsura voraz: auidūq̄ i tpe fenus
 Et ponit glo. in c. xliij. q. v. Multo em̄ pl⁹ vos
 tenemini cōitari v̄e q̄ Lurti⁹ rhome: z nihil in
 de damni recipietis. Ille em̄ pdidit arma: equū
 z vitā. Vos z subam z vitā z meritū ac gr̄am et
 gl̄iam adq̄retis. Si q̄ rāca fecerūt illi infideles
 p̄ idolatra tūc z diabolica ciuitate. Quid vos fa
 cere debetis p̄ ch̄tiana ac iustis z religiof̄ atq̄
 serōz reliquijs decorata: Sed forte dicit quis.
 Jā suz vetul⁹ z morri p̄inqu⁹: qd̄ ad me q̄ fiat
 Mons vel angeat: Na miser: audt̄ quid inq̄
 Tullī⁹ i li. de amicitia. Nibi nō minori cure ē
 q̄lis respública post mortē meā futura sit q̄ q̄

hodie sit. Nec ille. Quinta rō d̄: Legalitatis.
 q̄ nos ad cogit suo mortuo. Sic ei Aug. i li. diffi
 nitionū. Liberalitas est qdā mor⁹ animi faciēs
 z approbās liberas largitiōes sine spe retribuit
 onis. Similr̄ Amb. in. j. li. de offi. inq̄. q̄ libera
 litas est duplex. Una que subsidio rei adiuuat.
 Alia hō q̄ opoz collatiōe impēdit. q̄ frequē mul
 to splēdidior multoq̄ p̄clarior ē. Quāto vtili⁹
 regē Pharaonē scūs Joseph p̄silio prudētie iu
 uit q̄ si p̄tulisset pecuniā. Pecunia em̄ vni⁹ ciui
 tatis nō redimeret vbertatē. Et⁹ aut̄ p̄: udes p̄
 lū z industria totū egypti p̄ septēniuz famē rez
 pulit. Nec ille. Que h̄istoria habet̄ Genesis. xli
 Similr̄ aut̄ in monte: qdā ponit pecuniā: qdaz
 hō opam z idustriā. z sepe vni⁹ nō min⁹: imo pl⁹
 p̄dest ei p̄silio: fauore: z obseq̄o q̄ ali⁹ pecunia.
 Ad p̄dicta aut̄ pōt addi qd̄ ait Leo papa in qdā
 fm̄oe di. Si nō est oim̄ eq̄lis facultas: debz esse
 par pietas. Quā fidelitū largitas nō de muneris
 p̄sac pōdere: sed de q̄ntitate beniuolētie. Nec
 ille. Dicit q̄ Boerī⁹ in li. de p̄sol. Tūc solū p̄ci
 osa est pecunia qm̄ vsu largiēdi desinit possidere
 Et ad idem possent oprime adduci ea q̄ ait p̄s
 liij. Et̄. de liberalitate: q̄ cā breuitatis omitto.
 P̄ Sexta rō d̄: Utilitatis: q̄ puenit ex Mō
 te z elemosyna ei oblata. de q̄ in. ij. tractatu. pre
 vij. diffus⁹ dicā. Pronūc aut̄ solū dico q̄ vtile
 est cōitari z p̄slo habere Montē: z eijcere iudez
 os fenerātes z oēs publicos vsurarios: z nō eis
 fauere: z p̄uilegia illis facere. Quis em̄ sapiens
 p̄nceps faceret itaturū q̄ latrōes vadāt q̄ volūt
 Triplex aut̄ vtilitas puenit ex h̄ q̄ in patria nō
 sic iude⁹ fenerās siue alius public⁹ vsurari⁹: qd̄
 eueniet ex erectiōe z augmētatiōe Mōtis: qz ta
 les vsurarij manifesti p̄sperate ip̄o Mōte: etiā
 si nunq̄ eijcerent. p̄ se discederēt: nō habētes cōi
 cursum ad sen⁹ exercendū. Prima aut̄ vtilitas
 est general. Secda tēporal. Tercia hō spūalis.
 Prima est generalis. Nā si nō habere vsurari⁹
 manifest⁹: illi q̄ pecunia indigēt (qz aliū nō inue
 nirēt subuētoze in tāta q̄ntitate) res suas venā
 les exponerēt. Ex q̄ sequeret̄ cōis practica z cōe
 cōmertiū z traficū mercātis. z abūdātia rez v̄
 liū ac necessariaz. Quā vtilitatē participāt pri
 mo paupes v̄dētes res illas p̄ suis necessitati
 bus. Nā licz nō semp̄ v̄derēt illas iusto p̄cio: tm̄
 oibz h̄incinde b̄n̄ p̄fatis cōiter min⁹ dānū talibz
 paup̄ibz pueniet taliter res v̄dere q̄ vsurario p̄
 gnozi dare: vt p̄z ex sup̄ dicitis. z patebit etiā ex
 dicēdis in seq̄nti tractatu. Itē vtilitatē h̄ac par
 ticipāt diuites z q̄cūq̄ emerēs q̄ p̄ cōmodo suo
 seu p̄ reuēdēdo emerēt res illas venales. z pos
 sent lucrose exercere artē suā. Itē participāt ho
 mines mediocres z cōes a p̄mis improzibz pro
 loco z tpe reemētes dū inuenire cito p̄nt qd̄ q̄rūt.
 z p̄similr̄ p̄ meliori foro inuenire debēt. Secda
 vtilitas est tēporal siue ciuilis p̄ triplicē p̄lerua
 tionē: Prima: qz ciuiū z incolaz suba remanet

Primi tractatus Pars. III.

inter eos. At terra si in manibus iudeorum siue alio
rum publicorum usurariorum prescribunt pignora. Na
illa iam prescripta transmitti solent ad alios partes ubi
cari vendant. Secunda: quod preseruant denarium. Siue
enim res ille vendant: siue emanant: semper denarium re
manent in se ipsos ciues et incolas. nec oēs in vno
inaperibili et insatiabili sacco includunt. Tercia
est preseruatio ciuitatis atque terrarum. Tu quod ex pre
dictis preseruationibus melius habet vni imminutionibus pi
culis ac guerris et pressuris ciuitas siue terra pos
sit obuiare. Tu quod cessante fenore et ex pulsio ta
libus feneratoribus: populi tandem flagellantur a deo
Na blasphemant deo fauendo usuris. et maledicti
tur ab eo oēs fauētes et preseruentes mal. xj. q. ij.
c. Qui preseruit. et xxij. q. ij. c. q. aliorum. et xxij. q. v
c. Qui vicis. et sic eis flagella imittit. Ipe enim ait
ps. lxxvij. Visitabo in ira iniquitates eorum: et in
verberibus peccata eorum. Sepe autem iusto suo iudicio im
pescrutabili pro peccato vni de populo flagellat deo totum
populum: sicut patet Josue. vij. vbi solus Achaz siue
Achob: cuius de anathemate hiericho terra prece
ptum domini. et in plaga dei venit super omnem multitudi
nem populi israel. De quo flagello etiam habet in ca. sed et
illud. xlv. dist. et in ca. si eadem. xxij. q. ij. c. Obseruat
etiam ciuitas siue terra ex his quod vbi non sunt usura
rum manifesti et iudei fenerantes: christiani primis
suis industrijs subueniunt et prouident. et multe pec
cunie exercent in se ipsos christianos qui apud iudeos
mortue et sepulte tenebantur. nec christiani ita faciliter
sua dissipant sicut faciunt cum habent copiam iudei fe
neratis siue alterius publici usurarij. Tercia prin
cipalis utilitas ex his proueniens est spiritualis. quod ex iu
deorum et aliorum usurariorum expulsione: atque Mōctis
pietatis erectione et ampliatione sequitur peccatorum di
minutio ex cessatione usurarum: fraterna dilectio ex
subuentione primorum: et diuina ac humana benedictio
etiam ex inhibitione peccatorum operum. quod sicut quod abscondite
frumenta maledicet in populis: ut dicit Proverb. xj.
Ita e contrario est de faciente opera pietatis: iuxta il
lud Job. xxxj. Benedicet tibi latera eius. Et Pro

uer. xxij. scriptum est. Qui prouidet est ad misericordiam be
nedicet. Cuius cuiuslibet tali potest attribui et applicari
illud quod dicit Deuter. xxvij. s. Benedictus eris in ciui
tate: benedictus in agro: benedictus fructus ueneris tui:
et fructus terre tue: fructus quoque iumentorum tuorum: et gre
ges armentorum tuorum: et caule ouium tuarum. Benedic
ta horrea tua: et benedicta reliqua tua. Benedictus
eris ingrediens et egrediens: Dabit dominus inimicos
tuos qui presurgent aduersum te corruentes in conspe
ctu tuo. Per vnam viam veniet terra tua: et per septem tra
giet a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cel
laria tua: et super omnia opera manuum tuarum. Benedicet
quoque tibi in terra. Suscitabit te dominus sibi in populum
suum. videbit quoque oēs terras populi quod nomen domini
inuocatum sit super te: et timebit te. Abundare te fa
ciet dominus omnibus bonis: fructu ueteri tui: et fru
ctu iumentorum tuorum: et fructu terre tue. Aperiet quoque
thesaurum suum optimum celum ut tribuat pluuiam ter
re in tempore suo. Constituet quoque te dominus in caput et non in
caudam. et eris semper super et non subter. Hec tibi. Et
Leuit. xxvj. etiam dicit deus. Dabo vobis pluuiam tem
poribus suis: et terra gignet germen suum: et pomis
arbores replebunt. Apprehendet messium trituram
vindemiam: et vindemia occupabit sementem. Et co
medetis panem vestrum in saturitate: et absque pauore
habitaris in terra vestra. Dabo pacem in finibus
vestris. Dormietis et non erit qui exterreat. Auferam
malas bestias: et gladium non transibit terminos ves
tros. Persequimini inimicos vestros et corruet cor
ra vobis. Persequuntur quoque de vestris centum alie
nos: et centum de vobis decem milia. Cadent inimici
vestri gladio in conspectu vestro. Respiciam vos et
crescere faciam. Multiplicabimini: et firmabo pa
ctum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veter
rum: et vetera nouis superuenientibus percietis. Ponam
tabernaculum meum in medio vestri: et ambulabo
inter vos: et ero deus vester: vos quoque eritis populus
meus. Hec tibi. Quorum benedictorum numero faciam
nos aggregari ipse deus noster: qui est benedictus in se
cula seculorum Amen.

Secundi tractatus Pars. I.

De eodē sacratissimo Abōte
pietatis Tractat^o scōs.

Indamēta

eius in montib^{us} scriis: psal.
lxxxvj. Iste psalm^{us} de scō
mōte: imo de oib^{us} sacratis
simis Mōtib^{us} pietatis per
diversas mōi partes p^{er}st^{it}
tutis pōt puenitēter exponi

Et ad hanc expositionem possent ea que dixi i no
stro Mariali de excellētis regine celi in. ix. par
te pncipali f^{er}monē. iiii. parte. vij. f. vsq^{ue} ad finez
ill^{ius} partis oprime adaptari. z maxime p^{er}tra ei^{us}
impugnatores. Predicta autē vba thematis nos
stri possunt optime dici de brō Bernardino Fel
trino multoz Montū fundatore. Ad istū autē
tem sanctū Montē z scholam eius inuitat ang
gelus dei vnūquēq^{ue}: dicens illud Benefic. xix.
In monte saluū refac. De ista em societate pdi
xit Moyses Exodi. xv. dicens deo. Introduces
eos z placabis in monte hereditatis tue: firmis
simo habitaculo tuo qd opatus es dñe. Sacru
ariū tuū domine qd firmauerūt manus tue. do
min^{us} regnabit in eternū z vltra: De pleq^{ue}ntibus
autē z diffamatiōib^{us} lacerante ipm Montē pōt
exponi illud qd d^{icitur} Exodi. xix. vbi d^{icitur} ait. Qui te
rigerit montē morte moriet. Ut em ibidem d^{icitur}:
descendit dñs sup montē. Dicit q^{ue} in eodē ca. q^{ue}
nō poterat vulgus ascendere i montē. q^{ue} vulgus
res z indeuotū nō possunt altitudinē z excellenti
am Montis pietatis cōtemplari. Beati autē il
li qui in morte sua dicere poterunt deo illō Deu
tero. ix. Perseuerauim^{us} in mōte. Ipi em pueni
ent vsq^{ue} ad montē dei oreb. Exodi. iij. id est ad
montē eterne felicitatis. De pdicatorib^{us} ho fra
trū Minoz videt p^{ro}pheta idē Moyses Deu
tero. xxxij. dicens. Populos ad montē vocabūt
ibi imolabūt vicimas iusticie: qui in undatiōez
maris q^{ue} si lac sugēt. z thesauros absconditos are
narū. Ipi em inuitat p^{ro}los ad p^{ro}stituendū ipm
Montē pietatis. In quo mediātib^{us} bonis ordi
natiōib^{us} z statutis: multa iusta opa ac deo gra
tissima fiunt: z ibi faciunt adunari thesauros
mari terraq^{ue} questitos. Vel per mare intelligun
tur penitētes amaricati p^{ro}critionem. Per are
nam ho auari z terrenis inherētes: q^{ue} suis pdi
catiōib^{us} inducūt ad largiendū Montē pecuni
am quā in capsis vel sub terra habent abscondi
tam. Unicuiq^{ue} autē ipoz pdicatorū dicit domin^{us}
illud. iij. Regū. xix. Congrega ad me vnnersum
isrl. in mōte. z Exodi. xxvij. in q^{ue} cuiuslibet ch^{ri}tiano
Accede ad me i mōte z esto ibi. De isto etiā mō
te sancto circa finē mōi p^{ro}struēdo p^{ro}phetauit Esa
ias. ij. sui li. c. di. Erat in nouissimis dieb^{us} prepa
ratus mons dom^{us} domini: z fluent ad eū oēs gē
tes. z ibunt populi multi z dicent. Venite ascen

damus ad montem domini z ad domū dei Ja
cob: z docebit nos vias suas: z ambulauim^{us} in
semitis eius. quia de sion. i. de ordine speculati
uo Minoz exibat lex. mētis: z verbum domi
ni de hierusalem. i. de predicatorib^{us} eius: pacem
dei (fm q^{ue} eos hozat regula) populis annūciari
tib^{us}. Hierusalem quippe visio pacis vel pacifis
ca interpretat fm Hiero. z eis puenit q^{ue} ad pacē
faciendā inducunt discordantes. De bonis q^{ue}
ac deuot^{is} ch^{ri}tianis ait de^{us} Esa. lvi. Adducā eos
ad montem sanctū meum. z ibi eos defendet a
demonib^{us}. Unde ipse ait eiusdez libri c. lxxv. Nō
nocebunt neq^{ue} occident in omni monte sancto
meo. Istum autē mōtem debere visitari sepe ab
ipsis predicatorib^{us} predixit Abdias p^{ro}pheta sui li
bri ca. j. di. Ascendent saluatores in montē sion.
Et ibidem dicit. In monte sion erit saluatio: et
erit sanctus. De q^{ue} scō monte septem p^{ro}sidera
tiones faciemus.

- Prima dices Noiationis
- Scda Lōmendatiōis
- Tertia Iustificatiōis
- Quarta Lōfirmatiōis.
- Quinta Approbatiōis.
- Sexta Regulatiōis
- Septima z vlcima appellabit Oblatiōis

Pars p^{ri}ma huius tractatus que appellat Noiationis

De merito que

N^{on} pōt qd sit Mons pietatis: z vn sic
appellet. Quo ad p^{ri}mū Mg^{ist}r Joānes
d^{icitur} Uterbio ordis Predicatorū i suo p^{ro}silio Mō
tis appellās eū depositū aplicū: q^{ue} habz aliquā
puenitiā cū loculis ch^{ri} z societatis aplicē. De
q^{ue} habet Joā. xij. z Acruū. iij. sic eū diffinit.
Apostolicū depositū est pecunia pie a patrib^{us} cō
uictatis collecta: z ab his donata societati paupe
rū ciuū: z p^{ro}stituta in publicū vsum z p^{ro}petuam
sustētationē illoz: vt nemo sit egēs: q^{ue} busdā stas
tutis intercedentib^{us} ad publicū bñficiū dicte so
cietatis paupey ciuū. Quare autē istud d^{ep}ositū
aplicū z charitatiuū appellet Mons pietatis:
nō difficile ē demonstrare. Habz em oēs bonas
mōtis p^{ro}prietates. De q^{ue} tractat frat^{er} Bartho
lome^{us} anglic^{us} ordinis Minoz i. xiiij. li. de p^{ro}prie
tati^{bus} rez. c. ij. vbi d^{icitur}. Mons ē cumoz terre i ol
tū se erigēs: solo pede reliquā terrā tāgens. Vel
dicunt mōtes eo q^{ue} sint sup aliā terrā eminētes
vt d^{icitur} Jfido. Dicit etiā Aristo. in li. de p^{ro}prieta. ele
mentoz. q^{ue} qdā dixerunt q^{ue} terra in pncipio sue
cōpōsitiōis fuit rotūda z plana: in q^{ue} nō fuerūt
montes neq^{ue} valles: q^{ue} erat spherica i figura si
cut corpora superiora. Unde montū z vallium
causa nō fuit nisi cōmorio aquaz q^{ue} cauauerūt
loca rara: z facti sunt montes partes duriores

Secundi tractatus Pars .I.

que nō poterant cauari. Loca hō cauata facta sunt loca marū et fluminū. Dicit etiam in libro Metheo. q̄ montes fiunt quādoq; ex vehemēti motu terre: vnde eleuat terra et fit mons. sicut ex aqueductu accidit cauatio p̄fida et fit valis. Item ibidem dicit q̄ maris accessus et recessus q̄dam loca cauat et quedam extollit ac fiunt montes. Et quādoq; mare totā terram cooperuit. deinde mollia q̄dam etiam abrasit: et dura reliquit. et in quibusdam locis mollia p̄gessit. Mollia etiā q̄dam congesta cum abscederet desiccata sunt et in montes cōuersa. Montes itaq; sūt duri: solidi: et compacti: a terra h̄sus celum erecti: et tamē terre radicatus sunt p̄uici. quādoq; tamen sunt interi⁹ spongiosi: cauati: et cauernosi et ideo ad se rōne vacuitatis aquas attrahūt atq; sugunt: quas postq̄ fuerint eoz cōcauitates replete: p̄ capita fontū emittūt. et sūt causa semperiterni fluxus: et origo ac p̄ncipium fluiorū: vt dicit Aristot. Ex quo patet q̄ mōtes cauernosi sūt aquarū et humorū attractiui et attractoz cōtinue emissiui. Item montes sunt metalloz nobiliorū et p̄fundis etiā mōtium ventis metallica nobilia extrahunt. Item mōtes sunt fructuū suauium et aromatum p̄ductiui. Propter puritatem etiā aeris in summis partib; mōtium domū nātis puriores fructus et dulciores in montib; nascunt q̄ in vallib;. Item montes sunt citi⁹ q̄ valles radiorū solariū suscipiunt et suscepte illuminationis diutius retētiui. Item mōtes sunt vaporū et exhalationū generatiui. Ex quozū aggregatione nubes in aere generant et pluuie descendunt super terram. Item montes ventis et turbulenti sunt expositi plus q̄ valles. Et id rōne frigiditatis in ip̄is dominatis sunt nūtū cōseruatiui. Ventis namq; frigidis nives in montib; congelant et cōstrigunt. et ideo in ip̄is montibus diutius q̄ in vallib; cōmorant: vt patet in caucaso et in libano ac in alijs similib; montib; qui semp̄ sūt s̄diorū densissimis nubib; candidant. Item montes sepius patiunt ictus fulminis et fulguris q̄ valles: vt dicit Isidorus. An̄ et pyrenei mōtes a crebris fulminū ictib; nūcupant. Pyr etiā grece ignis dicitur latine. Similit̄ et cerauni montes a crebris fulminib; sunt dicti. grece etiā ceraunos: fulmen latine dicitur: vt inquit Isido. Item montes qui sūt sicut alti sunt et sublimes: maxime cōgruūt p̄ceptationi et speculationi. Unde q̄ aduētum hostiū p̄uidere et p̄cauere cupiunt: cacumia mōtium ascēdūt: et in minētia picula a remotis p̄dicere p̄sueuerunt. Item mōtes quia q̄ ad naturam et cōpositiōem partū solidi sunt et fortes: ideo potissime sunt apti castroz edificationi. vñ māstones in mōtibus solent esse fortes et ceteris rictiores: maxime quādo p̄pter interiorē duriciam nō possunt suffodi. et p̄pter sicut altitudinē adiri nequeunt facilliter seu ascēdi. Item mōtes q̄ in herbis et in

pascuis fecundi sunt et vberes. ideo veniūt pascure ouium et animalū refectio. Montuosa etiā pascua et gramina in montib; crescentia sūt salubria: et nutritiua animalium vtiliora q̄ illa q̄ crescent in vallib;. quibus sunt generaliter pinguiora. Humor etiā nutritiua q̄ nutriunt herbes gramina in mōtibus subtilior est et ceteris purior q̄ campestris. Et ideo calor celestis facilius illam humiditatem digerit et in substantiā gramini et fructuū immutat p̄fecti⁹ ac p̄uertit. Tū p̄pter humoris ipsius subtilitatem tū etiam p̄pter extētem ibidem aeris puritatem. Item in mōtibus abūdāt altiores arbores q̄ in vallib; et fructus densiores. Et ideo montes veniūt animalū agrestium habitatiō: et animalū siluestriū nidificatiō. Propter q̄d et fere q̄ p̄sequitur a venatoribus in valle: refugiūt ad mōtes: et ibi fiunt tute. Nec ibi. Que possent ad mōtem siue montes pietatis p̄gruēt adaptari. Sicut etiā montes sūt altiores partes terre: ita in isto sancto Mōte exerceat pietas et charitas que est altior omnium virtutum: sicut q̄ restat ap̄lus. i. ad Corinth. xij. et xij. ca. Et sicut mōtes versus celū erigunt: licet radices et pedes habeat in terra: ita illi q̄ buie sancto Monti fauorem p̄stāt: et illi p̄sident ac illū diligētē gubernāt: licet corpore habitant in terra: tamē mēte versant in celis. et ip̄am pietatem exercēdo q̄dammodo efficiunt celestes et diuine. Sic etiā impator Justinianus in. l. imperialis. L. de nup. q̄ in sola pietate deo pares sum⁹. Unde dicere possunt cum Paulo ad Phil. iij. Nostra autē p̄uersatio in celis est. Item sicut aque excauauerunt loca rara et mollia et p̄lla transierunt ac cooperierunt. mōtes autē nō potuerunt excauare quia duri sunt. ita aque mūdānarū volupratū excauant molles. i. sensuales homines ac raros in bñ operādo. et eos cooperiūt peccatis. Montes hō id est hīs sacris mōtib; charitatis ope rib; incētos. et fortes ac duros. id est in amore dei et p̄mi firmos: nō possunt excauare nec sumere gere peccatis. iuxta illud Cant. vij. Aque multe nō potuerunt extingere charitatem: nec flumina obruent illam. Item sicut ex vehemēti terre motu eleuatur terra et fit mons: ita ex vehemēti terremotu. i. virtute sancte p̄dicatiōis mouētis terram. i. homines terrenos: erectus est altissimus Mons pietatis. Et de h̄ terremotu p̄dictū fuerat Apocal. vj. vbi dicit. Cum aperuisset angelus sextum sigillū: terremor⁹ fact⁹ est magnus. Adeo etiā iste terremor⁹ fuit magn⁹ et q̄ die efficit maior: ita q̄ q̄s in omni ciuitate et terra potenti erigūt Mons pietatis altissimus de terrena substantia coadunat⁹ et compaginat⁹. Ultra etiā loca inferius nomināda fuit erectus in vbe veteri Spelli in ciuitate ducate. in pedelucostronconi. macerate. Fani. in sancto Severino. in calio. in prato. in burgo sancti Donini. Florenzole. et in plurimis alijs ciuitatib; ac ter

que dicitur Dominatiōis

tis quas enumerare esset nimis plerum. In quibus
 non solum erecti sunt Montes pietatis, quinimo cresce-
 re terram feruere de predicatiōis Mons quibus licet
 magnus dicitur tamen efficitur magis altus. Unde ut in-
 tellexi in ciuitate Saouone in actum Mons excre-
 uit quod in eo usque ad quantitatem centum ducatorum per vi-
 ce mutuat. Bona etiam in Mccccxii. Mons ipse
 pietatis usque ad summam octomillium ducatorum ex-
 creuit. et eodem anno Mons Vincen-
 tium duorum milium aureorum augmentum accepit. Eodem quoque an-
 no Mons Mantuanus circa triamilla aureorum
 ultra ea que habebat adeptus est. Buxie etiam in
 Mccccxii. in augmentum Montis tria milia
 ducatorum et cccc. elargita sunt. Pertraseo de Pa-
 duano: Perusino: Cremonensi: Januensi: Plac-
 entino: Papiensi: Parmensi: Fauentino: Lesenensi
 Rauennensi: Uronensi: Alexandrino: Pistorien-
 si: Aricino: Senensi: Fabianensi: Urbinensi: Pesi-
 surinensi: Lamartinesi: Eugubino: Tolentino:
 Esculano: Salmonensi: Assisineni: Fuliginensi
 Interanenensi: Reatensi: Uiterbino: Narnensi:
 Lucensi: et de alijs quibus pluribus que ad multam summam
 post erectionem suam ascenderunt. Quod quod utilis est iste
 tremor pauperibus: quod salutiferus animabus: quod ne-
 cessariis communibus. Quod igitur terra erige in motum
 tem altissimum. quod ecce venit celestis spiritus salu-
 ens in montibus transiliet colles. Lant. ij. Tu quoque
 que es terra mollis per nimiam diuitiarum vbertatem et
 pinguedinem: ericca te per superfluitatem detractiōem
 et extolle te ad Montis huius altitudinem: et ad-
 iungere ad eius societatem: ac inspicere et facere
 exemplar quod tibi in monte monstratum est. Exo.
 xxxv. Sicut etiam montes aliqui sunt concavi et spō-
 giosi: et ideo ratione vacuitatis ad se aquas attrahunt.
 et cum eorum vacuitas repleta fuerit: fontes per ca-
 pita emittunt: et sunt causa fluxus sempiterni. Sic
 Mons pietatis que est vacuus pecunijs in pncipi-
 pio sue institutionis: debet attrahere vniuersos
 fidelem ad implendam suam vacuitatem aquis ele-
 mosynarum. Quibus cum repletus fuerit emittet flu-
 xum sempiternum per capita omnium egenorum. Unde dicitur
 per eius loco illud quod ait saluator Ios. xij. Si
 exaltatus fuero a terra: omnia traham ad meipsum.
 Et illud Ios. xj. Traham eos in funiculis chari-
 tatis. Sicut igitur predicti montes sunt aquarum et huius-
 morum attractiuus: et attractorum continue emissiuus:
 Sic Mons pietatis pecunias quas a fidelibus
 christianis quotidie attrahit: ad subuentionem pau-
 perum prout emittit. Unde nunc verificatur illud Ios.
 ij. In die illa stillabunt montes dulcedinem: et col-
 les fluunt lacte: et super omnes riuos iudae ibunt aque.
 fons de domo domini egredietur: et irrigabit torrentem
 spinarum. Sicut etiam a venis montium extrahuntur
 metalla preciosa: Ita ex operibus pietatis huius
 Montis adquiruntur merita deo valde grata et
 adquirentibus valde utilia. Unde de pietate expo-
 nitur illud Deut. viij. De montibus eius eris metal-
 la fodient. Sicut etiam in montibus producantur fru-

ctus dulces: ita subuentiones Montis sunt pau-
 peribus valde suaves. Unde quilibet egens dicere potest
 illud Lant. ij. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et
 de ipso more etiam dicitur illud Prover. ij. Pri-
 mi et purissimi fructus eius. Sunt enim primi: quia
 antequam indigens vadat ad elemosynas mendicam
 dum: primo querit mutuum. Sunt etiam purissimi: quia
 si mutuum fit sine alicuius admixtione peccati. Sicut
 etiam aromata que nascuntur in montibus sunt val-
 de odorifera: ita opera pietatis que producantur ex
 Monte sunt purissimi multum edificatiua: et boni ex-
 emplum odorem fragrantia. Unde ipsi Montis di-
 ci potest illud Lant. iij. Odor tuus super omnia
 aromata. Et ideo quilibet fidelis hortatur sponsa
 celestis in Lant. c. viij. dicens in vltimis scribis
 istius libri. Fuge dilecte mi super montes aroma-
 tum. Sicut etiam solis radios suscipiunt prius mon-
 tes quam valles: et diutius retinent: ita radios intel-
 ligentie et cognitiōis perfecte pietatis prius et melius
 receperunt instructores Montis quam illius impu-
 gnatores in valle sue caliginose presumptiōis de-
 pressi. Imo ipsi sunt sicut quedam valles ad quas
 nunquam vel raro accedunt radii solares. Et ad pncipi-
 um potest adduci illud quod dicitur Eccl. xlij. Sol tri-
 pliciter exurit montes: et refulgens radijs suis obce-
 cat oculos. Sol enim iusticie tripliciter exurit Mon-
 tes istos pietatis: siue illos per se detestatur et fautores.
 scilicet Primo igne amoris diuini quem inflammari bo-
 ni viri et mulieres deuote largiunt diuitias suas
 Monti. Secundo igne compassionis primo
 rui: quo inflammari per se detestatur Montis succurrit
 singulis egenis de pecunia ipsius. Tertio igne
 charitatis reipublice et comunicatis pauperum: quem
 inflammari sic voluit subuenire per mutuum particu-
 laribus egenis de presentibus existentibus: ut enim pecunia
 Montis referretur integra comitati pauperum et futu-
 ris indigentibus. Quia autem aduersarij pietatis ha-
 bent oculos indispositos: ideo obcecant radijs ipsi-
 us solis et remanent obtenebrati in sua ignorantia
 De quibus intelligente radijs valde obcecant fan-
 tores Montis. Unde in fine illius capli subdit idem
 Ecclesiasticus. Oia fecit dominus. et pie agentibus dedit sa-
 pientiam. Sicut etiam in montibus eleuati vapores
 a terra postea in nubes aggregari descendunt per plu-
 uiam et irrigant aridam: Sic elemosine in Mo-
 te pietatis aggregantur: postea homines irrigant
 penuria sitibundos. De quibus exponitur per illud
 Job. xlij. Quos imbres montium irrigant. Si-
 cut etiam montes sunt expositi ventis et turbant
 bus: ac fulguribus et fluminibus ictibus: Sic Mons
 pietatis patet per se detestatur et persecuti-
 onibus: quem inuidia mouent de liuore coram eum: ius-
 ta illud Quidam in. j. de arte amandi. Summa petunt
 dextra fulmina missa iouis. In quibus scribis ostendit
 dicit poeta quod sicut venti et fulmina multum insul-
 tat terra alta et sublimia: ita inuidia terra altas et
 stultas operatiōes confurgit vehementer. Sed

Secundi tractatus Pars. II.

tamē sicut nec vēti nec fulmīa dūcūt mōres: ita nec scēm Mōrem poterūt psterne aduersarij orū impugnationes. Nam de ipō dicit pōc illd. ij. ad Tū. ij. Firmū fundamētū stat/ dei habens signaculū. Item sicut montes sūt aprī oratiōi et ptemplatiōi. Qua de causa ad instructiōem nostrā dñs in mōrem ascēdebat et ibi orabat Mat. tbei. xiiij. et Marci. vj. et Lucē. xv. Un Apocal. xij. ait brūs Joānes. Sustulit me in spū i montem magnū et altū. Et sicut illi q volūt alōge pīcula hostiū aduenientū precauere: ascēdūt mōtes et ibi speculant. Un Tobie. xj. dicit. Dum i supcilio mōtis specularer vidit alōge zc. Ita ascēdētibz hūc Mōrem pietatis dabit dñs gratiam deuotiōis: et eoz oratiōes exaudiet. Un qlibet talū dicere poterit cū ppha p̄. iij. Uoce mea ad dñm clamauit: et exaudiuit me de monte scō suo. Ip̄is qz hostiū insidias p̄mōstrabit vt eas possint euitare Juxta illd Ecclī. xl. vij. Ostendit futura et abscondita ante qz euenirēt. Et p̄. lxxv. ait deo p̄beta. Illuminas tu mirabilr a mōtibz eternis zc. Sicut etiā in mōtibz q̄s meli⁹ defendit se ab hostibz q̄ ppter altitudinē eoz nō facili⁹ ter ad eū expugnandū p̄nt ascēdere. Un Josue ij. dicit. Ad mōtana p̄scendite ne forte occurrāt nobis zc. Et Judibz. vij. etiam dicit. Filij israel nō in lācea nec in sagitta p̄fidūt: sed mōres defendūt illos. Sicut etiam castella i montibz sita sunt magis tuta et fortia. Sic habitantibz in hō Monte pietatis p̄ deuotiōem et subuentiōem dabit deus victoriam de inimicis: et ab eoz isulribus defendet illos. Nam dicit Ecclī. xxiij. Ele mosyna sup scutū potentis et lanceam: impugnat p̄ te inimicos tuos. Impugnat em̄ dum ad adiuidū facientē et ad eius inimicos p̄sternē: dum deū inclinat. Un qlibet eoz dicere poterit cū p̄beta p̄. cxvij. Domin⁹ mibi adiutor: et ego despiciā inimicos meos. Fortitudo mea: et laus mea dñs: et factus est mibi i salutem. Sicut etiam mōtes pducunt sanas herbas et sūt aprī pascuis ouū et aliorum animalū. ideo pastores libenter in eis habitant. iuxta illud Diere. xxx. iij. Habitaculum pastoz in ciuitatibz montuolīs. Ait em̄ p̄beta Dauid d̄ deo psalmo. cly. Qui pducit in montibz fenum et herbam seruituti hoim. Ita multi q̄ velut pecudes et bestie famelice ibant ad comedendas herbas venenatas iudice voraginis et alioz vsurarioz: pastores aniaz p̄dicatores veritatis ostēderūt Mōtes pietatis sup quibz pasci salubriter possunt. iuxta illud qd̄ p̄dictuz fuerat Ezech. xxxiiij. In pascuis pinguibz pascēt sup mōtes israel. Sic etiam fere q̄n psequunt a venatoribz fugiūt ad montes vt sint ibi tutiores. et aues siluestres ibi nidificāt libēt⁹: qz ibi sūt arbores magis alte et frōdose: Sic illi q̄ volūt sibi in hac vita bonū nidū facere: debēt ad istū Mōtē ascēdere et eū suo diuitijs augmentare: vt p̄ficet illd Ezechiel

xxxj. In ramis ei⁹ fecerūt nidos oīa volatilia celī. Volatilia em̄ celi dicit p̄nt aie: ad celū alīs pietatis et misericordie volātes. Illi etiā q̄s demones aiaz venatores isequūt recubz p̄tōz et laq̄is vt capiāt: debet ad p̄dictū Mōtē p̄fugere: et eidē mōtibz oblat⁹ diuinū p̄fidū ip̄lorare. et p̄tin⁹ liberabunt. ac dicere poterit vnusq̄sqz eoz de deo illd p̄. xc. Ip̄e libauit me de laq̄o venatūm zc. Et de diabolo dicere poterit illd p̄. cxl. Ladēti retiaculo ei⁹ p̄tōres: singularit̄ sum ego donec trāsē. Dēs q̄ fideles ad hūc Mōtē sc̄ cristissimi erectionē debēt man⁹ porrigere adutricēs. Nā et qdā mōres manibz facti fuerūt. sicut mons p̄ Btilā factus fuit: militibz ei⁹ scuto: galea: vel capello terrā portantibz. et Rome mons testaceus de restis celsus vel tributoz: vt de fragmentis residuis figuloz fm Blōdum de Roma instaurata.

Pars secunda huius tractatus
cus q̄ d̄ Comēdatiōis. ΩΩ

Quaz cōueniens
Sicqz cōmendabile non modo licitū sit in vnaquaqz ciuitate Mōtem pietatis ordinari: p̄t ex his declarari q̄ reuerēd⁹ p̄frater Ludouic⁹ turrān⁹ ordiis nr̄i i sua apologia siue defensorio Montis luculenter edocuit. Ubi ad hoc p̄bandū: p̄ ciuitatū finalem ac moralem p̄ditōem: p̄mittit duas vitates et postea infert p̄clusionē. Quantū hō ad p̄mā vitatē inquit q̄ ciuitates nō tm̄ sunt p̄struce p̄pter absolute et delectabiliter viuere: sed et p̄pter fruosē viuere. Qui⁹ veritat⁹ due p̄me partes patēt p̄ Aristot. iij. Polit. Qui vt declarat qd̄ sit ciuitas ponit aliq̄s vititates ob q̄s ip̄e credunt institui et interillas enumerat q̄ p̄pter delectatōem et necessitatē. Ex q̄ em̄ mutua p̄uersatio dat iocundā delectatōem. Est nā qz hō aial sociale: vt d̄. j. Polit. et i ciuitatibz vbi est ciuitū multitudo p̄tū gūt tales p̄uersatiōes plus q̄ in villis vel campis pestribz locis. Ideo ad hāc iocūditatē ordinare sunt ciuitates. Et p̄pterea solet dici q̄ nō est p̄fecta p̄solatio solitario: loq̄ndo de p̄fectiōe politicia et de ei⁹ felicitate: qz als etiā solitari⁹ p̄t habere p̄fectionē p̄templatiōis. Unde de tali d̄. j. Politicoz. q̄ est aut bestia: aut de⁹. quia si in sua solitudine vacat p̄templatiōi celestī abstractus a corpālibz et sensibilibz: est q̄si qdā de⁹: loq̄ndo ad modū p̄boz. q̄re zc. Sed et intelligit ordinata p̄structio ciuitatū p̄pter absolute viuere. Qd̄ satis patere p̄t si p̄siderem⁹ q̄b natura humana idigeat vt viuat. Cū em̄ int̄ oīa alia animalia hō sit rēparatissime cōplexiōis: et sic nature nobil⁹ idiget cibo et potu et vniuersalr viceu mag⁹ artificialē p̄parat q̄ alia animalia. Hoc p̄t discurrendo q̄liter animalia b̄ura cibū a natura p̄paratū b̄nt: vt

que dicitur Comédationis

herbas: carnes crudas: et aqua in sua dispositio-
 ne naturali. Eorum vestes sunt lana: pluma: et pel-
 lis: prout: ita quod nulla indigent preparatione. Homi-
 ni autem (cum habeat complexionem ad medium reducenda
 et sic valde delicatam respectu brutorum) non sufficiunt
 universales cibi naturales nisi adveniatur artificia-
 les preparationes. Unde frumentum a natura datum
 molitur et decoquitur. Sic carnes: herbe: et herbarum. Et
 ita dicatur de eius indumento: imo quasi in omnibus
 nostro deputatis requiritur aliquid dispositio artifi-
 cialis ut eis commodum et utile utamur. Et cum una
 persona ad hec tanta opera non sufficiat: ideo singula-
 riter ipsi homini convenit in societate vivere. Et non
 modo in societate: imo etiam sunt opera civitates ordi-
 dinare sine quibus sufficientia ad victum vivere habere-
 mus. Et ad hoc positum probatur per philosophum. **Polit.** quod ultra
 civitatem domus et vicus: necesse fuit ponere civita-
 tem civitatis. Quia ut ibi dicitur: prima civitas est constitu-
 tuta in omnem diem: et secunda in opera non diuturna.
 tertia vero civitas: scilicet civitas constituta est ad sufficien-
 tiam in tota vita. Ex quo dicitur Aristoteles per philosophum: quod
 cum civitas ordinatur ad supplendam necessitatem totius
 vite: illa quae ad hoc est perfecta civitas in qua repiri possunt
 universales necessariae ad totam vitam. Sane
 non tam intelligendo. quod si ibi non habent aliquid ex defe-
 ctu dispositionis patrie. quia ubique (ut per philosophum) non sunt
 olivae: vineae: sal: et herbarum. Tunc est modus opportunitatis
 ibi de alijs regionibus. Et propter hoc quod Xenocrates
 architector peritissimus Alexandro macedoni ostendit
 in quadam monte civitates pulcherrimas posse con-
 strui: interrogasse fertur Alexander Si ibi essent
 agri qui civitati possent frumentorum copiam ministrare.
 Et invenit quod deficeret: ait vituperandum esse
 si quis in tali loco civitatem constitueret. Ex quibus
 omnibus patet probatio prime partis veritatis promissae.
 Sed et alia pars eius de partibus per eundem philosophum
 volente ibidem: quod dato quod multi sint fines et respec-
 tus quare constituta sunt civitates. Principalis tamen
 finis unus est tamen. scilicet propter virtuosum vivere. Pro quo
 notandum quod generaliter loquendo duo sunt propter quod
 homines assueverunt ad bonum: ut aliquando colligitur ex
 philosopho. Et hoc videtur timor: pene et cupiditas primus. Cum enim
 quis non allicitur ex strenuitate vel ex generositate
 animi ad amorem virtutis: quinque ad illas inclinatur ut
 participet primam donatum habentibus illas: ut hono-
 res et gradus ac honores. Aliquando vero ut fugat penas
 quibus puniuntur transgressores legum et preceptos vir-
 tutum. Et sic timore ipsi pene desinunt homines mala
 operari: et paulatim efficiuntur virtuosus. Et ad predicta
 facit illud Horacij poeta. Oderunt peccare boni
 virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine
 pene. **R.** Modo in proposito nostro. In civi-
 tate magis regnat vel saltem regnare debet hec
 duo: scilicet punicio transgressorum et virtuosorum honor vel
 primus: quod ubi homines seorsum virtuerentur maior est
 in illis dispositio ad virtutem. Et hoc non indiget mi-
 ra probatione: cum ad oculum pateat quantum differat vivere
 civitatis a vivere villarum. et quales sint mor-

res et observantiae preceptorum divinorum et amor virtutis
 cum in civibus: et illorum qui in illis vivunt. Stat quod ad
 hoc ordinant civitates ut homines ibi studiosius virtutibus
 vacent: quod erat probandum. Et ex hac virtute cum
 sua probatione sequitur corollarie quod princeps civitatis
 debet accedere quod in ea virtuosum vivat: et sint suffi-
 cientia ad humanum victum. Primum horum patet:
 ex quo est positum ut regat civem et gubernet: et sic ut
 dirigat illos in finem eorum: et ita ut virtuosum vivant
 Et hoc facit: sciat quod tunc veris potest gloriari civi-
 tatis. Quia ut ibi dicitur. **Polit.** dicitur. Magis est civis
 abundans in bonis operibus virtuosus quam si abundaret
 in divitiis vel nobilitate generis: aut in alijs bonis
 exterioribus. Ograde dicitur principum quantum ad hunc
 principale civitatis ac civium finem diligenter attendit
 Sed et secundum corollarium dictum patet. quia ut dicitur a philo-
 sopho. **Polit.** Tyrannus et bonus princeps in his singularibus
 riter differunt: quod bonus princeps respicit communi-
 ne bonum: et sic bonum civium. ita quod non attendit sibi
 bene complacere: sed intendit utilitati publice
 Tyrannus vero facit totum oppositum. quod tantum studeat
 bono proprio quod non curat extortionem subditorum. Et
 ideo in proposito nostro dico quod ne principi ascribat in
 familia tyrannidis: debet accedere quod multitudinem
 et civitati provideat de necessariis. et sciat quod tunc
 valde provocant subditi ad ipsum amandum. Popu-
 lus enim non cognoscit nisi quod sensibilia sunt. Et ideo
 subditi erga eum accendunt amore et fidelitate: ex
 quo vident eius munificentiam. Operantur illi diu
 vivere: vel saltem tale successorem hunc post eum mor-
 tem. **S.** Secunda virtus est: quod sicut expedit rei
 publice quod in ea sint se exercetes in mercatorio exer-
 cicio vel possessionum agricultura. ita etiam est virtus
 quod aliqui sint in ea attendentes mercenario lucro.
 Pro declaratione cuius notandum est: quod Aristoteles in
Polit. ponit aliquos modos quibus potest adquiri
 iusto titulo et operibus licitis denarium vel pecuniam
 Inter quos enumerat predictos: videlicet ut cum quodam mer-
 catoribus lucrant sicut portantes ad propriam patriam vel
 actualia: vel deferentes alio quam in civitatibus suis sunt
 satis civitas. Approbat quod ibidem pecunia adquisita
 possessionum fructibus et agricultura. Sed et illud
 idem percludit de pecunia mercenaria. videlicet quod aliqui
 perducunt ad faciendum aliquid opera spe et pacto mer-
 cedis. Ille enim proprie mercenarius est qui ex principalis
 intentione mercedis servit alicui cum expectatio-
 one illius mercedis. De quo tangitur in **l. respiciendum**
§. penult. ff. de penis. Qui quidem modi et viae ad quod
 rede pecunia et numismata sunt vitales et liciti in
 nullo de se deventures a ratione. **T.** Notandum
 est quod secundum Scotum in **l. dist. xv. q. ij.** quod sicut in statu
 tu innocencie preceptum de habendo omnia civitas erat ratio-
 nabile: quod pro forma illi perfecto statui: ut optime pro-
 bat ab eodem: ita in statu nature lapsa ratio non est
 necessario talis civitas revocata est. quod hoc expedit
 pacifice perversationi et necessarie sustentationi. Quod et
 satis approbat ab Aristotele. **Polit.** reprobate opti-
 monem Socratis et Platonis discipuli eius: ponentem

tum illam enim excessivam communicationem que in politica ordinata certe profundit seipam: ut ibi probatur. Ex his igitur omnibus notabilibus prout quilibet predicta veritas habet intelligi. Ex quo enim omnia non sunt communia: imo possessiones possident particulariter sicur et pecunie. et ex quo videtur homines sine pecunijs vivere possent. quia non est amplius illa simplicitas hominum quam allegat Aristoteles. j. Polit. antiqua fuisse: ita quod homines non utebantur pecunijs sed imediata commutatione commutabant res ad res: ut frumentum cum vino: et homini. Ergo necessarium est quod in civitate bene ordinata sit aliqua communis via quam licite homines exercetes lucent. Ergo si cur expedit habere viam mercatiam: cum ad hoc deficiat: vel agriculturam: ita et mercenariam. Patet quod res publica male se haberet quam careret iustis vijs ad pecuniam. quod etiam haberet carentiam multorum necessarium pro humano victu. Nec sufficeret unicus modus adquirendi pecuniam. Quicquid enim esset ille: oino esset impossibile quod oes illo uterentur vel in illo delectarentur. igitur est expediens imo necessarium quod varij sint modi in civitate pro hac lucratioe. Et sic patet quod dictum est: videtur quod expedit civitati quod in ea sint se exercetes varij operibus lucrosis etc. Unde inquit philosophus. j. Polit. c. v. Omnis civitas indiget artificibus. Unde his itaque premissis vitibus bus tanquam fundamentis necessarijs pro formalitate rationis. Nunc probatur non modo licitatio Montis: imo quod ad bonum regimen civitatis valde expedit et quodammodo sit necesse tale habere vel destruere Montem. Arguitur igitur sic. Illud quod tollit fines principalem civitatis: tollit et quasi destruit esse bonum illius civitatis. Patet. b. ex quo causa finalis est causa. v. Metaph. j. Polit. 2. j. Postea. Et sic illa ablata auferit bonum illius civitatis causa. Sed qui destruit Montem pietatis: destruit magnam partem finis principalis civitatis: cum finis eius principalis sit in virtuose vivere: ut super patuit. et per destructionem Montis virtus minuatur et disponatur ad oino depedi. Quod probatur. Illo enim annihilato tollitur magna pars charitatis requiritur in civitate. subvertitur ois personarum miserabilium. Charitas autem ad primum post charitatem ad deum est principalis virtus necessaria ad salutem: ut patet instructis in preceptis ipsius charitatis et christiane legis. Ad hos enim est sermo. igitur etc. Sed et aliter probatur quod ex destructione Montis inferatur depeditio virtutis etc. Ablatio namque pietatis Montis: iudei sunt in flore: quod perversione et quasi vitium cum christianis habent libere. Et succedit tanta familiaritas ex occasione mutui fenerationis cum ipsis quanta est inter domesticos tuos. Et ex hoc virtus fidei minuatur in multis et debilitatur: sed et quicquid depedit. Ergo cum vna principalis virtus attendenda in civitate sit sancta fides oino necessaria ad salutem sicut dixi de charitate: tantum dispendium patietur civitas ex destructione Montis habentis magnam connectionem cum virtute fidei modo declarato: quantum si permittitur

cur in ipsa morari aliquid pueri et destructores virtutum moralium et bonorum morum. Et ideo consequenter iste sunt formalissime habentibus sensum et spiritum pietatis: Mons destruitur. igitur iudei florent. igitur fides christi praminatur. igitur et minuatur vel debilitatur. ergo vera virtus et principaliter in bono regimine civitatum requisita paulatim deficit. ergo finis ipsarum civitatum aliquantulum tollitur. Ergo de primo ad ultimum sequitur: si Mons destruitur: quod et finis principalis civitatum non servatur: quod erat probandum. Et dato quod formalitates istarum consequentiarum intermediarum non pateant lumine naturali: patet tamen lumine deo voto sancto fidei. Et si dicatur quod etiam iudeis non minus ruantibus ipsi morantur in civitatibus. Pro responsione ad hoc adducto commune dictum et vulgare. scilicet Occasio facit actum. Ex occasione enim recurrit ad eos propter murum: christiani debilitantur fidei vitatem propter perversionem frequentem. Loquitur rumpit enim bonos mores colloquia mala: ut dicit apostolus. j. ad Corinthios. xv. Non possem breviter enarrare damna et dispendia talis perversionis: viderem quod tractus usurarii: quod infidelitates et scelera a christianis committuntur. quantum etiam minuatur religio christiani nominis et cultus nostri veri dei. sed et observantia divinarum preceptorum. Indies ex hinc mittitur: intantum quod audeo dicere quod ubi est multitudo iudeorum habentium perversionem cum christianis: quibus est et contingit ubi muratur: quasi non sit fides certa sive cura et requisita ad salutem. Quare etc. Tertium autem quod dixi de fine principali civitatis damnificato etc. dicit etiam potest de alio fine non principali. Quia ex quo non habere Montem pietatis est incidere in voraginem pessimum iudeorum: quod voracitate civitates remanent exhauste de necessarijs pro victu quotidiano et humano: quod tandem ad manus eorum pecunie civium: vestes: suppellectilia et homini perveniunt. Et ita depauperantur muruata rui ab eis acti fuissent in ore luporum rapacium: ut experientia demonstrat. Ideo sequitur quod grandis perita pro delectabili quod pro absolute vivere ex hoc a civibus tollatur. et pro consequens etiam sequitur quod ablatio Montis magnam dat detrimentum civitatibus: ut non consequantur fines ad quos sunt ordinare. Cum igitur perveniat ad bonum regimen ipsius civitatis quod illi finis attendatur: sequitur consequenter quod attendi debeat de sensu et destructione pro communis Montis quod valde de servantur predicti fines: ut etiam iam dictum est intantum quod apud quoscumque charitative sentientes creditur quod hec sit bona et formalis consequentia: Iste inimicus sancto Monti pietatis. igitur non attendit sive non respicit bonum reipublice. Et sic non perfecte respicit bonum fidei catholice: cum fides sit de principalibus virtutibus et inter principales fines qui in bona politica respiciendi sunt. Ergo de primo ad ultimum inimicus Montis non videtur verus zelator fidei catholice: et sic nec christi. Et consequenter iste omnes opprime valent presupposito lumine spiritus pietatis Jesu. Aliter non. quare etc. Ex ista autem deductione patet

que dicitur Comendationis

ret nō mō iusticia Montis pietatis. et sic q̄ neq̄
quaq̄s debet destrui vbi est: sed q̄ imo debet de
nouo erigi z institui vbi non est. Et vbi p̄nceps
vel dñi civitatu hoc nō faciūt: salte ipsi ciues ad
hibeāt verā diligētiā inter se p̄ h̄mōi ordinando
scō Monte q̄ sit quoddam erariū cōitatis pro
auxilio pauper̄. Et hac em̄ institucione demon
strabitur amor quē habent ad patriā: et quodā
modo poterunt assimilari patrijs illis r̄boma
nis patrie fidelissimis: vt Marco Lurcio. M.
regulo. Fabricio: et reliquis qui bonum cōmū
ne reipublice semper p̄tulerunt bono particu
lari: etiam p̄ponentes illud proprie vite. Sed
nō est p̄sentis speculacionis talia ordinare nunc
describere. X Ex p̄missis etiam argumen
tis sic arguitur pro licitatione Montis z com
mēdatione. Ad bonam politia spectat q̄bi sint
se exerceutes in arte mercatoria vel agricultura et
mercenaria. ex quo om̄es sunt reipublice viles
ac necessarie z iuste: vt supra patuit. Sed ita est
vt contractus Montis sancti habent istam viā
sive artem necessariā inclusam: ex quo sunt ibi
ministri z officiales quoz persone deputate sūt
ad mutuum indigentibus dandum cum ceteris
obsequijs ibi requisitis. Et sic locauerunt tam
operas q̄ personas suas z industriam pro mer
cede. Ergo talis contractus locacionis z stipen
diū in eo pro mercede promissum est vtile rei
publice: quare z iustus. Nec ille. Imo si eis pro
missum stipendium non daretur: lederetur bos
nuū politicū: ac fieret iniusticia z magna in
pietas. Qui em̄ fraudat mercenarium mercede
sua: perinde est ac si sanguine ei⁹ funderet. c. Im
molans. xiiij. q. v. Quia ergo vt inquit Cassido
rus libro. viij. epistolaz: epistola. xxx. Lius aniq̄
mum non habet qui vrbis sue gratiam nō tue
tur. Et idem dicit libro. xij. epistola prima. Bos
nus ciuis ad vtilitates publicas d̄bet esse solli
citus. Ideo om̄es ciues ad tam salubre z profi
cium reipublice opus debent esse feruentes z il
lius augmentū quotidie procurare: atq̄ ita age
re vt sicut indigentibus subuenitur: ita et ipsis
ministri debita non subtrahantur stipendia.
Hoc em̄ equitas requirit. Dicit autē Cassido
rus libro. ij. epistolaz: epistola. xxxij. Respublica si
quidem iure semper equitatis augetur. Taliter
autē facientes sunt valde comendandi. Sic enim
p̄dictus doctor eiusdem operis libro. iij. epistola
x. Nobilissimi ciuis est: patrie sue semper aug
menta cogitare. Principes quoq̄ tam pio ope
ri fauētes sunt multū comēdabiles. Ostendunt
em̄ se habere animū generosum ac regalem: iur
ta illam Quidij poete sententiā in. ij. de ponto q̄
ait. Regia crede mihi res est succurrere lapsis.
Cōueniens homini est dominū seruare voluptas.
Quo quidē opere sibi populi fauorē adquirūt:
canente eodem poeta. Et melius nulla queritur
arte fauor. Unde Cassiodorus libro. xij. epistola

rum: epistola. xij. inquit. Pietas siquidē prin
cipum curam custodit imperiū. Animentur ergo
omnes principes ad sancti Montis profectum
quo populi sui vtilitas procuratur. Sic em̄ Cas
siodorus eiusdem operis libro. j. epistola. xij.
Decet regalis ap̄cis curaz generalitatis habere
custodiam. Quod autē dictum est de p̄latis tem
poralibus: multo magis dicendū est de sp̄ualib
bus: vt episcopis z alijs animaz rectoribus qui
sacratissimo Monti p̄sidium ferunt. Non autē
debēt timere lupos vlulātes z gregum pascua
destruere volentes. Nam pastor lupis z gregis
bus ouium placere non potest. c. vltimo. lxxij.
dist. Debet autē pro ouibus suis animā suā pone
re. Joan. x. c. vltimo. et extra de bapt. Mari
me autē quilibet Epus debet sollicitā habere cu
ram pauperū. c. Epus. lxxij. dist. Et ideo debet
intēdere profectū Montis quo pauperibz sub
uenitur. Epus em̄ dicitur ab epi quod est super
vel supra: et scopos quod est intendere: quasi iuz
perintendēs. c. qui episcopatum. viij. q. j. et. c. cle
ros. xxx. dist. Dicitur etiam in. c. fratre. lxxvj. d.
q̄ Episcopus debet alienā inopiā: suam putare.
Nam qui hoc non habet: vacuum nomē episco
pi tenet. Ibidē etiam dicit Gregorius q̄ in libe
ralitate est modus seruandus: vt nō omnia vni
sed singulis quedā prestent vt pluribz prodesse
valeamus. et videtur p̄p̄e describere statū mon
tis. O felix ille prelatus qui Montis huius qui
est refugium indigentū: sollicitudinē habebit.
Nā in morte dicere poterit illud Job. xxxij. Pas
ter eram pauper̄. X Ad p̄dicta autē de cō
mēdatione ipsius Montis adduci possunt car
mina que in die erectionis Montis Paduani
foribus domus vbi mutuū dandum erat affixa
sunt. f. Quas tibi: quas patri: quas sancto sol
uere christe Spiritui grates vrbs Parauina po
test. Que Bernardini monachi feltrensis apud se
Diuine montē iam pietatis habet. Montē quē
vt nunq̄ fieri debere putauit. Sic factus agnos
cit munere ch̄e tuo. Montē q̄ sūmo tangat cū
h̄tice celum. Em̄prei ascensum p̄t̄er ad alta po
li. En nūc t̄ps adest vt fenore ne vorat vltra. Jus
deus plus rex b̄ndicte tuū. Ne dare ad vsu
ram dicat se ob cōmoda nostra. Quoz ita p̄ ma
gnas sepe vorauit opes. Vel sibi ch̄icolis licitū
dare tanq̄ alienis Harriat id quo nil falsius eē
potest. T̄ps adest: multos que medicare coegit.
Versa vt medicet gens scelerata vice. Queq̄ al
bo gratis impleri pane solebat. Biscocti vt come
dat frustra verusta nigri. Tempus adest vt ne
magicis elementa fatigent Artibus: et subdita
grandine cuncta petant. Inducant gelidas me
dio neu vere pruinas. Que segetes vsto cresce
re flore verent. Eia igitur summi iā munere lera
tonantis. Excute iudicū gēs mihi chara iugū.
Et gaude istozum creptam ce ex ore lupozum.
Quos nulla impletos res saturare potest. Braq̄

Secūdi tractatus Pars. III.

illi eripuit q̄ te serui optime cuius. Omni serui
cū pulcri⁹ impio est. Nulla tibi inuise placeant
cōmercia gētis. In cruce que dñm pfodere ausa
tuū. Que te etiā pariter si possit pdere veller. Et
tua cū te nō possit b̄re rapit. Era tibi huc ideo q̄
mutue tradidit vsq; . Ut te in egestatez traderet
inq; famē. Ut scorta: vt lenas: vt fures multipli
carct. Ut ludos: vt q̄ multa tacere volo. Deniq;
vt infantes teneros abduceret. heu me. Quos
hauso p̄ctim sceua cruore necat. Crede etem
mersum q̄riens in flumie m̄. Infantē q̄a nō in
uenit eē purat. Aut in detecra retur cecidisse la
trinā. Discerprū rabi di vel magi ore lupi. Pau
latim ostēso p̄tractū mūere sp. Iudatca ad silēz
fraude fuisse necē. Mentior hoc: si nō olim ostē
dere tridenti. Et paulo ad portuz post bufulede
tuū. Lum scelerū penas flāma vlciscerē dedere.
Protin⁹ infernos et petiere focos. Que nūc in
fande vt fugeres cōmercia gētis. Ex multis vo
lui pauca referre tibi. Non tñ vt ledas illos volo
vez opari Lōpellas: id quod tu q̄q; credo facis
Lbicolaz illos in terris degere turpe est. Lōdi
tione velint si melioze frui. Ar tu q̄ nobis caput
boz z cā bonoz es. Uue diu o nfo doctor: ami
ce deo. Uue diu z mōres pietatis p̄strue ml'tos
Bernardine pie religionis honor. Nī tibi ad ex
tremū felicia regna parabunt. Et summū faciēt
scandere ad astra poli.

Pars tertia huius tractatus
que dicitur Iustificatio.

Om̄i iustificatio

O sacratissimi Mōs pietatis tā q̄si cum
cris per orbem cb̄icolis pateat: possit
forte aliq̄s dicere mibi illā pbare volēri illud qd̄
dicit in. c. si oia. vj. q. j. Supuacua laborat ipēs
dñs q̄ solē certat facib; adiuuare. Et illud Orat
cij. In siluā neligna feras. Et illd̄ Hieronymi z
Rufinū. Ea q̄ taces oēs flagitant. ad ea rñdes
q̄ nullus req̄rit. Sed tñ p̄pter h̄ nolo tacere: ser
uans doctrinā predicci Hiero. in. j. li. z pelagia
nos: vbi ait. Hanc sermo socraticoz cōsuetudī
nē cōseruabat vt ex vtraq; pte qd̄ dici possit ex
poneret: z sic magis p̄spicua veritas fieret cū po
suerit vnusq; qd̄ senserit. Item seruabo illud
eiusdē doctoris z originistas. Ego libere dicam
et q̄q; to: q̄at; ora: trahatis capillū: et applauda
tis pede: ac iudeoz lapides req̄ratis. Verūtamē
āp̄issime cōfitebor. Et illud eiusdē Hieronymi
z Rufinū. Lanes latrant p̄ dñis suis. et tu
me nō vis latrare p̄ cb̄io. Ego at addere possuz.
z pro primis meis q̄z elemosynis viuo q̄ deuoz
rant vsur; hebraicis. Quis em veller pascere ca
nē q̄ tacēdo sineret dep̄dari res dñi sui: et mune
ra illi portāres latrando dilaceraret. Et idovolo
exclamare z aduersarios Mōis. Nā z ois qua

vetula etiā quasi sine flatu clamādo facit fugere
furē. Dolor autē facit clamare. Un̄ filius Lresi
regis mucus vidēs patrē suū occidi: p̄pter pietas
rē paternā cōmor⁹ exclamauit. Veni me: ne occi
datis patrē meū. et sic loq̄lā recupauit. Ego autē
nolo aliqd̄ de Mōre. Si vultis cognoscere ami
cū iudeoz z nō amantē bonum cōitatis v̄ie: sed
em̄ suū p̄riū. Est ille qui nō latrauit z vsuras q̄
hanc cōmunitatē deuastauerūt. et modo latrac
cōtra montē pietatis. De talibus inq̄ saluator
Matth. xxiij. Excolātes culicē z camelū deglu
tientes. Mandal pur giu cbenol se veda. Ego ve
ro ad p̄petuā taliū confutationē: vltra declarata
in p̄cedētib; volo multipl̄ pbare. Montē pie
tatis esse iustissimū: nō obstante illius denarij so
lutione. Et p̄mo arguit per cōsiderationē cau
se z originis sic. Principiū tanq; causa z radix
ac maxima pars totius rei semp̄ debet conside
rari vtum sit licitum vel viciosum. c. j. s. ex eo
dem. de lege cor. in vñ. seu. Que em̄ malo sūt in
choata p̄ncipio: difficile est vt bono peragantur
exitu. c. p̄ncipatus. j. q. j. c. c. si eo tpe. de rescrip
ti. vj. z. c. miramur. lxj. dist. Et ecōtra. Illa em̄ q̄
habent radicē fixam z stabilē nō viciant: licet ve
niant ad casum a quo nō potuerūt incipere. c. quēz
admodū. de iureiu. z. c. dudum. de elec. Dicit q̄z
Aplūs ad Rhoma. xj. Si radix sancta z rami.
Sed vt dicit dñs Antonius Loscerus de sicilia
in suo consilio Montis. et collegiū doctorū stu
dij Parauini z Perusini: et alia collegia. in. v.
parte hui⁹ tractat⁹ allegāda: aliq; doctores ius
ris vtriusq; q̄ plurimi. Et patet cūctis non may
lignanti. Causa z origo Montis pietatis est
iustissima z fundata super bono reipublice respe
ctu pecunie distribuende paupibus z indigentib;
bus: et respectu moderati salarij dādi ministris
z officialibus. p̄pter operas suas z labores ac p̄
sas. ergo cum causa originaria sit bona z licita:
etiā licitus cōseruetur eius effectus. In dubijs em̄
recurrēdum est ad intentionē statutis. c. ex mul
tiplici. de deci. z. c. licet in corrigēdis. de offi. or. z
c. exposita. de arbi. z. c. cum abientis. vbi glo. de
dona. Et idem fiendum est in contractibus z in
alijs actibus. c. cum in illis. de preben. li. vj. z de
ver. sig. c. dilecto. z de appel. c. secundo requiritis.
Alibi dicit q̄ incitū est semp̄ spectandū. qz mul
tum valet bona fides a p̄ncipio: vt ait glo. p̄ illū
ter. in. c. p̄ncipatus. j. q. j. z allegat ad hoc in ar
gu. x. q. ij. c. placuit. xx. q. ij. ca. Propositum. lxj.
dist. c. Miramur. xcij. dist. c. si quis episcopus.
extra de elec. c. Auditis. et de cen. c. Peruenit. et
ff. de rei ven. l. si in aliena. z de publici. l. de p̄cto.
Itē fm̄ Panoz. in. c. in ciuitate. ad fi. de vsur. et
Pe. de ancha. in. q. j. incipit. Antiq; z modernis
spib; et Oldra. cōsilio. ccvj. Ad h̄ vt dicat cōmit
ti vsura oportet q̄ ab initio cōtract⁹ volūtas sit
dep̄uata: p̄ tex. z ibi Inno. in. c. cōsultuit. de vsur.
Nā ex origine cuiusq; cōtractus oritur effect⁹. li.

que dicitur Justificationis.

¶ In *v.* A primordio tituli posteriori: forme effectus. C. de impo. lucra. de sep. li. x. et ibi glo. dicitur quod ex ordine et causa cuiuslibet contractus distinguitur quod statuentium sit. l. q. id quod in pn. ff. de dona. Facit bonum reus. in. l. j. ff. de ori. tu. et ibi Bal. et in c. q. in ecclesia. p. eundem in. xvj. col. de p. sti. Debet enim attendi mens contrahentium. c. consilium. de usur. An ge. in. l. si ea pactio. C. eod. Joannes de Lignano in c. si. eodem tit. Sali. in autem. ad hec. C. de usur. in. xvij. col. In primis enim est ipsum propositum considerandum. ut in. l. verum est si meretricis. ff. de fur. z. l. si quis nec cam. et l. rogasti. ff. si cer. pe. et xlij. q. ij. c. si feneraveris. et voluntas magis est inspicenda et attendenda quam factum: ut h. v. dicitur ad eius. et. v. q. v. c. no. ois. et. lxxvj. d. c. no. sat. z. j. q. j. c. iudices. Nam voluntate ac proposito maleficia distinguuntur. c. cum voluntate. de sen. ex. l. q. ea mens te. et. l. q. iniurie. ff. de fur. et. c. significasti. de homi. Et ideo quoniam dubitatur utrum aliquis contractus sit usurarius vel non: attenditur intentio mutuantis secundum doc. in predicto c. consilium. Cum ergo motus pietatis et causa sit optima et intentio ac voluntas instituentium sit rectissima. s. ut subveniant egenis eorum: quod substantia consideret et evitet voracitas iudaica et periculum excommunicationis et multorum peccatorum: et obviet multos alios malis quod dicitur iminebant sequitur quod ipse Dominus tali intentione constructus est licitus: dicente Ambrosio in. j. de offi. q. intentione tua operi tuo nomen imponit. Deus enim respicit cor. j. Reg. xvj. et Prover. xxvij. ac Sap. j. ac ps. vij. ibi. Scrutans corda et renes deus. et c. si quod inveniunt. xlij. q. v. et magis considerat intentionem quam actum. c. si a sacerdotibus. xv. q. vj. et. c. q. pertura re. xxij. q. v. Tale ergo bonum propositum est ab oibus laudandum tanquam iustum et pius. et consequenter ipse Dominus Unum temerarium est institutores eius inculpare de peccato usure: cum nullam vel minimam intentionem habeant fenerandi vel aliquid habendi ultra sortem. Nullum namque est peccatum nisi voluntarium. c. Nabucho donosor. xlij. q. iij. et. xv. q. j. §. j. et. c. Illa. et. c. merito. et. l. di. c. contra animam. et multos. c. sequentis Et enim intentio et voluntas cum proposito lucrandi sufficiat ad incurrendum crimen usurarum: ut disputavit Joannes and. in. c. peccatum. de reg. iur. lib. vj. in mercu. in. v. vj. et. vij. col. et in. j. q. vbi refert quod daz disputacionem fractis Bernardi: illius conclusio non impugnat. finaliter concludens quod vbi intentio et spes lucri est principalis causa mutui: constituit mutuum usurarium et tenet ad restitutionem in foro conscientie: ut etiam dicit se tenere. et ita tenuit in. c. consilium. de usur. et dicit quod oes iurisperiti sic tenent. et etiam docet ecclesie: ut Augustinus: Ambrosius: Hieronymus: et alij sancti. de q. xlij. q. iij. p. totum. Et idem tenuit Pe. de ancha. i. sua repetitio capli peccati. de reg. iur. lib. vj. in. xj. col. et cano. niste ceter in d. c. consilium. vbi effectualiter concluditur quod vbi cumque finalis intentio mutui est. ut ex eo sequatur utilitas aliqua ad pecuniam reducibi

lis vel lucrum aliquod: censeatur mens corrupta et prava ac usuraria. esto quod solvens usuras liberaliter donaret. Tamen vbi nulla penitus est intentio siue voluntas fenerandi vel habendi ultra sortem mutuatam aliquid lucrum: nullo modo potest esse vitium usure. Aliter dicere oporteret quod aliquid peccatum esse posset et committi danabiliter contra omnimodam voluntatem: quod est impossibile secundum Augustinum in li. de vera religione. et in. j. li. retract. et in li. de libero ar. Ergo concluditur inconcubibiliter quod mutuum Dominis sine alicuius usure culpa exerceat: cum nulla penitus intentione vel voluntate lucri ex eo suscipiendi exprimitur beatum nomine ipsius Dominis siue communitatis: ut scriptum patet. Et Secundo idem probatur sic. Ubicumque communitas aliquid statuit faciendo mutuum ratione alicuius cause respectu reipublice ut tollat usuram voracitatis et subveniat pauperibus: que ordinatio in magna cedit ipsius reipublice utilitati: non habet respectum ut ex hoc mutuo ipsi contracti aliqua utilitas perveniat exprime vel tacite. In tali casu ut ipse effectus sequatur: poterit licite fieri ut aliquid capiat. sicut notabiliter concludit Car. flo. in illa disputacione. Utrum annui redditus sint usura. in. c. in civitate. de usur. allegata per eum in. c. si. eodem tit. Sed in casu nostro contraria statuens mutuum pro utilitate reipublice et subventionem pauperum et ad tollendam usuram voracitatis: nihil capit utilitatis. nec intendit exprime vel tacite aliquid ultra sortem habere. sed solum quod ministri habeant debitum stipendium pro suis laboribus et expensis. ergo licite potuit ordinare. Quoniam enim neque exprime neque tacite intendat aliquid habere ex hoc mutuo: patet Nam animus siue mens elicitur ex deliberatione cum qua tota ratio agit. et furor: nihil sibi vendicat: ut dicit textus in. c. illa propositio. et. c. se. xj. q. iij. Cum ergo tota communitas firmiter deliberaverit: nihil penitus velle habere extra sortem ex hoc mutuo: per hanc deliberationem apparet presidentium eius mens et intentio que est ut usura non committatur. cum deliberatio concludere debeat effectum eius quod fit. l. non est. C. de re pu. et. l. quid ergo. §. quid ergo. et. §. quotiens. ff. de his qui no. in fa. et. l. placet. C. de sacrosan. eccle. et per totum titulum de iure deli. Et sic ex hac deliberatione per quam statutum factum est: clare patet quod nec intendunt nec volunt usuram committere: et quod licite et iuste potuerunt tale mutuum ordinare. A Tertio sic arguitur. Utilitas publica et favor publicus est iusta causa ad statutum et ordinandum aliquid etiam contra ea que competunt de iure naturali vel civili: si non notata in. l. si verberatum. ff. de rei ven. et in. l. Antio census. ff. de priu. credi. et in. l. si locus. ff. que ad mo. serui. amitt. in glo. et per Barf. in. l. si. ff. de pigno. acti. et nota. in. l. si. C. si contra ius vel vitium. pu. et in. l. rescripta. l. de pre. imp. off. et ibi per Lignum et docet et per Bal. in. c. que in ecclesiarum. de consti. et per Panor. ibidem. et per eundem Bal.

in cle. pastoralis. de re iudi. et in. l. iam aut. ff. de
 execu. tu. et p. doc. in. l. si quis in graui. §. vtrū. ff. ad
 filla. et ibi Bar. et Lud. de Rhoma. et in. l. hoc
 no. legatū. ff. de p. di. z. demō. Ubi dicit q. fauo-
 re publice utilitatis statuta recipiunt extensiones
 etiam contra regulas iuris: z. p. sone alias inba-
 biles a statuto comp. hēdunt. Ergo cum statuta
 Montis sint facta ad utilitatē publicā: debent
 tenere z. valere: etiā dato q. aliqd. soluat officia
 lib. ac mutuararijs vltra sortē mutuatarij: nō ex
 mutuo: sed pro stipendio suaz oparū z. expensa-
 rum: etiam si aliud de rigore iuris esset cēsendū
 qd. tamē nō est: vt patet ex p. dictis: et etiā inferi-
 meli- videbit. **W** Quarto sic arguit: vt pa-
 tuit in tractatu p. cedenti parte secūda. Cōtract-
 mutui est bonus z. deo gratus: et p. cedit nō solū
 ex instinctu diuini amoris: sed etiā ex humana
 amicitia z. charitate. vt etiā notant docto. in. c.
 quia in omnib. z. in. c. super eo. z. in. c. consuluit
 de vsur. Cum ergo sit opus charitatis mutuarare
 gratis sine aliqua expectatione lucrī. ergo talis
 ordinatio de mutuo dādo paupibus ex pecunia
 Montis sine aliqua expectatione lucrī est sūme
 meritoria. iuxta illd. Habe charitatē z. fac q. c. qd.
 vis. vt in Cle. ad nostrs. de here. vbi per Paulū
 de Lazarijs. et iuxta illud. Charitatē bonā ha-
 beamus z. deo exhibeamus z. primo z. j. ad Ti-
 mo. ij. z. in. c. charitas. de pe. di. ij. z. facit extra de
 reg. iur. c. licet in fi. Unde concludit q. oēs q. con-
 senserūt tali ordinationi z. statuto multū merue-
 runt. Taliter em̄ mutuarare gratis nō solū p. net
 ad charitatē que est virtus theologica: sed etiam
 ad virtutē moralem scdm Bal. in rubrica. C. de
 vsur. Si ergo oēs p. sidentes cōmunitatis z. qui
 cūq. alij de cōitate q. huic sancto mutuo de pecu-
 nia cōitatis charitatiue z. gratis mutuada. con-
 sensum p. bauerūt z. patrociniū p. stiterunt ac p. re-
 stant: fecerūt z. faciunt cōtinue rem deo gratam
 Qua temeritate audebit q. dicere eos peccare
 aut vsurariū crimē cōmittere? Sicut aut̄ ex so-
 lo cōtractu mutui qd. nomine cōitatis exercēt nō
 incurrunt eius p. sidentes aliqd. criminis: ita etiā
 nec p. pter hoc q. officiales eius recipiūt a mutua-
 rarijs pignera sufficientia z. correspondētia ad
 q. ntitatē per ipsos exoluendā pro luitione ipsorū
 pignez. quia quēadmodū in alijs cōtractib. vlt-
 trocitroq. obligatorijs licitū est exigere z. confu-
 ci facere instrumentū in forma valida. vt no. in
 c. significauit. de testi. z. in. l. q. tabulis. ff. de fur.
 et in. l. si chyrographū. ff. de proba. z. l. dissoluit.
 C. de condi. ex le. et. l. plures apocis. C. de fi. de in-
 stru. et iure haste fiscalis. li. x. z. in. l. sicut datam.
 C. de libe. cau. et per Bar. in. l. si finita. §. elegan-
 ter. ff. de dam. infec. Et nō soluz potest talis scri-
 ptura exigi: sed etiā pignus: vt dicitū est s. in di-
 cta secunda pte p. mi tractatus. vbi ostensum est
 omni iure licitū esse cōtractū pignoris. Ita etiā
 licite pōt talis asscuratio p. instrumentū vel aliā

cautionē z. per pignus accipi in mutuo. quia per
 talem cautionē nō videt̄ mutuanus aliqd. recipe-
 vltra sortem: vt notat̄ doc. in. c. cum cōtra. de pē-
 gne. Sola q. pignoris receptio nō arguit vsuraz
 iuxta notata in. c. illos vos. de pigne. et in. c. ad no-
 strā. de emp. z. ven. Et hoc cōsultuit Bal. in consi-
 lio qd. incipit. In libello est intentata qualitas.
 vbi cōcludit in effectu q. pign- nō includit vsu-
 ram: sicut nec hypotheca. Et h. esset cōuentū de
 pignere: nō p. pterea sequit̄ talē esse vsurariū. Et
 hoc idē ponit Inno. in. c. cum sit generale. de fo-
 ro compe. in glo. que incipit. Nota raptores. Et
 tali em̄ cautele adhibitiōe vt pro crediti sui secu-
 ritate velit mutuanus pignus: non potest de alijs
 quo imputari: imo debet de hoc potē cōmenda-
 ri tanq. prudēs: et q. vult habere suū sine libo.
 Quia igitur ea que ponūtur in cōtractu ad cau-
 telam: non ledunt naturā ipsius contractus nec
 ius cōmune: vt est textus notabilis in. l. qui mu-
 tuam. in p. n. ff. māda. et facit quod habetur in. l.
 si pupilli. §. j. ff. de nego. gest. et in. l. nō solent. ff.
 de reg. iur. et in. l. que extrinsecus. ff. de p. ob. et i-
 l. pediculis. §. labeo. ff. de au. z. ar. le. et. l. restamē-
 tum. C. de testa. et. l. reprehendenda. C. de insti. et
 substi. sub condi. fac. Ideo p. pter dictam pigno-
 rationē nō immutatur natura mutui que est vt
 censcat gratuitū: vt no. in. l. ij. in p. n. et in. §. j. et
 in. §. appellat. et in. l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. peo.
 et cōsequēter est licitus z. bonus cōtract- z. sine
 vicio aliquo vsure. **L** Quinto sic arguitur.
 Non est dubiū q. cōmunitas nō tenet dare sala-
 rium p. dictis officialibus de ipsa pecunia depu-
 tata ad p. pteruos vsus paup. sine sui dimini-
 tione. imo male faceret z. contra voluntatē offe-
 rentiū. Nec etiam de alia sua pecunia. Nam sala-
 ris est si cui vel in paucis amici laborib. cōsula-
 tur. l. tutori. C. de neg. gest. Sufficit q. cōmuni-
 tati z. alijs offerentib. q. seruiant egentibus mu-
 tuo de sua pecunia. Nam nō tenet quis cum suo
 damno subuenire amico suo vel socio. c. si nō li-
 cer. xxij. q. v. et ibi glo. i. verbo a semetipso. et no.
 in. c. qui vult. de peni. dist. ij. et habetur in. l. qui
 seruandaz. in p. n. ff. de prescrip. v. et in. l. preses.
 C. de serui. et aqua. Clarum quoq. est q. ipi mi-
 nistri possunt licite petere z. exigere honestuz sti-
 pendii laborum suoz cōsideratis periculis que
 subeunt ac expēsis. Cum em̄ ex contra. tu locati-
 onis teneantur de exactissima diligētia in pigne-
 ribus custodiendis. l. qui mercedē. ff. locati. cer-
 tum est q. non tenent̄ gratis et sine mercede hec
 impendere. iuxta notata in. c. j. de syndico. De la-
 bore em̄ suo q. s. q. pōt p. cipere mercedē sine p. dō.
 Nā in. c. charitatē. xij. q. ij. d. Justū est vt is sti-
 pendii cōsequat̄ qui pro rpe suū repit̄ obsequiū
 commodare. Labor em̄ cuiusq. boni seruitoris
 meret̄ suā remunerationē. c. eccl. iastic. et. c. q. cū
 q. suffragio. eadē q. z. cā. Nā vt ait Laro. Lū la-
 bor i dāno est mortal. crescit egestas. Itē ad hoc

29

que dicitur Justificationis

facit qd ille qui altari fuit: de altari debet vivere
 c. cum scdm. de pbe. z dig. Preterea nemo cogis-
 tur officiu suum etiam in rebus publicis exhibe-
 re gratis z cum suo damno. l. videlicet. ff. ex qbo
 mato. et. l. absentia. ff. de reg. iur. z l. ad inuidias.
 C. qd merus cau. z. l. penul. ff. de petis. heredita.
 Et nemo cogit suis sumptibus ac stipendijs mili-
 tare. l. sed z si quis ex signatoribus. ff. que admo-
 testa. aperi. et fuit dictum Pauli. j. ad Lex. ix.
 Transumptive in. s. bis ita. xij. q. j. z in. c. a. n. u. c.
 xvij. q. j. et in. c. j. de syndi. z in. c. cum ex officij.
 de p. scrip. z no. in. c. statutum. s. in sup. de resc. in
 vj. Jte officiu suum nemini debet esse damno-
 sum. d. l. sed z si quis ex signatoribus. et. c. cu no de
 ceat. de electis. in. vj. et. l. si qua do. s. sed cu opoz
 ter. C. de testi. et. l. apparitores. C. de exact. tribu.
 li. x. et. l. si seruus. s. qd ho. ff. d. fur. et. l. ij. s. qrit
 ff. de cura. bo. dan. Ergo nec ex pre coitatis siue
 p. sidentiu eius nihil accipientiu ultra sorte: nec
 ex parte ipsoz mistroz ex acceptione illi dena-
 rij zc. co mittit aliqd illicitu. Quia solus ex b. reci-
 piunt iustu salariu suu taratu a plato spuali. Lon-
 decens em z iustu salariu d. illud qd statuit z ta-
 rat placus loci: vt no. in. c. statutum. s. notariu. de
 resc. in. vj. et in. l. j. C. de episco. audien. p. doct.
 et per Hosti. in summa. in ti. de emp. z v. di. et no.
 in. l. inter artifices. ff. de solu. Nam ad ipm i du-
 bio recurrendu est. vt in simili d. in. c. placuit. de
 emprio. z vendi. et ibi no. **D** Pro sexto fun-
 damento adducit illud qd scripsit collegiu. Pa-
 tauinu in suo consilio Montis vbi loqns de pdi-
 cto salario ait. Talis expensa absq. dubio specta-
 re debet ad eos qui pecunia volunt hie pro suis
 necessitatibus. vt in. l. si vt certo. s. sumptus. ff. co-
 moda. z in. l. si in asia. pmo respo. ff. de posi. et
 ff. ad trebel. l. sed si hereditas. s. q aut loco. z i. l.
 ij. ff. de nego. gest. z. l. ex maleficijs. s. j. ff. de act.
 z obliga. et optime p. batur in. l. si q. nec causam.
 et in. l. rogasti. ff. si cer. pe. Ubi si pro mutuo fa-
 ciedo dat res vendeda peteri mutuū: vt re v. di-
 ra pecunia vtatur. si res pereat: damnū precij rei
 que perijt spectat ad eum qui mutuū hie vole-
 bat. quia eius causa res vendeda data erat. **D**
 ibi. **E** Pro septimo fundamento adducitur
 tex. in. l. fratectite. ff. de acti. z ob. z in. l. p. culi. ff.
 de nau. feno. vbi si q. mutuauit pecunia volen-
 ti eam exp. d. vltra mare. et transmisit seruum
 suū qui eam portaret: potest exigere z sibi recom-
 pensari facere damna sua pro amissis opib. serui.
 Et ideo similr est dicendu in pposito q. expensa
 pdicti salarii ministroz Montis ad eos prinere
 debeat qz concēplatiōe sunt deputati. Et q. com-
 munitas eos deputas nullaten^o sit ad hoc obli-
 gata. Pro octauo autē fundamento adducit q.
 de iure exp. necessaria vel vtilis facta in re p.
 gnozata per creditoz: spectat ad debitoz. l. si ne-
 cessarias. et. l. si cum vederet. s. si. et. l. si seru^o. ff.
 de pignora. act. et. l. creditor. in fi. C. eodē. Unde

si mutuans pecunia p mutuo recipet pign^o: z
 p illo pignore aliquas faceret exp. as: poterit
 illas repetere seu cum pignoris fructibus recom-
 pensare. c. j. et c. qm. de vsuris. s. z similr est di-
 cendum: q. si ipse q. mutuauit aliquos labores
 sustinuerit et opas suas imposuerit: vel ab alio
 imponi fecerit sup ipso pignore vel occasione ipi-
 mutui: cu in recōpensationē taliu laboz z opas-
 rum possit fruce^o rei pignorate recipere z vsq. ad
 suum interesse facere suos: s. m. Hostien. in sum-
 ma. in ti. de vsu. s. xij. z idem tenuit in c. conq.
 stus. de vsu. et Joan. an. et Anto. de Bur. z ml-
 ti alij doct. ibidem. Ergo etiam poterit repetere
 z exigere: si fructus ex pignore no pcepit: cu ten-
 dant ad ei^o damnū: qd pati no debet ex ca z occa-
 sione ipsius mutui: nec ppter hoc quod accipiet
 vltra sortem reputabit vsurari^o: qz nihil lucrat^o
 Nam tūc solum est lucrum qn aliquid super-
 est: expensa z damno deductis. l. muci^o. al. s. Lu-
 cius. ff. p. socio. Et q. mutuatari^o possit sine vis-
 cio sure illud recipere p. batur p. c. ad audientiam.
 de re. ec. no alien. z per. l. scdm. C. de vsuris. ec.
 p. l. Julianus. s. idem papinianus. ff. de actio-
 em. z per glo. in c. conquestus. de vsuris. Ergo
 casus Montis pdictus est licitus. **F** Nos
 no adducit dictum d. Antonij Corseti in suo
 consilio Montis vbi sic ait: Non debet illicitu
 eum p. siderari p. cipit a ministris. Quia hui^o rei
 effectus est restauratio infesse tam dani emer-
 gentis: vt no. in c. in summa. xij. q. ij. et in c. j. z
 ij. de fidelit. z in c. fi. et in c. conquestus. de vsuris.
 et ibi p. Pe. d. Ancha. Abba. z Joan. de anania.
 ne opas suas desleant z labores. Arg. optimū i
 l. si. C. de alluio. et in c. j. de in integz restit. qz
 etiam lucri cessantis. vt in d. c. conquestus. z in c.
 in ciuitate. et in c. fi. de vsu. coniunctis ibi nota-
 tis. et in. l. curabit. C. de acti. emp. z per Ly. z co-
 munit omnes in auren. ad hec. C. de vsuris. et
 p. Abba. in c. P. et B. de offi. dele. et p. Bar. in. l.
 pma. C. de sen. que p. eo quod interest. et per ca-
 nonistas in c. dilecti. d. foro compe. et est pulcer-
 textus in. l. ij. in fi. in v. An lucri rō habeat. non
 solius damni. Puro et lucri habendam rōnem
 ff. de eo qd cer. loco. et voluit Bar. in. l. j. ff. de
 alie. iudic. mutan. cau. fac. et Abbas in c. finem
 in v. vltimus. de dolo z p. tu. Facit tex. in c. sicut
 episcopum. j. q. ij. abi. Nullam culpam macule
 zc. et in c. q. pio. eadem q. et causa. et c. de eulo-
 gis. xvij. di. **H**ec ille. Ad quod facit dictū glo.
 se in. l. cum allegas. C. de vsuris. s. q. in omi cō-
 tractu potest peti interesse. De quo per Alexan-
 dru de Imola. in consilio. c. xij. in secundo volu-
 mine. Unde glo. in c. ex litteris. in v. amplius. d.
 iureiuran. dicit: q. nullus casus interuenire po-
 test qui hoc genus deductionis impediatur. et alij
 legat. l. fund^o. ff. familie hercis. de hoc pulcre p.
 Felinū in c. cu venerabilis. de excep. col. ij. vbi al-
 legat mltas p. cordarias. Et etiā facit q. ei pri est

Secundi tractatus Pars III.

fauendū que agit de damno vitando. l. in eo. et
 l. in obscura. ff. de reg. iur. Hoc autē fundamentū
 fuit primo dñi Jacobi de Loxtona Ep̄i Perusi
 ni q̄ in consilio suo de Monte sic ait. In terminis
 nostris p̄bat̄ exp̄sse q̄ ciuitas poruit b̄ ordi-
 nare q̄ pro labore suo p̄cipiatur aliqd̄ ab officia
 lib̄; p̄ notata p̄ glo. et Jo. An. et Anto. de But̄.
 et dñm Floren. et ceteros scribentes in. c. conque-
 stus. de usur. Pro quo oīno vide in. c. penul. de
 re. eccl̄. nō alie. Et merito. quia ex labore suo q̄s
 premiū consequi debet. c. miramur. x. merito. l. j.
 dist. Et laboras vbi laborat debet stipendia sibi
 debita p̄cipere. c. sacerdos. j. q. ij. Ubi notabiliter
 dicit Pe. de ancha. in d. c. conq̄stus: q̄ nō soluz
 debet intelligi de damno vitando. sed etiā si pro
 hoc lucrū ei cessaret. et ex hoc haberet incōmodū
 q̄ lucrari nō posset: vt q̄tidie accidit in mercato-
 ribz. Et ita dicit se pluries consuluisse. Et allegat
 notata in. c. salubriter. de usur. Et hoc dicit tene-
 re Ly. in aut. ad bec. C. eodē. vbi etiā hoc sequit̄
 Sali. in. ij. colū. Et Jo. de Ana. dicit: q̄ etiam
 istud fuit de mente glo. in d. c. conq̄stus. Et seq̄-
 tur Abbas subdens q̄ iste rōnes etiā cōcludūt
 in mutuāte: si debitor nō soluit i termino: vt pos-
 sit haberi respectus ad lucrū cessans: dūmodo
 tñ sit talis p̄sona que verisimilr poterat lucrari.
 Et istud cōsiderare erit in arbitrio iudicis. Pro
 q̄ allegat notata p̄ Inno. in. c. sacro. de sen. excō.
 in. vj. dicens istud p̄petuo menti tenēdū q̄ etiā
 de iure canonico p̄t aliqd̄ vltra sortem p̄cipi ra-
 tione interesse nō solū dāni emergētis: sed etiā lu-
 cri cessantis. Ex q̄b; oib; stat vera conclusio q̄ cuz
 in casu nostro isti officiales q̄si oīns sint merca-
 tores. et necesse sit eis sua negotia exercere: pro
 suo labore in tali mutuo potuerit salariū capere.
 Nec ille. **S** Decimo sic arguitur fm̄ dñm
 Joan. Lampegū vbi s̄. Lū mutuari Montis
 quod est principale nō sit corruptū: sed licitū: vt
 supra paruit. q̄ nullū accessoriū q̄ ab eo depen-
 deat debet iudicari illicitū. Br. rex. cum glo. in. l.
 si q̄s seruū. ff. de act. emp. et q̄b; notant doc. in. l.
 si. C. de pac. Ubi licet pactū de futura successiōe
 sit improbatū: tñ qñ venit in cōsequētā contra-
 ctus p̄ambuli liciti: valet. cū sequatur naturam
 sui p̄ncipalis: vt in. c. accessoriū. de reg. iur. in. vj.
D Undecimo ad confirmatiōē p̄dictorū
 adducit q̄ fm̄ oēs doct. in. c. nauiganti. de usur.
 maxime Jo. calde. et Petrū de ancha. in repeti-
 tione capitulū p̄ti venia. de reg. iur. li. vj. et Br̄
 chidia. in. c. usura. et in. c. j. xij. q. ij. et p̄muniter
 legistas. in auten. ad bec. C. de usur. et dñm Ble-
 kan. de Imo. in suo consilio Montis. vbi ait: q̄
 neminē inuenit ab hac snia discrepantē. Ille qui
 accepit pecunias sub usuris: si ab alio roget vt
 eas velit sibi mutare: p̄t deducere in pactum q̄
 talis recipiens teneatur soluere usuras quas ip̄e
 soluisset si tenuisset pecunias. quia solū se exone-
 rat et nihil lucratur: sed mutuarariū in suū locum

constituit. Et probatur hec veritas in. l. si q̄. §.
 usuras. ff. manda. Nam nō tenetur alteri cū sua
 iactura p̄desse et seruire. c. j. de cōmo. Ergo etiā
 in simili dici debet in p̄posito. **I** Duodecimo
 idē p̄firmat. Nam fideiussoz ab eo pro q̄ fideiusse-
 rat p̄t repetere usuras q̄s pro eo vel causa eius
 soluit usurario. c. Peruenit. de fideius. vbi dicit̄
 q̄ debet seruari indēnis ne pariat dispendium:
 vñ premiūz videt̄ meruisse. et q̄ nō solum debet
 debitor cogi ad p̄ncipale debitū exoluendū. sed
 etiā ad refartendū oīa damna que p̄pter ipsam
 prulit. Et idem h̄ in. c. cōstitut. eodē r̄. et notat
 plene Joan. And. in. c. peccatū. de reg. iur. li. vj. in
 mercu. Ergo etiā pariformiter ille q̄ mutauit de-
 bet seruari indēnis nō solū de p̄ncipali: sed etiā
 de alijs oibus expensis et damnis. qz vbi est eas-
 dem rō: vbi debet esse eadē dispositio. l. j. C. de lib̄
 be. p̄teriti. et p̄bat̄ in. c. dilecti: de foro compe. vbi
 Lū iustis et moderatis expensis et cōgrua satisfas-
 ctione damnoz satisfacias vt teneris. Aliter hab̄
 beret dispēdiū vnde premiū meref. quod esse nō
 debet: maxime cōtra ei⁹ voluntatē vt p̄supponit̄
 tur in casu. et officii suum sibi esset damnosum
 q̄d esset iniustū. iij. q. ij. c. v̄turs. et ff. ad velleia
 num. l. ij. §. j. et ij. q. vj. c. hoc etiā placuit. et de re-
 nunc. c. sane. et p̄ glo. in d. c. puenit de fideiusso.
R Tertio decimo adducitur illud quod po-
 nit Petrus de ancha. vbi s̄. et cōiter oēs docto.
 post Innocen. in. c. j. de usur. vbi dicitur q̄ si tes-
 nebaris mihi in certo termino: nō soluisset. et p̄-
 p̄terea necesse mihi fuit accipere pecuniā sub usū-
 ris: teneris mihi satisfacere de omni damno et in-
 teresse. Et idē ponit Raymū. et Hof. ac Hostian
 summa. et etiā habet in sūma cōfes. li. ij. c. vj. q.
 xvij. Et Joā. An. in. c. damnū. de reg. iur. in. vj. in
 mercuria. et glo. ac doctores in ca. dilecti filij. de
 fo. compe. et in d. c. puenit. de fideius. et Bal.
 in. l. cum allegas. C. de usur. et in. l. etiā. C. de exco-
 cutio. rei iudica. Et dicit Monal. in sūma: q̄ cū
 mutuās debeat seruari indēnis ab eo cui mu-
 tuum dedit: non est usura si faciat sibi refartiri
 q̄cqd̄ damni passus est: sed est interesse et licitūz.
 Et similr̄ glo. in dicto c. conq̄stus. de usur. dicit
 q̄ in p̄tractib; bone fidei vt in mutuo: debet cre-
 ditor seruari indēnis. §. r̄. **Q**uarto decimo
 adducunt no. in d. c. conq̄stus. vbi glo. ponit vnā
 regulā generalē: q̄ illud nō d̄z recipi vltra sortez
 quod recipit̄ pro indemnitate sua cōseruanda.
 Et ibidē etiā ait sic ad l̄tam. Damna q̄o et inter-
 esse p̄ti possunt fm̄ canones. c. si q̄s clericus. xij.
 q. ij. et allegat multa iura ad hoc. Et ex ei⁹ x̄bis
 et iurib; ibi p̄ eam allegatis apparet q̄ facit dif-
 ferentiā inter damnū et interesse. et sic q̄ debitor
 tenet̄ satisfacere creditor non solum p̄ dāno q̄d
 incurrit: sed etiam pro lucro q̄d adq̄sisset verisim-
 militer et occasiōe ei⁹ nō questuit. Et hoc ostēdit
 glo. dum allegat legē scđam. in. §. si. ff. de eo q̄d
 cer. lo. vbi de lucro tractat. Et idem tenuit Bal.

que dicitur probabilitatis

in. l. j. C. de summa trini. z si. carbo. in. v. colu. et facit qd notat Ange. i. l. 2. missa. ff. rem ra. habe. ergo zc. **N** Quindecimo adducit qd ille qd mutuat comunitati cu pacto ne sibi dum durat mutuū imponat collectā qua ipm gravare volebat: nō dicit vsurarius. qā nō lucrat. sed solū damnū euitat. vt no. Specu. in titu. de vsur. §. j. ver. Sed pone qd aliq comunitas. et ibi per multa iura hoc pbat. Et idem tenet Joan. an. in c. cōsuluit. de vsur. et Jan. calde. ibidē. et Pe. de ancha. in. c. j. eodem ti. Ergo cū comunitas siue **M**ōs in hoc mutuo ex mera charitate factū nō hīl lucrat sed solū euitet hoc damnū qd ipsa non soluit expensas z stipendia officialiū: potuit hoc mutuū cum p̄dicta cōditione instituere. Nā lex dei z bñana voluit obuiare malignitati iniuste lucrantiū. nō autē dānificare misericordes z pietates ac charitatē exercere. l. mediterrane. C. de anno. et tribu. li. x. **S**extodecimo adducit ut regula generalis doctoz in. c. cōnq̄stus. de vsur. et in autent. ad hec. C. eodem. Quam etiā ponit Hosti. in summa. z habet in sum. confes. eodem li. et ti. q. xxiiij. s. q. quotienscunq; aliq; propter mutuū vel occasione eius cogit subire aliqua picula vel labores: potest recōp̄sare p̄dicta: et aliqd recipere vltra sortem vsq; ad condīgnam satisfactiōē: per c. ad nostrā. de reb; eccl. nō alienan. §. zc. **D**ecimoseptimo adducit illud qd ponit Sco. in. iij. dist. xv. et scrius Tho. ij. q. lxxvij. ar. ij. in respōsione p̄mi argumēti. vbi dicit: qd ille qd mutuū dat potest absq; peccato in pacū deducere cum accipere recōp̄satiōnem dāni per qd subtrahitur sibi aliqd quod debet habere. Hoc em̄ nō est vendere vsum pecunie: sed dānū vitare. Et idē tenet Richar. de media villa. in. iij. dist. xv. z Alex. de Ales. in. iij. p̄sume. in tractatu de p̄ceptis. p̄cepto. vij. et Joannes teutonius in sūma cōfes. li. ij. ti. vij. q. xxiiij. Et magister Bartholomeus de Pif in pifanella vsura p̄mo. §. xxij. et sancus Bernardinus in suis cōtractib; sermone. xlj. ar. ij. c. ij. Et quoz dicto p̄cludit licitatio casus nostri. **D**ecimooctauo adducit qd gener ppter onera m̄rimoniū qd sustinere habet potest pacisci cum socero vt quisq; soluat sibi decem det sibi oī anno tantū quantum expensur̄ est in dictis onerib;. Nam lz aliq dīrent qd nō potest. tñ Joā. calde. et Pe. de ancha. et Panoz. in. c. salubriter. de vsur. tenent: qd licite hoc facere poterit. nec incurret aliqd vicū vsure per rōnem illius rex. Et idē cōmuniter cōcludunt oēs canoniste ibidē. cū qbz p̄cordat Paulus de Liāza. quē refert Franciscus de platea in summa sua. in. tit. de vsur. c. j. §. xxiiij. Et cāgit Bal. in rubrica. C. de vsur. in v̄si. vltimo quero. et no. ff. solu. matri. l. insulas. §. vsuras. Et facit ad hoc quod no. in. l. socium qd in eo. ff. pro socio et in. l. ij. ff. de acf. emp. et in. c. per nostras. de do. nā. inter virū z vxo. Ergo z eadē rōne ppter ones

raz expensas fiendas occasiōe mutui poterit si ne pctō aliqd accipi a m̄istr̄. **D** **D**ecio nono facit qd campsoz cambiat monerā z p qd liber ducato retinet certum quid de vero valore qn dat monerā: z sifr facit qn tpe recipit monerā z dat aureos. Et si facit dari pecuniā in loco remoto: vltra v̄z valorem pecunie quam dari facit recipit certum qd z fm oēs doc. licite recipit p suo labore z p expensis quas facit pensionē domus z salarijs famuloz vel factorū et p industria sua. Et dicunt ista cambia licita si modo fiant fm gnālem consuetudinē bonozū mercatorū. Et ita p̄sultit Lud. rhoma. in p̄silio suo. cccxxvij. qd incipit Pro habenda substātia vitat. Et hec posse fieri cum bona conscia notat glo. in. l. ij. C. de exercitatoria. et ibi Sali. z Bal. in rubrica. C. de p̄sti. pe. in p̄n. z in rubrica. C. de vsur. rei iudi. et Sali. in autent. ad hec. C. de vsur. in. xj. q. et Lau. de Rodul. in tractatu de vsur. q. xxvj. in. ij. p̄e. et. j. q. vltime part̄. z assignat rōnem: qm̄ non est equum in vanum laborare p ill qd indigent pecunia: z expensaz ac laborū et itineris habenda est ratio. c. magne. de voto. et bene facit quod notat Thom. ij. q. xxvij. ar. iij. §. zc. **P** **P**icesimo adducit dictum Bal. in. l. cunctos p̄los. C. de summa trini. et si. ca. in. vij. col. vbi inq̄: Do quandā regulam qd qn facta relatione istius p̄stationis qd vsura ad aliud antecedens: resultat quasi cōtractus: factioz des: vt in m̄rimoniō: vt h̄ in. c. salubrit. de vsur. **V**l v̄do z trado vt des vt i. l. curabit. C. de acf. em. **V**el parioz vt des: vt eē de feudis. c. j. **V**el resultat aliqua conformitas vnus ad alter: **V**bi proprie non d̄ vsura: quia non est lucz: sed est qdam recompensatio hinc inde. Et ita debet intelligi qd h̄ in. l. socius qd in eo. ff. p socio. **H**ec ille. Et ita consuluit Lud. rosma. in suo consilio. cccij. qd incipit Omnipotentis dei postulato suffragio ego hunc contractū. §. vltimo ad hoc accedat. Sed in casu n̄ro ita ē: qd id qd dat: p recompensatiōe expensaz z laborum dat: et nō p̄ dicti dari p lucro: sed p dāno euitando: qd nō est vsura. **V**icesimop̄mo adducit dictum eiusdē Bal. in. l. vnica. in. iij. col. C. de sen. qd p eo qd infest. vbi d̄: qd qd accedit forti ē vsura nisi vsq; ad v̄z infesse. Sed istud qd dat ē v̄z infesse p expensis z laborib; h̄mōi. §. zc. Et confirmat per illud quod dicit Alexan. de Ales. et Joannes teutonius vbi s̄. et magister Gregoz. de Arimino in suo tractatu de vsur. qd dicunt qd mutuantē licitum est reseruare se in dēmnē: z rōne infesse aliqd vltra sortem accipere: z p̄ illd qd dicit. s. Bernardinus vbi s̄. scz qd ille qui pecuniā mutuat: si occasione ipsi mutuū labores sustinet: forte itineris vel al̄s de re p̄ignozata: p̄t recipere fructuz qntū sibi satisfaciat condigne fm doc. Et ex hoc cāu aliq̄ consimiles colligi p̄nt: quod est notabile fm cum et verum

Secūdi tractatus Pars. III.

necno & equuz. Et consequēter colligere debem⁹
casum montis. ¶ Vigesimo scdo: q̄ p̄ ip̄az
cōitarē siue eius prelatus deputari potuerit & in
futurū possit cōcedēs salariū p̄dictis ministris:
p̄batur fm̄ q̄ dicit collegiū Perusinū in suo cō
silio Montis p̄ ea que notant in simili in. c. per
uenit. de emp. & ven. et facit quod habet in. l. j. ff.
de vari. & extraor. co. in. §. aliud q̄qz. et in. l. j. C.
man. et in. l. vnica. C. de iuffragio. et in. l. si remu
nerandi. in prin. et in. §. maurius. ff. man. et in. l.
salariū. eodē ti. Facit etiā q̄d habet. ff. de p̄sc̄p. v.
l. naturalis. §. ac cum do. In q̄b; iurib; habetur
de salario exp̄sse p̄stituto seu p̄stituēdo: vel mer
cede debenda rōne locationis opaz. Facit etiam
quod habet in. l. seio amico. §. medico. ff. de an
nu. lega. vbi habet: q̄ labor & pecunia diuisionē
recipiūt siue cōsideremus contractū locationis
operaz si cōstituat certa merces a p̄ncipio: siue
contractū innominatū: do vt facias vel facio vt
des: si nō constituitur certa merces. Nec p̄dicti
ctū collegiū. ¶ Vigesimo tertio adducit ad con
firmationē licitatis p̄dicti salarii ex statuto cō
munitatis ordinari: illud q̄d inq̄ Aug. in suo cō
silio: lxxvij. q̄d incipit. Pro decisioe q̄stioz pre
mitto. vbi ait: q̄ l; p̄ statutū nō possit induci exer
citiū vsurarie prauitatis. quia p̄radicit iuri diui
nor: n̄ p̄ ip̄m statutū bñ pōt induci vt aliq̄s ad
ministratoz conuertēs in vsu suū pecuniā dñi
certū quid vltra so: rem soluerē teneat: qm̄ illud
q̄d so:re excedit: aut erit pena: aut interesse dñi:
aut q̄stus factus ex vsu a statuto p̄sumpt⁹. Nec
ille. Sic ḡ dicendū est in casu nostro fm̄ q̄ dicit
collegiū Patavinū in suo cōsilio Montis: q̄
istud q̄d statutū est tantū dari pro lib: a vel floze
no a recipientibus mutuo: est illud q̄d p̄sumpte
runt statuētes & arbitrati sunt posse expendi pro
pensione dom⁹: et p̄ interesse feruentiū rōne la
boris & piculi rē. ¶ Vigesimo q̄rto adduci
tur q̄ licz si mutuans rōne mutui tm̄ aliqd velic
vltra so:re: nō excuset ab vsura: l; suscipiat in se
piculum maris: vt patz in. c. nauiganti. de vsur.
tamē si illud recipit vltra so:re precise rōne picu
li & vt p̄cium piculi: nō est vsura. sed licite recipi
potest fm̄ Bal. in. l. j. C. de summa tri. et si. ca. in
v. col. et ita determinat collegiū Patavinū vbi
s. vbi ait: q̄ similr dicendū est in casu n̄ro: q̄ cū
recipiat denarius nō rōne mutui sed p̄pter labo
rem: custodiā piculū: et alias exp̄sas ad quas te
necur massarij: depositarij & suprastrātes: recte
et licite ip̄m recipiūt. Et ad hec faciūt que solent
dici de assicurantib; naues: q̄ rōne piculi q̄d in
se suscipiūt: licite aliqd recipiunt: vt est glo. quā
notant doc. in. l. in naue saufeli. sup. vbo oneris
aduersi. ff. locati. & ibi Paulus de castro dicit se
mirari q̄ canones hoc nō dicāt: dicēs q̄ talis cō
uēctio etiā nudo pacto est efficax & valet ac p̄miss⁹
so: tenet. Quā decisionē referūt & sequūtur mo
derni in. c. nauiganti. de vsur. et ibi Joā. de anas

nia in. xij. q. et Lauren. de Rodul. in repetitōe
capli Cōsuluit. de vsur. in. ij. pre pn. in. ij. q. vbi
dicit q̄ nulla eq̄tas suadet vt quis suscipiat in se
rale piculū sine lucro. Et idē tenet Alexander de
Imo. in. l. a ticio. ff. de v. & ob. Ad q̄d facit q̄d cō
suluit Joā. calde. in cōsilio suo. xj. sub ti. de vsu.
Nec ibi. ¶ Vigesimo q̄nto q̄ in ministris ta
le salariū recipiētibus nulla cadat vsuraz culpa:
probat dñs Joannes baptista de Rozell iuris
vriusq; doctor ac lector Patavin⁹ in suo consi
lio Montis sic. Nam patet q̄ licite ip̄m p̄nc re
cipe: sicut illi q̄ accipiūt pecuniā alioz custodien
das vel portandā vltra mare: vel ad aliū locum:
vt in. l. et ita. §. ex hoc edicto. ff. nau. cau. sta. & in
l. qui seruandaz. §. si. alias est lex Solēt. et in. l.
naturalis. §. aut. n. do. ff. de p̄sc̄p. ver. & i. l. in na
ue saufeli. ff. locati. et notat Inno. Hosti. & Joā.
And. in. c. si. de vsur. & Lauren. de Rodul. in suo
tractatu de vsur. q. xv. et q̄dē quo ad laborē est
casus in d. l. in naue. et in. l. qui opas. ff. locati. et
de custodia vltra p̄allegata iura est tex. in. l. qui
mercedē. ff. eodē ti. Pro pensioe dom⁹ est tex. in
l. si necessarias. in pn. in sui generalitate. ff. de p̄
gnera. acc. & in. l. si. §. sin autē. C. de bonis aucto
ru. pos. in §. et nō concedente. Ibi. In q̄ pecunie
deponūtur aliqd detrimentū vel dispēdiū susti
nere rē. Et ibi dicit Aug. post Bal. q̄ sequēter
rōne officij sui nullū debet pati detrimentū nec
vllam sustinere iacturā. Imo oīa quecūq; exp̄s
derit in conseruatiōe rei sequestrate impurāda
sunt sequestrati: et nō ipsi. et allegat. l. si oleū. ff.
de dolo. Et q̄b; oīb; parer: q̄ cū bona cōscia poss
sunt p̄dicti officiales recipe illud salariū: nec vlt
latenus imputari p̄nt de vicio vsure. q̄ ipsi ves
re non mutuunt pecunias. sed sunt custodes et
distributores pecuniaz q̄ sūt cōm̄ & ipsoz paupe
rum: vt dicitur est s. et vbi nō est mutū nō cadit
vsura. c. cōsuluit. de vsur. et per Joā. and. in regu
la Peccatū. in mercuria. Nec ille. ¶ Vig
simoseptimū fundamentū ponit a dño Alexandro
de Imola in suo cōsilio Montis. vbi ait. Eū fa
ctum p̄ncipale nō incidat in scelus & crimē vsu
raz: sup̄uacue querit An p̄stans opem teneatur
q̄ ad hoc vt p̄stans opem teneat: necesse est p̄nc
cipalē delinq̄re & teneri: seu facuz p̄ncipale esse
lege reprobatū. l. si is q̄. §. si criticū. ff. de fur. & l.
j. §. itē illud sciendū. ff. ad silla. Facit regula Ac
cessorij cum vulgarib;. Nec ille. ¶ Vig
simoseptimo sic arguit. Ad eū casum adaptant
diffinitionis vba ad que adaptat ei⁹ dispositio.
l. iij. §. totiens. et ibi oēs legiste. ff. d. dam. in feco
l. q̄d p̄stitutū. ff. de testa. mili. l. ita tñ. ff. de admē
nistra. ruro. l. hos accusare. §. oīb;. ff. de accu. c.
indemnitatib;. §. si. de elec. li. vj. De quo p̄ Pau
lū de ca. cōsilio. c. lxxix. quod incipit. Vltis statu
tis cōmunis Vicentie. & Pe. de Ancha. consilio
cxij. et Lud. de Rhoma. cōsilio. clxxix. quod in
cipit. P̄sens statuti particula. & est in. l. j. §.

loquitur. ff. de magis. que. Item regula est qd cui non cōpetit diffinitio: non cōpetit diffinitū: fm Pbm in. vij. Meta. et notat in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iu. Sed nulla diffinitio vsure nec alicuius diffinitionis h̄ba possunt adaptari ad casum Montis: cum in eo nō sit lucz. debitum vel exactum ex mutuo intentione corrupta et depravata: nec aliqd accedat solutiōi rei mutuate ipsius rei vsus gr̄a pactione in r̄posita v̄l hac intentione habita ex post facto. quia qd dat non ē lucrum/ sed est debitum respectu laborz et operaz. locataz: et p̄r non est vsura. quia vt ait Ulpianus iurisconsultus in l. ait p̄roz. §. si quid in fraudem. h̄. si h̄o passi. ff. d̄ his que in frau. cre. vsura est lucrum et dulcedo. Item in hoc p̄tra/ctu nō dat aliquid ratione vsus ipsius pecunie sed pro sustentatione eneris: vt pro pensioe domus r̄c. et sic solum pro damno cōmunitat̄ cui rando Nec aliquid accidit sorti ad questum seu causa lucri quod requirit̄. r̄itij. q̄itij. c. quoniam multi. vbi glo. super verbo/ Ad questum. colligit ex illo textu qd p̄hibetur sit capere aliqd v̄l tra sortem causa lucri captadi. nō aut̄ causa damni vitandi. per c. si quis obligatus. eadem q. et causa. vbi tex. videt̄ qd id quod accedit v̄tra sortem sit incrementū: ita qd accrescat sorti. qd non facit illud quod dat pro damno id non possit dici incrementū. Op̄ter qd illud qd accedit sorti vt faciat ceteri vsuram sit lucz et non damnum vitatū: et qd accipiat causa lucri fm qd etiam dicit Hof. in summa: que refert et seq̄t Johannes an. in c. peccatum. de reg. iu. lib. vj. et Johannes an. de Ana. in repetitioe p̄ti venia. eodem ti. et probat per c. consultit. d̄ vsu. quod cum nullatenus sit in casu nostro: ergo r̄c. Vel est dicendū fm doc. Placentinos in suo consilio Montis qd illud est vsura qd accidit sorti pecunie mutuate ex eadem causa. Secus aut̄ si ex alia causa accidat: vt in casu nostro: et i exemplis posit̄is p̄ Bal. et Sali. in l. antioque. C. ad velleia. Et posito qd aliquid daret̄ v̄tra salarium ministroz: hoc nō accidit sorti vt lucrum eius. quia in talis adquirendū requirit̄ animus. §. gallinaz. insti. de re. diu. vbi. Et qd lucrandi animo ea animalia retinet: v̄trum cōmittere intelligit̄. Quia igit̄ intentio cōmunitatis et p̄sidentū est: qd omnis excrecentia v̄tra dicum salarium ministroz retinet̄ dantibus: si fieri potest/ et nihil omnino ex ea habere vult: vt patet ex statutis/ ergo r̄c. Alit̄ etiam qdlibet bonus religiosus cui darent̄ aliqua restituēda ad quos spectat̄: esset vsurarius ex r̄ ali acceptione/ vel eius placus ex cuius m̄dato accipit: si officiales/ vel p̄sidentes eēt vsurarij. p̄ter ipsam excrecentiā talr̄ acceptam

X ¶ Vicesimo octavo confirmant̄ p̄dicta per verba saluatoris nostri Lu. vj. dicent̄: Mutuum dare nihil inde sperātes. Que v̄ci ba declarans collegiū Perusinū vbi s̄/ ait: Pro h̄ba

cit dicta auctoritas euangelij/ quia ibi prohibet spes lucri ex mutuo: vt denorat aperte dicitio illa/ inde. Facit. l. inde neratus. in p̄n. r̄. l. pro in/ de. in p̄n. p̄t veniunt p̄tinuatiue ad p̄cedentes leges. ff. ad. l. aq̄i. Sed h̄ nullum lucrum speratur mutuo: sed solum p̄cium laborz et operaz et interesse damni vitandi. Nam lucrum d̄ de/ ducto onere eris alieni: fm Specula. in ritu. de vsu. circa finem. et Alexand. de Jmo. in consilio suo. r̄ij. in sc̄do volumine. Et deducta oī ex/ pensa ac labore p̄sone ac extirpatione laborz: fm glo. et Bar. in l. illud. C. de col. et in. l. per diuer/ sas. C. manda. Et etiam deducto omni damno fm glo. in l. iij. ff. de in rem ver. et in. l. sed si ad/ iiciat. ff. pro socio. p̄ tex. in. l. mutus. eodem tit. sic etiam damnum d̄ de deducto lucro. dicit. l. mutus. vbi Alexand. de Jmo. et per Paulū de cast. consilio. clv. Et sic patet qd non obstant leges siue diuine/ siue naturales/ siue humane canonice que p̄hibent vsuram et lucrum: non aut̄ int̄ esse et damnum vitandū. Et hec r̄o que est veris/ sima tollit omnia argumenta facta et que fieri possent in contrariū. Quia omnis diffinitio vsuraz includit qd ex mutuo speret̄ lucz. Unde qn̄ ex mutuo non sperat̄ lucrum: sed vitat̄ damnum: non conueniūt diffinitiones. Facit quod notat in. l. j. ff. de dolo. et in. c. j. in si. xv. q. j. et l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. et in. l. j. ff. de testam. et in. l. j. in p̄n. ff. de adq. possess. qd omnis bona diffinitio debet conuerti cum suo diffinito. Et illa regula. Quicqd accedit sorti r̄c. non est generalis/ et fallit: et restringi debet vbi aliqd recipitur ratione interesse: vt voluit glo. in d. c. conq̄/ stus. vbi doc. eam sequunt̄. Nec ibi. ¶ Vicesimo nono addunt̄ ad confirmationem p̄dictorū argumenta inconuincibilia venerandi p̄ris fratris Ludouici Turrani vbi s̄. sic concludentis Contractus mutui in quo nullam est lucz non est vsurarius. Sed contractus mutui Montis est h̄mōi. qz nihil reddit̄ quod sorti accidat: cuz illa excrecentia sit alterius cōtractus/ ergo r̄c. Item contractus mutui in quo non exigit̄ neqz intendit̄: nisi quantum mutuatū est/ non est vsurarius. Mutuum nostri casus est h̄mōi: vt patet ex p̄dictis/ qz mutuant̄ nec intendunt/ nec paciscunt̄ ex mutuo: nisi de redditione capitalis/ ergo r̄c. Item contractus vbi nullum est mutuum non potest esse vsurarius/ quia fm omnes theologos et canonistas in suo contractu mutui vero vel palliato potest contingere vsura. Sed contractus quo adquirit̄ denarius r̄c. non est mutuum nec mutuo necessario annexus/ sed locatio. Qui qdem contractus potest separari a mutuo: et nunc accidit qd sit in hoc contractu mutui/ ergo sequit̄ qd talis nō est contractus vsurarius. Nec ille. y ¶ Tricesimo arguit̄ p̄ verba diffinitionis mutui que denorat ex p̄sse contractum istum non esse vsurarium: dum di

tunc: q̄ vsura est lucrum ex mutuo zc. Nā ex/
 dicit causam p̄pinquā/et ob:remotā/et s̄l̄r pro
 pter: fm Bar. in. liberos. ff. de s̄. signifi. zc. Pa/
 nor. in c. qualif. de elec̄. de quo vide in c. q̄. i. fi/
 ne. de fideiuf. Jbi. Ex ea vel ob eam. Aliud est q̄
 accipe ex mutuo: et aliud accipe p̄p̄t̄ mutui.
 l. j. Jbi. nō ex ip̄o mandato: sed p̄p̄t̄ mandatū
 C. si suus ex t̄ro. et in. l. eo tempore. ff. de pecu/
 lio. Quando q̄ d̄r q̄ mutuantī non licet aliquid
 accipe vltra sortem sine vicio vsure: ē verum ex
 mutuo/ q̄ ex: dicit cām immediatam. Sed p̄c̄
 b̄n accipi p̄t̄ mutuum: sic in m̄tis casibz poni
 tur a Panoz. z alijs doc. et in c. in ciuitate. et in
 c. conuluit. et in c. conq̄stus. de vsuf. z p̄p̄t̄
 enim non d̄r h̄ respectum cause final: sed soluz
 occasional/ ergo zc. **Z** **¶** Tricesimo p̄mo
 sic arguit. F̄inis ē causa causaz et q̄ mouet agē/
 tem: fm P̄hm. v̄j. Ethicoz. ca. x̄ij. et in. ij. P̄hy/
 sicoz. et est p̄ncipium in agibilibz z appetibilibz
 vt etiam refert Bal. in. l. eam quam. C. d̄ fidei/
 com̄. z probat̄ in c. turbat. xxxij. dist. Sed cā
 final/ communitatis ē: vt ille denarius q̄ soluit̄
 pro libra vel floreno singulo m̄se sit ad satisfi/
 ciendum pensioni domus z salario mistrozum.
 vt patet ex illa dictione pro: que denotat cām fi/
 nale m̄ ac formalē: fm Bal. in. l. iij. C. de ac̄. em.
 z notat Bar. in. l. lurtius. §. a te peto. ff. de lega.
 ij. et in. l. quibz diebz. §. sermilius. ff. de condi. z
 demon. et habet in. l. dominus sticho. p̄ glosam
 ff. de peculio lega. et in. l. socum q̄ in eo. ff. p̄ so/
 cio. et signant̄ declarat Bal. in. l. j. L. p̄ quas p̄/
 sonas. et Ange. consilio. cxxij. quod incipit U/
 sis p̄dictis. et Bal. in. c. j. de testi. et in c. cum ves/
 nerabil. de excep. Pondero etiam illa verba in
 cāu posita. Nihil intēdit̄ rebabere nisi sortē mu/
 tuaram zc. Et sic p̄ter capitale nihil penit̄? inten/
 dit̄ haberi p̄ mutuantes ex mutuo. cum dicitio
 nihil: sit vniuersalis. c. nihil. de p̄sc̄p̄. et c. cōsu/
 luit. de vsuf. et c. nihil. de elec̄. et c. nihil obstat.
 de s̄. sig. et per Abba. in. c. ij. d̄ testi. in. vij. colū.
 et in c. fi. de p̄sc̄p̄. Nam actus agentium non
 opant̄ p̄ter intentionem agentium. l. nō omnis
 in p̄n. in ver. Jd̄ ip̄m agit. et in. l. si quis nec cau/
 sam. ff. si cer. pe. Et facit illud vulgatum. Quic/
 quid agant homines: intentio iudicat omnes. fa/
 cit lex. j. et. ij. ff. ad macedonia. iunctis his q̄ no/
 tant̄ in. l. j. et. ij. ff. ad velleia. Et sic intentio fuit
 aliquid pro locatōne operaz accipe/ quod licet
 l. j. L. de vsuf. cum alijs iuribz s̄ allegatis/
 ergo zc. **B** **¶** Tricesimosēdo adducit̄ illud
 quod ponit Angelus de Perusio in suo tracta/
 tu societatum quem refert Alexand̄ de Luriosz
 in tractatu suo de vsuris in quinta charta. in s̄.
 Verum ponenti operas suas. vbi d̄r: q̄ ponent/
 ti operas tm̄ in aliqua mercantia: licet pacisci q̄
 solūmodo vult certū salariū et lucrum: ac de
 damno nihil sentire: quia nō d̄r societas in hoc
 casu: sed locatio et conductio operaz. Hoc autē

non esset licitum si esset societas iuxta notata i
 l. j. L. pro socio. et in. l. mutius. ff. eodem. Et s̄
 milie in casu nostro: illa excrecentia que nō pos/
 set accipi ex contractu mutui: potest licite accipi
 p̄i ex contractu locatōis. **B** **¶** Tricesimo
 tertio adducit̄ dictum Raymundi ordinis Pre/
 dicatorum in summa sua in. ij. parte. in. c. d̄ vsu/
 ris in sine. Vbi d̄r: q̄ si ex mutuo fiant alij ex/
 pense/ possunt deduci. Et opas moderatas p̄t̄
 quis deducere/ quia cessat intentio corrupta: et
 iniquum est: aliquem locupletari cum damno
 alterius. c. Locupletari. de reg. iur. lib. vj. M̄
 to ergo fortius in casu nostro vbi p̄iculum sub/
 est: non est incongruum si rōne p̄dicti p̄culi: la/
 boris/ z expensaz aliquid accipiat̄ fm eundem
 Raymun. **L** **¶** Tricesimo quarto adducit̄
 q̄ gerentes negocia stipendiariorz scz recipi/
 endo pagas eoz z faciendo aliqua obseq̄az mu/
 tuando eis in necessitatibus eoz: recipiēdo certū
 salariū nō sunt vsurarij q̄ntum ad id q̄s
 percipiunt solum ratione laboris: fm Lauren.
 de Rodul. in secunda parte contractū. q. xxx/
 vij. Et hoc d̄r fieri in ducatu Mediolani: vbi
 commissarij taxarum recipiunt vel retinent cer/
 tum quid a recipiētibz pagas v̄l taxas ab eis
 scz tantum p̄ libra v̄l centenario/ quod intelligi/
 tur posse fieri quando alij non habent sufficiēs
 salariū pro v̄ctis laboribz. Et idem quod d̄r
 cit Lauren. etiam affirmat̄ p̄ dominum Anto/
 nium Losserum vbi s̄. Qui idem d̄r esse de col/
 lectoribz dominoz qui a cōmunitatibz aliquid
 recipiunt vt m̄tiuscum eis agant expectando/
 q̄d licite accipiunt: si rōne laboris z expensarum
 accipiunt: secus autē si expectatōis solius rōne.
 Et idem tenuit b̄tus Thc̄m. sc̄da sc̄de. q. lxxvij
 et Archieps Floren. in secunda parte summe in
 titlo. vj. de vsura. §. xxv. et Joannes de Ana. in
 c. fi. de vsuf. in. xxxj. colum. in ver. Querit etiaz
 dominus Laurentius in. q. vij. **¶** Ex quibz ois/
 bus concludit̄ q̄ cum quicq̄d accipiunt officia/
 les p̄dicti: recipiant ratione laboris et expensaz
 rum zc. possunt licite recipere: nec vsuram aliq̄res/
 nus committunt: q̄ non committit̄ ab eo qui so/
 lum recipit vltra sortem pro euictione damni:
 fm glosam predictam in c. quoniam multi. xij. q.
 iij. et Grego. de Brimino in tractatu de vsuf.
 et Joan. calde. in c. salubrit. de vsuf. in. xij. q. et
 Joan. d̄ Anania. ibidem in. ix. et. x. colum. z Ar/
 chid. in c. vsura. xij. q. iij. **D** **¶** Tricesimo
 quinto adducit̄: quia valet statutum q̄ q̄s pro
 sp̄ialibus: puta pro interessentia diui officij res/
 cipiāt quid tempo: ale: et sine vicio simonie pec/
 pi potest: pura quantum quotidie: sic in multis
 ecclesijs fieri solet. Et ideo cum Romana eccle/
 sia debeat esse omnibz in exemplum. c. in causis
 de re iudi. Quod illa facit in spiritu alibus: p̄t̄
 etiam fieri in temporalibus. Predictum autē
 statutum posse fieri probat̄ in ca. vnico. de elec̄

ri. non residen. lib. vj. vbi glo. et Joan. de Anania in c. suam. de simo. dummodo illud secundario: et non principaliter attendatur quia magis inspicendum est quod principaliter fit quod illud quod in consequentiam venit. c. super eo. de pben. li. vj. et. l. j. ff. de auctori. tuto. et. l. is qui duos. ff. de lib. lega. Patz etiam q opere sacerdotis locari possunt. fm Innocentio. et Hostien. in c. no satis. d. simo. et Joannem de Faurucijs in c. precipimus. xij. q. ij. et glo. in c. cum sit. et in c. suam. d. simo. zibi Anto. d. Sur. z Innocentio. ac Abba. in c. ij. ne pla. vi. suas. z per Abba. in c. cum fm Apl'm. d. pben. z dig. Et probat p notata in c. pastoral. d. pulk. Item laicus dando rem tpalem ecclie potest apponere pditionem spualem: puta vt fiat annuversarium/ vl' dicant tot missae: fm Innocentio. z doc. in c. iij. et in c. significatum. de pben. Jrez fm Hostien. butrig. et Pe. de Ancha. in c. quato de vsuf. redditus domoz z possessionum possunt obligari pro annuversario. Item fm doc. post glo. in c. j. de simo. Notarius non habet salarium de publico potest pro labore suo pecuniam erigere pro scripturis/ bullis/ z puilegijs que etiam conficiant p collatione bnfictozu: quis al's debeat facere gratis. c. j. et c. cum sit Rbo/ mana. de simo. et est exp'ssum in casu ep'm. j. q. ij. et per Bar. in. l. si finira. §. elegant. ff. de dam. infec. Et faciunt notata in c. statutum. §. notarios. de resc. lib. vj. Et ita fua in curia Rbo/ mana: vt restatur dñs Matheus de Ubaldis doctor Perulinus: et vnus ex dominis rote dicens q Rhome in curia apl'ca vbi est fidei nostre fundamentu. c. fundamenta. d. elec. in. vj. scrip'tozes/ notarij/ et plumbatores recipiunt salarium pro scriptura z pro plumbato bullaz. z tamen nec pontifex statuens vl' tolerans dicitur committere re simonia nec etiam ipsi. Ex quo arguit pdict' doctor in suo consilio Montis q eadem rone idem dicendū est in casu nostro. Item lz via publica debeat esse libera: vt in. l. j. ff. de via publica. tamen p utilitate comuni in multis locis ponunt custodes: pro salario quoz ponunt pedagia: volens transire soluat aliquid pro ipsis custodientibus: vt in. l. vectigalia. et per totum ti. ff. de vectiga. Item Epus pro visitanda dio/ celi/ debet habere expensas z pcuracione de iure. c. cum ex officij. de p'sc. et c. sopite. et c. pcuraciones. d. censi. Ex quib' omnib' colligit q casus noster est licitus: cum illud qd dat: tribuat tñ ad recompensationem laboz z expensaz. zc. Si em dat recompensatio in exhibendo seruitia p ope spuali: multo magis fieri potest recompensatio p temporalibus. arg. in autent. multo magis. C. de sacrosan. eccl. et in c. cum in cunctis. de electi. Et Tricesimo sexto adducit ad pfirmationem pdictoz: q remuneracionis intuitu multa concedunt que al's non concederent: vt pbat p tex. in. l. ij. §. Postea cum apus. ff. d. ori

gi. iur. et in c. p tuas. et ibi glo. de dona. et in. l. decurionib'. C. de decurio. libro. ff. et in c. qcuqz suffragio. et c. in eccl'asticis. xij. q. ij. z in. l. diu'. ff. de bonis dam. z in. l. mulctarum. L. d. modo mul. et in. l. cum nauicularioz. L. de nauicula. libro. xj. Unde ait Angel' in. l. si tibi pecuniam. ff. de pac. q illud quod datur remuneracionis gra licite potest accipi. Et ita dicit fuisse cōclusum z determinatum in vrb' Perulina per conscientiam multoz sacre pagine magroz. Hoc autem accidit in casu nostro. Et ideo concludendum est q optime facit communitas ordinando vt talibus officialibus tantum futicium facientibus communitati indigentium pbeat iustum salarium p suis laboribus/ rone remuneracionis et gratitudinis: que tantum deo accessit: et ingratitude odiosa. c. si. de dona. z. l. sey cunda et finali. L. de reuocan. dona. et c. epus q mancipium. et c. liberti ecclie. et c. octava. xij. q. ij. Uicium ergo ingritudinis incurreret mutuarij si p tñ bnfictijs receptis aliquid ipsis officialibus non recompensarent. Et Tricesimo septimo adducit illud quod notat Salicetus in. l. petens. L. de pac. dicens: q si quis mutuat alicui: puta decem cum pacto de habendo duodecim: z contemplatione illius excrefcentie simul pmitit aliquid facere equiualens illi/ et facit: tunc non esset vsurarie acceptum illd pl' sed quasi iure cuiusdam pmutacionis: iux notata p Bal. in. l. cunctos poplos. in. iij. columna L. de summa trinitate et fide cathol. Immo ibi essent vtualr duo contractus scz mutuuum/ z factio vt des. Oporteret autem vt illa opera pmissa et exhibita esset equalis p omnia illi excrefcentie: z nihil fieret in fraudem vsurarum. Tunc enim esset quasi sicut si quis tibi mutuaet decem: et cum hoc pmitteret p te ire Rhomam/ z tu pro dicto itinere aliquid plus dares vltra sortem mutuatam. Qd etiam in simili dici potest in casu nostro: fm consilium pdictum collegij Parauini: et domini Antonij Corseti vbi s. Tricesimo octauo adducit dictum glose in. l. ij. in pn. L. de vsu. et ibi Bart. Bal. et Salic. et doctorum in c. conquestus. de vsuf. z Joan. de Anania in c. j. in. x. colum. in. v. septimo. eodē ti. Ubi dicunt: q quedam sunt vsure punitorie: quedam compensatorie: et quedam lucratorie. Prime omni iure etiam diuino pmissae sunt: sic ille q veniunt ex contumacia: adiuncto sibi inesse esse petentis/ sed qrtum ad petentem no sūt vsure/ sed fors: vt in c. ij. de fideiuss. et in c. ij. d. vsu. p Innocentium. et notat p glo. in. l. si quis id qd §. si. cum. l. sequenti. ff. de iurisd. om. iudi. z in l. j. §. si pl'es. ff. de eo p quem fac. erit. et in. l. §. j. vbi Bart. ff. quod vi aut clam. Scde aut vsure scz compensatorie sunt pmissae vsqz ad congruum z honestum modum: put mos regiois expostulat: qz poti' recipiunt rone pmutacionis/

Secundi tractatus Pars. III.

seu vice cuiusdam communicationis q̄ rōne lucri: vt in c. Salubrit. de vsuf. z in dicta. l. ij. C. eodem. et in l. curabit. C. de acc. emp. Sunc em̄ h̄mōi vsure onerose non gratuite: qz dant propter onera: et sunt fundate sup naturali equitate que est q̄ quis nō efficiatur diues cum dāno pximi. si quis mancipij. §. proculus. ff. de insti. to. cum simi. Unde non possunt p̄rie appellari vsure: sed sunt verum interesse euicatio damni. Et hoc accidit in casu Montis: qz quicqd̄ recipit: solum in recompensationē laborz z expensarum zē. dat. et consequent̄ potest accipi sine peccato. De vsuris autē lucratiuis que p̄rio nomine appellant vsure: z sunt phibite omni iure: h̄ nō loq̄mur: nec inueniri possunt in casu Montis s̄posito. **S** Tricesimonono adducitur qz valet statutum q̄ missus i possessionem ex p̄mo decreto lucret̄ fructus: ita q̄ ex certa scientia illos recipere potest: vt inq̄ dominus Laurentius in suo tractatu de vsuris. q. xliij. vbi dicit q̄ est statutum Florentinū: z allegat Bal. in l. acceptam. C. de vsur. q. xvij. Ubi determinat q̄ lucratur illos nomine et rōne interesse. pro q̄ allegat glosam in autent. de exhiben. reis. §. si s̄o qdā. quam glosam dicit ibi Bal. esse singularem Nec mirum qz hoc potest facere etiam p̄tor. l. fulcinius. §. si. ff. ex quibus cau. in poss. eatur. Et refert Bart. in l. si finica. §. Julianus. ff. de dam. in fec. et Joan. de Imo. in dicta. l. si finica. §. si plures. dicit illud esse verum rōne contumacie. Unde sicut iudex potest mulctare contumacem ita potest hanc penam inducere contra eum: qz p̄ne sunt legales z a iure p̄misse: et allegat notata per Imo. in c. dilecti. de arbi. et Ange. in d. §. si s̄o quidam. dicit illā glosam nō esse alibi. et Barthol. de Salt. in autent. ei qui iurat. in. xx. col. C. d. bo. aucto. in. pos. refert z sequit̄ dictū Bar. in d. §. Julianus. z similr̄ sequit̄ dñs Florianus d̄ sancto Petro ibidem. et Joan. de ana. in c. Salubrit. de vsuf. in penul. col. in s̄. querit̄ circa p̄dicta. Et intelligunt antedicta esse vera quando statutum emanauit ad puniendam moram debitoris: z non constat de aliqua fraude: z q̄ quis iuste z ex causa rōnabili est missus in possessionem. Quomodo ergo vigore dicti statuti seu consuetudinis predicti fructus capi possunt vltra sortem rōne interesse etiam in foro conscientie: Ita pariformit̄ in casu nostro est dicendum: s̄m q̄ affirmat p̄dictus dñs Jacobus ep̄us Perusinus in suo consilio Montis: z dominus Antonius Lorserus vbi s̄: q̄ communitas potuerit z possit statuere iuridice q̄ officiales Montis possint accipere pro laboribz suis zē. debitum salarium: qz in iure magis reputat̄ licitum quod rōne laboris capitur q̄ quod in penam vltra rōne interesse: p̄ ea que no. in c. conquestus. de vsuf. z p̄ Joannem and. in c. p̄ctm. d̄ regu. iur. lib. i. in repetitione simul cum notatis

p̄ Ray. in summa. in ti. pe. et br̄m Thomā. ij. q. q. l. ij. **Q**uadragesimo adducit̄ glosa singularis in clem. vnica. in s̄. Facere. d̄ vsuris. et ibi Pau. et Stephanus et Lard. in. xxij. q. et Joan. de Ana. in c. qz in omnibus. in. xxvij. col. in s̄. quid autem si fiat statutum. eodem tit. et Lauren. in. ij. parte. q. cxlviij. §. q̄ statuentes q̄ quis mutuans nō possit accipere vltra duos solidos vltra sortem non peccant: nec incurrunt in excommunicationem p̄dicte Clemē. in qua dicit: q̄ statuentes vsuras solui sint excommunicati. z eandem glosam sequit̄ Bal. in autent. ad hoc L. de vsuf. in. ij. col. Et allegant rōnes ad hoc: maxime qz statutum negatiuum non recipit cōtrarium sensum in actu penali: qz interpretatio debet esse iuri consona: et quia vt notat Pe. de ancha. in c. quanto. in fi. de vsuf. inhbibens vsuras vltra certam quantitatem non videt̄ concedere eas infra p̄dictam quantitatem: et ad h̄ facit c. excommunicamus. el. j. §. qui autem. d̄ bere. vbi prohibet̄ nequis in excommunicatione p̄maneat vltra annum: ex q̄ tamen non conceditur vsqz ad illud tempus in ea p̄manere. Unde vt refert dominus Joan. de Ana. vbi s̄. in fi. secundē col. qdā Cardinalis sancte crucis ep̄us Bononiens̄ ibi de p̄silio doctorum z magistrorum in theologia: statuit q̄ iudici q̄ capiebāt sex denarios p̄ libra: non accipere nisi quattuor. Si ergo hoc licuit vbi tamen erat vsura / q̄ mlt̄ to fortius in casu nostro in quo ordinatum est q̄ officiales non accipiant nisi vnum denarium p̄ libra vel floreno non p̄ vsura: sed p̄ recompensationē laborum et expensarum zē. arguēdo a maioritate rōnis: qd̄ argumentum tenet p̄. l. p̄mā. L. de nego. gest. z p̄ illud quod h̄ in. l. pactum quod int̄ heredem. ff. de pac. et in l. siquādo. L. de testi. et in c. ij. de transla. et in c. nulla. de p̄ces. p̄ben. **J** Quadragesimo p̄mo adducitur dictum dñi Joannis Perrucij doctoris Perusini in suo consilio Montis quem refert z sequit̄ dominus Antonius Lorserus vbi s̄. §. q̄ quando a p̄ncipio constare potest z constat de interesse futuro: potest deduci in pactum z carari a p̄ncipio: qz cum sit certum aut certificabile a p̄ncipio cessat consideratio: s̄m Baldum in l. cūctos ppl̄os. in. iij. colum. L. d̄ summa trini. z fide catho. et in. l. eos. L. de vsuf. et cessat suspicio vsurarum: vt vult dominus Baptista de sancto Seruino in dic. l. cunctos populos. Sed in casu nostro istud interesse est considerabile: quia verisimilr̄ scri potest illud quod dicitur ministr̄ pro suo labore z pro pensione domus / q̄ zē. Immo plus dicit dominus Antonius Lorserus vbi s̄. q̄ superiores regentes Montis si viderēt excessum: possent p̄ futuro minorare solones: et si defectum: possent augere. Et posito q̄ p̄rigit̄ q̄ qz plus esse soluti: coaceruatis oibz sumis minuratum soluti q̄ eēt d̄g merces officialiū z cō

pensatio onerum: non tamē esset censenda usu/ ra: cum non recipiat pncipalr propf mutuz/ lz propf laborem et damnum curandum/ qui las/ bor cum damno est causa immediata illius qd accipit ab officialibus: de quo nihil accedit co/ municari cuius nomine mutuat. Item incertu/ rudo eius quod colligit annuatim fm ordina/ tionem qd posset esse minus et plus eo qd debere/ tur ipsi officialibus ad condignam reconpen/ sationem: iustificat omne contingens: qm nēs non est corrupta et cessat omnis fraus: et mutu/ um fit a communitate ex charitate: vt patet h/ bis et mente statuendum: in qm volunt p si aliqd supsit restituat soluentib p rata: si fieri po/ test et arg. eoz que notant p doc. in c. cum u. d. v. l. et in c. q. q. eodem ti. libro. vj. et per Joan. an. in c. p. e. eodem ti. et per Legistas in. id. quod paupibus. C. de epis et cleri. et in. l. n. l. et in. l. si quis ad declinandam. C. eodem ti. et per Ange. in disputatione sua/ que incipit Abstent.

R Quadagesimo secundo adducit dictū Lau/ rentij de Rodul. in suo ope parte. iij. in. v. et vltima q. vbi tenet qd quando mutuum fit ex cha/ ritate et non sub spe lucri pncipalr: lz aliqd emol/ limenti pueniat accessorie illis qd exercent se cir/ ca mutuum: non tamen propf hoc tenent ad re/ stitucionem: qm mutuanes non habent intenci/ onem corrupta: vt in casu nostro. Validior em̄ p/ sumptio elidit imbecillitatem. c. l. f. de psum. Facit c. quia verisimile. ibidem. et quod notat Panoz. in c. in nostra. de testi. Idem quoqz do/ ctor in p. d. i. q. vltima etiam dicit allegādo Pe/ trum de Ancha. qd vbiqz apparet ex diuersis indicijs qd bona sit intentio mutuantis et recipi/ tis: semp debet iudicari qd licite contrabant. Et illud tenere est magis pro salute animarum.

Nec putat tutum esse/ vel vtile in ista mares/ ria ita strictis pedibus ambulare: et ita stri/ cte scribere/ quod non est aliud nisi plures indu/ cere in viam pdicionis: iuxta illud dictum quo multi vrunt dicentes. Et qd non possum sine peri/ culo anime mee bona mea traficare: volo ad in/ feros ire pedester et equester. Medium ergo ten/ nuere beati: vt in c. j. de offi. custo. Qui enim nisi mis emungit elicit sanguinem. c. Nisi cum pri/ dem. de renun. Et ideo in casu nostro est dicēdū qd cum non solum p indicia/ sed etiam p pbatio/ nes exp̄ssas constet de bona intentione commu/ nitatis: que ex charitate ad suos ciues mouet ad mutuandum eis: et nihil lucri et hoc habere intēdit: absqz dubio potest h/ facere absqz scrupulo peccati: non obstante qd aliquid tribuat mini/ stris pro suis laboribus et c. Scrupulositas em̄ est vitanda. l. sed et he. in. v. sed bec nimium scrupulosa sunt. ff. de exco. tu. per doc. in c. tua. d. si/ mo. et in c. inquisitioni. de sens. excom. **L**

Quadagesimo tertio adducit qd iste modus mutuandi nullo iure diuino vel humano reprobatus: vt patet ex pdictis/ ergo non debz cen/ sari ac iudicari illicitus vel viciosus/ quia illud existimat peccatū vel illicitum quod est contra p/ ceptum iuris diuini vel humani: vt patet p Apo/ stolum ad Rhoim. j. et habet. xxv. distin. S. cris/ tianis. et p Thom. scda secunde. q. xxxv. et no. c. ij. de malo. et obed. et in c. quod pncipit. xij. q. j. et notat Bar. in. l. si quis p eo. ff. de fidei. et ple/ ne p modernos canonistas in. c. nam concupi/ scenciam. de consti. Qm non sit p legem diui/ nam nec humana: apertissime s demonstratum est: maxime in vltima parte pmi tractatus. i so/ lutione argumentoz. **M** Quadagesi/ mo quarto etiam posito sine veri iudicio qd hic casus noster non sit decisis a canonib vel legi/ bus: dico qd pro decisione ipsius recurrendum est ad sapientiores et maiores doctores ad quos debet haberi recursus vbi lex deficit: et illoz opi/ nioni standum est. l. si idem cum eodem. in fi. et ibi Ange. in p. ff. de iuris. om. iu. et c. j. de deci/ et ibi Anto. de Burrio. et Felinus et Abbas i. v. arbitrio magistror: colligunt qd doctores et ma/ gistri possunt interpretari legem dubiam et eozuz interpretatio est seruanda: si aperte non conuinci/ tur de errore. Et pro hoc facit quod habetur in. l. j. C. de profes. qd in v. constan. libro. xij. et facit bona glo. in c. j. in. v. Interpretatus. d. postu. pres/ la. et voluit Hostien. in c. Inquirendum. d. per/ cu. l. e. et Joan. de Ana. in c. In ciuitate. in. xvj. col. de viur. et doc. in c. Sunt nonnulli. in. v. Tan/ torum patrum. xvj. q. j. et in c. ij. de p. by. nō bas/ pri. Ibi. Sopitis questionib: doctorum patri/ iniam teneas. Cum ergo tot sapientissimi theo/ logi et iuris vtriusqz doctores/ ac tot collegia iu/ riscōsultorum/ de quibus dicitur in. v. pre bu/ tus sermonis: determinauerint hunc contractuz esse licitum et sanctum/ ergo est ita firmiter tenendum/ quia est communis opinio: cui in iudi/ candoz consulendo standum est. l. Abietas. in. p. in. v. et generalr ita omnes opinantur. ff. de/ his qui no. in fa. et in. l. vnica. in. v. et sane crebri/ or apud vteros opinio est. ff. de offi. questo. et p/ Joan. an. in c. j. de consti. et doctores in c. Capel/ lanus. de feri. et in. l. cum prolatis. ff. de re iudi. et in. l. rem non nouam. C. de iudi. p nouissimos

Non est ergo attendendum false opinioni aliq/ rum qui se theologos affirmant: sed sunt iuris/ canonici penitus ignorantes. Nam decisio vtruz contractus sint vsurarij vel non: pncipalr perti/ net ad canonistas: vt notabilr probat Petr^o de Ancha. in disputatione/ que incipit Antiqs et c. Et ideo sicut esset ridiculosum si medicus veni/ ret cum suo vinarario ad iudicandum: vt in simi/ li dicit Archi. in c. De commissi. de bere. in. vj. i materia heresis: Ita est ridiculum qd isti igno/ rantes velint de contractibus vsurarijs iudica/ re. Est ergo credendum peritis in arte: et nō im/ peritis. l. septimo mense. ff. de statu homi. cum

prohibitus: vt patet ex pdictis/ ergo non debz cen/ sari ac iudicari illicitus vel viciosus/ quia illud existimat peccatū vel illicitum quod est contra p/ ceptum iuris diuini vel humani: vt patet p Apo/ stolum ad Rhoim. j. et habet. xxv. distin. S. cris/ tianis. et p Thom. scda secunde. q. xxxv. et no. c. ij. de malo. et obed. et in c. quod pncipit. xij. q. j. et notat Bar. in. l. si quis p eo. ff. de fidei. et ple/ ne p modernos canonistas in. c. nam concupi/ scenciam. de consti. Qm non sit p legem diui/ nam nec humana: apertissime s demonstratum est: maxime in vltima parte pmi tractatus. i so/ lutione argumentoz. **M** Quadagesi/ mo quarto etiam posito sine veri iudicio qd hic casus noster non sit decisis a canonib vel legi/ bus: dico qd pro decisione ipsius recurrendum est ad sapientiores et maiores doctores ad quos debet haberi recursus vbi lex deficit: et illoz opi/ nioni standum est. l. si idem cum eodem. in fi. et ibi Ange. in p. ff. de iuris. om. iu. et c. j. de deci/ et ibi Anto. de Burrio. et Felinus et Abbas i. v. arbitrio magistror: colligunt qd doctores et ma/ gistri possunt interpretari legem dubiam et eozuz interpretatio est seruanda: si aperte non conuinci/ tur de errore. Et pro hoc facit quod habetur in. l. j. C. de profes. qd in v. constan. libro. xij. et facit bona glo. in c. j. in. v. Interpretatus. d. postu. pres/ la. et voluit Hostien. in c. Inquirendum. d. per/ cu. l. e. et Joan. de Ana. in c. In ciuitate. in. xvj. col. de viur. et doc. in c. Sunt nonnulli. in. v. Tan/ torum patrum. xvj. q. j. et in c. ij. de p. by. nō bas/ pri. Ibi. Sopitis questionib: doctorum patri/ iniam teneas. Cum ergo tot sapientissimi theo/ logi et iuris vtriusqz doctores/ ac tot collegia iu/ riscōsultorum/ de quibus dicitur in. v. pre bu/ tus sermonis: determinauerint hunc contractuz esse licitum et sanctum/ ergo est ita firmiter tenendum/ quia est communis opinio: cui in iudi/ candoz consulendo standum est. l. Abietas. in. p. in. v. et generalr ita omnes opinantur. ff. de/ his qui no. in fa. et in. l. vnica. in. v. et sane crebri/ or apud vteros opinio est. ff. de offi. questo. et p/ Joan. an. in c. j. de consti. et doctores in c. Capel/ lanus. de feri. et in. l. cum prolatis. ff. de re iudi. et in. l. rem non nouam. C. de iudi. p nouissimos

Non est ergo attendendum false opinioni aliq/ rum qui se theologos affirmant: sed sunt iuris/ canonici penitus ignorantes. Nam decisio vtruz contractus sint vsurarij vel non: pncipalr perti/ net ad canonistas: vt notabilr probat Petr^o de Ancha. in disputatione/ que incipit Antiqs et c. Et ideo sicut esset ridiculosum si medicus veni/ ret cum suo vinarario ad iudicandum: vt in simi/ li dicit Archi. in c. De commissi. de bere. in. vj. i materia heresis: Ita est ridiculum qd isti igno/ rantes velint de contractibus vsurarijs iudica/ re. Est ergo credendum peritis in arte: et nō im/ peritis. l. septimo mense. ff. de statu homi. cum

conco. Et ideo talibus ignorantibus iura nō ē
adhibenda fides/ sed p̄dictis doctō:ibus in iu-
re p̄tissimis ad quos spectat de huiusmodi cas-
sibus diffinire s̄m Archi. i. c. statutum. s̄ resp̄.
in. vj. et Paulum de castra in consilio. xij. et no-
in c. vt veterum. ix. dist. Isti em̄ qui volunt pl̄
omnibus scire: minus alijs sciunt vel nihil. s̄ q̄
bus exponi potest totus titulus. C. de iur̄z fac.
ignorantia. Quando autem nihil aliud sciūt d̄ i-
cere: semp̄ allegant illud euangelicum: Mutu-
um date: nihil inde sperantes: ita q̄ vident̄ sci-
re solūmodo cantare canticum bichignole/ q̄d
semp̄ in idem redit. Sunt autem similes pisci-
bus qui dicunt̄ lucij/ et etiam lupis: qui quod
semel rabido mor̄su apprehenderint: nunq̄ d̄ i-
mittunt. Et em̄ ex pallegatis rōnibus z infra ad-
ducendis sit sufficientissime r̄sum suis phan-
tasticis oppositionibus: tamen volunt p̄sistere
in sua erronea opinione / cum tamen om̄es theo-
logi z expositores sacre sc̄pture exponant predi-
cta verba euangelij Mutuum date: nihil inde
s̄. ex mutuo sperantes/ et in contractib̄ Mon-
tis nihil penitus speret̄ ex mutuo: sed solum ex
locatione z pro expensis z interesse quod a lege
tam diuina q̄ humana licite exigi potest: vt su-
pra clarissime probatum est. Et ideo vnicuiq̄ eo-
rum dicere possumus illud quod inquit Hiero-
ny. in prouerb. Salomonis. z recitat̄ in c. ne in-
nitatis. de constit. Ne inuitatis prudentie tue
Prudentie sue inuitit̄ qui ea que sibi agenda vlt̄
facienda vident̄: patrum sententijs anteponit.
Que verba optime conueniunt illi aduersario
Montis q̄ audiens allegari Bemianum/ di-
xit: Nego doctorem. Sum em̄ ego tanti quan-
tus est Bemianus. Alius autem audiens al-
legari Bartolum contra se/ ait: Ego ita habeo
vnum caput s̄c̄ Bartolus. Cui responderi pos-
tuisset: habes q̄dem vnum caput/ sed phantasti-
cum z insanum. Tales nāq̄ sunt adeo temera-
rij vt magis credendum putent suo cerebro q̄
om̄i sapientum doctorum collegio. Vñ cuiuslibet
eorum dici p̄t̄ illud quod p̄t̄naci in sua singu-
lari sn̄a consuevit dici. s̄ ergo totus mund⁹ er-
rar: tu solus verum dicis. ¶ **Q**uadragesimo quinto adducit̄ dictum Baldi in c. j. de
feu. da. minimis valuassorib̄. Vbi inq̄t q̄ con-
tractus de sui natura nunq̄ p̄sumunt̄ vsurarij
vbi possunt p̄cedere sine vicio. Et facit etiam: qz
dubius actus nunq̄ debet iudicari vsurarius:
vt ait Bal. in. l. rogasti. §. si tibi. in fi. ff. si certuz
pe. p̄ legem si ex pacione. cum tibi no. C. d̄ vsur.
Multo ergo minus quando de eo est certituz
do per dicta tot sapientum doctorum q̄ est licituz:
sicut est contractus mutui Montis. ¶ **Q**uadragesimo sexto argumētum potest
fo: mari ex dictis cōsiliij doctorum ciuitat̄ Pla-
centine de sacro Monte p̄tatis: vbi dicunt q̄
si bñ considerent̄ capitula z natura Montis: nō

non potest dici pecunia Montis esse communi-
tatis: sed ipsorum pauperum z indigentium ad
vsum eorum p̄peruum destinata: z nō solum il-
lorum qui sunt de presentī/ sed etiam om̄i futuz
reorum. Et huic nō obstat q̄ in casu dicat̄ q̄ cō-
munitas certam quāritatem pecunie z c̄. quia ly
habere: b̄ non intelligit̄ quo ad dñum/ sed quo
ad gubernationem: pro executione volūtāt̄ eor-
um qui obtulerūt elemosynas: ne fraus aliqua
fiat circa eas: z vt bñ p̄uideat̄ paup̄ibus in per-
petuum. Et faciunt ad hoc notata per doctores
in. l. bñ a zenone. L. de quadri. p̄sc̄p. et in p̄n. pe-
m̄j foz. de impatore/ qui d̄ dominus mundi
rōn: gubernatiōis/ protectiōis/ z iurisdiciōis.
Dñā rō sunt singulorum. Faciūt etiam ea que
habent̄ in. l. habere. ff. de r̄. sig. et in. l. stipulatio
ista. §. habere. ff. de ver. ob. vbi d̄: q̄ habere d̄
nō solum qui habet dñum/ sed etiam ille qui h̄
solam possessionem. Vñ dicit Bar. in. l. j. §. pos-
testatis. ff. de pecul. et in. l. j. L. d̄ nauris. lib. xj.
q̄ habere nō dicit existētiam dominij r̄m. Ad b̄
etiam est textus in. l. j. §. habere. ff. nequid. i. lo.
publi. vbi ille d̄ rem habere qui eam conduxit
Stat ergo sn̄a predicti collegij z etiam dñi Jo-
annis Lampegij vbi s̄. q̄ dicta pecunia nō est in
dñio communitatis/ nec officialium / seu mini-
strozum/ nec etiam singularium p̄sonarum/ qz
nec in communi/ nec in particulari conuētere
eam possunt ad alium vsum: vt patet ex statutis.
nec eam in aliquo alio disp̄sare. Si autem do-
minium esset communitatis / vel singularium
p̄sonarum: possent de ipsis pecunijs disponere
pro suo arbitrio. l. in re m̄adata. L. m̄dati. cum
vulgarib̄. Est ergo dñum ipsius pecunie ipsos
rum indigentium z pauperum in vniuerso in ef-
fectu/ nō autem singulorum: qz est communita-
tis ipsorum pauperum z egenorum tam presen-
tium q̄ futurorum Et sic nō obstat si dicat̄. Si
est eorum: ergo possunt vendicare sibi ip̄am pec-
uniam/ qz r̄ndet̄: cum certis limitationib̄ eor-
um communitati donata est. s̄. vt nūq̄ p̄ eos annis
hilez: sed infra annū Monti restituat̄: vt etiam
alijs in p̄peruum possit succurrere Et sic d̄: pau-
perz nō simplr/ sed cū suis limitationib̄/ q̄d sic
ri p̄t̄ qz pacta z modi adiecti in tractib̄ q̄bus
cūq̄ dāt legem: vt in. l. j. §. si cōueniat. ff. de posi-
ti. cū similib̄. Solum ergo communitas habz
exeq̄ z m̄dare ad effectum ordinatiōis ciuitem
z alioz q̄ obtulerūt elemosynas de subueniēdo
indigentib̄ tam p̄ntib̄ q̄ futuris/ q̄ p̄ntes non
poterūt vendicare z expendere siue p̄sumere: qz
etiam ad futuros spectat. ¶ Et etiam dñum pec-
uniaz Montis nō sic communitatis/ probat̄
alio mō: qz cōitas donauit z donat singulis an-
nis certū qd̄ ip̄i Mōti. Si aut̄ dñum pecunie
Mōtis eēt cōitatis: nō valuisset nec valeret do-
natio. qz sibi ip̄i donasset: z tō n̄ tenuisset donatio.
sic i silij dicim⁹ qn̄ p̄ donat filio quem h̄ in pos

que dicitur Justificationis

restate q non valet donatio, qz sibi p sibi qrit: vt late habet in l. qd dicit. ff. de ver. obli. et habet ample in l. si tibi. §. si pact. ff. de pac. z facit lex neqz pignus. ff. de reg. in. His aut p suppositis sic inferit fm pdictu collegiu et ipm dnm Jā. Lampegii. In nullo alio contractu pot casere vsura nisi in mutuo vero vel palliato: fm q notat Archi. in c. j. de vsur. in sexto. in glo. in 7. publice. z allegat in argu. xij. q. ij. c. j. fm Ray. et Sof. z pbaf in c. consulu. de vsur. ibi. In his casibz zc. z dum allegat dictum euagelij. Mutuu date zc. et de alio contractu non loquit. De quo etiam notabilr tractat Lud. r. boma. filio suo. 500. quod incipit. Dipotentis zc. Sumarius qstionis. et Raphael Lumanus in consilio clxxxj. qd incipit. Proponit q comune taurini Et p Hostien. tangit in sum. in c. d. vsur. in pn. et per Lal. in consilio. xj. sub ti. de vsur. vbi multa allegat. et per Paulum de castro. in consilio 383. circa pnci. Et idem dicunt comune doctor res. Lum g in aliquo contractu Montis non possit dici accidere mutuu ergo ibi no potest e vsura. Q aut no possit in contractibus Mont esse mutuu: patet. quia mutuu dr qz de meo tuum fiat. d. l. ij. §. appellata. et. l. naz. et si fur. ff. si cer. p. z in sti. qbus mo. recotra. ob. in pnci. Dominu ho pecuniaz Montis no est penes datur: siue loqmur de massarijs et alijs officialibus: siue de psidentibus comunitatis. sed est ipoz indigenoz qui de psenti recipiunt z qui in futuro recepturi sunt. ad quoz comodum limitatu sit it ipsa pecunia perpetuo deputata. et ideo qd suum est: amplius in eis paupibus transferri no potest. licet an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. l. cum quis. §. r. n. ff. de le. ij. z. l. ij. §. ex pluribus. ff. de adq. pos. z in sti. de actio. §. sic itaqz et. §. sed si rem. in sti. de lega. cum si. Et cu nemo dat quod no habet. l. nemo. ff. de reg. iur. cu vulgaribus. sequit q nec psidentes nec officiales p mutuu transferunt dominu ipsaz pecuniaru quod no habent in ipsos indigentes ad qs spectat z qz est ipm dnum in coi: vt s. Non est g mutuu fm pdictos doctores nec respectu iporum psidentiu: nec respectu officialiu Montis. qa ibi non fit traslatio dominij a tradente in recipiente: quod ad mutuu requirit. Et ideo illa traditio est solimodo quedam distributio pecunie ad ipm recipientem pntentis rone indigentie cum limitatioe tn supradicta restituendi p alijs indigentibus futuris zc. Et cosequenter nec ab ipsis psidentibus: nec a comunitate: nec ab officialibus aliq comitit vsura. quia nihil accipitur ex mutuo: nec pro mutuo: nec ppter mutuu. quia non entis nulle sunt qualitates: vt dicunt doc. post Pbm in l. finali. L. de probatio. Multo autem minus comitit vsura a recipientibus mutuu. c. de bicores. cu ibi no. p glo. et doc. de iureiu. Quis g comitit istud pecuniam vsure: si ipm no comitit

coitas nec psidentes nec officiales nec mutuatarii. Nam Mons cu sit qd inaniatu: no pot pec care: vt patz p c. ex voluntate. in fi. x. v. q. j. Predi cris aut no obstat si dicat q ista est etymologia vocabuli mutui: de meo fieri tuu. que etymologia vt dicit qdam aduersari Montis: no semp verificat de suo etymologiaro. lapis em dicit a ledere pedem. et tn no ois lapis ledit pedem. nec econtra: ome ledes pedem est lapis. Quinimo vt idem inqt: qnqz etymologia de nullo vel p nullo etymologiaro pdicat aut affirmatiue verificat: cum aliqn sit oino opposita etymologiaro. Dicit em lucus a lucendo: qa mime luceat: z plium dr bellu: qz minime belluz est: vt dicit Jhd. in li. etymol. Quauis ergo in aliq mutuo possit mutuanus dicere mutuatario. Facio de meo tuum. no tn fm pdictum aduersariu hoc est veru de omni mutuo. Sed in aliq dicit potest de meo tuu fieri. In aliq de meo vestrum. In aliquo d nostro tuu. et in aliquo de nostro vestru. Quia respodet q nos no tractam de locutiobz gramaticalibz siue rheroricis: in qb aliqn etymologia accipit pdictis modis. sed sumus in psideratione locationis quo ad pntentia ad sacra scriptura z ius diuinu atqz civile et canonicu: in q nunqz panti rasiu nec imprinenter accipit etymologia: sed appropiare. qz noia debent esse rebus plona. iij. Metaph. z. §. est z aliud. in sti. de dona. et c. cum fm apl. m. de pben. et dig. et p beatu Tho. in. ij. pre sume. q. xxxvij. ar. ij. z ido fm iuristas valet argumetu ab etymologia vocabuli: vt notat in c. clerico. xj. di. et in l. j. ff. de adqren. posses. et per glosam in l. tugurij. ff. de ver. sig. Unde in l. j. in prin. ff. de iusti. z iu. dicit Juri opam daturum: prius nosse oportet vnde nomen iuris descendat. et in l. j. ff. si certu pe. die iuriscosultus. Bonum est prius qz ad interpretatione hboz pueniamus: pauca de ipsi ciculi significatio tractare. Ubi die glo. j. q hoc spectat ad bonu doctore: an oia tractare de deriuatiene z significatioe vocabuli. Bona g z appropriata est etymologia mutui. qua etia in casibz ab aduersario deductis: ad hoc vt sit mutuum requirit q aliqd qd sit mutuat seu e. cui noie mutuat fiat accipiet seu ei. cuius noie accipit mutuo. et hoc in toto vel in pre. No obstat etiaz cotra pdicta de dno pecunie mutui. s. q sit cotratis pauper presentiu z futuroz. si dicat. ergo pauperes soluunt aliquid pro vsu sue pecunie quod no videt licitum. Rndet em pdictus dominus Joannes Lampegii vbi supra: q non soluunt pro vsu pecunie: sed pro labore seruientium. et vt ipsa pecunia sua et alioz indigentiu sibi z indigentibus alijs p tpe futuris iegra conferuet. Item ppter mercedem gerentiu negotia sua vtiliter. Unde no potest dici q illud quod dat accidat sorti mutuate. sed accidit pot sibi pntis inqzum res sua melius conseruat. Et pdictis

ergo omnibus patet quod si teneamus in contractibus Montis interuenire mutuum: ut multi doc. dixerunt, non tamen propter illius denarii solutionem committit viciu[m] usure a p[re]sidentibus vel ab officialibus. Si hoc teneamus cum collegio Placeti non quod nullum interueniat mutuum: est impossibile quod usuraria prauitas committat. **P** Quas dragesimo septimo adducit fundamentu[m] quod facit inter alia multa reuerend[us] pater frater Angelus de Clauasio in suo consilio Montis ubi ait. Ab illo possum exigere sub usuris sine peccato a quo possum licite res suas rapere et furari. c. ab illo. riiij. q. iij. et. xxiij. q. vij. c. j. et ij. Sed communitas potest a suis subditis res eorum violenter auferre pro bono communi ipsis iniuris. ut patet in c. bone memorie. el. p[ri]mo. d. postu. pla. ergo potuit statuere: ut praetum est. sicut et fecit. Quod tamen supra dictu[m] est de usuris exigendis est locutio impropria. quia vere non est usurarium quod est licite acceptu[m]. Quadragesimo octauo adducit quod rationes inductiue et finales prohibitionis usure posite per doc. in rubrica. d. usur. et per Hostien. in c. ij. eodem titu[m] non habet locum in casu Montis. Una enim ratio fuit secundum p[re]dictos doc. quia si fenerari liceret: omnia fere mala exinde sequerentur. maxime quia non interderet boies agriculture: nisi quando aliud facere non possent. ex quo tanta insurgeret caristia quod o[mn]es paupes fame p[er]irent etc. Item quia non posset esse quin diu subsaceris usuris depauperet: que paup[er]as est piculosa: nisi speciali dei dono mutatur. Nam ut dicitur Eccl[esiasticus] xviij. Propter inopiam multi deliquerunt. Item quia in diligendo pecuniam vix euitat idolatria. xlviij. dis. c. sicut hi. et c. omnis. Item quia usura est contra pietatem et charitatem. De quibus rationibus habet etiam per Jo[ann]an. And. in c. peccatu[m] de reg. iur. libro. vij. et Jo[ann]es calde. in sua repetitio[n]e capli si. de usur. Item quod usura facit rem naturalem sup[er]naturalem sive nature: et rem artificialem sive arti. et maxime contra naturam. Item quia facta quod res que non facit fructu[m] generat lucrum. Item quod de duabus rebus eiusdem valoris p[ro] omnia: vna excreseat in valore per alteram. quod est contra naturam. Item quod res mutata per abusum trahat ad aliquod ad quod non est ordinata principaliter. nec econtra. quod est etiam contra naturam. Nulla autem istarum rationum militat in casu Montis: ut patet intuitu. Ergo cum cessante ratione cesset effectus: et sic non trahat ad casum nostru[m]. c. cum cessante. de appella. concludit quod talis contractus non est usurarius. **Q** Quadragesimo octauo quod ille denarius ultra sortem et consequenter salariu[m] ministros non p[ro]stet nec debeat ex mutuo: patet. quia per actiões aptas et concludentes agere debet quod liber actor: sicut glo. singularem. insti. de obli. ti. generali. in verbo scdm. Quam glosam allegat et sequit Bald. et doct. in l. actori. l. de iureiur. et

novissimi in l. si patronus liberta. ff. de iureiur. et canoniste in c. cum dilecti. de empr. et vendi. et Joan. de Anania in consilio nono in fi. et Lud. Roma. in consilio. lxx. et Alexander d. Jmo. in consilio. lxx. vij. in. ij. volumie. et consilio. cxxvij. in eodem volumie. Et Angelus in consilio. cccij. quod incipit. Utiis omnibus actibus. et Pau. de castro in consilio. cclxxv. et Bald. in l. exemptio nen. l. de probatiombus. et in auren. siquis. l. de episcopali audientia. et in l. ij. l. de formul. et in l. j. ff. de offi. assel. et in l. vnica. l. de que de sunt aduo. post l. ibi qui allegat d. l. p[ri]ma. et benefacit rex. in. l. fideiussoz. i. p[ri]m. in verbo Frustra et ibi Bald. ff. de nego. gest. et rex. in. l. fina. in verbo Nihil agit. et quod ibi notat Bal. et Jmo. ff. di. be. et posthu. Ponamus ergo casu[m] quod isti ministri sic deputati a communitate non mutuum rem ad tanta[m] summa[m] quod possent habere suu[m] salarium: forte impedire peste vel alia causa sine eorum culpa. Qua actione agent ad habendu[m] suu[m] salariu[m]: Si enim dicat quod expectare debent usque ad sequentem annu[m]. Quid erit si interim Mons ipse calamitate vel fortuito alio euentu: pura propter sacro manuum periret? Ipsi enim d. ipso fortuito casu non tenerent. s. penulti. insti. de loca. et conduc. Agent p[ro]fecto actione locati et conducti contra p[re]sidentes qui eos conduxerunt nomine populi. per. s. item queritur. insti. eodem. Necessariu[m] ergo est dicendu[m] quod ipsi officiales non adquirunt ipsum salariu[m] ex mutuo. quia ex eorum etiam condicio. insti. quibus mod. res contra. ob. in p[ri]m. et per glo. in rubrica eiusdem tituli. et in l. certi condicio. ff. si certu[m] pera. Sed adquirunt ipsum ex locato et conducto. ergo usura non habet locum in eis. quia extrema eius non conueniunt. Sicut contra iuris fundamenta esset dicere quod ex mutuo oriret actio ex empto.

R Quadragesimonono contra aduersarios Montis adducit quod contra ipsos lata est iuridice sententia et prolata in fauorem Montis declarando quod eius contractus sunt liciti. ut in quatuor parte huius tractatus apparebit. Sententia autem senel sup[er] re generali iuridice lata facit ius in hoc. per norata per glosam. in l. ij. l. quando res iudi. non nocet. et per docto. in l. ingenium. ff. de statu. homi. Maxime autem super populari actione: ut ibidem dicit glo. per legem Eum qui. s. in popularibus. ff. de iureiurati. ergo etc. Sed ipsi impugnatores Montis faciunt de istis sententijs sicut de alijs facere consueuerunt. scilicet quod quando sunt confusi in disputatio[n]e et iurici ac quod per sententiam condennati: faciunt sonari campanas festiuitatis: que admodum fecerunt in vna ciuitate Logobardie a quatuor annis citra in qua post publicam disputatio[n]em in qua remanserunt vituperati atque contra eos sententia data fuit a vicario Ep[iscop]i illius ciuitatis: qui sententiauit quod nullam penam habent rationem contra Montem pietatis

quia est licitus et bonus: sicut predicant fratres minores. Ipsi statim domum reuerſi ceperunt capanas rripudij ac festiuitatis sonare: ita quod fuit necesse eos ibibere minis ipsi vicarij et commissarij ciuitatis. aliter non cessassent a pulsatione: ut rudibus popularibus hac pulsatione persuaderet falsam opinionem suam esse veram: et se in disputatione victoriam obtinuisse. **S** Quinquagesimo adduci potest aliud fundamentum collegij Placentini ubi supra dicitur: quod in illa questione Uerum famuli usurariorum realiter feneratorum teneantur ad restitutionem. Dominus Laurentius de Rodul. in suo tractatu de usur. in ij. parte. q. lviij. postquam recitauit opiniones quorundam tenentium quod non: et aliorum dicentium quod sic. Tandem federe distinctio ita concludit: per hoc sunt ministri qui reddunt certam summam annuatim de tali lucro pecunie quam feneratorum. et vera est opinio Innocentij et sequacium: quod tenentur restituere. Aut hoc exercet nudum ministrum: et sic procedit glossa in c. Michael. et in c. consuluit. de usur. quod non tenentur restituere. Ergo multo minus tenentur in casu nostro ubi nulla estusura cuius principalis. Si igitur suum in conscientia faciunt salarii famuli dicitur usurariorum: ergo et multo magis isti deputati qui dant operam rei omnino licite et bone: ac seruiunt indigentibus: salarii sui possunt bona conscientia habere: sicut etiam ministri hospitalis magni huius nostre ciuitatis. et credimus quod ita fiat ubique. Et pauperes recipientes dicunt. Et nos sumus contenti propter bonum opus vestrum: vobis pro oneribus vestris ac periculo et expensis satisficere ac vos in debent conservare. Nec predicti doc. collegij Placentini **T** Qui etiam ibidem dicunt: quod presupposito sicut ipsi tenent quod in hoc contractu Mortis non sit aliquod mutuum. Si queratur. Quo ergo nomine vocabitur iste contractus: Dicitur potest quod ea que spiritu dei agunt non sunt sub lege. c. si annu. de iudic. in. vi. et ibi Lupus allegatio. xvij. et fuit originaliter dictum Pauli ad Romanos. viij. Deus ergo qui hunc mirabilem modum subueniendi pauperibus inueniri fecit: ipse adiueniat et det nomen proprium ipsi contractui. Dicunt quoque predicti doctores ibidem: quod quo ad ipsos massarios siue ministros ac indigentes possit oriri actio negotiorum gestorum. vel etiam illi contractus inominari: factio ut des: vel do ut facias. De quo supra dixi. et ibo habiter non explico. **U** Quinquagesimo primo adducitur dictum Ludouici de Rhoma consilio suo. 500. supra allegato. ubi ait: quod contra naturam depositi atque equitatis sit desiderare lucrum pecunie ab eo qui beneficium in custodienda ipsa pecunia deponenti facit: atque onus depositi assumpsit: et allegat textum in l. lucius. la. j. in fine. ff. de depositi. Hoc tamen usuram non sapit. quia ex ipsa depositione pecunie non insurgit contractus mutui verus vel palliatus: sine quo non committitur usuram. Multo ergo magis in casu nostro ubi nihil

fit contra equitatem nec accipitur aliquod indebitum salarium est dicendum quod ex receptione denarii ab ipsis depositariis et officialibus Mortis non resultat aliquod vitium usure. quia hoc non est mutuum verum vel palliatum secundum predictos doctores Placentinos. **X** Quinquagesimo secundo adducitur dictum Baldi in l. si nauis. ff. de rei ven. ubi ait. quod quidam theologi (sicut refert Egidius Romanus in suo libro de regimine principum) dicunt: quod si in pecunia dominio non translato esset concessa quidam recompensatio: ut si quis commodauit marisupium pecunie alicui ut dicitur appareat: non ut eius fiat. et inde aliquid emolumentum recipit: non committit peccatum usure. imo licite recipere potest quia non recipit ex mutuo: sed ex quadam locutione. Et idem tenet beatus Thomas. scda scda. q. lxxvij. ar. j. in responsione ad sextum argumentum. et Hostiensis in summa. in tit. de usur. et Joannes teutonicus in summa confessorum. li. ij. titu. vij. q. iij. et glo. in c. coquestus. de fur. et in c. si feneratoris. xliij. q. iij. Et probant predicta per ea que habent in l. ij. §. penul. et si. cum lege sequenti. ff. como. Lum §. nec presidentes nec officiales transferant dominium pecunie quam tradunt ipsis indigentibus: in ipsos. vel quia ante erat sua. vel quia saltem ipsi tradentes non erant dominii ipsius. sed communitas egenorum presentium et futurorum: ut supra dictum est secundum opinionem collegij Placentini. Sequitur quod non existente ibi mutuo: possunt recipere mercedem suam operam ex locutione: et per expensis etc. Uerum tamen est quod quia non sunt dominii ipsius pecunie: non possunt recipere aliquid ultra predictum salarii operarii et recompensatione expensarum: ratione ipsius pecunie sic concessa sicut possit verus dominus in casu premissis. Sed hoc nihil impedit conclusionem nostram. **y** Quinquagesimo tertio adducitur quod pulchre voluit Baldi in l. emptione. l. plus valere quod agi. ubi ait: quod si causa originalis non fuit mutui: ex pacto in contractu appositis non inducitur contractus usurarius. Et hoc confirmat Ludouicus Rhoma. in suo consilio. 423. quod incipit. Pro pleniori discussione. Hoc autem est in casu nostro. quia causa originalis non fuit mutui secundum predictum collegium Placentinum. ergo etc. **Z** Quinquagesimo quarto adducitur in fauorem Mortis quod cum auctoritate Episcopi: imo summorum pontificum ut in sequenti parte patebit sit ipse Mons ordinatus: non potest negari quin sit locus pius. Unde omnia priuilegia competentia ecclesiis et alijs locis pijs generaliter. competunt ipsi Monti in quantum possunt adaptari. per notata in autentico. hoc ius potestatum. l. de sacrosan. eccl. et per Abba. in c. nulli. li. de reb. eccl. non alie. et Barbacium siculum in c. j. de peculio cle. col. vj. qui allegat. l. priuilegia omnia. l. de Episcopo. et cleri. Et facit glossa in c. priuilegium. de reg. iur. libro. vj. et in c. ignorantia. xxxvij. dist. Et habet diffuse per Fellinum in c. quarta. de presb. et per Alex. de Jmo. in suo consilio

Secundi tractatus Pars. III.

Alio. scilicet. col. j. in secundo volumine. **A** Quinquagesimo quinto confirmant predicta de iustificatione Montis cum denarii solutione et mirabili reuelatione diuina cui data est fides tanquam sufficientissimo testimonio: secundum Richardum de sancto vic. in primo libro de trinitate. Ut enim dicit Scotus in primo logico primo sententiarum. Sicut ex veris propositionibus syllogistice ordinatis non potest inferri nisi verum: ita et multo magis ab ineffabili veritate non reuelatur nisi vere. Sciendum est ergo ultra alias reuelationes quod dominus beatus frater Bernardinus Feltrinus in ciuitate Luce cepisset predicare Montem pietatis et contra publicas usuras: ordinatis orationibus fratrum et montalium: quodam deuotus frater Ordinis nostri nomine frater Franciscus: de plebe sancti Stephani qui erat sacerdos. In loco sancti Lerbony apud Lucam post deuotam orationem et lachrymas quas emiserat pro ciuitatis compassione: dum mane se parare ad missam dicendam: vidit in spiritu quasi celum cum splendoribus apertis: et descendentes dominum nostrum Jesum christum super nubem ad ciuitatem Luce: et iunctis manibus dicere. Ecce ego fundo hunc Montem pietatis. Ego: ego: et non frater Bernardinus. et vidit ille frater domum et omnia ad se parata. Vidit etiam quatuor volentes resistere et destruere Montem: sed non poterant appropinquare. Duos autem illorum vidit vestitos quodam habitu religioso. Aliorum vero duorum solum vidit capitis et faciem. Sed deus noluit quod publicarent nomina ipsorum aduersariorum Montis: ne a populo lapidarentur. Unus tamen illorum vix euadere potuit manus puerorum ciuitatis cum lapidare volentium: et hoc ideo fuit. quia fama erat quod ad predicandum contra Montem venerat. Et ista visio fuit de mense maii in MCCCXXXIX. et frater ille diu tacuit. Sed postea a spiritu sancto et conscientie stimulo ac iussu christi coactus: humiliter et cum lachrymis omnia reuelauit predicto patri fratri Bernardino Feltrino. Et quia frater quidam ordinis cuiusdam minabatur se velle destruere ipsum Montem: affirmans illum esse usurarium propter solutionem denarii predicti pro salario ministrorum etc. dixit ille deuotus religiosus. Nolite timere pater. quia est Mons dei et non hominis: et destrui non poterit. iuxta illud Act. v. Si opus dei est etc. Obijt autem predictus frater Franciscus. iij. Februarii. MCCCXXXIX. in podio bonici: et sepultus est in loco sancti Lucensis. Et ante mortem predictit diem et horam mortis sue: et ratificauit dictam visionem: dicens fratribus. Tenete eam veram sicut euangelium. Et de hoc scripsit Guardianus predicti loci ipsi fratri Bernardino Feltrino. Ex quo patet quod aduersarij Montis non latrant tamen modo contra ipsum beatum patrem fratrem Bernardinum Feltrinum qui obiit in loco sancti Jacobi apud Papiam hoc anno. scilicet. MCCCXXXIX. septembris: in nocte sequenti dum gallus inciperet decantare. ut ostenderet quod ipse beatus

decantauerat laudem diuinam. et ibat ad decantandam eternaliter in gloria celesti. et ibi multis coruscant miraculis: sicut etiam ante obitum fecerat ibidem multa miracula in testimonium sue vite sancte et opere. Et quibus approbat Montes ab eo taliter instituti cum solutione predicta. Et paucis diebus ante mortem dixit mihi quod non est bonum pro pauperibus aliter montem instituere. Sed etiam predicti impugnatores huiusmodi latrant contra pietatem et contra ipsum piissimum dominum nostrum Jesum christum ipsum Montem institutum primarium. Alia quoque reuelatio facta fuit patri fratri Bernabe de Zenis et patri fratri Antonio de Lodi. puencie sancti Francisci: quibus sepe rogantibus dominum Jesum ut succurrere dignaretur ciuitati Perusine que iure deo et aliorum usurariorum voragibus deuastabatur. Ipse dominus Jesus cuiuslibet eorum apparuit: dixit eis quod volebat in sequenti quadragesima mittere ibi patrem fratrem Michaelē de Larcano Mediolanensem quem faceret montem. Ipse autem beatus Michael tunc erat in partibus terre sancte: qui postea nuntio dei ad partes illas pueniens pro obedientia prelatorum disputat fuit ibi predicator: atque Montem cum denarii solutione ordinauit: sicut cum christus edocuit. Beato quoque Lherubino de Spoletto reuelauit christus predictum Montem cum denarii solutione esse iustissimum: et ipse publice predicabat ipsum Montem esse licitum: et multis coruscant miraculis in testimonium veritatis et confessionem dicentium non debere credi reuelationibus diuinis nisi fuerint signis approbate. Sed dicit forte aduersarij pietatis. Cur iste reuelationes non fiunt etiam mihi? Cui respondeo quod ideo hoc preedit: quia ipse in sua obstinata opinione indurat: non reuelaret eas. Item quia in inuituola anima non introibit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. i. Quinquagesimo sexto adducit quod ipse tractus Montis cum solutione predicti denarii fuit approbatus et declaratus esse licitus pro multis summis pontificibus romanis: ad quos spectat statuta que peccata nutriunt tollere: et que honestate ac bonos mores inducunt approbare: ut in c. si. de prescriptis. et non in c. penult. de prescriptis. Romanum enim pontificem decet clauem honestatis clauis preterferre. ut dicit Innocentius in c. vigilanti. de iureiur. et ei incumbit pro ceteris ea que ad cultum christiane religionis spectant introducere et habere zelus fidei super omnes alios christi. q. c. officij nostri. Ex quo patet illos valde errare ne dicant peccare quod dicunt capla Montis sed solutio denario pro sedis apostolice rectores ac vicarios christi approbare: esse inhonestum aut viciosum. Cuius etiam presupposito sine veri iudicio quod essent de se dubia: tamen ex hac approbatione fieret certa. Nam in re dubia ad fidem et certitudinem valde auctoritas sedis apostolice. c. pala. xi. dist. Et ut inquit beatus Thomas in. ij. suo quodlibet. q. vij. magis debet attendi et seruari preseruitudo ecclesie quam auctoritas Augustini et quorumcumque sanctorum. Papa enim ut diximus est

que dicitur Justificationis

vicarius christi, c. inter corporalia, de transla. prela. et gerit vicem dei in terris, c. quanto, eodem tit. Ex quo sequitur quod habet plenitudinem potestatis: ut notatur in c. consequens, xj. dist. et habet in c. qui se scri. ij. q. vj. Et illud quod facit presumit facere auctoritate dei, c. inter corporalia, de transla. prela. glosa, x. Si enim imperator quod facit presumit facere ut deus: ut in autent. de here. et fal. in pn. et per Bal. in c. j. §. si de noua for. fidelis. v. si. feu. et deus est veritas, Joan. xiiij. z. c. cum esses, de testa. et ibi Bal. Multo magis hoc est dicens dum papa. Unde Andreas siculus dicitur barbacijs in suo consilio de bello iusto vel iniusto: quod incipit. Scribit paralipomenon, post principium dicit: quod iusta causa semper presumit pro papa et imperatore et ibi multa allegat. Et propter nulli licitum est apostolicis contravenire decretis, c. nulli fas, xij. dist. et c. si sunt presbyteri, lxxxj. di. z. c. vialatores, xxv. q. j. cum si. O iudee quando aliquid est dubium in lege: nonne preceperunt est Deuter. xvij. quod recurrat ad summum sacerdotem et eius determinationi stetur: et quod contradixerit et stare noluerit: occidat. Quanto magis ergo istud est in dubijs determinationi summi pontificis qui quod confirmat nemo infirmat, c. nouit, de iudi. vbi Barba. et Panor. in c. ad audientiam, de confir. vii. vel iniusti, et Bal. in l. rescripta, l. de p. imp. of. Maxime vbi dicitur ex certa scientia, qua clausula vult dicere quod auferat omnes contrarietas: et quod silentium imponit contradicentibus: sicut Joanne de Anania consilio, xliij. et Bal. in proe. feu. z. Bar. in qdam consilio suo. Et ideo ipso aliquid approbare: et nos approbare debemus, arg. in c. si romanorum, xix. dist. Imo ipsius sententie magis est standum quam sententie totius mundi: sicut glo. in c. in istis, iij. di. et Host. in c. proposuit, de con. pben. z. Anto. de But. i. c. p. venerabile, extra quod si sunt leg. vbi ait quod in opinionibus credendum est magis pape quam dicitur sanctorum, quia pape non alteri data est potestas interpretandi: ut patet per dictum c. per venerabilem. Ex quibus apparet quod sunt illi qui ipsum sanctum Pontificem per ecclesiam romanam approbatum despiciunt: dicentes defensores ac fautores eius contra hereticos aut de heresi suspectos esse puniendos. Cum enim ad papam et romanam curiam solum pertineat definire atque determinare ea que sunt dubia in fide: ut potest probari per c. maiores, de baptis. et per c. huic sedi, xxvij. dist. et per c. quatenus, z. c. bec est fides, xxiiij. q. j. Eiusque sit emendare et corrigere errores circa fide, ut in c. quod alios, de here. z. in c. errat, xliij. di. Profecto non approbassent ipse papa et sedes apostolica ipsum Pontificem cum solutione predicta si in eo esset aliquis scrupulus peccati vel erroris circa fidem. Et ideo eius determinatio est ab omnibus tenenda: iuxta notata per dominum Anto. de But. in c. conquestus, de ser. Ordinario enim sedis apostolice ligat omnes, c. si. de costi. Cum ecclesia romana sit mater omnium ecclesiarum, xij. di. c. j. et c. que nesci

at. in fi. et. q. ij. c. cuncta per mundum, et de costume, di. iij. c. celebratam, que non potest errare nec decipi. Unde in c. a recta, xxiiij. q. j. dicitur. Nec sancta et apostolica mater omnium ecclesiarum christi ecclesia que per dei omnipotentis gratiam a tramite apostolice traditionis nunquam errasse probatur: nec hereticis novitatibus deprauata succubuit. Sed ut in exordio nostram fidei christiane precepit ab auctoribus suis apostolorum principibus illibata fidentius manet. Hec ibi. Quia autem scriptum est in c. bec est fides, xxiiij. q. j. et sunt verba Hieronymi. In his que concernunt fidem et bonos mores quod papa approbat nullus reprober: ne se imperitum vel malivolum vel etiam non catholicum, sed hereticum comprobet. Hec ibi. Scriptum namque est in c. lex diuine institutionis, xxvij. q. ij. Lex diuine institutionis apostolica cathedra totius posuit orbis magistratam: ut quicquid vbius locorum dubitatur: ab ea ratio eiusdem requiratur. Ideo nolentes assentire et reprobare volentes eius determinationes: faciunt ei iniuriam, arg. in l. nemo clericus, l. de sum. trini. z. si. ca. et committunt crimen sacri legis, l. ij. l. de cri. fa. De quibus dicit dominus Martinus, xvij. Qui ecclesiam non audierit sicut tibi sicut et benedictus et publicanus. Trassumptiue in c. si sunt presbyteri, lxxxj. dist. et in c. nulli fas, xij. di. Credendum est ergo illud quod ecclesia tradit de iustificatione istius. Non enim tanta est auctoritas quod Augustinus dixisse fertur. Non credere euangelio nisi illud ecclesia approbasset. Et ideo illi qui dicunt peccatum esse hanc opinionem tenere quod contrarium Modis predicto modo sic licet: cum detrahatur sedis apostolice ipse Pontifex approbatus: potest dici suspectus de heresi: per c. omnes, xxij. di. et sunt similes magister Joachim qui appellauit magistrum scilicet hereticum in illo articulo in quo ipse ab ecclesia damnatus, c. danam, de sum. tri. z. si. ca. Quia igitur non decet a capite membra discedere: sed membra caput suum sequi debent, c. j. xij. di. z. facit lex cum in diuersis, ff. de reli. z. sum. fu. Et omnia accessoria sui debent sequi principale, c. accessorium, de reg. iur. l. vj. z. l. cum principalis, ff. eo de. Cum caput ecclesie summus pontifex approbet ipsum Pontificem eius contractum: apparet illos non esse vera eius membra que ex pertinacia et obstinatione eius determinationem impugnant et sequi nolunt. et ideo dici potest de quolibet eorum illud Ecclesi. iij. Quam male fame est qui relinquit patrem: et maledictus est a deo qui exaspat matrem, quod potest spiritualiter exponi de summo pontifice qui est pater patrum, de quo per Joach. an. in c. si eo tempore, de elec. in. vj. et per Lard. in proemio sexti, et de sacra matre ecclesia. Ex predictis autem patet non obstare Modis elem. prima, de usur. qua ibi ponitur excoicatio statuentibus usuris obere exigi etc. Hic autem non exigitur aliquid usuram: ut patet ex declaratione et determinatione summorum pontificum qui habent presupponunt omnia iura in scripto pectoris, c. licet, de costi. i. vj. z. sequitur notanda predicere etc. Et posito sine veri iudicio quod inueniret aliquid lex siue capitulum in quo determinatum esset generaliter nihil debere capi

Secundi tractatus Pars. III.

plera sortem rē. tamē esset dicendū q̄ si modus
puidendi egenis quo vit Mons fuisset rēpo
re illius legis vel capli inuentus: absq̄ dubio
fuisset exemptus. Et q̄ cum sit nunc inuētus: est
seruandus: nō obstante p̄dicta lege: fm̄ doctri
nam sancti Thome de Aq̄no. ij. q. xvj. arti. v.
Ubi tenet inter cetera q̄ cum ois lex debeat or
dinari ad cōmunē hoim vtilitatē: in tantū obri
net vim r̄ rationē legis in q̄ntum ad dictum fi
nem tendit. Ubi hō hoc deficeret r̄ r̄tutem obli
gandi amitteret. Unde ibidē subiicit q̄ si mer
geret casus in quo obseruatio talis legis esset
dānosa cōmuni vtilitati: nō esset seruāda. Que
em̄ de nouo emergunt: nouo indigent auxilio.
l. de erate. §. ex causa. ff. d̄ interro. acti. l. post da
tum. ff. de procu. et. l. j. ff. de ven. inspi. Et ita est
in casu nostro. quia si non posset prouideri per
talem modū indigentibz pecunia: hoc redūdas
ret i maximū reipublice damnū: vt sup̄ patuit

D Quinquagesimo septimo dico q̄ nō so
lū est exp̄ssus et cōcessus hic casus per iura nos
tissima. s. per d̄cretales extrauagātes p̄dictoz
summorū pontificū. sed etiam in iure antiquo.
Nam vt supra patuit: omne inter esse et recōpē
satio damni. p̄pter mutuū emergentis in cōmu
ni iure concedit: vt patet in multis caplis supe
rius allegatis. ergo et casus Montis: licz speci
fice non sit declaratus. Nā inrentio legis etiā si
non sit exp̄ssa: ex quo eadem ratio cōiecturari
potest: illa seruanda est etiam cōtra verba legi
vt notabiliter dixit Li. in. l. non dubiū. l. de le
gi. et facit tex. in c. si postq̄. d̄ elec. i. vj. r̄ ibi glo.
cum ratio sit mens r̄ ania legi. l. qd̄ dictum. ff. d̄
pac. l. adigere. §. q̄uis. ff. de iure parro. r̄. l. scire
oportet. §. s. et maxime. vbi bonus textus. ff.
de excu. tu. l. cum ratio. ff. d̄ bonis dam. c. ratio
de preben. c. ex eo. de elec. in. vj. cle. j. eodem ti. et
ibi Joan. de Imo. De quo etiam habet per Di.
in c. si. de regi. iur. libro. vj. et per Bal. in. l. ff. so
lu. ma. et in. l. si quis seruo. l. de fur. et p̄ Bar.
et doc. in. l. cam. his. §. ff. de dona. cau. mor. r̄ p̄
Angelū areti. in. l. de obli. que ex q̄si delicta. na. l.
§. j. et per Archib. in c. vbi piculum. d̄ elec. in. vj
Hinc est q̄ vbiq̄q̄ est eadem ratio r̄ in oibus
similitudo: nō dicit lex intendi. Sed casus ille
sub eadem legis dispositiōe includit: vt inquit
glo. in c. penul. de elec. in. vj. que allegat ad hoc
in multa iura. et facit lex nomis r̄ rei. §. verbū. ff.
de ver. sig. et est tex. ad hoc exp̄ssus in. l. his so
lis. l. de reuo. dona. Ibi. Satis tacite cautam
putamus. et ille tex. est melior ad hoc de corpe
iur. fm̄ Bal. in rubrica. l. de nau. feno. et p̄ il
lum textū idem Bal. dicit in. l. per diuersas. l.
man. in. iij. colum. q̄ nō dicit exp̄ssum quod cas
dem rōne includit. et est bonus tex. i. c. ij. in ver.
licet. de transla. prela. De quo vide etiam Bal.
in. l. data opera. in. vj. colum. l. qui accusa. nō
p̄f. Ubi ait: q̄ quādo est eadē ratio: non dicit

fieri extensio. sed solum vbi dicit similis: fit extē
sio de similibz ad similia. Cum ergo in casu no
stro sit omnino eadē ratio que est in iuribz con
cedentibus aliqd̄ accipi vltra sortē ratione das
mni rē. sequit q̄ casus Montis est in iure ex
pressus r̄ concessus. **E** Quinquagesimos
octauo facit dicitur Baldi in rubrica. l. d̄ rebz
credi. de statuto dis. ponente. q̄ pro quolibet cō
tractu soluat gabella: et q̄ ille habeat onus sol
uēdi qui sentit cōmoduz. Ergo r̄ in casu nostro
potuit cōmunitas ordinare: vt qui sentit cōmo
dū istud: sentiat etiam onus soluēdi mercedem
ministro: um. **F** Quingessimono confir
mant predicta per ea q̄ ponunt in cōsilio Mon
tis per collegium Florentinū r̄ Perusinū atq̄
Senense quod incipit. Posito puncto. Ubi ta
lis casus habet: q̄ siq̄s petat Senis muruo cēs
tum. et ille respondeat q̄ est cōrent mutua.
sed vult idoneā fideiussione. s. promissionē ali
cuius campforis. Et autē ibi statutum q̄ nul
lus campfor. p̄missionem possit facere pro alio
nisi is pro quo p̄mittit soluat camerario cam
pforum vnū pro ceterario ducator. Profecto
fm̄ omnes p̄dictoz collegioz doctores ille mu
tuans rōne illi qd̄ soluit dicto camerario non
cōmittit vsuram. q̄a nihil sibi adquiret. ergo rē.

S Sexagesimo adducit dicitur beati Tho
me. ij. q. lxxvij. ar. iij. quod refert Salicer^o i
auren. ad hec. l. de vsur. qui ait: q̄ quando ne
gociatio alicuius ordinata est ad aliquem effe
ctum necessariū r̄ bonestū: vt est ad subuenien
dū indigentibz. vel quādo quis intendit nego
ciari. p̄pter publicam vtilitatē: et lucruz exp̄dit
nō quasi finem lucri: sed vt stipendius laboris:
tunc tale lucrū dicitur esse licitū. Sed ita est in
casu nostro. ergo rē. Hic causa breuitatis pre
termitto plurimos casus in quibus potest acci
pi vltra sortem absq̄ vicio vsure. de quibz tra
ctat Panormita. r̄ alij doctores in c. conq̄stus
de vsur. et declarat eos eleganter r̄ uerēdus pa
ter Frater Angelus de Clauasio in sua Ange
lica. in vsura p̄mo. §. v. q̄ ad. §. l. inclusiue. Et
possent adduci ad corroboratiōne predictoz et
p̄futationē opintonis aduersantis huic sancto
operi. Que falsa opinio est ab oibz detestanda.
Unde inquit Calixtus papa in c. ponderet. p̄
finem. l. dist. Sententiā que verat misericordiam nō
solum non tenere. sed etiam audire fugite. **D**

Sed aliq̄bus ex p̄dictis fundamenti conan
tur aduersarij Montis respondere. Et primo
ad argumētum inexpugnabile quod fieri solet
pro officialibus Montis sic. Officiales Mon
tis in contractu mutuū possunt licite r̄ iuste lo
care operas suas. ergo licite r̄ iuste possunt ac
cipere mercedem suam ab his quibz locant: vel
ab alijs nomine ipsoz. Ipsi respondent: negan
do antecedens. et dicunt q̄ aliud est accipere ali
quid pro locatiōe operaz r̄ domozū absolutū

te et extra tractu mutui. Et aliud est accipere ratione mutui vel ratione alicuius sibi naturaliter vel regulariter vel inseparabiliter annexi. Quia primum est licitum: secundum autem non. Sed ista distinctio magis facit ad maiorem noticiam sui erroris quam ad oppositum. Si enim per predicta verba intelliguntur quod aliud est accipere aliquid ratione locationis. et aliud est recipere aliquid ratione mutui: nihil penitus facit ad oppositum nostrum: nec contra predictum argumentum. Si vero intelliguntur quod aliud est accipere mercedem locationis quando locatio non percurrit cum mutuo: et aliud quando coecurrit cum mutuo: quod primum licitum est. Non autem secundum quod quidem voluerunt inferre. Sed non apte ausi sunt dicere propter enormitatem dicti. Et ideo palliaverunt sub verbis obscuris. scilicet ratione alicuius sibi naturaliter vel regulariter vel inseparabiliter annexi. Sed valde mirum est quia temeritate fecerint hanc additionem cum in nulla definitione usurarum ab aliquo doctorum posita reperitur. Nec ipsi probant necessitatem huius additionis. si naturaliter annexi tunc aliqua ratione vel auctoritate. Nec declarant quod sit illud naturaliter annexum vel regulariter aut inseparabiliter. Et quid est esse naturaliter annexum tunc. Et quare talis annexio inducit usuram. Que omnia si sciissent debuissent exprimere et probare. Sed istam falsam additionem fecerunt ex suo capite ut palliarent errorem suum. Respondendo tamen ad distinctionem illam sustinendo antecedens argumentum dicitur quod siue locatio sequatur mutuum: vel coniungatur mutuo: siue sepe a mutuo. semper locatio est locatio. Nec per tale sequentem seu connectionem variatur ratio formalis locationis: nec ratio formalis mutui. Mutuum enim absque locatione est mutuum. Et idem ubique gratum. Et locatio coniuncta mutuo est locatio: et separata a mutuo est locatio: et per se hic et ibi mercenaria. Tunc ergo ex tali coniunctione non variatur eius ratio formalis. Quicquid operatur non percurrere mutuo: operatur etiam illo percurrere quia ratio formalis est principii operandi secundum philosophos et theologizantes: et solummodo mutata forma intelligitur mutata sententia ut notat in l. Julianus. §. sed et si quis. ff. ad exhibendum. et in l. Si is qui quadraginta. §. quedam. ff. ad legem falciam. et facit. l. labeo. et sabinus. ff. de verbo. significata. ubi vestimentum non dicitur idem si est a sua forma mutatum ut quod est fractum vel corruptum. Mirandum est quod ipsos montes adversarios qui se putant sapientes talia loqui sine ratione. imo contra omnem rationem et experientiam. Quotidie enim tabelliones cursores: naves: batuli et filii locant operas suas in tractibus mutui: et tamen nemo illos vel eos qui mutuant damnat de usuris: nec etiam ipsi adversarii montis. Ut quid ergo damnant officiales montis qui pariformiter locant operas suas in tractu mutui. Vel civis aut communitatem gratis mutuantem. Profecto si vera esset istorum opinio omnes tabelliones aliquid recipientes per

tradendo tractu mutui instrumentum essent versus rarum. et similiter ipsi mutuantes. quod tamen est penitus falsum. et erroneum. Sed dicitur forte. quod licet tractus mutui iuste possit concurrere cum locatione quando alius mutuat et alius locat. Non tamen quando idem mutuat et locat. Quibus respondetur quod secundum philosophum. ii. physici. et v. metaphisicorum contingit medicum sanare seipsum quando est egrotus. nec tamen egritudo in medico variat rationem formalem medicine in eo magis quam egritudo in altero. Et ideo sicut potest alterum sanare ita seipsum. Sic ergo medicus recipit sanitatem non inquantum medicus sed inquantum egrotus. Ne sanat se inquantum egrotus sed inquantum medicus. Accidit ergo medico. quod sit egrotus. et egrotus quod sit medicus. Et medicina non variat rationem formalem egritudinis. nec econverso. Licet in eodem concurrant. Et eodem modo dicendum est de mutuantem et locante operas. Nec enim mutui datio variat rationem locationis. nec locatio variat rationem mutui. Si ergo inquantum mutuantem est gratus. et inquantum locans: mercenarius. nullum sequitur inconveniens. Quid enim prohibet naturam mutuantem triticum vinum vel oleum conducere ad navigandum. et pro navulo predictorum recipere mercedem suam. Neque enim deterioris conditionis efficitur quod mutuat quam ante mutuum fuerat. In monte tamen pietatis alij mutuant per seipsum quod sit mutuum secundum unam opinionem. Et alij locant Mutuum enim sit nomine Montis siue presentium. Et locatio sit ab officialibus nomine proprio. Et idem antecedens argumentum firmum permanet et immobile. Distinctio autem adversariorum assumit falsum scilicet quod in natura mutui includatur locatio. seu quod sequela aut connectio locationis cum mutuo variet rationem formalem mutui vel econverso. Que omnia sunt absurda: et ideo evitanda. l. nam absurdum est. de oper. liberto. Ad aliud vero argumentum dum dicebatur quod licet unicuique se servare in demerit. ergo et in tractibus montis. Respondent adversarii quod si mons non vult damnificari debet suam pecuniam sibi reservare. quod non cogit mutuantem tunc. De responsio facta. Non enim debet quis cessare a proximi servitio. quod licite potest facere. et sine suo detrimento. imo magis tenetur iuxta illud. Quod tibi non nocet et alteri prodest de facili est concedendum. l. in summo. §. Item Uarrus. ff. de aqua plu. arden. et Tullius in primo de officiis. inquit. Quicquid sine detrimento commodari potest id tribuatur cuius vel ignoro. Si etiam vera esset predictorum responsio: falsa esset doctrina omnium theologorum et iurisperitorum de quibus supra dictum est. qui omnes affirmant licitum esse mutuantem pactisci de sua indentate. Ad eorum quoque non dico insipientiam sed ignorantiam profundam est sententia beati thome in questi. de malo. q. xii. ar. iij. in responsione ad decimum quartum argumentum: ubi ait quod mutuantem debuit sub casu

uisse ne damnum incurreret. Et non dixit. debuit re-
tinuisse pecuniam suam et non succurrere proximo cum
potest sine suo damno. **R** Ad aliud autem ar-
gumentum quod fieri solet in fauorem montis sic, Si
tractus mutui de quo est sermo esset usurarius
quod officiales montis accipiunt solutionem ope-
raz suarum ab indigentibus mutuum accipientibus
eadem rationem esset usurarius si ipsi officiales ac-
ciperent solutionem predictam a communitate seu de bo-
nis communibus vel ab alijs. Sed per aduersarios.
Si communitas vel alia persona et non mutuaris
solueret. non esset tractus usurarius. Ergo nec
si illi qui mutuum accipiunt solui est tractus usura-
rius. Respondent aduersarii negando sequen-
tiam, dicentes. quod non est simile. quod secundum eos aliud est
communitatem conducere officiales et satisfacere
eis de operibus suis. Et aliud est statuere quod mu-
tuatarij soluant ad rationem de denario per libe-
ra etc. Quibus respondet quod imo idem est seu valde
de simile communitate seu presidentes conducere
operarios vel officiales et eis soluere. et conducere
ipsos officiales ac mandare alijs quibus de iure
potest et debet ut soluant. Sicut principes et domini
terrarum sepe conducunt vicarios et alios officiales
in ipsis terris per eorum preservationem ac utilitatem. et
mandant populis sibi subditis terrarum ipsarum
quod eis soluant. Tunc enim idem est ac si ipsimet eis
soluerent. et ipsi principes et debent eis mandare. Et si
militer presidentes communitatis adducunt officia-
les et mandant populo qui mutuum accipit cui
mandare possunt auctoritate principis. et debet
quod talis conductio est ad utilitatem ipsius popu-
li. ut soluat non ratione mutui sed ratione operarum
et expensarum. et proportionabiliter rationibus pallegarij
in superioribus argumentarum omnibus. Et sic patet quod
est omnino simile. Consequenter autem declarat hunc mo-
do. Officiales montis recipientes ab indigentibus
aut recipientes ratione usus pecunie eis mu-
tuare. et dilationis temporis. aut ratione operarum et ex-
pensarum. Si dicat primum quod affirmant aduersarii.
scilicet. quod ratione usus pecunie etc. Tunc arguitur
sic. Quicumque in mutuo accipit aliquid ultra sortem
ratione usus pecunie mutuare et dilationis temporis
est usurarius a quocumque illud accipiat. Quia nihil
facit ad usuram quod accipiat ab illo qui mutuum
accipit vel ab alio: dummodo accipiat ultra sortem
ratione mutui propter usum predictae pecunie mu-
tuare. et dilationis temporis. ut patet ex definitio-
ne usure. Alias vnus non posset soluere usura-
ras pro alio. Quia sic solutum non diceret usura.
sed licite reciperet a mutuate. Si ergo offi-
ciales montis accipiunt aliquid ultra sortem ex mu-
tuo ratione usus pecunie mutuare et dilationis tem-
poris ut aduersarii testantur sequitur quod essent usura-
rii a quocumque illud accipiant. Quomodo enim gra-
tis mutuaret si accipiat a communitate vel ab alio
ultra sortem? Nihil enim usurario noceret. nec cura-
ret: si illud quod accipit a paupe reciperet a diuiti. vel

si mutuarum non solueret usuras. sed alij per eis.
Si ergo sunt usurarii illi qui accipiunt a mutuararijs.
Ergo etiam essent usurarii illi qui accipiunt a com-
munitate vel ab alio. Nisi velint dicere quod paupe-
tas det formam tractui usurario. Et sequenter
quod mutuas diuiti cum pacto de recipiendo ultra sor-
tem ratione usus pecunie mutuare: et propter dilata-
tionem temporis. non esset usurarius: quod esset falsis-
simum. Et sequenter officiales montis vincen-
tini et aliorum montium quibus soluit a communitate
vel ab alijs quibus a mutuararijs. quibus aduersarii affir-
mant non peccare. et commendant tales montes
absque dubio essent usurarii: quod non mutuant gra-
tis sed accipiunt ultra sortem. Et hoc argumentum
est inconuenibile ad probandam sequentiam predictam.
Si autem dicant aduersarii quod officiales
montis vincetini et aliorum montium predictorum non
accipiunt ratione usus pecunie vel dilationis tem-
poris: sed ratione operarum et expensarum sicut taxatio-
nem presidentium: et similiter facerent officiales illor-
um montium quibus soluit mutuararij: si acciperent
a communitate. Ista est fuga baganorum. Quare enim
non ita possumus nunc dicere de officialibus montium
Perusini: Paduani: Placentini et Mantuani
ac aliorum similium: quibus soluit a mutuararijs: quod il-
lud accipiunt solummodo ratione operarum et expensarum
et non ratione usus pecunie vel dilationis temporis
sicut dicunt aduersarii de officialibus aliorum mon-
tium. Cum non plus accipiant. sed solummodo quod
cum acciperent a communitate si communitas solueret.
Habet enim statuta salaria et expensas ultra quod
nihil debet accipere sicut patet in capitulis montium
Constat ergo esse valde irrationabiliter dictum quod si com-
munitas vel alius soluat non sunt usurarii. Sed
si mutuararij soluant sunt usurarii. Cum tantum
et non plus eadem ratione soluant mutuum accipientes.
quod tantum et qua ratione solueret ipsa communitas vel alius.
sed propter operas et expensas. Vel ergo faciant il-
los usurarios. Vel hos non accusent. Non audet
primum. Ut quod secundum? Caput igitur istius? Solue
suppliciter ac exercitui dei viuere remerarie expost
brantis suo proprio gladio deerruicem? Ut de mes-
sio sublati pacem reddat ecclesie quam turbauit.
Sic itaque arguam? Non licet ex mutuo seu ratione
mutui: nec ratione alicuius sibi naturaliter vel regula-
riter seu inseparabiliter annexi accipere aliquid ultra
sortem nec per se nec per alium alius esset usura. et hoc
fundamentum est Hectoris et Achilles aduersario-
rum. Ergo si officiales montium Paduani Perusini
Mantuani: et Placentini sunt usurarii quod acci-
piunt aliquid ultra sortem ex mutuo vel ratione mutui
aut saltem ratione alicuius sibi annexi etc. Cum non
possit dari aliqua bona ratio diuersitatis inter
ipsos et officiales montium qui accipiunt a communi-
tate vel ab alijs. Concludendum esset necessario
quod eadem ratione essent usurarii officiales pre-
dicti. Et sic nullus officialis recipiens aliquid ultra
id quod mutuat quocumque illud accipiat peccet illud

que dicitur Justificationis

bona scientia retinere: quod esset usura. Si p̄d̄i
 cū fundamētū est validū. Sed si p̄ q̄ ad nihil
 valet nisi vt micat foras z p̄culcet ab hominibz
 Sicut nō cōtra illos p̄cludit: ita nec p̄ra istos
 z Ad argumētū autē de p̄silijs z decisioni
 bus factis in fauorē ipsius montis a p̄ pluribus
 doctoribz. Rūdet q̄ declaratiōes z determinatiō
 nes eoz que respiciunt ius diuinū q̄ ad diffini
 tiones z specificatiōes ac h̄mōi: spectat ad theo
 logos: z in his canoniste debēt ad ipsos recurrere
 re. Et ex hoc inferūt q̄ cū usura sit p̄ra ius diui
 num: determinatio de usuris q̄tum ad specificati
 ones z h̄mōi p̄tinet ad theologos. Et iō cano
 niste debēt ad eos recurrere nec ipsi canonistis
 est adhibenda fides si p̄sulerūt in fauorē mon
 tis zc. Quibz r̄n̄s̄o p̄z ex dictis in superioribz vbi
 dictū est fm̄ Petri de ancharano q̄ determinati
 o vtrū p̄tractus sit usurarius vel nō p̄tinet p̄n
 cipaliter ad canonistas q̄ ad theologos. z idem
 tenet z declarat d̄ns Jacobus de cortona eps pe
 rusinus ac iuris vtriusq̄ doctor in suo consilio
 monti vbi ait. Petrus de ancharano in sua di
 sp̄tatiōe quā bononiē fecit que incipit. Antiq̄s
 z modernis temporibz querit an decisio eoz que
 emergūt circa materiā usurariū spectet ad sacre
 theologie magistros: an h̄o ad doctores iuris cas
 nonici z ciuilibz. Et prima facie videt̄ dicendum
 q̄ ad magistros sacre pagine. Quia prohibitio
 usuraz trahit originē a iure diuino veteris ac no
 ui testamenti. c. q̄ in om̄ibz. z ca. sup̄ eo. de usur. q̄
 ad peritos in illa sciētia debet p̄tinere interpretati
 o dubioz p̄dictoz. Nam cuiuslibet experto z pe
 rito in arte sua est credendū. l. ff. de ven. inspi.
 l. semel. l. de re mili. l. xij. z l. ff. ad l. cor. d̄ sic.
 c. q̄ iudicante de p̄scrip. c. significasti. de homi
 ci. z ca. fraternitas. de fri. z male. Sed p̄rarius
 dicit de iure tenendū. z firmat audacter dicēs q̄
 decisio dubioz casuū in ista materia spectat p̄n
 cipaliter ad doctores iuris canonici. Scientia
 em̄ canonica ad h̄ principalr̄ tendit. s. ius diuini
 nū interpretari in dubijs casibz p̄tinentibz ad mo
 rale philosophiā vt patet in p̄mio gregoziano.
 Scientia h̄o theologica p̄tinet ad interpretatiō
 nē iuris diuini quo ad opa d̄ni nostri iesu christi.
 Et istud dicit bene p̄bari in libris moralitū beati
 Gregozij super Job. sup̄ illa duplici expositione
 noui ac veteris testamenti. In n̄ro h̄o volumine
 decretoz videm̄ decisiones sūmōz pontificuz
 sup̄ dubijs iuris natural̄ z iuris diuini. Patet
 hoc in volumine decretalū vbi habem̄ de deci
 mis. de baptisimo ac de voto z matrimonio. de
 simonia. de homicidio. de furtis. de usuris. de
 iuramentis z s̄libz. titulos speciales quoz p̄o
 p̄tū est dilucidare que oriunt̄ in p̄dictis originē
 trahētibz a iure naturali z diuino. Et de ista mul
 tiplici interpretatiōe iuris natural̄ z diuini q̄
 renus spectat ad mortalitatē que dirigit accus
 nostros in deum p̄tinet ad doctores decretoz q̄

ex p̄stitutionibz canonicis z decretis sanctoruz
 patrū debent ius diuinū adiunare. Et faciūt se
 cunduz notata p̄ Inno. z Joan. an. in cap̄lo que
 in ecclesiāz. de consti. z p̄ glo. z doc̄. an. l. fi. l. si
 contra ius vel vti. publi. Quatenus vero ius di
 uinū tendit ad sp̄ualitatē z agnitiōē vere fiti
 dei contra hereticos. iudeos ac alios infideles
 spectat ad theologos. z subdit q̄ sepe vidit ma
 gistros in sacra pagina respondētes sup̄ dubijs
 que occurrunt sup̄ decimis: usuris: z matrimo
 nijs ac similibus errare. Et ego alias bononiē a
 domino meo excellētissimo. d̄no Joanne de ad
 nania auditi quendā excellētē theologum in
 quadam matrimoniali causa cōsulentē cōtra
 casum iuris expressum. Et ideo est eis periculo
 sum aliquid affirmare vel negare in h̄mōi casibz
 bus sine exp̄ssa auctoritate canonū. Pro q̄ con
 clusione vltra p̄fatu doctorē videt̄ ita dicendū.
 Nam h̄. tas scientie est habenda ab his q̄ eā me
 li^o sciunt. de elect. cap̄lo scriptū. z q̄ mari. accu.
 pos. cap̄lo vestrā. z de testi. lib. vj. in ca. p̄sentuz
 z ab his q̄b̄ lux veritat̄ pot^o assistit. iij. q. iij. c.
 si testes. Veritas autē de qua loquitur non pōt
 melius inueniri q̄ in sacris canonibz ac sanctoz
 rum patrū decretis vt est textus apertus grego
 rij in moral. z. xiiij. q. j. c. q̄ ex sola. Vbi dicit.
 q̄ ex sola eccl̄ia catholica h̄ras cōspicit zc. No
 ra h̄bū taratiū ex sola. q̄ ad canonistas spectat
 principalr̄ p̄ sūmos pontifices z cōcilia ordina
 ros. Ergo nec etiā a legistis dicerem recedendū
 in his que sunt ab eccl̄ia approbata. qm̄ impera
 tor dicit veritatis cultor. l. p̄ma in fine. l. de ins
 dic. lib. col. z. l. ij. in fi. l. cōia de lega. z. l. si q̄ illu
 stris. l. ad offic. Et rō est q̄ impator debet di
 uinū iudiciū imitari: qd̄ sp̄ h̄itati innitit. c. cum
 marthe de celebra. mis. xj. q. iij. c. tūc vera. z d̄ se.
 ex. cap̄lo a nobis el. ij. q̄ veritas semp̄ sequenda
 est. xj. q. iij. c. absit z c. sequen. z. c. vt nostrū vt ec
 clesiastica benefi. Pacit etiā q̄ summi pontifi
 ces ad p̄bandū intencionē suā canonū auctori
 tatē allegāt vt p̄t in. c. si r̄omanoz z ibi Semi
 ni. q̄ multū notabilē illū textū ad h̄ inducit. xij.
 dis. Prererea videt̄ in f̄minis tex. p̄ opintone p̄
 facti doctoris in c. j. xx. di. vbi dicitur q̄ theologi
 preponunt canonistis in expositione sacraz scri
 pturaz. Sed in causis diffiniendis secundum
 post eos locū tenēt. Ecce q̄ ad iudicandū vtrū
 p̄tractus sint usurariū vel nō. eccl̄ia decisionibz
 decretalū: z sanctoruz patrū decretis resuauit vt
 apparet in decretis. xiiij. q. iij. per totū z ibi plene
 z in decretalibz. In sextoz in clemen. per titulos
 speciales. Ex quibz datur intelligi q̄ ad canonis
 tas spectat iudicare vtrū contractus sit usura
 rius vel nō. Non autē ad theologos. p̄ quo fas
 cit tex. cū glo. z ibi gemi. ix. di. c. vt veter. Nec p̄
 dicitur episcopus vbi. s. Archiepiscopus quoq̄
 florentinus in. ij. p̄e sūme titu. j. c. vij. §. iij. di
 cit q̄ ad theologos p̄tinet determinare de usu
 f 2

ris inquantū sunt p̄tra ius diuinū. sed quātum ad ea que instituta sunt per leges z canones cōtra vsurarios zc. declaratio dubioꝝ magis spectat ad legistas z canonistas. Ex quibꝫ pars solutio ad responsionē aduersarioꝝ montis dicitur non esse adhibendā fidem legistꝫ nec canonistis in hac terminatione contractū montis. Quia imo est opposituz. Nam ip̄i canoniste habent multos canones de vsuris z alijs similibꝫ fundatos sup iure naturali z diuino. In quibꝫ sūt auctoritates z dicta Ambrosij. Hieronymi. Augustini. Gregorij ac alioꝝ theologoꝝ quibꝫ tanqꝫ regulis autentis firmis z infallibilibꝫ bene possunt iudicare de p̄tractibꝫ an sint vsurarij vel nō. Et ideo eoz decisiones z consilia sunt firmiter tenenda. Et p̄terea ordinarij ciuitatus in spiritalibꝫ qui ponunt iudices competētes in causis vsurarū fm cōmuniter doctores: p̄cipue vbi est questio de p̄hibito vel p̄fesso. nō tantū de soluto vel nō soluto: sūt canoniste. Et multi viri p̄stantissimi doctores decretalū sup materia vsurarū copiose z eleganter scripserūt. qꝫ rum sententijs fides adhibet apud vniuersitates z ip̄am R̄homanā curiā. Ex quibꝫ om̄ibꝫ patet qꝫ p̄dicta responsio est falsa. P̄terea r̄ndetur qꝫ nō t̄m doctores iuris ciuilibꝫ z canonici determinauerūt p̄tractus montis p̄dictos esse licitos: sed etiā qꝫ plurimi sacre theologie magistri peritissimi diuersarꝫ religionū. vt in. v. p̄re huiꝫ tractatus declarabit. qꝫ p̄uarim z publice verbis z scriptis indubitanter affirmant ip̄os contractus esse bonos z sanctos z ab omni vsuraria labe penitus alienos. Quozum autentica consilia possunt videri ad oculum. z ideo p̄ locum ab auctoritate qd̄ argumētū est bonū vt in ca. dixit xxxij. q. i. pbatur iustificatio ip̄ius montis. **M** Ad argumentū autē de p̄firmatione z approbatione sūmoꝝ pontificū. Respondēt p̄dicti aduersarij qꝫ qꝫ p̄tractus montis est vsurarius. et vsura est contra ius diuinū z naturale parit ac humanū. Ideo in ip̄a p̄ hominē nō potest dispensari: nec etiā per papā. Sed ista respōsio est nulla: qꝫ sūm̄i pontifices in suis litteris nō dicūt dispensamus: sed approbamus: p̄firmamꝫ z roboramus: ergo est iustus. Ista ergo p̄sequencia valet. Sūm̄i pontifices approbauerūt z confirmauerūt p̄tractum montis: ergo est licitus z iustus: z nullus catholicꝫ eam negaret. **O**ppositum em̄ p̄sequentis cum antecedente offendet mentē boni christiani. maxime quādo ex certa scientia approbauerūt z est quid pertinēs ad bonos mores: z expediens saluti animaz: sic est in casu nostro. **N** autem dicunt qꝫ approbatum a papa si sit contra ius diuinū non tenet. Respōdetur qꝫ nō bene p̄sonat. Approbatur a multis r̄homanis pontificibꝫ z declarat esse licituz. Et est cōtra ius diuinum z naturale ac humanum. Imo eo qꝫ est approbatum a tot sūm̄is pontificibꝫ

cibꝫ inquantū gerunt vicem dei in terris z ex certa sententia determinauerūt auctoritate apostolica aliquid esse iustum p̄sumitur a vere fidelibus. Imo firmiter tenetur qꝫ nō sit p̄tra ius diuinum nec naturale. Sed magis iuri diuino ac humano cōsentaneū. Quia igitur sūm̄i pontifices ad quos p̄tinet tollere ambiguas. lites auferre: altercationes dirimire z obscura succidere extirpare vicia ac virtutes inserere: excessus corrigere z mores reformare vt dicit in p̄emio clemē. Et ad quos p̄tinet sollicitē iuigilare remedijs subiectoꝝ eozū: piculis obuiare: z scandala remouere vt dicit in clemē. pastoral de re iudic. Et qui habent noticiā iuris scienter approbauerunt contractum montis cum p̄dicti denarij solutione: Ideo nullus debet de ip̄o dubitare. Si em̄ in eo esset prauitas vsuraria non approbassent. Sed respondissent nolimꝫ p̄firmare: sicut dixit Alexander papa tertius in ca. sup eo. de vsu. Quia cum vsurarum crimē veriusqꝫ testamenti pagina detestatur super hoc dispensationem aliquam. multo minus cōfirmationē posse fieri nō videmꝫ. **D**ementia maxima dicitur qꝫ tot sūm̄i pontifices sapientissimi z p̄ritissimi in iure z sacra theologia inter quos fuit Pius Paulus Sixtus Innocentius et hic Alexander vltimus approbauerunt ex ignorantia iuris p̄tractū vsurariū. Et multo peius esset si eos p̄dicta fecisse ex malicia affirmare p̄sumant. Sed dicit aduersarij. Aut est licitum accipere illū denariū pro libra aut non. Si est illicitum nō potest a sūmo pontifice confirmari. Si nō est licitum nō indiget approbatione pontificis. **D** dicitur egregiū. Scripta sancti Thomae. Alexandri de ales z ceteroꝝ doctoꝝ aut continent veritatē aut falsitatem. Si falsitatez papa nō potest approbare. Si continent veritatē et approbatione nō indigent. Quare qꝫ pontifices approbauerūt: Ad qd̄ c. Sancta r̄homanā ecclesia. xv. di. Quare scrius dñicus fecit approbari a sūmo pontifice suas p̄tiones. z scūs Franci. z alij ordinū institutores suaz regulā: Non em̄ tūc erat p̄hibitio de instituēdo nouo ordine sine licentia sedis aplice de q̄ in caplo vñico de religio. do. li. vj. Profecto b̄ egerunt qꝫ licet licita z vera nō indigeāt approbatione sedis aplice q̄ faciat ea esse vera z licita. Indigēt t̄m approbatione declarante illa esse vera et licita p̄ malignos vt sic habeāt testimoniū irrefragabile: qꝫ oēs adhererant sine p̄dictione z obstruat os loquentiū iniqꝫ: z p̄pter eandem causam facta est p̄firmatio contractus montis per sedem aplicam. Unde iste mons dicitur apostolicus. Quia vt ait imparoz in. l. j. S. sed neqꝫ in versiculo omnia. L. de vere. iure enuc. Omnia nostra facimus quibꝫ auctoritatem nostram impertimur. P̄dicti autem aduersarij montis augmentum eius impediētes: z retrahentes eos qui ei auxiliū prestare

volebant: excōicatione late sententię ferunt a q̄
 nō possunt absolui ab alio q̄s a summo pontificis
 ce nisi in mortis articulo vt infra patebit in pre
 sequenti. z merito. Scriptū est ei in c. p. Uenera
 bilē. extra q̄ filij sint legitimi. Cum aliquid fue
 rit difficile vel ambigū. ad iudicium est sedis.
 Apostolice recurrendum. cuius sententiā q̄ sup
 biens p̄cūpserit obfuare. morti p̄cipitur. id est
 p̄ excōicationis sententiā velut mortuus a
 cōmuniōne fidelium separi. Nec ibi. Sed tal
 les vtinam si homines nō verent saltē deus tūmē
 rent: z ab eo separi per excōicationes formi
 darēt. ¶ Ad aliud vero argumentum. Q̄
 mutuans non tenet soluere expensas que fiunt
 in mutuo: sed accipiens mutuū: sicut patz de in
 strumento facto p̄ notariū ad assicurandū mu
 tuantē quod soluit notario ille qui mutuū acci
 pit. Et de vectura bladi mutuari quā similiter
 soluit qui accipit. non qui dat mutuū. ergo sicut
 in monte accipientes mutuū tenent soluere ex
 pensas z satisficere officialibz. Respondent ad
 uersarij pietatis negando p̄sequentiā. s. suā quā
 ipsi fabricant z fingunt. s. ergo licet accipere tan
 tum ex mutuo pro libra p̄ vsu pecunie z dilatio
 ne temporis. Hoc em̄ est falsum. Nec nos nega
 mus. Sed ista non est p̄sequentiā nostra: vt pa
 ter ex predictis. quia nihil hic accipit ex mutuo
 p̄ vsu pecunie mutuate nec pro dilatione tēporis
 Sed solum ratione debite mercedis officialiū
 que de iure non solum humano: sed etiā diuino
 debetur mercenarijs. vt patet Leuit. xix. z p̄pter
 expensas zc. ¶ Ad aliud autē argumentum
 Q̄ illi qui p̄custodiunt pignora merent p̄miū.
 ergo officiales montis p̄ custodia merent mer
 cedem. Ad soluendum ipsum vtunt aduersarij
 multis ambagibz que non faciūt ad p̄positum
 sez de pignozibz necessarijs ad vitā humanā zc.
 Et ad hoc adducunt multas auctoritates q̄ im
 plent chartā z nihil cōcludunt p̄tra nos. Et vbi
 non optet inculcant verba. Vbi vero optet infi
 stere transeunt sicco pede. Aliud est em̄ loqui d̄
 mutuo dando his qui sunt in extrema necessita
 te z aliud est loqui de mutuo dando illis qui nō
 sunt in tali extrema necessitate. Nā nec nos ne
 gamus quin homo teneat quandoqz mutuate
 etiā sine pignoze. Imo quandoqz donare. vel lo
 quēdo melius. suum paup̄bz reddere. Juxta il
 lud Ambrosij in ca. Sicut hi. pl. vij. dist. Esuriēs
 rium panis est quē tu detines. nudoz indumē
 tum qd̄ tu recludis zc. Nos autē sumus in mu
 tuo dando his qui nō sunt in tali extrema neces
 sitate in quo mons iuste pōt petere securitatem
 z pignora zc. Et dum aduersarij dicunt q̄ p̄sup
 posito q̄ possint officiales petere securitatem z pi
 gnora. non possunt tñ petere mercedē de custo
 dia ipoz pignoz zc. Licet satis responsū sit in
 vltima p̄tē p̄mi tractatus tñ etiam nunc dico q̄
 imo p̄nt. Nam licitū est mutuantē petere vt p̄

gnora reponatur in loco tuto z ibi custodiant p̄
 sua securitate. z ex pacto cōpellere accipiētē mu
 tuū ad soluendā mercedē custodientis sicut ad
 soluendū notario p̄ instrumento sup hoc condi
 to. vt supra paruit. z nemo sane mentis hoc neg
 garet. Qua ergo ratione tenet mutuatarius sol
 uere mercedem custodie illi. certe eadem tenet z
 ipsi mutuantē si hoc onus ipse velit subire. Licet
 em̄ de p̄fectione deberet gratis custodire. tñ nō
 tenet tentione necessitatis. Nec ex p̄cepto chari
 tatis hoc piculum subire qd̄ mendaciter aduer
 sarij asserunt. Sufficit em̄ ei q̄ gratis mutuet.
 nec tenet vt sit securus de vno. se ponere in peri
 culo de alio sine aliquo suo emolimento. qz ergo
 accipiens mutuū debet securitatē mutuantē: et
 p̄sequēt om̄ia que sunt necessaria ad illā: z gra
 uamē p̄sequens ad ipam securitatē. argumētū
 in. l. ij. ff. de iurisdic. omniū iudi. z in c. si laicus.
 z ibi glo. xxxj. di. parz q̄ talis mutuans pōt pete
 re mercedem p̄ ipa custodia etiam p̄supposito q̄
 talis custodia cederet tantum in vtilitatē ipsius
 mutuantē z grauamen mutuatarij qz ille debe
 bat sibi talem vtilitatē vel melius securitatē
 z tenebat subire illud grauamē. Unde ipse mu
 tuans non facit iniusticiā petendo qd̄ sibi debet
 p̄ quo facit lex. ij. ff. de noui ope. nū. z. l. nemo dā
 num facit. ff. de reg. iur. Perit em̄ solummodo
 mercedem illius laboris z suscepti periculi quā
 ipse mutuatarij teneret soluere alteri custodien
 ti: Nec cōparatio vsurarij toties repetita est va
 lida. nō em̄ esset qd̄ vsurarius nec peccaret si tā
 tūmodo vellet mercedem operaz suarum z ex
 pensarum zc. Quāuis talia non sint p̄cedenda
 particularibus p̄sonis p̄pter multas suspensiones
 fraudum z alias causas. s. allegatas que cessāt
 in contractu publico montis. Predicta tamen
 om̄ia ab aduersarijs adducta sunt falsissima qz
 in casu nostro mutuantē. s. cōmunitas vl' mon
 tem regens cuius nomie mutuat. p̄supposito q̄
 sit mutuū. nihil accipit p̄ custodia. sed mercena
 rij ad hoc cōducti nomie mutuatarioz. nec ipsi
 officiales mercenarij qui locauerunt suas ope
 ras in tali officio cum piculi pignoz susceptio
 ne z expensarū exhibicione. tenent gratz dicta pi
 gnora custodire: qz non custodiunt illa tantū ad
 suā securitatē. s. salarij sui sed p̄ncipalitē ad cō
 munē omniū pauperū vtilitatē z etiam ipsorum
 mutuatarioz vt. s. pecunia montis integra con
 seruet pro se z alijs in futurū eam mutuo acce
 pruris zc. vt diffuse dictū est in dicta tertia par
 te p̄mi tractat. Ex q̄ patet q̄ Achilles aduersa
 rior est in sacco p̄clusus. ¶ Ad illud vero
 argumentū q̄ mons est cōpositus ex multis cō
 tractibz z om̄ibz iustis z licitis. siue q̄ om̄es cō
 tractus qui celebrant in Monte sunt iusti z li
 citi. s. p̄traccus mutui pignoz. locatōnis zc. qz
 ibi nō est tantū vnus p̄traccus. q̄ ipse mons est
 licitus z iustus qz fm̄ p̄m in topicis. Positis
 f 3

omnibus partibus integralibus ponitur et ipsum totum. Respondeo aduersarij multa ineptissima que non recitabimus hic, quod ad ipsa omnia per responsio expedientibus: et nihil aliud est nisi replicare sua phantasmata sepius recitata et confusa. Ad unum tamen respondendum est dum dicitur quod non sunt multi tractatus. sed unus simpliciter tractatus mutui habens plures circumstantias que omnes ordinant ad tale mutuum siue ad talem tractatum. Quo posito ille circumstantie ponitur et que remoto remouentur, et secundum primum ubi unus propter aliud ibi est tamen unus, et addunt quod fauores montis per imaginationem decipiunt separantes secundum esse realiter ea que separant secundum suam imaginationem, que re vera secundum esse minime separabilia sunt. Subdunt etiam, non obstat si dicatur quod mons est ipsa pecunia que est res inanimata: et quod est ipsorum pauperum, et quod pauperes producant officiales, et faciunt pactum cum eis de soluendo denarium etc. Nam ista sunt falsa et ridiculosa secundum eos quod si mons est ipsa pecunia, pariter baculum iudeorum est pecunia. Si est res inanimata non potest facere capitula et statuta. Si pecunia pauperum, ubi habuerunt eam: Et quare solunt per usum rei sue: Et non producant officiales ipsi pauperes quare non eos eligunt vel deponunt ad libitum? Si fecerunt pactum de soluendo, ordinatur tale pactum. Si est societas ubi est mutuum consensu? Et multas alias verborum sitates annectunt adeo insulse ut redium generent cuilibet sapienti lectori. Et ideo omittis superfluis solum ad ea expresse falsa et in quibus ipsi magis perfidit licet et ipsa sint a veritate et ratione aliena respondendum. Hoc etiam quod dicunt non celebrari in monte plures tractatus, sed unum tamen habentem plures circumstantias que omnes ordinant ad unum tractatum. Quia sit falsus iudicet que sensu non carent ubi enim sunt differetes actus, distincta obiecta et diuersi fines, quod erit unus solus contractus? Communitas gratis transfert dominium pecunie reuera potestate reperendi ad subleuationem miserabilium personarum. Officiales locant operas suas cum pacto recipiendi mercedem suam pro sui sustentatione et domesticorum, et erit adeo que ignota ut unum asserat esse solummodo tractatum: Nunquid pecunia et ope sunt unum? Est ne idem transferre dominium et locare? Quid habet gratis cum pacto recipiendi mercedem? Quod subsannanda positio Ad dicitur autem phibere quod ubi unus propter aliud ibi est tamen unus, respondeo quod locatio non est propter mutuum, nisi occasionaliter Sed finaliter est propter mercedem locans enim operas finaliter intendit mercedem, et nisi speraret mercedem non locaret. Quid enim officiali de mutuo? licet enim mons mutuet, si ipse non reciperet mercedem non ibi poneret operas suas, experientia teste. Non ergo exponit ille operas ut mons mutuet, sed ut ipse salarium locationis sue recipiat. Non est ergo locatio propter mutuum, sed propter mercedem. Mutuum itaque ut supra etiam dicitur est, est causa sine qua non per accidens et occasionalis illius denarii siue mercis

cedis. Locatio vero est causa per se. Et ideo non sequitur quod locatio sit mutuum vel circumstantia mutui. Et quod dicitur nos decipi per imaginationem separando secundum esse et realiter ea que separamus secundum imaginationem etc. Respondeo quod ipsi valde decipiunt et euidenter in casu isto, in quo mutuum et locatio etiam sunt separata supposito. Nam officialis non mutuat, sed tantum locat. Mons vero seu ciuitas mutuat, sed non locat ut supra sepe declaratum est. At tamen etiam dato quod locatio et mutuum concurrerent in eodem supposito. Nihilominus in separatione nulla esset deceptio. Quia abstractionem non est mendacium, id est phisice. Ratio enim formalis mutui non esset ratio formalis locationis, nec conuerso, quod forte non capiunt aduersarij vel se non capere ostendunt. Ad illud autem dum dicitur quod non obstat si dicatur quod mons est ipsa pecunia que est res inanimata etc. In quibus ostendunt quod ignorant naturam montis Respondendum quod mons est pecunia exposita ad mutuum a communitate vel particularibus personis. Transit autem in dominium pauperum et indigentium mediantribus personis qui sunt viri electi et a communitate auctoritate papali et epali ac principis ad gerenda negotia miserabilium personarum, quo ad hoc ut possint possint mutuo dicere pecunie. Quibus incumbit dare operam ut pecunia talis possit haberi ab ipsis pauperibus cum necessitate id exposcit. Cum securitate tamen et cautione quod talis pecunia in eodem potest dare, mensura vel valore reddat monti tempore debito integre, pacifice ac sine litibus ac expensis. Et ad hec expectanda ipsi presidentes, ut etiam superius diximus, nomine pauperum quorum curam gerunt auctoritate predicta, et quorum utilitatibus deseruiunt conducunt officiales cum quibus faciunt pactum de satisfaciendo ipsis officialibus per laboribus, periculis susceptis ac per expensis faciendis per eos etc. Demum maturiori super hoc habito consilio statuerunt eis certam mercedem ad arbitrium bonorum virorum, Et per dictam satisfactionem faciendam imponitur collecta super ventres seruitio et operibus predictorum officialium in accipiendo tale mutuum per rata proportionabilitate finem per erigit equalitas iusticie distributive sicut fieri solet in alijs collectis per communem utilitatem iniunctis: et exactores huius collecte instituunt ipsos officiales. Sed tamen ipsi presidentes nomine ipsorum pauperum postea inter ipsos officiales distribuunt, unicuique mercedem de ea secundum exigentiam meriti. Dicitur etiam officiales deponunt nomine eorundem pauperum quoniam eis videtur expedire ipsorum pauperum utilitati, ut patet consideranti ordines et statuta ipsius montis que eius aduersarij nolunt intelligere. Quod ex predictis igitur patet quod pauperes habent dominium pecunie montis. Et unde et quod conducunt officiales, et eos deponunt, et qualiter faciunt pactum cum eis de soluendo. Et quod solunt et quare. Quia non pro usu rei sue, sed pro custodia ac manutentione pignorum per victum domorum et laboribus officialium etc. Statuta quoque montis non

Pars. III.

ideo dicunt montis. qz facta a monte. sed qz facta p monte. Sicut statuta facta a pncipe dicuntur statuta ppli: qz eis vrif vel regif. nō que populus fecit. De iudeoz autē bācho cū monte pietatis abusiua est ppario. Iudeoz banchū crefcit ex mutuo. mons vero nullo modo crefcit ppter mutuū. nec ex mutuo aliqd vel exiguu suscipit incrementū. Si vero teneam q in monte non fiat mutuū fm opinionē collegij placentini. Omnia fundamēta aduersorioz ei⁹ corruūt tota liru. z annihilant. Et ideo de eoz argumētis et psecutionibz ptra montē possum dicere cū ptopheta Ps. lxxij. Sagitte puuloz facte sunt plage eoz. z infirmate sunt ptra eos lingue eozum. Beatus autē frater Bernardin⁹ feltrin⁹ cū ex hac vita felicit⁹ z gloriose migraret poterat dicere cū eodē ppha de pdictis aduersarijs montis ei⁹ emulis illud Ps. cxxvij. Sepe expugnauerūt me a iuuetute mea. Et em nō poruerūt mibi Supra dorsum meū fabricauerūt pctōzes. plō gauerūt iniquitatē suā. Dñs iustus pcedet ceruicē pctōz. Confundant z pvertant retro: suz oēs q oderūt sion. Fiant sic fenuz rectorz qd pnt qz euellat exaruit zc. Ipe em beatus hunc montē cū denarij solutioe in diuersis mūdi pibz instituit z sepi⁹ ipm esse licitū pdicauit. Et licet ei⁹ emuli ipm ppter hoc impugnarēt z vsurā pmittere afirmarent. Ip em illis pfulis victoz remāsit. z pdictos mōtes augmentauit. Et in scrip. pta manu facti reliqt. Et mibi ore tenus dixit melius esse p paupibz q mons tali mō pstituat qz alit. Et ad pfirmationē pdictoz adduci pōt illd qd accidit in ciuitate Mantuei illo de q ipe beatus frater Bernardin⁹ fundauit montē pietatis cū denarij solutione. Nam cū de ipso monte pdicaret astante maxima ppli nūerositate: visa fuit in aere ma: or angeloz mltitudo qz essent hoies in terra. z inter eos erat qdā magn⁹ pnceps habēs in manu duas coronas. s. vginicatis z doctrine z reuelatū fuit infra scripte psonē q erant beati Bernardini. Quā mltitudine angeloz in forma hūana cū illo pncipe q erat chris vidit oculis ppijs quedā deuota mltier fidedigna celibē vitā tenēs a puericia sua. z orōni qsi pzinue vacās in qua qctidie in extasim rapit. z ei diuina reuelant. Et ipa hoc reuelauit fratri Jacobo d leuolaico socio ipius bti fratris Bernardini dicens q in eo habebat nō minorē deuotionē qz in beo Francisco. Et ipse frat Jacobo hoc mibi retulit. Sed forte qret aliqd vñ pcedit q aliq ita impie psequūt montē pssimū. Cui rñdeo q tales aut sunt vsurarij publici vel occulti exercētes fenus p se vel p interpositā psonā. vputa hñtes pecuniā in manu iudeoz vel vsurarioz a qbz recipiunt lucru. z id sunt ptrarij sacro monti q vsurarij psterunt z ad nihilū tandē deducunt. Aut tales recipiūt tributa ab vsurarijs. z idō eis fauent ptra montē. Aut mouent inuidia z liuore

q afficiunt institutoribz ipius montis. Aut hoc agūt studio z psequēdine pdicendi pccari. vl pstrinatia z obstinatōe defendēdi suas erroneas opiniones. Un vt intellexi a paucis diebz circa qdā publice pdicauit q si esset infirm⁹ ad mortē z sciret p certo se debere ad ifernū ire nisi dicerz pdictū montē esse licitū pot⁹ eligeret dānari qz illud dicere. Aut certe h agūt ex ignorātia. Que post publicationē z lectōem ist⁹ libri erit crassa z supina. z in illo q hūc libz ex malicia legere noluerit erit ignorātia affectata. Nā de ipso diu poterit illd qd inqt ppha. Ps. xxxv. Noluit inuelligere vt bñ ageret. Nemo em est adeo pcrarus monti q si legat hunc libz sine mala passiōe. nō cognoscat ipius montē iustificationē. Credo tñ q mlti vsqz in pns tenuerūt opinionē ptra montē. qz erāt male informati de casu ipius montis. Et isti sunt excusati z sine crimine q ad b. Amodo aut mutabūt sniam bñ infirmati. Et ideo ad eos nō referunt aliq impropariōes vel rephensōnes facte impugnatōibz montis in b lib. Sed solū ad impugnātes eum ex certa malicia. ptra qd sic oportuit inuehere. vt saltē pfusionē recētī cessent ab impugnatiōe tā meritoz opis.

Pars quarta huius tractatus que dicit pfirmationis.

quā pluribus sū

mis pificibz pfirmatus fuit mons pietatis p speciales bullas z breuia applica. qz ego oim tenorē autenticoz videre nō porui. Solū modo referā illa q oculis ppijs vidi. Est scidū q reuerēdissimus dñs B. eps Nostiensis. z cardinalis rothomagēsis atqz sanctissimi dñi Pij pape scdi camerari⁹ de mādato eiusdē sūmi pontificis oraculo viue vocis sibi facta cōfirmauit z approbauit capitula montis vrbis veteris qui vltra pdictū mandatū aucte officij sui camerariat⁹ cū pssilio ac assensu reuerēdissimoz dñoz. s. camere pdicte pssidētū z clericoz examinata ac diligent⁹ pssiderata: pre dicta statuta declarauit esse licita. z eadem fecit scribi a Laurēcio de vicerbio camere aplice notario z sigillo suo muniri. In qnto aut capitulo pdictoz statutoz cōtinet q soluat a mutuararijs em singlo mēse p satisfaciēdo officialibz zc Idē qz Pius papa scds p suū breue qd incipit. Lū dilecti. darum Rhome sub anulo piscatoris in. M. cccc. lxxij. die. iij. Junij pontificat⁹ sui anno. v. Omibz q infra mēsem a publicatiōe ipius breuis decē ducatos donarēt ad erectōem z augmentū pdicti montis pcessit q possent eligere pssorē q eos de casibz refuatis semel in vita ec in mortis articulo cū plenaria remissione omniū um peccatoz suoz absolueret. Qui vero min⁹ fm facultatē suaz. singulis annis vite sue septē

annos septem quadragenas verax indulgentiarum processit. Qui tunc non donaret sed dicto monti iuxta possibilitatem suam mutuaerent: singulis annis quibus mutuaerent totidem annos et quadragenas auctore apostolica indulgentia. Et precepit sub pena excommunicationis ut pecunia dicti montis non puerit in alios usus quam in mutuo pauperum.

S Paulus quippe papa sanctus in suo breui sub anno loquacioris dato romae die xij. Octobris. M. ccc. lxxij. pontificatus sui anno. iij. quibus incipit. Litteras accepimus. Commisit gubernatori sue civitatis Perusine domino Joanni baptiste de Sabellis per tenentario ut bursam officialium Montis pauperum ipsius civitatis ad instar veteris per ipsum papam compositam examinare dicens: quod quod si esset maior numerus officialium quam sit necesse sapit labem fenoris per formam institutionis dicti Montis. Jo volebat ad hoc ut sine sorde peccati eius administratio de bono in melius pcederet dictos officiales ad debitum et convenientem numerum reduceret. Nec ibi. Ex quo ergo papa declarat quod quod exigit a mutuararijs salarium pro maiori numero officialium quam sit necesse ad gubernationem predicti Montis est usura. Exigere autem pro debito et puenienti numero potest fieri sine sorde peccati per iustificatio ipsius Montis in solutio denarii per officialibus.

Sixtus etiam papa quippe in suo breui quod incipit: Ad ea. quod fuit directum episcopo Viterbio. et datum Rome sub annulo piscatoris in. M. ccc. lxxij. decimo octavo Kalendas Maii pontificatus sui anno primo. Predicto episcopo Viterbino mandavit ut statuta Montis predictae civitatis facta sine confirmata auctore et decreto reverentissimi domini Laurentij archiepiscopi spolethani primum et beati Petri in ruscia gubernatoris per in supplicatioe civitatis Viterbij continebat. In qua etiam dicebat quod erant laudabilia et honesta statuta ac sanctorum patrum ordinatioibus non contra vocatis vocatis si de premissis ei legitime contestasset auctore sua approbare et confirmare ac supplens omnes et singulos defectus quod forsitan influerint: mandaret ipsas ordinationes et statuta tam quam ad officiales quam quo ad reliqua inutolabiliter observari. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo et ibidem a predicto pontifice. Nos enim si approbationem et confirmationem huiusmodi per te fieri contigerit ut preter ipsius Montis officiales quam per te erunt cum omnibus et singulis dicti Montis pecunijs bonis puenentibus statutis et ordinatioibus sub nostra et sedis apostolice preceptioe recipimus: et a quocumque aliorum iurisdicatioe et superioritate eximimus ac totaliter liberamus. Nec ibi. Ex quibus patet quod non solum ipse Mons est locus per et exemptus. Sed in hoc super alia pia loca privilegiatus: quod immediate est sedi apostolice subiectus et commendatus. Ibidem etiam precepit prefatus pontifex ne pecunie et puenentis dicti montis in alio quam in mutuo pueri possint

sine sedis apostolice licentia spali. et quod impediens ne predictae pecunie exigantur et in usus deputatos libere convertantur excommunicationis sententiam ipso facto incurrant. Predictus autem episcopus sine tenore prefati brevis exequens voluntatem ipsius pontificis. dicta omnia statuta montis approbavit atque auctore apostolica confirmavit. In quibus statutis est inter alia ut solvantur tantum singulo mense a mutuararijs et per officialium salario. Ex qua confirmatione patet predicta statuta non esse contraria decretis sanctorum patrum. Et esse laudabilia et honesta. Sed adversarij montis dicunt quod ex quo pontifex dixit quod suppleret defectus singulos et presupponit in ipso monte interuenisse defectus. Quod insipientia maxima. Non enim dixit Suppleas defectus qui interuenierunt Sed si quod forsitan interuenierint. Si autem nihil ponit inesse sicut nec alie predictionis quam significat rem dubiam que se habet ad esse et non esse sine Bar. in l. j. ff. de condi. et demon. Et tanto amplius quod est positum quod dixisset. Supplemus omnes defectus qui interuenierunt et intelligeret de defectibus alicuius solennitatis requisite ad montis institutionem. Quo modo loquendi vix sedes apostolica in similibus. Non autem de aliquo defectu peccati. Quis enim est ita demens ut putet predictum pontificem sapientissimum per predicta verba suppletionis defectuum intendere dispensare in aliquo quod fieri non possit sine peccato? Aut pcedere aliquam usuram quam sciebat esse indispensablem. U. Idem quoque pontifex Sixtus quartus per bullam que incipit. Ad sacras et fuit data Romae in. M. ccc. lxxij. quarto nonas Junij. pontificatus sui anno octavo. facit mentionem quod in civitate perusina ordinatus est mos pietatis auctoritate apostolica. Et pcedit communitati Sauonensi motu proprio. et non ad eius vel aliterius instantiam. sed de mera sua deliberatione et ex certa scientia licentiam et facultatem auctoritate apostolica ordinandi montem pietatis in civitate Sauonensi ac officiales et statuta que per illius manurentioe et pseruatione videbuntur necessaria et opportuna ad instar montis pietatis dudum ordinati in dicta civitate perusensi. Et concessit multas gratias et indulgentias fautoribus et promouentibus manus adiutrices predicto monti. Et insuper per statutum ut quicumque aliquid qui prouenit dicti montis augere intenderet quo minus id faceret directe vel indirecte impediens vel quouis quod sito colore retraxerit. ipso facto sententiam excommunicationis incurrat a qua ab alio quam a Romano pontifice nequeat absolui preterquam in mortis articulo. Et nihilominus duplici eius quod fraudatum fuerit restituere teneat. Nec ibi. Litteras igitur mos pietatis perusij sic instituitur cum solutioe denarii. Et talia sine eius statuta per sedem apostolicam confirmata apper quod predictus pontifex pcedens fieri Sauone sic et factum esse motum: ad instar montis Perusij cum similibus statutis. Quod sequitur processit posse exigi denarium pro solutioe officialium sic sit perusij. Et quod bene licitum declaravit. X

que dicitur Confirmatiōis

Innocentius quoque papa octavus in bulla sua que incipit: Ad sacram Petri sedem: que data fuit Rome in .M. cccc. lxxv. tertio Kal. decembris pontificatus sui anno. iij. Recitat quod civitas mantuana erexit montem pietatis cum statutis et ordinationibus. In quibus ordinatum est recitari quod mutuatarii vigore predictorum statutorum solvere teneant ultra sortem mutuatam duos denarios pro libra singulo mense pro satisfactione officialium et expensarum: et quod predicta communitas presertim predicta statuta illustrissimo marchioni suo ut illa approbaret. Qui ea diligenter examinari fecit per magistratos suos. Qui mature omnibus consideratis ruderunt tenorem eorum esse religioni christiani presentaneis et ipsi marchioni honorificum ac civitati et subditis eius cuiusque utilitem. Unde ipse marchio predicta capitula approbavit. Unde humiliter supplicavit predicta communitas ut ipse pontifex erectionem montis et omnia eius capitula et ordinationes auctoritate apostolica confirmare et approbare dignaretur. Et subdit: Nos igitur ordinationem dicti Montis pietatis que eiusdem incolis non parva proficua esse dinoscitur plurimum in domino commedantes ac cupientes ut illa non approbationis munimie circumfusa firmiter observetur. Et mos ipse ad uberiores pauperum subventionem in dies suscipiat incrementum. Felicitis recordationis pauli pape secundi qui perusine civitatis et Sicri pape quartus qui Savonensium vobis ordinationes et statuta Montis pietatis per litteras approbavit: vestigiis inheredo / huiusmodi supplicationibus inclinari / creaturam / institutionem / plantationem / erectionem / et ea que per illius directionem / manutentionem / et confirmationem / incremento emanaverunt ordinationes ac capitula predicta / ac in illis statuta et decreta quecumque auctoritate apostolica ex certa scientia approbavit et confirmavit ac presentis scripti patrocinio communimur. Et ibi mandavit ne dicti Montis pecunia et pueri in toto vel in parte in alios usus convertatur quod in mutuo indigentium. Volens insuper quod quilibet impedire vel retrahere aliquem volentem augere Montem predictum siue aliquid ei offerre / siue directe / siue indirecte / aut quibusvis colore facere presumat / executionem incurrat: a quo nisi in mortis articulo ab alio quam a romano pontifice neque absolutio beneficii obtinere. Et nihilominus dupliciter quod defraudatum fuerit seu ne illi erogaretur suam: eidem Montis restituere teneat. Idem quoque pontifex in suo brevis dato Rome eodem anno die. vij. decembris / quod incipit Fidelis relatione religiosissimi filii bernardi / ni de felro. et directum fuit episcopo mantuano processit auctoritate apostolica predicto episcopo preterea quibus omnibus que prefato Montis aliquid tribueret pro eius incremento firmi iudicii officialium que dicto Montis pro tempore preterire preedere possent facultatem eligendi sibi in articulo mortis idoneum professorem que eos absolvere valeat ab omnibus peccatis et censuris quebuscunque ac plenariam eis tribuere remissionem. Volens tamen quod bec

potestas ultra decem annos non excedere. Idem etiam pontifex in alia bulla data Rome in .M. cccc. lxxv. sexto idus Maii pontificatus sui anno. iij. Et sic incipit. Ad sacram recitat quod supplicatione sibi porrecta a civitate civitatis Lene fuit ei intimatum quod ipsa civitas erexit montem pietatis cum certis statutis: inter que explicat statuta que mutuatarii teneant solvere ultra sortem cum libra pro singulo mense pro satisfactione expensarum et salario officialium. Et ei fuit humiliter supplicatum ut predicta statuta approbare et confirmare dignaretur. Et postea subdit. Nos igitur dicti montis institutionem plurimum in domino commedantes: huiusmodi supplicationibus inclinari: ordinationes et statuta predicta: et que illa percipiunt omnia et singula in dictis capitulis preterea ac inde secuta quecumque: auctoritate apostolica approbamus et confirmamus. Prefatus quoque papa in alia bulla data Rome eodem anno. xvi. Kal. Junii: que eodem modo incipit: Enarratis statutis montis parmensis. In que particulariter explicat statutum quod mutuatarii teneant solvere pro singulo mense duos denarios pro libra: ut satisfiat expensis et salariis officialium etc. Postea approbando singula et confirmando subdit. Nos vero etc. Ubi ponit omnia ad litteram que posuit in bulla mantuana super recitata. y

Beatissimus quoque in christo pater Alexander papa sextus montem Paduanum dicit laudabiliter institutum in sua bulla que incipit: Pastoris eterni. et fuit data in .M. cccc. lxx. pridie nonas Februarii: pontificatus sui anno. ij. Predictus autem mons est pariformiter institutus cum predicta solutio denarii. Item in ibidem prefato pontifex multas gratias concedit confraternitati ipsius montis vtriusque sexus tam secularium quam religiosorum et etiam clericorum. Ut possint eligere unum professorem que eos valeat absolovere ab omnibus casibus sedis apostolice reservatis. exceptis quibusdam ibi expressis. Quia quoque vota ipsorum possit commutare in alia opera pietatis ipsius montis utilitatem concernentia. arbitrio tamen episcopi Paduani. exceptis aliquibus votis que ibi reservat. Item quod predictus confessor possit eis impertiri: semel in vita et semel in morte plenariam indulgentiam omnium suorum peccatorum de quibus corde contriti et ore confessi fuerint. Dicitur etiam pincaces et stolidi impugnatotes pietatis. Si contractus montis esset illicitus et contra ius naturale et divinum: et contra dei ac proximi charitatem: atque usuraria pravitate contra minatur. Quod approbaret ipsum totum prelatum atque sapientissimi pontifices vicarii christi: Quod darent predicto monti taliter instituto et eius favoribus tot gratias et privilegia si esset iniquus et perversus: ut vos inique et perverso asseritis: Si non esset manifestum peccatum impedire predicti montis augmentum: profecto in ipsos impediens non fulminarent tamen expansenda excommunicationis sententiam. Nemo enim excommunicari debet nisi pro mortali peccato. et in eum ferenda est executio

qui non videtur posse aliter corrigi secundum scriptum Bona
 ue. Do. ac Rich. in. iiij. dist. xvij. et patet in c.
 Nero. xi. q. iij. quod etiam ponit glo. in c. ex pre. d. v.
 sig. f. q. b. oib. patet non solum grauius peccare im-
 pugnatores mortis. sed ad magna restitutione tes-
 nis ipsi mortis. propter dāna q. suis diabolicis dictis et
 scriptis illi inferunt. Digite maledicte peccator non ac-
 tendas igne nec iacias lapide ubi trāseūt gētes.
 Quā em restitues. si detrahis. Remoue g. a te
 os prauū. et detrahētia labia sint. pcul a te. Pro-
 uer. iij. Quisquis em xpo v. scripto asserit pdi-
 cti mutuū montis esse usurarium. directe aut
 saltē indirecte retrahit a subuentōe ipsi^o monti
 eos q. sibi credunt. Quis em offeret monti pecu-
 niam quā pueret cum peccō exerceri ad usurā sine
 aliq. suo cōmodo. Quid g. meret ille temerari^o
 q. libru abominabile p. mensurā edidit quē de
 mōne impietatis inticulauit. atq. in tantā p. sū-
 prionem et p. uia p. upe ausus est. ut in eo asse-
 rat oēs bullas et lras aplicas approbātes pdictū
 montē et dicentes eum non esse usurariū. esse falsas
 et abijciēdas atq. iuri cōi et naturali atq. sa-
 cris legib. et canonib. imo etiā diuine legi p. r-
 rias. Talis nāq. liber vltra alias infamatiōes
 quas p. institutores ipsi^o mortis p. neter. marie se-
 dis aplice vilipēdiū facit. Unde libellus famo-
 sus appellari pot. Aut em hec falsitas bullarū
 et lraz aplicaz quā ipse affirmat. p. uenire opoz/
 tuit a malicia eas impetrantiū. aut scptoz apo-
 stolicoz alioz. q. per quoz man^o dicte bulle siue
 lre expedientiē transeūt. Aut ex malicia sūmoz
 pontificū illas cōcedentiū. aut certe ex ignoran-
 tia ipoz. eoq. ignorent leges et canones atq. iu-
 ra legis naturalis et diuine. q. oia falsissima sūt.
 q. summ^o pontifex omnia iura in scrinio pecto-
 ris sui p. neter p. bidef. ut in c. Licet. de consti. li.
 vj. Lum g. dicat ex certa scia et p. p. io motu dicte
 montē cum talis denarij solutiōe esse licitum. et
 sine alicui^o usure peccato esse. patz illius libri cō-
 positore de ignorantia notantē vicariū cbi esse
 valde temerariū et p. terariū. Nro aut mag^o des-
 linquere si tales litteras falsas ipm scienter fe-
 cisse testet. Magnope quoq. peccat si ipam fal-
 sitatem appositam ab impetratorib. siue seprozi-
 bus ipsaz bullarū siue litterarū dicat. Unde pe-
 na libelli famosi puniēdus est. si ea. q. contra p.
 dictos descripsit non pbauerit in iudicio aduoca-
 tus. vel non retractauerit. Sed dimissa puniti-
 one legis ciuilib. que iubet libellos famosos cō-
 ponētes decapitari vel deportari. ut in. l. vnica.
 L. de famo. libel. Solum poterit fm iura cano-
 nica flagellari. ut in c. p. mo. v. q. j. Item si nolue-
 rit retractare quod male scripsit. debet anathe-
 matizari. ut in c. hi qui inuenti. eadem q. et cau-
 sa. vel aliter ad arbitriū iudicis puniri. c. de cau-
 sis. in fi. d. offi. delega. Unde forte erit expediē-
 eū tādiu carcerib. mācipari. donec qd male de-
 scripsit. in scriptis retractauerit. Et si forte terra

crare noluerit. sed in sua prinacia pdurare. saltē
 illū carceralis custodia ab impugnatiōe et vera-
 tione sacri montis compesceat. quem eccliaſtice
 censure ad sanam mentē nequeunt reuocare.

Dars quita huius tractatus
 que dicit approbationis.

Redictū cōtra

Pccum montis cū ipsa solutiōe dena-
 rij bonum esse atq. iustissimū p. p. i-
 mū religiosi scilicet publicē pdica-
 uerūt. et multos mōtes erexerūt. et nunq. retra-
 ctauerūt. Inter quos fuit brūs frater Micha-
 el de carcano pdicator veritatis. q. multis coru-
 scat miracis. Et beatus frater Marc^o de Bo-
 nonia similiter miraculis clarus. et beatus fra-
 ter Lherubinus de Spoleto cuius aiām e coru-
 pore migrantē vidit qdam deuotus frater nos-
 ter deferrī ab angelis cherubici ordinis in celū
 p. qndam scalā fulgentissimā que p. tendebat a
 cella in qua obierat vsq. ad celum. Et idem fecit
 brūs frater Jacobus de marchia amic^o et zel-
 lator fidei. qui decēmilia hereticoz baptizauit.
 et duomilia miracula fecit. Et idem fecit beatus
 noster frater Antoni^o de vercellis. Angelus de
 clauasio. Bernardinus feltrinus. Andreas de
 fauentia. et multi alij qui plurimis coruscant p.
 digijs in testimoniū veritatis. Oppugnatores
 aut eiusdem montis nullo miraculo coruscant
 Ex quibus patet iustificatio montis. quia mira-
 cula sunt sufficiens testimoniū ad probandaz ali-
 quam veritatem. c. cum ex iniuncto. de hereticis
 Hunc quoq. montē esse iustissimū quasi innu-
 merabiles iuris vtriusq. doctores ac sacre theo-
 logie magistri. prestati sunt. atq. suis cōsilijs su-
 per hoc editis approbauerunt. in quib. nullam
 in hoc contractu cōmitti usuram siue aliud pec-
 catū clarissime declararūt. s. collegiū oim docto-
 rū vtriusq. iuris studiū Perusini. qd edidit vni^o
 consiliū inexpugnabile p. iustificatiōe cōtract^o.
 siue oim p. tractuū montis. Idem fecit collegiū
 oim doctoz studiū Patauini siue Paduani. Et
 similr egit collegiū studiū senensis. et collegium
 ciuitatis florentine. Quoz q. tuoz collegioz ex-
 cellētissima p. silia ego vidi. Idem qz fecit colle-
 giū doctoz ciuitatis placentine. quod in suo cō-
 silio sup. hedito probat ifrascpas cōclusiōes cū
 corollarijs suis. Cōclusio prima est. q. p. expē-
 sis et oneribus et salarijs rē. aliquid accipe vsq.
 ad concurrentem quantitatem dictarum expen-
 rum nulla p. r. sus dici potest usura vel peccatū
 Ex qua inferit corollariū. q. dici debet opus piū
 sanctum et charitate plenum. Et q. cōtraria sen-
 tiens. dogma p. ueruz habet. et falsas ac nouas
 gignit opiniōes. Et si dare audacia verbis ibi

que dicitur approbatōis

rendo glofe in cle. p̄ma. extra de vsur. in glo. pe. diceremus eū suspectū d̄ heresi. late saltē loquēdo vt babeſ in c. heresis. z. ca. seq̄nti. xxiij. q. iij. Sc̄da conclusio ē q̄ massarij seu depositarij elez cū nullatenus peccāt. Ex qua corollariū inferit q̄ cū sine mistri pietat̄: merent̄. Tercia conclusio q̄ illa excreſcētia cū in casu p̄dicto nō efficiat̄ in dñio alicui⁹ ex mistris nec etiā cōit̄at̄. nec elar̄ gientū monti aliq̄ modo nō pōt̄ dici vsura. Et q̄ inferit corollariū q̄ sola recētio sulcita recto et iusto animo restituedi modo de q̄ in capitulis: nō nūrit̄ pecc̄m. Et q̄ mons pietatis factus aueritate ep̄i dicit̄ locus pius. et illi cōpetit̄ oīa p̄uilegia eccl̄iaz q̄ten⁹ et adaptari possunt. hec illi. Quoz pulcras p̄batōes causa breuitatis p̄transio. D̄igit̄ indurati a duersarij mōtis. Si nunq̄ eēt̄ alie p̄batōes. deberet̄ tot sapiēt̄ simoz boim adq̄ſcere p̄silio z determinationi. Quales sūt om̄es doctores Perusij. Padue Senaz: Florentie: z Placētie q̄ nemine discrepante hoc affirmāt. Consiliū collegij Perusini incipit. Punctus talis est. Liuitas Perusina. Cōsiliū collegij Paduani incipit. Magnifica cōitas Padue. Consiliū collegij Florentini incipit. Punctus est talis. Liuitas Florentina. Et eodē modo incipit p̄siliū collegij Senēsis mutato nom̄e ciuitatis. Aliud quoq̄ p̄siliū ap̄ probatum p̄ doctores collegij Florentini. Perusini z Senēsis p̄bas iustificacionē p̄tractū montis incipit. Posito puncto z distinc̄is q̄ tuoz p̄tractibz. Et oīa p̄dicta collegia corroboraauerūt ip̄a p̄silia sua sigillo collegij p̄sucto. Et sicut fecit collegiū Placentinū cuius cōsiliū incipit. Eū z gloriose m̄tis. In multis quoq̄ casu p̄tulis tā generalibz q̄ p̄uincialibz. non solū ordinis nostri. s̄ etiā alioz fuit determinatū p̄dictum mōre esse iustū z licitū. Uū magister eliodorus Cremonēsis ordinis carmelitaz ac sacre theologie doctor p̄tissimus q̄ hāc opinionē tenet z affirmat: asserit q̄ in suo capitulo cū quidā doctor interrogasset de ip̄o monte. Vicari⁹ generalis ord̄is sui r̄ndit eē iustū z bonū. Magister etiā Hiero. carēzonus de cremona artū ac medicine doctor idē tenet. Qui p̄ra libz fratris Nicolai bariani impugnāt̄ montē p̄dictū posuit infra scriptas cōclusiones cū corollarijs.

Prima conclusio P̄sillimus mons pauperū qui oblocutionibz z inuectiuis dūtaxat iniquissimis maxima temeritate laborat: singulos penitus excludit errores: z ad vnguez oēs euāgelicos text⁹ p̄tinet ac venerat̄ q̄ ad ip̄m p̄tinent z dirigunt̄. Hic em̄ labor mercenarius nō defraudat̄: z iopi caure subuenit̄ z p̄c. Simplicitas em̄ columbe mutuat. et serpens prudētia recipit cautionem.

Secūda conclusio Totus mūdus mōre isto pietat̄ elucet in q̄ nullus p̄tract⁹

illicit⁹ recipit. Hic em̄ opa vendit̄: dom⁹ locat̄ pecunia mutuat̄: z nihil aliud p̄ se montē ingredit̄. Nec ex his nouū qd̄ aliud resultat ab his: eo q̄ hec solū habent ordinis vnitatē ad subueniēdū. s̄ paup̄ibz. Et hic est finis p̄ncipalit̄ intentus p̄pter quem oīa alia que bona ex se sunt hunc p̄m montē ingreditur.

Tercia conclusio. Imperfecta cōformitas est huius pietatis ad bonū: nec maius vllū admittit. Bonū em̄ bono cuiuslibet cōgruit et p̄sentit: maloz oī dissonat vbiq̄q̄. Ideo hic pius mons bonū habet finē: z oīa media bonaz et bñ ad hunc finē dirigit̄ z acceptat. ac p̄ h̄ meliora fieri necesse est: eoq̄ his z finis bon⁹ irradiat̄. Ideo error est dicere q̄ bona sūt q̄ in mōre sunt. quia bono animo fiunt z non aliunde. imo bona sunt media. z p̄pter bonum finem meliora habenda sunt.

Quarta conclusio. Propter mutuū nunq̄ tñ ex mutuo licitū ē sperare. Nec opus est noua diffinitio vsure. Clar⁹ em̄ z cōpletus est textus dominicus. Lōuertunt em̄: ex mutuo sperare: z esse vsurariū. Mutuare inde nihil inde sperantes. Spes em̄ lucri locum tenet p̄ genere. Et ly ex mutuo p̄ differētia supplet. Qui em̄ sic sperat vsurarius est: etiamsi non lucratur. Et qui supaccipit sine tali spe: non debet vsurarius nuncupari. Nā non dicit dñs: vt isti volunt ampliare ad paup̄ez detrimentū: Mutuare nihil p̄pter mutuū: vel ex onere mutui affectantes.

Quinta conclusio. Impius esset mons si mutuū p̄miteret cum onere sine p̄mō z indifferēter sine discretioe atq̄ libere sine cautione. Et em̄ cito apud paupes z diuites nimis pietatis euanesceret. Sicq̄ hūic gratis inferuēt: officiū ilico cōtaberet: et pietas p̄nitens in mōre deficeret. Ideo h̄ est p̄peruitas i bonoz in charitate prudentia: z in mutuo cautio p̄mitata.

Sexta conclusio. Maxie miseris subuenit̄ in hoc p̄sillimo mōre. valdeq̄ vorax iudeoz vsura p̄fundit̄. Tunc em̄ ac fide p̄ignoza p̄ducunt̄. A ministr̄ certis chirographis pecunie cōmutant̄. et labores onerosi hui⁹ mutui quantūlibet tenuē: p̄m̄js cōp̄sant̄ rōne calculi p̄uā atq̄ cōi z publica auctoritate p̄formi.

Septima conclusio. Potestas publica vel cōmunis circa mōrem incēta nullo modo vsuraria potest reputari. Similit̄ mist̄er aut rector montis: vel huic bñfaciens diues: eo q̄ mutuatō ē grata: z merita solutio oner̄ mercenarij sp̄tanea. Nec excessus ad meritū h̄ pōt̄ aliq̄liter viciare. Quia nullo mō in mōre dispositur nisi put̄ dñi h̄ de isto annuerint. Secus aut̄ non vsurarij essent sed fures.

Octava cōclusio. Cōfert eq̄s
simus mons pauper̄ p̄miū mercedi: z equa lan
ce onus suū p̄m̄is recōpensat: atq; cōmodū sen
tiens iuxta quantitatē illius que quantitatē onē
ris infert in monte: gratissime soluit. Difficilio
ri em̄ onere mille q̄s decem p̄tra cran̄. Cū em̄ ali
quis plus de monte accipit: plus pro illo mons
onerat. Quia totus mons toti oneri: z pars par
ti debet cōputari. Nec semp̄ duo cōparata ex iu
xtapositione p̄ferunt: sed tercio quodaz. puta cū
aliqd̄ vlna cōmetiri necesse est. Sic in monte so
lerti mutuati onus p̄ponderatur z mēsuratur.
Nec ex mutuo merces ista resultat. Sicut nec
ex vlna cotiens replicata. Sed ex tanto p̄ano p̄
cium compensat.

Nonā conclusio. Non modo
bonus est pius noster hic mons. Sed nec ap̄
est in sua suba recipe impietate. Longiores em̄
pecuniarū nō est capax doli. Ministri p̄cise mer
cedē oprant. Mutuantes diuites si q̄ sint: p̄cise
oprant suo tpe qd̄ nihil exposuerūt. z nihil ultra
nisi forte z ministri eēt z mutuātes. Nec pote
stas publica. q̄a nihil nisi bonū cōmune p̄quirat
Nec cōmunitas cuius est mons vt cre none. qz
omnes simul singulis actualiter monte medio.
et p̄sequēter sibi p̄p̄sa actualiter. et vnusquisq; si
bi mutuat: si hoc mutuū dici pōt: nihil inde aut
recipiens: aut sperans. Quid q̄ mali facit pius
mons pauper̄.

Decima conclusio Carpētari
us z vilis valde baiulus in delatiōe mutui me
rito p̄cio a mutuatario debet recoḡsci: etiā si pau
peri nō inseruiat nec stimulo charitat̄. Cū q̄ pi
etas huius eq̄ssimi montis nō recognoscet obli
gationē onerosam valde hominis: z norabilis in
dustrie: z bone erga paupes voluntatis. Simi
liter em̄ in p̄posito on̄ quantitati mutuate com
multiplicat. Ideo ex onere damnofo: vt oēs cō
cedunt licere: hic recte accipit nō ex vsu mutui
mensurantis. Ex his p̄clusionib; verissimis
et cuiusq; etiā rudi ap̄tissimis possent q̄ pluri
ma corollaria inferri q̄ z oia mōtis nostri bona
sigillatim explicarent: z aduersa sophistarū tela
q̄ ip̄i impio zelo intellectuq; p̄fuso cōtorfere re
uelli possent. Sed satis sit magis iniq̄ impura
ta breuissime p̄libare.

Primum corollarium. Hinc
est q̄ libelli p̄tra hanc pietatē elaborati impune
tot formas logicales totq; auctoritates doctoꝝ
etiā videntū adducit. Est em̄ exp̄ssa p̄ mōte au
toritas saluatoris z p̄ mutuo z p̄ mercenarijs.
Nec est credendū hos tales viros cupiētes ca
rybdum mutui euitare: in scyllā mercenariōꝝ in
cidisse. Si tñ hi aliq̄s rōnes in dict̄ suis vel no
uas auctoritates habuissent crāt adducēde: nō
noia tñ z maxime ap̄ doctos q̄ sp̄ in rōnib; su

as lucubraciones digerunt et excolunt.

Secundum corollarium. Nec
suspectus bulle erat nominā dus. quia p̄tra san
ctissimū patrē z eius doctissimā forā adducit si
rē p̄ncipiose suspectōis p̄mitteret i nob. et h̄ ex cer
ta scia. Cū vnico h̄bo tā exp̄ssum venenū potuis
set abradi. Nec tāgēdi sunt h̄ chū dñi q̄z p̄uer
satio rugā nō h̄z exp̄ssam: z q̄ p̄p̄riū cōmodū p̄
mōte pio ad expellēdas iudeoꝝ p̄fidias strenu
issime opant. Sinant̄ q̄. Opa em̄ illoꝝ seq̄nt̄ il
los. et nos nostra.

Tertium corollarium. Mons
noster z ip̄i p̄fator p̄ncipalr̄ laudare deū bñfī
cio pauper̄ mutuādo intēdit: z sup̄accipe vt me
diū p̄gruū ac secundario. Non em̄ inueniūt vt sic
accipiat: sed ecōtrario. Nec vtrūq; potest esse in
isto casu p̄ncipalr̄ intēntū. q̄a subordinant̄. Et
oīno mutuū etiā aliter: si ita p̄grueret: intēdere
Non aut̄ ecōtra. Nec valet Nō fieret a. nisi z b
Ergo b. est p̄ncipalr̄ intēntū. Sic nō valet Non
legeres h̄ in cōuentu nisi esses cibū acceptur̄. q̄
h̄ p̄ncipaliter comedere intēdis. Bene aut̄ va
let econtra. Et hec est causa erroris logicalis in
emulo montis.

Quartū corollarium. Quod su
percedit ad solutū on̄ huius pietatis nō debet di
ci adq̄sitū: q̄a est pauper̄. Nec aliq̄ modo dispo
nit nisi de voluntate istoꝝ. q̄ si vellēt ip̄i hoc lar
gitione monti applicare possent. Si h̄o non re
p̄rent: fiat sicut z in alijs casib; similib; eēt fieri
dum. Nec de q̄ntitate tant̄ rumor erat suscitā
dus. q̄a excessus z defect̄ atq; mediocritas: oēs
mores efficiunt z seiungūt: speciesq; multiplicāt
in morālib;. Quantūcūq; tñ modicū ex mutuo
accipit: esset vsura. h̄ p̄ mutuo accipi possent
duo. nō aut̄ q̄tuor.

Quintum corollarium. Etsi sin
gula in singlarib; z laboꝝ z p̄m̄ioꝝ in mōte ad
vnguem nō possint compari: eoq; hoꝝ varietas
infinites q̄damō variat̄. et p̄sequē in his mēsu
ra certa dari n̄ potest. Tñ cōputat̄ singul' labo
rū sp̄eb; cū obligatiōe persone: oia plenissime q̄
drant. Sicut etiā in oī p̄cio mercenariō q̄dā. s.
mediocritate p̄stat esse taxatū. Nec possibile est
in monte vsuram cōmitti nisi is q̄ p̄ncipalr̄ mu
tuat: ultra sortē mutuati circūsc̄p̄to onere aliqd̄
optat accipe.

Sextum corollarium. Nulla no
ua reuelatio huic ap̄tissime v̄trati fuit necessaria
qz notissimū bonū. Nec reuelationi de h̄ monte
fuit op̄ euidētia signoꝝ: q̄b; signis v̄it̄ de in
reuelat̄ q̄ natura fieri credi nō p̄nt. Sicut d̄ sal
uatione v̄ginis: de icarnādo h̄bo: z h̄mōi natu
re impossibilit̄. Itaq; impetu q̄daz diuino hec
pietas potuit bonis viris insinuari: q̄ mēribus
hominum confuso quodam germine insidebat

que dicitur Approbatiōis

Nec hinc magna signa reqrebant: vt crederet q̄
fecuta sunt.

Septimū corollariū. Nec er-
go mons peccauit: nec fautores eius: cū textus
dñicos ad vnguem obseruēt. Sed ad ipsū mō-
ris honorē augendū: et veritatē maxime sole cla-
rius apiendam tot impj̄ emulj̄ scaturiere. Et si
forte de his repti sint sectantes p̄tā: et: adhuc
nō illuminati ad hoc bonū. Sic em̄ p̄mittit de
us p̄ bono sepissime nob̄ ignoro. Stat ḡ bonuz
hoc aprissime iustū: piū: et cauti. in se non reci-
piens calumniā: licitū: etiam si cōringeret p̄
uate p̄sone. L̄ non excederet p̄pter pusillos qui
facile scādaliari possent: errare et peccare. Nūc
aut̄ non errat in fine bono obrinēdo: et consequē-
ter non peccat. Peccare em̄ est a fine vero deut̄
are p̄termissa regula p̄ceptoris. Et ideo alij nō
est in hac materia sermones aut de peccato: aut
de vsura quo ad eorum q̄d ita res inaniter plon-
gare. sed specialia debent enodari. Et facili⁹ ver-
ritate p̄cognita: huic p̄ssimo monti totis viri-
bus fauere: qui vndiq̄ pietate ac bonitate refer-
tus est. Qui autem non vident hoc bonum: deu-
bent tacere: et sibi cauere ne illis dati sint oculi
vt videntes non videant. Quos omnes opro in
deū esse felices: et mecū summa veritate pp̄ tuo
intuitu p̄frui atq̄ potiri. **Nec p̄dic⁹ doctor p̄-**
clarus. Prefatum etiā montē cum denarij solu-
tione p̄ satisfaciēdo expēs̄ et esse licitū: demō-
strat omnij̄ fratru minoz de obseruancia com-
munis determinatio nemine discrepante: q̄ cum
sint de diuersis regionib⁹ et statib⁹: et in diuersis
facultatib⁹ et scientijs eruditi. atq̄ mundū tra-
strenue cum vanitatib⁹ suis contempserint/ vt
omnibus abdicatis: christum in summa paup-
tate sequant̄. Non est verisimile q̄ in hoc omnes
cōcordarent: si aliq̄d peccati in se cōtineret. et ma-
xime cū ex ipso monte vtilitatē aliquā non sen-
tiant: sed poti⁹ dispēdiū non erigū: p̄ eoq̄ mul-
te elemosyne que eis fierēt inter viuos et in testa-
menti ipsi mōri applicant̄. Impossibile em̄ eēt
q̄ inter tantos nō inueniret saltem vn⁹ q̄ stimu-
lante eum conscientia detestaret̄ hoc opus si cō-
tra dei legem esset: vt aduersarij affirmant. De
abbreviatore aut̄ veritatis emulo nostro q̄ dicit
eos nō le retractare et emendare q̄d semel male
fecerūt et dixerūt. dicere possumus illud q̄d ait
Salomon Eccl̄s ix. Stultus in via sua ambu-
lans: cum ipse sit insipiens: omnes stultos existi-
mat. et Seneca in libro de morib⁹ dicens. Hoc
habet ois affect⁹ vt in q̄ ipse insanit ceteros putet
insanire. Et Aug. sup. ps. cxviii. ser. xij. qui inq̄t.
Nō malus suspiciō in alio q̄d sentit i seip̄o. O-
igū impugnatōr pietatis q̄ retractare verecun-
dar̄ q̄d semel male dixisti. recordare q̄d scriptum
est i c. diffinitio. xxij. q. iiij. Diffinitio incauta lau-
dabiliter est solueda. **Predicū etiā mōre licituz**

esse patet ex determinatione sapien-
tiorum p̄siliū secreti illustrissimi ducis Mediolan-
lani. Nā vt vn⁹ ex illis inf̄ alios p̄clar⁹ et doctri-
na insignis mihi reculit. Cum p̄fato p̄ncipi de-
lata fuissent capitula mōris papientis et parmē-
sis ac placentini et multaz aliaz ciuitatū domi-
nū sui non in vno tēpore siml: sed in diuersis tē-
porib⁹. Ipse semp̄ senarui suo secreto illa viden-
da trāsmisit et diligēter examināda. Unde q̄a in
predicis statuz incer alia p̄tinet q̄ muruararij
debeant soluere denariū p̄dicū p̄ mīstr̄ et alijs
expēs̄is. Magna diligētia et studio fuit a p̄di-
ctis doctorib⁹ sep̄ ventilatū vtz tale statu-
tū esset licitū. et an iuste posset mons taliter i-
stitui. Et semp̄ cōcluserūt ipm̄ montē esse iustū. Et p̄-
dicta capitula approbauerūt et duca' ib⁹ litteris
roborari fecerūt in testimoniū veritatis. Mul-
ti q̄z ex doctorib⁹ collegij ciuitat̄ cremone ac sa-
uentie et multaz aliaz ciuitatū: montē p̄factum
esse iustissimū determinauerūt. P̄urimi etiā
sacre pagine p̄fessores et theologie magistri di-
uersoz ordinū eidem affirmauerūt. Ad collen-
dam aut̄ oīm dubitatē de cordib⁹ ignorancuz
multi singulares viri iuris vtriusq̄ peritissimi
specialissimi specialia super p̄dicti mont̄ iustifi-
catione: clarissimaq̄ consilia ediderunt. Inter
quos fuit frater Fortunatus de pulis: cui⁹ con-
siliū subscriptum fuit et approbatum ab infra-
scriptis doctoribus. Quoz subscriptiones sunt
Ego marianus saluin⁹ ordinis seruoꝝ atq̄ ep̄s
coronensis theologoz minimus: adherēdo cō-
clusionib⁹ supradictis: dei honorē: anie salutē et
p̄tini charitatē cōtinentib⁹ manu p̄pria p̄firmo
et sigillo anuli quo vtoꝝ approbo. Floreat catho-
lica vitas: pereat iudaea prauitas: et falsa chri-
stianoz sequela. Ego Gulielmus de bechis de
florentia ordinis sancti Augustini ac sacre the-
ologie magister et ep̄s Fesulanus assentio oibus
his q̄ in supradicto cōsilio p̄tinent. in cui⁹ rei f̄-
dem hec scripta p̄prio sigillo muniui. Ego frater
Lucas de fulgineo ordinis seruoꝝum sc̄e Ma-
rie theologoz minimus p̄firmo hec omnia q̄ in
hoc consilio scripta sunt. et hec oia teneo. In cu-
tus rei fidem hec p̄pria manu scripsi et meo vstra-
to sigillo sigillauim. Ego Francisc⁹ pb̄ de castilij
one theologoz minim⁹: canonicus sc̄e Lauren-
tij his q̄ scripta sunt assentio: cum p̄sertim id p̄-
sumū pontificē iam sanctū approbatū q̄z eē p̄stet.
sigillū q̄z p̄riū adiecti. Ego frater Francisc⁹ de flo-
rentia als Paduan⁹ ordinis minoz sacre the-
ologie maḡ sup̄scripta approbo et cōfirmo cum
p̄sertim a sumo pontifice sint ea oia rite et p̄fecte
approbata: et sigillo et. Et ita dico et consulo ego
Dñicus de bachis clericus parmensis iur̄ vtri-
usq̄ doctor. et ad p̄sens reuerēdissimi dñi archi-
episcopi florentini vicarius generalis in spiritu
alibus et temporalib⁹: et in fidem p̄missozum et
Ego Antonius lort⁹ pb̄ florentinus theologie

professor indignus inspecta tantorum viroꝝ aucto-
ritate et summi pontificis approbatione: his que su-
per notata sunt assentio. Idcirco subscripsi etc. Ego
frater Antonius papi amerigi de medicis professione
minorum suscipere tanquam vera approbo et confirmo:
et maxime quia multi summi pontifices per applica-
re scripta supradicta approbare videntur. In quorum fi-
dem etc. Ego frater Jacobus de calio ordinis mi-
norum theologie professor supradicta tanquam vera ap-
probo et confirmo eo maxime quia plures Romani pon-
tifices etc. Ego frater Bartholomeus de Aretio or-
dinis minorum ac sacre theologie magister ac vicarius
reuerendi patris ministri in puincia tusciae super
dicta tanquam vera approbo et confirmo. quia plures
summi pontifices etc. Ego frater Nicolaus de flo-
rentia ordinis minorum ac sacre theologie magis-
ter custos florentinus super dicta approbo et confir-
ma. In quorum fides etc. Ego frater Bartholome-
us de force ordinis minorum theologie professor su-
per dicta tanquam vera approbo et confirmo. In quorum
fidem etc. Ego frater Dominicus de attauanti or-
dinis minorum ac sacre theologie magister: Buardi-
anus conuentus sancte crucis de florentia: super di-
cta approbo et confirmo. In quorum fidem etc. Ego
frater Lucas pauli de gangarato ordinis mi-
norum theologie professor eadem approbo et confirmo
In quorum fidem etc. Ego frater Bernardinus
barthi de bardocis florentinus ordinis minorum
theologie professor: conuentus sancte crucis regens:
eisdem super pretractatis et optime confirmatis assen-
tio et approbo atque confirmo. In cuius fides etc. Ego
frater Sanctes de tertius de medulla ordinis mi-
norum sacre theologie professor: inspecta tantorum vi-
roꝝ auctoritate et summi pontificis approbatione: his
que supra notata sunt assentio. In cuius rei fides etc.
Ego frater Nicolaus de pistozio ordinis seruatorum
sancte Marie ac sacre theologie professor supra-
dicta approbo. In cuius rei fidem etc. Ego frater
Bernardus marinus Januensis ordinis seruatorum
sacre theologie professor supradicta approbo. In
cuius rei etc. Ego frater Bartholomeus de me-
te policiano ordinis seruatorum sacre theologie profes-
sor puincialis puincie tuscie: supradictas senten-
tias approbo. In cuius etc. Ego frater Joannes
baptista marci de florentia ordinis seruatorum the-
ologie professor predicatas sententias affirmo veras
esse. et in testimonium etc. Nos infra scripti doctores
collegii florentini viso eleganti et copioso consilio
supra scripto unanimiter et concorditer habito insi-
mul colloquio dicimus iuris esse ut in eo conclusus
fuit. et ideo ad fidem subscripsimus et sigillis no-
stris signauimus. Ego Thomas guid. de der-
iuris civilis doctor et per collegii florentini propria
manu me subscripsi et meo sigillo sigillavi. Ego
Dominicus de martelli doctor et miles ideo dico. ideo
subscripsi etc. Ego Bernardus domini Joannis de
bongiolauis legum doctor de collegio florentino
manu propria subscripsi etc. Ego Karolus pronos-

tarius de medicis vnus ex doctoribus dicti col-
legii dico ita iuris esse per super late scriptum est et
consultum. In cuius fide etc. Ego Simon bernardi
bugutionis in capio ope libere oibus perlati cum
susceptis patribus ideo iuris dico: et maxime ideo ego cum
pluribus oibus obiectis risum viderim. In cuius fi-
dem etc. Ego Virgilius andreeberti de adrianis
iuris civilis doctor propria manu subscripsi etc. Ego
Michael pieri pagnocij de salocis legum doctor
de collegio florentino ideo dico et psulo: et propria
manu etc. Ego Guido antoni respucij iuris do-
ctor de collegio florentino propria manu subscripsi etc.
Ego Jacobus de bonuanis canonicus florentinus et
sacrorum canonum doctor collegio florentino ascri-
ptus propria manu subscripsi etc. Ego Dominicus bon-
sius iuris vtriusque doctor de collegio florentino
propria manu etc. Ego Angelus domini octonis de ni-
cholinis iuris doctor de collegio florentino in fi-
dem me subscripsi etc. Ego Joannes de rebbara ca-
nonicus florentinus decretorum doctor ac in collegio
florentino ascriptus propria manu etc. Ego Decianus
de morici canonicus florentinus decretorum doctor:
primus super camerarij in collegio florentino manu
propria etc. Ego Stephanus buccelli decretorum do-
ctor manu propria etc. Ego Jacobus de matellis ca-
nonicus florentinus decretorum doctor: propria manu etc.
Ego Pandolphus de medicis canonicus floren-
tinus iuris doctor propria manu etc. Ego frater Sa-
cres de florentia ordinis predicatorum assentio his
oibus que in supradicto consilio continentur: et in signum
huius manu propria subscripsi et sigillo quo vtor si-
gnauimus. Ego magister Jacobus de florentia sacre the-
ologie professor ordinis sancti Antonij similiter i o-
ibus his que in supradicto consilio continentur assentio.
In cuius fidem etc. Ego frater christophorus de
castro nouo ordinis minorum sacre theologie profes-
sor suscipere confirmo. In cuius rei testimonium
um etc. Ego magister Julianus maffei de vulterris or-
dinis minorum theologie professor actu leges in stu-
dio pusino approbo supradictorum sententias. In cuius
rei etc. Ego magister Nilius de pusio de bonizijs
ordinis minorum theologie professor: super confirmo pre-
dicta et eorum sententias adhero. et sigillo etc. Ego ma-
gister Herculanus pusinus ordinis minorum sacre
theologie professor predicorum sententias confirmo. in cuius
rus rei etc. Ego frater Bartholomeus de pusio ordinis
minorum sacre theologie professor suscipere confirmo. in
cuius rei etc. Ego frater Bernardus de vulterris or-
dinis eremitarum sancti Augustini theologie professor
oibus his que in suscipere consilio continentur assen-
tio etc. Ego frater Sanctes de florentia ordinis
eremitarum sancti Augustini: sacre theologie profes-
sor omnibus his que in suscipere consilio con-
tinentur assentio etc. Ego frater Philippus de flore-
ntia sacre pagine professor ordinis eremitarum sancti Au-
gustini assentio oibus his que in supradicto consilio continet.
In cuius fide etc. Ego frater Andreas de Alexandria or-
dinis eremitarum sancti Augustini sacre theologie p-

que dicitur approbationis

fessor omnibus his que in supra scripto consilio continerent assensio et in fidem etc. Ego Franciscus horricellarius canonicus florentinus et legum doctor manu propria subscripsi et sigillo meo signavi. Nos Petrus dei et apostolice sedis gratia episcopus Paduanus et comes sacensis visio et diligentissime me in singulis quibusque ipsius pariter confiderato supra scripto consilio: ipsum tanquam iuri civili pontificio ac diuino personam laudamus: approbamus: et pro modulo sciencie et conscientie propriissime confirmamus: existimantes si qui sunt que per accidens re ad iudicium: eos et distinctiones practicum que in hoc casu fiunt nescire et emulationem dei fortassis sed non finem scientiam habere: sicut de iudeis apostolus Paulus ad Romanos. r. scribit. Nec ille qui suo sigillo subscripsit predictum consilium: quod ego vidi autentice cum predictis doctorum peritorum signacionibus et subscriptionibus et ab ipso autentico transumpto supra dicta errare. Subscripsit quoque predictum consilium dominus Mattheus de vbaldis iuris vtriusque doctor Perusinus et vnus de dominis de rota et auditor sacri palatii qui fuerat socius in studio predicti fratris Fortunati: et ipsum consilium subscripsit dedit Rome beato fratri Bernardino feltrino ibi predicanti. Hunc quoque montem pietatis cum denarii solutione et omnes eius practicus approbavit et iuridice declaravit dominus Benedictus de benedictis de Perusio iuris vtriusque doctor clarissimus qui dicebat doctor veritatis: iura pontificia leges ordinarie Perusij que supra hoc edidit consilium quod incipit. Cum vt presupponit. quod consilium subscripsit alij doctores et theologij numero quattuordecim. Aliud quoque consilium edidit predictus doctor: quod incipit. Comunitas Perusij. In quo clarissime iustificacionem predicti montis probauit. Aliud etiam stupendum consilium eiusdem tenoris composuit dominus Johannes de peruelto ex nobilibus de monte sperel. pusinus iuris vtriusque doctor ac ordinarie leges Perusij: quod subscriptum fuit a doctoribus et theologis tredecim. et incipit. Ciuitas perusina. Aliud quoque consilium eiusdem tenore composuit dominus Jacobus de corona iuris vtriusque doctor et episcopus pusinus: quod incipit. Sit rector. Idem etiam composuit dominus Alexander de Imola iuris vtriusque doctor famosissimus cuius consilium manu eius propria scriptum et suo magno sigillo sigillatum ego vidi. et incipit. Redemptoris nostri inuocato suffragio. Arbitror id de quo queritur probabili dubitacione carere etc. Idem quoque composuit dominus Baglionus de monte vrbano iuris vtriusque doctor: pusini studij lector: ac apostolice consistorij aduocatus: cuius consilium approbatum et subscriptum fuit ab omnibus doctoribus pusinis. Dominus etiam Johannes baptista de calzapis de sero seuerrino de marchia Senensis ius civile leges in lectione sua super titulum. L. de summa tri. et fide catho. i. l. cunctos populos in repeticione ait. Concludamus sequentes vestigia tantorum patrum in re sapia dictum mon-

rem pietatis habere nomen consequens rei: et exerceri sine aliquo peccato etiam veniali: imo cum maria et cruce vique charitate et pietate: cui velitis omnia fauere vbi cumque fueritis vt idipsum quod est esse non desinat. vt in simili dicit in. l. defensores infra de defen. ciui. et pie mentes inuicem et allignant ad subuentendum et fauendum dicto monti pietatis. Nec ille. qui ibidem reprobara opinioe contraria approbat consilium perusini collegij et affirmat contractus istius montis esse licitos. Dominus etiam Petrus philippus de martorellis de spolero iuris vtriusque doctor et miles ac comes fecit consilium ad confirmationem iusticie montis: quod nouem alij doctorum et theologorum cum suis sigillis appositis et subscriptione approbauerunt. Reuerendus quoque pater frater Angelus de Clauasio ordinis minorum in suo consilio quod incipit Comunitas quidam clarissime demonstrat huius montis contractum esse licitum et sanctum. Magister etiam Johannes de Uiterbio theologie professor et lector ordinis predicariorum in suo consilio quod incipit Plurimi probant. et fuit directus duci Janue: clarissime probat practicus istius montis esse licitos: et obtulit se coram reuerendissimo archiepiscopo Januensi sedis apostolice cardinali oia in ipso consilio descripta in publica disputacione defensurus: vt patet in instrumento manu notarij Janue scripto: nomine Petro de rippa qui erat curie archiepiscopalis Januensis scriba: publicusque notarius. Idem quoque magister Johannes de Uiterbio ordinis predicariorum in alio pulcro consilio directo domino episcopo Paduano quod incipit. Reuerende in christo mi pater. clarissime ostendit montis predicti contractus esse bonos et iustos ac sine aliquo peccato labe exerceri. Et ibi probat oem generum pietatis in practico ipsi prineri. Magister quoque Somerius vtriusque bonis ordinis minorum sacre theologie magister ac lector Papiensis excellens: sic scripsit. Cum legissem ea que per sapientissimos viros rectissime consules supra scripta sunt circa institutionem montis pietatis que scriptissimo nomine pietatis monte appellandum esse sentio. Uiderimque oculata fide quantum modum et salutem animarum afferat scriptissimo institutum istius montis rei publice christianorum: existimaui non oportere aliquid ad ea addere que sapientissime determinata sunt et amplissime. Sed satis esse ea confirmare et approbare. Precipue cum firmissime credam institutum illud pusini montis diuinum esse inuentum non humanum. ac ideo infringi non posse hominum pena: nec humana doctrina esse approbandum: sed deuoto animo suscipiendum. Est enim per illud non motus licitus: sed etiam pietate plenus: ac ideo predicandum et istituendum est. Esi mihi dabit aliqui otium (non quod oportet sed vt officio meo satisfactum plenus) hac sanctissima institutione scribam. Et hec nunc manu propria scripsi et subscripsi que in conscientia mea de hac re capio et recte sentio. Idem quoque magister Somerius postea composuit tractatum

specialem ipsi⁹ montē in quo breuiter et sententiose incōuincibiliter comprobatur eius iustificatio, et incipit. Querit an licita sit institutio montis pietatis. Dñs etiam Dñicus de Imola ordinis predicatorum ac theologie magister et episcopus Lidentis ac suffraganeus parmensis: idem cōsuluit in suo consilio qđ incipit. De mōte quē de pietate merito vocant. Idem etiam cōsuluit et luculenter probauit magister Stephanus puincialis seruator sancte Marie: theologie p̄fessor in suo consilio quod incipit Utrum mons pietatis. Idem quoque cōsuluit celeberrimus iuris vtriusque doctor dñs Antoni⁹ corserus Sicilia ordinaria iuris pontificij leges in studio Paduano: cui⁹ cōsiliū incipit. Magnifica cōmunitas Padue. et est stampatū ad formā. Et p̄ra eū temerarius qđam montis aduersari⁹ apologiā quamdam facere p̄sumpserit. Et idem scripsit in littera sua: cuius copiam ego vidi autentica manu notarij quam direxit cuidā comiti: in q̄ p̄restat hanc esse cōmunē sniaz theologorum et canonistarum hunc montē esse licitum et sine aliqua laabe. Et l̄ra incipit Magnifice dñe: his p̄ris diebus. Dñs etiam Joānes de campeio iuris vtriusque doctor Bononiens. in studio Paduano ordinarie legens iura ciuilia: atque consistorialis aduocatus idem cōsuluit et magnifice probauit in suo consilio qđ incipit In p̄senti cōsultatione. Et similiter dñs Joannes baptista de rosellis iuris vtriusque doctor ac iura ciuilia ordinarie legens in studio Paduano idem cōsuluit et optime probauit in suo cōsilio qđ incipit. Magnifica cōmunitas Padue. Idem quoque cōsuluit dñs Bartholomeus de sobiacis de perusio iuris vtriusque doctor. Et idem cōsuluit pater frater Lucas de lothombis ordinis minorum predicatorum: et in seculo iuris doctor ac iudex: in suo consilio qđ incipit Licet prius tam copiose q̄ subtiliter allegati⁹ extiterit sup casu montis pietatis: ne videar illos manibus etc. Idē insup cōsuluit dñs Angelus de castro iuris vtriusque doctor: miles et comes et aduocatus consistorialis et lector Paduanus qđ fuit nepos dñi Pauli de castro: cuius consiliū incipit. Uiso casu cum dubijs. Hoc quoque cōsuluit magister Baptista mantuanus carmelita sacre theologie p̄fessor Bononie regens: qui postea factus fuit generalis obseruante: affirmās montem predictū esse iustū et bonū in sua l̄ra directa patri fratri Petro senensi ordinis minorum: quā ego vidi subsc̄ptam manu p̄pria et suo sigillo sigillatā: et incipit. Reuerēde pater Petre: Uiso et diligēter inspecto casu. Et idem cōsuluit magister Brianus siue gr̄a brixientis ordinis minorum sacre theologie p̄fessor ac tūc minister puincie romane. cui⁹ cōsiliū incipit. Quēstū fuit a me. qđ ego vidi manu ipsi⁹ p̄pria subsc̄ptū et suo magno cōsilio puinciali sigillatū. Et qđam aduersari⁹ montis in suo falso libro referat eum tenere cōtrariū

Sicut et de patre fratre Dñico ponzono mēdasiter affirmat: cum tamē publice p̄dicet montē ipm esse iustissimū. Idem insup cōsuluit reuerēdus frater don Theophilus de Cremona ordinis sancti Bñdicti: atque tunc abbas monasterij sancti Bñdicti mantuani: in l̄ra directa illius strissimo Marchioni mantuano cui⁹ copiam autentica ego vidi. In qua l̄ra p̄restat in nullo capitulo montis predicti interuenire aliqđ p̄ctm: s̄ summā charitatē et pietatē. et asserit se cōsulisse de p̄tractibz ipsi⁹ montis cū pluribz doctissimis viris vtriusque iuris p̄tissimis tā Rome q̄ Peru⁹ s̄ Pisis et Senis atque Bononie ac Mediolani: q̄ oēs doctores tā eccl̄iastici q̄ seculares ipsi⁹ montis cōtract⁹ affirmant esse licitos et bonos. Et iste don theophilus in seculo erat doctor vtriusque iuris: et fuit mihi charissim⁹ socius in studio Papiensi: et appellabatur dñs Petrus martyr stanga. Dñs q̄ Lanzalorus de decio iuris vtriusque doctor celeberrim⁹ Mediolanensis atque in studio Papiensi legens idem cōsuluit: particulari consilio super h̄ edito. Et vt ip̄e mihi retulicore p̄prio: cum casu ad terrā prati tuscie deuenisset: et ibi quosdā religiosos magistrōs se in theologia faciētes inuenisset: qđ p̄ra beatū patrē fratē Liberubinū de spoletto disputare volebat impugnando montē pietatis: ipse dñs Lanzalorus onus r̄ndendi accipiēs: p̄fatos oēs montis aduersarios in publica disputatiōe supauit. Et predictus fuit magister mens in studio papiensi. Idem q̄ cōsuluerūt infrasc̄pti doctores: quorum cōsilia manu eorum scripta et sigillo suo p̄signata ego vidi. s̄. Dñs Baldus de bartholinis de Perusio iuris vtriusque doctor: et aduocatus consistorialis: ac iura ciuilia ordinarie legens in studio Perusino. Et dñs Petrus de vbaldis de pusio: iuris vtriusque doctor: ac legens ordinariā lectionē iuris canonici in studio predicto. Et dñs Petrus philippus cornio: iuris vtriusque doctor et lector eiusdē studij in iure ciuili. Et dñs Sigismundus de vbaldis iuris vtriusque doctor et in studio perusino lector. Et dñs Angelus de cantagallina de pusio iuris vtriusque doctor: ac predicti studij lector. Et dñs Bartholomeus socinus: iuris vtriusque doctor. Et dñs Antoni⁹ cochus: iuris vtriusque doctor florentinus. Et dñs Franciscus gr̄ici de pepis florentin⁹. oēs tres in studio Pisano legētes. Idem etiā cōsuluit magister Bonagratia de Bononia ordinis minorum: ac theologie magister et lector. Predictus etiam dñs Martheus de vbaldis: vnus ex dñis rote edidit vnum pulcrū tractatum ad demonstratiōem iusticie montis pietatis: qui incipit. Deus qui charitas es. In quo incōuincibiliter p̄bat cōtractus montis esse iustissimos. et ego ipm vidi. Et ibi inf̄ alia d̄r. Mōs iste pauperū: quem boni viri montē benedictuz vel pietatis appellant. Et idem etiam clarissime elucidauit pater frater Ludouicus Turranus

que dicitur Approbationis

vt supra dictum est in sua apologia cōtra aduer-
 sarios Montis. Et idem cōsultuit venerandus
 pater Frater Nicolaus de Padua iur̄ doctor
 z monarcha: qui secularis existēs fuit Vicarius
 Reuerēdissimi domini Fantini Ep̄i Paduani
 z nunc Ordinis nostri existens fecit summā am-
 plissimā de casibz cōscientie. Similiter reueren-
 dissimus pater frater Hieronym⁹ Tornicellus
 iur̄s vtriusqz peritissim⁹: z nūc Vicarius gene-
 ralis idem cōsultuit. et publice disputavit in ci-
 uitate Narnie: vbi confusi remanserunt aduer-
 sarij Montis. Et idē p̄sulerūt p̄dicatores plu-
 rimi eiusdem Ordinis: quos recitare ad presens
 esset nimis plūm. Idem etiā cōsultuit domin⁹
 Jacobo philippus de Archiep̄s byteris de Peru-
 sio: Abbas sancte Marie vallis pontis: iur̄s ca-
 nonici doctor. Idem quoqz cōsultuit z clarissi-
 me demonstravit Venerādus pater Frater Phi-
 lippus de Roringo mātuā⁹ Ordinis Mino-
 rū in suo defensorio Montis. vbi post multas
 argumētatiōes sic ait. Ex p̄dicis inferunt ali-
 qua corollaria. Primum qd Mons matua-
 nus gratis matuat pauperibz. Et qui assereit op-
 positū: ignozans est: vel maliciosus z litigiosus
 z forte vtrūqz: quia excecavit eū malicia. Se-
 cundū corollariū. Qd affirmare tales Montē
 cum captis suis esse iustū z a sp̄s sancto inspira-
 tum: est hūilis cōfessio veritatis: z grata recogni-
 tio diuine illustratiōis: z pietati fidei christiane
 optime consentaneū. Tertiu corollariū: qd pre-
 sidēs Montis ipsius laudandi sunt. z maxi-
 me merent apud deū qui gratis z amore dei im-
 pendūt operas in isto cōtractu pietatis: gerētes
 vtiliter negotia miserabiliū psonarū sola spe re-
 muneratiōis eterne. dūmodo al'as sint in statu
 merendi: z p̄functorie res agatur. Alios etiā of-
 ficiales qui locant operas suas pro mercede tem-
 porali in hoc cōtractu iustissimo nihil prohibet
 mereri: dūmodo sint in statu merendi: et ipsam
 mercedē ordinēt ad aliquē bonū finem. Quar-
 tum corollariū: qd dicens Montē pietatis man-
 tuanū esse vsurariū: nimis inuicē p̄prio sensui:
 z ideo est temerarius et p̄sumptuosus. Quin-
 tum: qd affirmans: predicans: seu dogmatizans
 ipsum Montē esse vsurariū: peccat mortaliter.
 z est excommunicatus: nec p̄t absolui nisi a perso-
 na rhomani p̄ntificis. p̄ter qz in articulo mortis
 Et in eim ab omnibz vitandus est. quia qui di-
 scit ei Aue: z munitur eius operibus malignis
 ij. Joan. z c. omnis qui. xxiij. q. j. Sextum co-
 rollariū. Talis sit affirmas seu predicās vel dog-
 matizans: reddit se suspectuz de heresi. Et ista
 duo corollaria intelligunt de illis quibz innotu-
 erūt littere apostolice vel potuerūt innotuisse si
 voluissent. Septimū: qd non est dubitādum
 nec tanqz dubium peractandū apud catholicos
 An ipse Mons sit iustus: pius: et sanctus. sed
 tanqz quid firmū z certū est tenendū: cōfitendū

z predicādum. Nec ille. A Pluries quoqz
 in publicis disputationibz aduersarij Montis
 fuerūt confusi: z p̄ sententiā prolata iudice con-
 demnari. Sed omissis multis vt de disputatiōe
 facta Fauētie z alijs qz pluribus: solum tres sen-
 tentias referam datas post disputationem.

Prima fuit data Florentie: quā ego vidi sub
 scriptam manu p̄pria notarij qui eam tradauit.
 Et est talis. In nomine dñi Amen. Anno dñi nos-
 tri Jesu ch̄i ab eius incarnatiōe. Mcccclxxij.
 Indictione. vj. et die. xxiij. mensis Aprilis. B̄ca
 fuerunt omnia infrascripta in sala magna Ar-
 chiep̄scopalis curie Florentine: vicz in sala supe-
 riori presentibz testibus ad infrascripta omnia et
 singula vocatis: habitis: z rogatis. vicz Magni-
 fico Laurentio Petri Cosme de medicis decreto
 publico patris patrie: z Frāscisco Nicolai de Lho-
 achis: z Jacobo dñi Pogij: et Renato dñi Pe-
 tri de Pasis: et Braccio dñi Dominij de Mar-
 tellis: et alijs multis: z magna multitudi-
 ne populi Florentini. Et assistentibz etiā multis famo-
 sissimis doctoribz vtriusqz iur̄s: z iur̄s sacre pa-
 gine: z alijs venerādis viris tā religiosis qz secu-
 laribus. Reuerēdus dñs Dñicus de Bochis
 de Parma: iur̄s vtriusqz doctor: dignissimus
 vicarius reuerendissimi in ch̄o patris et dñi. d.
 Joā. de Dietisaluis dei gratia Archiep̄i Floren-
 tine: Preposita disputatiōe circa ordinationem
 Montis pietatis nup factam in ciuitate Flore-
 tie: circa remotionē hebreoz ad vsuras muruan-
 das: z ordinationē de muruo fiendo nomine cō-
 munitatis Florentie indigentibz de cetero: cū re-
 petitione pignoris: z ordinationē salariorū soluen-
 doz institutoribz z custodibz z alijs p̄dicto Mon-
 ti necessarijs. Et assistentibus p̄dicatozibz p̄ntis
 anni siue p̄terite qdragesime: tam in ecclesia ca-
 thedrali: qz in ecclesia sancte Marie nouelle: qz
 sancte Felicitatis: qz sancte Crucis de Florentia
 Et maxime magistro Christophoro de Massis
 qui predicauerat in dicta ecclesia sancte Felicitatis.
 z magistro Thomasio de Bergamo q̄ pre-
 dicauerat in dicta ecclesia sancte Marie nouelle.
 Qui duo p̄dicatores dicebant z p̄dicauerāt di-
 ctam ordinationē Montis non esse licitam: nec
 sine peccato: z esse vsurariā. Lius cōtrariū pre-
 dicauerūt dicti p̄dicatores alij: vicz Magister
 Jacobus de Lallio in ecclesia cathedrali: et Fra-
 ter Fortunat⁹ de Perusio in ecclesia sancte cru-
 cis. Et auditis allegatiōibus publicis vtriusqz
 partis: et rōnibz ac iuribz hinc inde deductis: tā
 per magistros sacre pagine qz per doctores vtri-
 usqz iur̄s. Et visis trigintasept̄ consilijs famosis-
 simoz doctorū consulentiū pro pre pro qua pre-
 dicauerāt dicti Magister Jacobus et frater For-
 tunatus. Et visis alijs ordinamētis similibz in
 pluribz ciuitatibz factis. Et visis cōfirmationibz
 z breuibz ap̄licis sup̄ p̄dictis. z p̄cedētibz indulgē-
 tijs subueniētibz dicto Monti. et oibz visis zc.

Secūdi tractatus Pars. v.

Christi nomine inuocato: dictum Montē et eius ordinationē auctoritate sua approbavit: et licitum esse et non usurariū declaravit: et nullā cōtinere usurā v'l usure peccatū: nec q̄ ad cōmune: nec q̄ ad locātes ibi operas suas Lum hac tamen limitatione: q̄ in cōstitutione salariorū dicitur locantibus operas suas: et ministris: Ipse vicarius v'l q̄ loco vicarij esset: vel archieps semper debeat interuenire: et cum eius consensu fieri. Et p̄terea monuit et p̄hibuit dictos cōtrarij p̄dicantes p̄ntes et audientes: ne de cetero audeant in sua diocesi Florentina alit̄ modo aliquo p̄dicare v'l cōtra. Et sic monuit eos p̄ p̄mo: sc̄do et tertio p̄emptorio sub excomunicatiōis pena: in quā ipso facto incurrisse intelligant̄ qui contra fecerint. Rogātes me Simonē notariū zc. Et ego Simō gracini Jacobi gracini: ciuis Florentinus impali auctoritate iudex ordinarius: ac notarius publicus Florentin⁹ predictis omnibus interfui. et ea publice rogatus scribere: scripsi et annotaui in meis protocol. Et facio etiam fidem qualis memini q̄ idem ipse Frater Fortunarus publice ostendit bullam seu litteras aplicas per quas cōfirmabat̄ ipsi⁹ Montis pietatis p̄dicatio. Hec vbi s̄. ad l̄ram. Secunda disputatio postq̄ lata fuit snia in fauorem Montis: fuit facta in ciuitate Narue. Unde ego vidi l̄ras testimoniales triū notariorū Perusinorū manu eorū factas: et sui tabellionatus signo munitas. In quibus faciunt fidē et in verbo veritatis attestātur qualiter viderunt et legerunt duo instrumenta celebrata sub āno a natiuitate dñi M. cccc. lxxv. vij. die. xx. Maq̄. scripta et publicata manu dñi Francisci iuuenal. de nobilibus de marginara publici notarij Naruensis. In quorū vno cōtinetur qualiter reuerēd⁹ dñs Karolus de Bohardinis Ep̄s Narniensis tanq̄ pius et misericors pater erga pauperes: visis certis capitulis factis sup Monte pietatis ad pauperū ac miserabilium personarū subuentionem ciuitatis Perusine et ciuitatis Mancuane: et certa copia bulle Innocentie pape octauī sup approbatione et cōfirmatione Montis et caploz ciuitatis Narue: et etiā filijs caplis ciuitatis Narnie et filijs collegij Perusini: et aliorū famosissimorū theologorū et doctorū iur̄ canonici et ciuil̄: dictū Montē Narniēse cū oib⁹ suis caplis tanq̄ piū: iustū: ac sc̄m p̄firmavit et approbavit: obsequatq̄ p̄cepit sub pena excomunicatiōis late sententie zc. In altero etiam instrumento continēbatur qualiter etiam illustri domin⁹: do. Bartholomeus de ruere: gubernator dicte ciuitatis Narnie: visa et intellecta pulcra disputatiōe facta in cathedrali ecclia Narniensi: in presentia prefati dñi Karoli Ep̄i ante dicti: et prefati domini gubernatoris et pretoris: et multorū p̄clarissimorū doctorū: et coram oī poplo inter fratres ordinis cuiusdā ex vna pte: q̄ ibi nominant̄ spez

cifice. sed ego eos non nominō: ne eos oībus populis exosos reddam: qui asserēbant capla dicti Montis ciuitatis Perusine et Mancuane vsu rariā prauitātē cōtinere: et consequer peccatum mortale. Et fratres Minores de obseruātia ordinatores dicti Montis pijsimi ex alia: sic etiā visis p̄dictis caplis et cōsilijs et copia p̄dicte bulle: dictum Montē Narniēsem tanq̄ piū: iustū: et sanctū approbavit et confirmavit: obseruariq̄ mādavit sub pena dncatoz centū camez re aplicē irremissibilē applicandorū: p̄tē pleni⁹ et latius in dictis instr̄is cōtinetur. Et ad fidem p̄dictorū: manu nostra p̄pria subscripsimus zc.

Tertia hō publica et solēnis disputatio postq̄ data fuit sententia in fauorē Montis p̄dicti: facta fuit in. M. cccc. lxxv. die. xvij. Septēbris. Quo quidē die reuerēdissimus d. Jacobus de Marrētio aqlanus: iur̄ vtriusq̄ doctor eximius qui multis annis legit in iure in studio Paduano: existens vicari⁹ generalis Ep̄atus ipsius ciuitatis: congregatis doctorib⁹ collegij eiusdē vrbis: et in presentia eorū et aliorū sapientū et populi cremonensis: auditis allegatiōib⁹ vtriusq̄ partis: cum consensu oīm p̄dictorū doctorū sententiavit et diffinituit p̄dictum Montē pietatis cum solutione ipsius denarij: esse iustū et bonū. Mandās sub pena excomunicatiōis late sententie nequis secularis vel eccliaicus oppositiū p̄dicare vel psuadere publice vel occulte: directe vel indirecte: nec aliquo quōs colore p̄sumat: v'l alio modo elemosynas ipsi Montis faciēdas impedire. quā quidē sniam in forma autentica per manū notarij publici ego habeo. S; tamē ipse aduersarij Montis: nō obstāte dicta snia: statim cū inde recesserūt: fecerūt monasterij sui campanas festiuas sonare more suo solito: vt rudibus p̄b suggererent se de sua falsa opinione victoriā reportasse: et sniam in suū fauorem fuisse datā. Unde p̄dictus dñs vicarius et d. commissarius ciuitatis p̄dicte qui omnib⁹ interfuerat: eis p̄cipi fecerūt vt a tali pulsatiōe desisterēt. Et prefatus dñs vicarius publice dixit populo: q̄ eorū opinio est falsa. Sed heu: quia p̄dicti rebelles et impugnatōres veritatis: licet sepius cōfusi sint et publice superati vituperabiliter: non solū in dicta ciuitate Florentie ac Narnie et Cremonē: sed etiā Placentie et Mancue: Fauentie: ac in alijs plurib⁹ locis: Tū in sua p̄erua p̄durātes: bñe sc̄s Montē p̄seq̄ nō cessant vt destruar̄: et dicunt. Iste cōtract⁹ nō est nob bene clarus. Et verū dicunt. Sicut em̄ nihil bene videt̄ in aq̄ turbida: ita ipsi veritatē et iustificatiōē Montis cognoscere nequeūt turbida ex passiōe p̄scia et anima. Quia vt ait P̄bs. j. Elenē. Conturbati minus possunt obseruare omnes.

Pars sexta huius Tractatus que dicitur Regulationis.

De Ro expeditione

Debuit prius Queri potest An mos pietatis debeat gubernari et regi a diuitibus vel a pauperibus. Et primo videtur dicendum quod a pauperibus: duplici ratione. Primo: quia ut dictum est supra Illi qui sentit commodum debet etiam sentire incommodum. c. qui sentit. et c. rationi. de reg. i. l. i. vj. et c. rationis. ceterisima di. Non enim est preferendus qui lucrum amplectitur: onus autem subire recusat: ut ait imperator in l. vnica. §. pro secundo. in fi. l. de cadu. tol. Sed paupes sentiunt commodum Montis: ergo etiam sentire debent incommodum gubernationis. et ideo debet eum custodire et regulare eorum seruire. Secundo: quia ad vnumquemque pertinet re sua custodire. An non est culpatus ille qui ut rem suam custodiret: neglexit alienam. l. qui seruadaru. in pn. ff. de pscript. ver. De quo per glo. de peni. dist. iij. c. qui vult. Sed Mos iste est pauperum: ut supra dictum est. ergo ad eos pertinet eum custodire et gubernare. Sed his non obstantibus: videtur melius quod debeat regi a diuitibus. Primo: quia custodientes Montem debent principi et Episcopo ac maioribus civitatis dare fideiussorem: ut seruet illum illesum. Sed hoc paupes non possunt agere: quia non habent unde recopensare possint: et tamen de omni damno quod accideret ipsi Monti tenerent satisfacere: nec etiam fideiussorem idoneum qui ad predicta se vellet obligare possent facile inuenire: imo quasi nunquam inuenirent. Ut enim inquit Martialis poeta in lib. Epigra. Colligit ingratas paup amicitias. Secundo: quia sequerentur multa inconuenientia si pauperes pecunias Montis erigerent: et plures in comoditates eorum et sue familie. Maxime quia oportet et illos defendere ipsum Montem a psonis maluolis: quod paupes non possent facere. Nam quandoque necesse esset illos accedere ad curiam principis vel proxi. Sic autem Duidius in iij. libro sine titulo. Luria pauperibus clausa est. Contra vero de diuite dicit Prover. xix. Multi colunt personam potentes. Et Ibi. in li. soliloquorum ait. Ubique pecunia vincit. Deus vero mendicitatem spernit. Et Prover. xij. dicit Salomon. Etiam proximo suo pauper odiosus est. Ideo inquit Phis. iij. Poli. Rationabiliter preparant honori nobiles et diuites. Tertio: quod maius esset periculum ipsi Monti si committeretur cure pauperum. Nam ut dicitur Eccl. xxvij. propter inopiam multi deliquerunt. Et in vulgari proverbio dicitur. Ebe il bel infurare fa lbo lardo. Quarto ex eo quod custodia ipsi Monti est bonum vniuersalis: pertinet ad vniuersalem regem facere custodiri et gubernari illum: et consequenter eligere custodes et gubernatores eius. non autem ad pauperes: qui eligerent aliquos de seipsis. Seruanda est ergo doctrina que habet in l. j. l. de codicillis in horreis publi. libro. x. vbi dicitur. Custos eligi debet nobilis: prudens: fidelis: et optimus

me notus per integritate meriti. Non obstat autem in contrarium adducta: quia paupes sentientes commodum Montis bene sentiunt etiam aliquod incommodum in solutione expensarum que fiunt pro eis. Presertim si ipsi paupes regerent: hoc esset magis ad incommodum ipsius Montis quam illorum. et sic quod in fauorem alicuius introduceret: retroqueret ad eius odium et damnum. quod esse non debet. l. quod fauore. l. de legi. l. nulla iuris ratio. ff. eodem. et c. quod ob gratiam. de reg. i. l. vj. Ad secundum autem respondetur quod est verum in rebus particularibus et propriis. non autem in communibus et vniuersalibus que debent gubernari: ut dictum est per gubernatorem vniuersalem nomine totius communitatis ad quam spectat. Quod enim est commune vniuersitatis: non potest dici proprie esse singulorum. l. tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum di. Et ideo non spectat ad singulares personas talis gubernatio. Et potest adduci ad predicta quod vnusquisque diligentius custodit propria quam communia: ut notatur in capitulo. j. extra ne se de va. et per Joa. An. in c. cum venisset de restit. spol. Et ideo oportet particulares custodes mercenarios auctoritate publica deputari. Prefata predicta bona sunt ipsorum pauperum in communitate imitate tamen. ut non possint presumari etc. Et non tamen presentium pauperum: sed etiam futurorum. Quibus limitationibus et futuris indigentibus posset fieri aliquis fraus: si paupes presentes dicta bona ministrarent. Et forte ad particulare traherent commodum que ad perpetuum vsum commune sunt ordinata: pro ea que haberetur in c. que ad perpetuum. xxv. q. j. l.

Primus autem rector et gubernator principalis istius Montis cuius auctoritate debet eligi a communitate particulares custodes et gubernatores atque officiales: est princeps et prelatus spiritualis et temporalis: de quo est credendum quod omnem fauorem possibilem sibi prestabit huic sancto operi. Quilibet enim credendus est esse bonus et benignus: nisi expresse contrarium appareat. c. vnico. de seru. in oz. faci. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de rem. l. penul. l. de cur. et l. omnimodo. l. de inoff. test. Nec aspicias presumis in memor eterne salutis. l. si. l. ad legem iure. et cle. vnica. in. iij. col. d. iureiu. Et ad hoc est triplex ratio presumendi. scilicet sublimitas: conformitas: et fidelitas. Primo sublimitas: quod secundum Plutarchum de instructione Traiani Princeps est in populo sicut caput in corpore. Unde Hugo de sancto Vic. in. v. de sacramentis c. viij. ait. Terrena potestas caput habet regem et spiritus summum pontificem. Et ideo princeps et prelatus quilibet debet habere excellencias illas super suos subditos quos habet caput super omnia membra corporis. De quibus inquit diuus Ambrosius in ultimo li. hexameron. Homel. vltima. Ut ceelum eminet aeri: terris: et mari: que vult quodam membra sunt mundi: Ita etiam caput super reliqua artus nostri corporis cernimus eminere prestantissimum omnium tanquam inter elementa celum: ac tanquam ar-

Secūditractatus Pars. VI.

em inter reliqua vrbis inenia. et in arce hac regale quandā inhabitare sapientiā fm ppheticū dictum. Quia oculi sapientis in capite eius: bāc q̄ esse ceteris tuciorē: et ex illa oībō mēbris vigo rem puidētiāq; deferri. Quid em̄ robur et valēditas lacertoz p̄ficiat? Quid velocitas peduz nisi capitis velut p̄ncipis sui impialis quedam adminiculē potestas: Ex b̄ em̄ aut destrucūtur vniuersa: aut om̄ia fulciunt. Caput itaq; oculis explorat om̄ia: aurib; occulta rimatur: cognoscit abscondita: audit quid alijs agat in terris: in eo est sedes om̄iū nostrorū sensuū: illic est fons vniuersorū. Quid em̄ sine capite est homo: cum totus sit in capite: Lum caput videris: homines agnoscis. Si caput desit: nulla esse cognitio potest: iacet truncus ignobilis sine honore: sine nomine. Non imerito igit̄ huic quasi cōsultori suo cerera mēbra famulant: et circūferūt illud seruilē gestamē: ac sic numē in sublimi locatum vehunt: vnde cēloria potestate quo vult ea dirigit velut quorūdam obsequia seruulorū: et p̄cepta singlis obediēda decernit. Videas impatori suo singula gratuito stipēdio militare. Alia portant Alia possunt. Alia defendūt: vel ministeriū suū exhibēt. parent vt p̄ncipi. ancillant vt dño. Nec ille. Sicut q̄ caput nō sibi soli vider: audit: odorat et gustat: sed om̄ib; mēbris et toti corpī: Ita etiā p̄nceps et p̄latus debet non sibi soli intendere et p̄desse: sed cōmūb; suis subditis. Cū Hiero. super Hieremiā p̄phetam: et habet in c. regū officiū. xxiij. q. v. ait: q̄ regum officiū p̄p̄riū est facere iudiciū et iusticiā ac liberare de manu calumniantū vi oppressos: et peregrinis: pupillisq; et viduis p̄bere auxiliū etc. Et in. l. imperialis. l. de nup. inquit imperator. Imperialis beniuolētie p̄p̄riū esse iudicātes vt om̄i tempore subiectoz; cōmoda tam inuestigare q̄ eis mederi p̄curem? et in. l. p̄uilegia. §. si. l. d. sacrosan. eccl. itez dīc. Humanitas nostre est egenis p̄spicere: et dare operā vt pauperib; alimēta nō desint. Debent ergo p̄ncipes et p̄lati inuigilare p̄fectib; subditoz; sicut se facere dicebat p̄dictus impator in auten. de armis. in p̄n. et in auten. debere. et sal. in prin. et in auten. vt iudi. sine quoquo suffra. in prin. Et idē credendū est de p̄ncipe nostro. Non enim sumus sub tyranno. Tunc autē essem⁹ sub tyrānide q̄si non possem⁹ libera voce dicere et defendere bonuz publicū. l. quinq; summāres. l. de decu. li. x. Et merito p̄ncipes debent insudare suorū subditozū vtilitatib; cum eorum vtilitas et bonum redundet in ipos p̄ncipes. §. cogitatio. in auten. vt iudi. sine quoq; suff. Et idē est de malo. Unde Prouer. xiiij. dicit. In multitudine populū dignitas regis: et in paup̄tate plebis ignominia ei⁹. Et ideo nō mirū si p̄nceps noster fauet huic Monti p̄ quē eius populus liberatus est a voragine vsurorum hebraicaz que depaupabant suos subdi-

tos. Quinta ratio p̄sumendi est cōformitatis. s. ad deum: cuius vicem gerit in terris: et a q̄ p̄ncipatum accepit. quia oīs potestas a deo est: ad Rbo. xiiij. Sap. vi. et Dan. iij. et xxiij. q. j. c. quid culpaf. et q. iij. c. quesitū. et ideo debet ipm̄ deuz imitari in pietate. d. l. impialis. l. de nup. Dicit em̄ in. l. si. in fi. l. de dona. inter vi. et vxo. Nihil tā peculiare est impialis maiestatis q̄ humanitas: per quā solam dei seruat imitatio. Contrariū autē facientib; inq̄ Salomon Sap. vi. Audite et intelligite reges quibus a dño data est potestas: et vir⁹ ab altissimo: qui interrogabit opera vestra: et cogitaciōes scrutabit. Quoniā cum essetis ministri regni illius non recte iudicastis legem iusticie: neq; fm̄ voluntatem dei ambulastis. Nozrende et cito apparebit vobis: Quoniā iudiciū durissimū his qui p̄sumunt fieri. et potentes potenter tormenta patient: et fortioribus fortior instat cruciatio. Item vltra eternā damnatiōez et penas infernales: etiam in hoc seculo punit sepe deus malos p̄ncipes: auferendo eis p̄ncipiū parū. Ad ipm̄ em̄ qui dedit p̄ncipet tollere: ac auget: conseruare: et confirmare. l. j. l. de vere. iij. enuc. Unde p̄pheta ait ps. cxxvj. Nisi dñs custodierit ciuitatem: frustra vigilat q̄ custodit eā etc. Tertia ratio p̄sumendi dicit fidelitatis. Sicut em̄ subditi debēt esse fideles suis dominis et p̄ncipib;: ita etiam ipsi p̄ncipes tenent eis vicē respendere fidelitatis. c. de forma. p̄xij. q. v. et c. esto subiectus. xcv. di. et c. peruenit de iurciur. et c. nihil iniquus. xxij. q. vj. cum si. Credendū est igit̄ q̄ p̄nceps noster qui non est minoris beniuolētie et fidelitatis erga populum suū q̄ alij ita letaf et gratuz habet Montē in terris suis sicut alij p̄ncipes in suis: imitando clementissimuz impatorē Justinianū qui in. l. vnica. §. vlti. l. de caduc. tol. ait. Tantū etem̄ nobis supest clementie q̄ nec fisco nostro pepcimus: nec augustum p̄uilegiū exercemus. sed quod cōmuniter omnibus p̄dest: hoc rei priuate et nostre vtilitati p̄ferendum esse censemus: nostrū esse p̄p̄riū subiectoz cōmodū impialiter existimantes. Nec ibi. Et idē possumus dicere de hac cōmunitate. Cū em̄ multe terre et p̄munitates atq; ciuitates minores ista: cito fecerunt Montē. quare nō etiaz hec nobilis: diues: et inelyta terra? De Deo mino quoq; Ep̄o idē firmiter credere debem⁹. Ut em̄ p̄spicue cernimus ipse seruat illud qd̄ dicitur. viij. q. j. in c. Clemēs. Qui om̄ib; p̄est: singulos debet put potest inuare et singulos releuare qui singuloz onus et sollicitudinē portat. E Quo ad regimē vero officialiū et om̄iuz regulantiū ipm̄ Montē: dico. q̄ seruare debent illud apli documētum. s. ad Loz. iij. q̄ ait. Fratres: sic vos existimet hō vt mistros dei et disp̄satores ministerioz dei. Dicit iam q̄rit inf̄ disp̄satores vt fidelis q̄s inueniat. Cōmunitas vobis eligēs ipsos rectores debz seruare illud qd̄ dicit

que dicitur Regulationis

in Cle. quia cōtingit. de reli. do. f. Forū locorum gubernatio viris prouidis: idoneis: et boni testi- monij cōmittatur: qui sciant: velint: et valeāt lo- ca ipsa: bona eoz: ac iura vtiliter regere. et eozum prouētus ac redditus in psonarū miserabilium vsū fideliter dispensare. et q̄ in vsus alios bo- na p̄dicta puertere p̄sumptio verisimilis nō exi- stat. In quibus sub obestatiōe diuini iudicij il- los ad quos dicitur locoz cōmissio pertinet cō- scientias oneramus. Illi etiā quibz dicitur loco- rū gubernatio seu administratio cōmittet. ad in- star tutorz et curatorz iuramentū p̄stare: ac de lo- corū ipsoz bonis inuentaria conficere. et ordina- rijs seu alijs quibz subsunt loca hōi: vel depu- tatis ab eis: annis singulis de administratione sua teneātur reddere rationem. Hec papa Cle- mens. et loquit̄ de gubernatoribz hospitalium. Sed vbi est eadē ratio: debet esse eadē determi- natio. l. a. rictio. ff. de p̄bo. ob. Et ideo idem dicen- dum est in factore et messario Montis. Immo q̄ vbi mai⁹ est piculū: ibi cautus est agendū. c. vbi periculū. de elec. in. vj. In hoc Monte pie- tatis vbi contractat pecunia que manibz et digi- tis vt quidā viscus inheret et difficile excutitur: oportet eligere gubernatores omni suspiciōe ca- rentes: sicut fit vt ordinatur: est per statuta. Qui dant cautionē idoneam et securitatē de bono re- gimine zc. Et ideo nemo debet dubitare in bene faciendo ipsi Montē: dices. Quō regulabitur: Et quis bene manutracabit pecuniā et denari- os zc. Omnibz em̄ optime p̄sum est. Nam eli- gūtur officiales qui habent illas condiciōes q̄s tangit Dauid p̄. xliij. dicens deo. Dñe quis ha- bitabit in tabernaculo tuo: aut q̄s requiescet in monte sancto tuo: Et respōdet. Qui ingreditur sine macula et opatur iusticiā. Qui loquit̄ verita- tem in corde suo. qui non egit dolum in lingua sua: nec fecit proximo suo malum: et opprobriūz nō accepit aduersus proximos suos. Ad nihilū deductus est in cōspectu eius malignus. Timē- tes autē dñm glorificat. Qui iurat proximo suo et non decipit. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsu- ram: et munera sup innocētē nō accepit. Qui fa- cit hec non mouebit̄ in eternū. Et illas quas idē p̄pheta ponit p̄. xliij. dicens. Quis ascendet in Montē dñi: aut quis stabit in loco sancto ei⁹: quasi dicat. non diaboli: vt vsurarioz: ad quem multi currunt. nec dubij: vt Florētini vel Janu- enses aut Veneti: de quo aliqui doctores dubi- tāt. S; ad istū sc̄m Mōrē dei. Et r̄idet. Inno- cens manibz et mundo corde. Qui nō accepit in vano aiām suā: nec iurauit in dolo p̄rio suo zc. q̄si di. q̄ tales officiales debent esse mūdis ma- nibz et lingua veraci: breuibz vngulis: et rostro colūbe nō mlui retorto: manibz apris: manicis curtis et largis ad instar diaconi ministrantis. Quia vt d̄. Act. vj. ca. Electi sunt septē viri bo- ni testimonij et pleni sp̄s sancto qui ministrarent

viduis et alijs indigentibus. Hoc em̄ exercitiū ee officij nō est hoim sed dei: loco cui⁹ faciunt. Et ideo si nō bñ administrabūt: in caput eoz redū- dabit. Und. ij. Paral. xij. dicit̄ illud qd̄ optime potest illis dici. f. Videte qd̄ faciatis. nō em̄ ho- minis exercetis iudiciū: sed dei. et q̄dcūq; fecerit- is: in vos redundabit. Sic timor dñi vobiscū: et cum diligentia cuncta facite. Non est em̄ apd̄ deū nostrū iniquitas nec psonarū acceptio nec cu- pido munerū. Hec ibi. Vt igit̄ vsurpantibz vel dilapidantibus seu aliquo modo defraudantibus bona Montis: quia deus faciet de eis terribile iudiciū sicut fecit cōtra Heliodoz q̄ ad templū dei in Hierusalē prexit vt auferret argētum qd̄ in eo depositū erat ad victualia viduarū et pu- pillorū. vt habet̄. ij. Mach. iij. Nemo ḡ sibi apd̄ propriet̄ p̄dicta bona deposita p̄ pauperibz que etiā stulti timēt sibi vsurpare. Vñ Petr⁹ stult⁹ Padue renuit comedere duo oua Montē obla- ta dicens. Absit vt dicatur q̄ petrus fuit p̄mus qui comedit de Mōrē. S; posico q̄ pre- ter intentionē eligentiū aliq̄s ex ipsis ministris nō bñ se exhiberet fidelē: nō est iputandū Mon- tē nec p̄sidētibus ei⁹ debitā prouisionē et diligen- tiam facientibus. ar. in c. de occidendis. xliij. q. v. Vt em̄ non accidat p̄dictum incōueniens: debet cōmunitas obseruare illud qd̄ dicit̄ Exo. xvij. scz Provide. i. cum magna deliberatione elige: de om̄i plebe. hoc est absq; psonarū acceptiōe: vi- ros. i. viriles: non effeminatos nec pusillanimes vt mulieres: potentes. i. q̄ non sint paupes: et con- sequenter nō bene apri ad talē p̄uincā assumen- dam: ac timētes deū. i. bone cōscie: in quibus sit veritas. i. q̄ non sint simulatores vel deceptores pauperū aut Montis: et q̄ sc̄nt̄ veritatē et non inordinatā affectionē. s; seruiat̄ generalr omni- bus egenibz. et q̄ oderint auariciā. i. nō querant suū lucrum sed cōem pauperū vtilitatē: et omni- tpe gubernent et sollicitent ipm Montē. Dicit̄ em̄ leges. Qui habet aliqd̄ in deposito non dor- miat. S; nemini. in auten. de depo. Vñ Paulus ait. ij. ad Timo. j. Bonū depositūz custodi. Be- atus aut̄ ille officialis de q̄ dici poterit illud qd̄ ait saluator Mat. xxij. et Lu. xij. Fidelis seru⁹ et prudens quē constituit dñs sup familiā suāz vt det illis cibum in tpe. Beatus ille seruus quē cū venerit dñs eius inuenerit sic facientē. Amen dico vobis: qm̄ sup oīa bona sua cōstituet eum. S; Sed diceret quis. Quō sufficiet nobis Mons: cum iudei vix sufficiant de tot milibus ducatoz subuenire mutuatarijs: Respōdetur Primo q̄ iudei non mutuunt tantū quantū dis- cunt: vt p̄z ex libris eoz. Secundo q̄ deus au- gmentabit Montē euz tpe: ita vt possit suffice- re: iuxta illud Ap̄li. ij. ad Cor. ix. Qui dat semē seminanti: auget et multiplicabit incrementa frugum iusticie vestre. Ipse em̄ qui de q̄nq; pas- nibz et duobz piscibz satiauit q̄nq; milia hoim:

Secūdi tractatus Pars. VI.

Joan. vj. Et singulis annis facit de paucis granis nasci frumentū in magna copia. et de parua glāde exurgere magnā quercū: etiā Montē pietatis a principio parū: faciet crescere in montē altissimū. Et sic quāto magis p̄barao p̄sequēbat̄ p̄p̄m dei: tanto amplius multiplicabat̄ et crescebat: Exo. j. Sic quāto magis aduersarij pietatis Montē ip̄m p̄sequant̄: tanto plus eū crescere faciet deus. Et verificabit̄ illud Duidij. in. ij. Meta. Debile principij melior fortuna sequet̄. Possumus em̄ dicere de ip̄so Monte illud ps̄. lxxvj. Ip̄se fundauit eū altissimus. Et ideo ampliabit̄. Unde videmus quātidie Montes in diuersis terris erigi. Quo exēplo alie terre ad simile debent incitari: nec desistere p̄ eo q̄ aliq̄ terre nō faciant Montē. Seruari em̄ debet doctrina Hieronymi ad Julianū dicentis. Nō te terreāt descendentes: sed puocēt ascendentes. Nunq̄ a malis exēplū sumit̄ etiā in seculi reb̄. sed a meliori parte incrementa h̄rūtū sunt. **N** Ad augendū autē Montem multi sunt modi. Primo vt fiat societas Montis tā ex viris q̄ mulierib̄: tā eccl̄iasticis q̄ secularib̄: q̄ oēs offerāt aliqd̄ Monti singulo mense. puta in p̄ma dñica mensis vnū solidū vel dimidiū. Et melius faciet illi de societate soluendo simul in vna vice illud qd̄ soluere debet p̄ toto anno: quia sic Montē valde p̄derit et sibi parū dispēdiū faciet: et euitabūt periculū non soluēdi. q̄ multa accidere p̄nt impedimēta p̄p̄ que nō poterūt ire ad offerēdū: nec mittere oblationē suā tpe staturo. Qui autē cito dar: bis dat. vt notat̄ in. s̄. item si ille. insti. de fideiuss. et in. s̄. plus aut̄. insti. de acti. Et ideo p̄pter habendum mai⁹ meritū: in multis terris nōnulli de societate Montis soluūt a principio per multos annos pro se et p̄ tota familia sua similr̄ existēte de societate ip̄s⁹ Montis. Itē diuites et illi q̄ habēt animū generosum et magnanimū licet sciat̄ se nō teneri de necessitate nisi ad soluēdam certā parūā q̄ntitatē pecunie p̄ singulo mēse si volūt gaude re p̄uilegijs societatis. que parua q̄ntitas est ordinata vt etiam paupes possint esse de societate. **T**ñ fm facultatū suarū abundantia largit̄ offerūt Monti vltra p̄paratā summā. Secūdus modus augēdi Montē erit: si impetrent̄ indulgentie et p̄uilegia oib̄ de hac societate p̄ntibus et futuris. et q̄ mortuo vno alius possit surrogari loco eius: ita vt nunq̄ deficiat numer⁹ confrat̄rū Montis: suas oblationes pro singulis mensibus faciētū. **T**ertio mod⁹ erit. Si quilibet anno ordinatum fiant oblationes ip̄s⁹ Monti. et nō solum p̄culares p̄sone aliqd̄ offerrent: sed etiā paratice artū et cōitas atq̄ collegia. et quilibet cōgregatio et societas: ac aliorū locorū p̄iorū rector̄. Poterit autē hec oblatio particularis: et generalis et p̄teular̄ fieri vna vice simul omni anno: vel alternatim per singulas portas ciuitatis aut terre. **Q**uart⁹ mod⁹ erit. Si quilibet anno

impetret̄ indulgentia plenaria faciētib̄ et m̄tencib̄ eccl̄iam ip̄s⁹ Monti quāda die deputator: vt in die veneris sancti in q̄ est festū ip̄s⁹ Montis. vel in alio die: put̄ melius videbit̄ expedire.

Quinto augebit̄ Mons et adiuuabit̄ ex pecunijs apud eū depositis: vel ad tps̄ ei p̄cessis seu mutuat̄. Qd̄ maxie illi facere debent q̄ tenēt pecunias mortuas in capsis cū periculo furū et. Qd̄ em̄ tibi non nocet et alteri p̄dest: est de facili cōcedendū. l. in sūma. s̄. itē varrus. ff. de aq̄ pluui. ar. **S**exto multiplicabit̄ de donationib̄ inter viuos q̄ fient̄ Montē a deuotis et pijs christiānis. Multi em̄ facient ei donationē suorū bonorū: reseruato sibi vsufructu in vita sua vel aliq̄ redditu t̄m. Et aliq̄ donabūt partē bonorū suorū Montē liberalr̄: alia parte sibi reseruata. **S**eptimo multiplicabit̄ de restitutionib̄ incertorū que debent̄ pauperib̄. c. cum tu. de vsu. et c. non sane. ad si. xij. q. v. **O**ctauo de dispēsiōe votorū que in alios pios vsus debēt cōuerri. c. magne. d. voto. **N**ono de penis lusorū ac blasphemantū et iurantiū. et de alijs s̄ilib̄ penis q̄ congrue poterūt Monti applicari. sicut etiā incertata et vota dispensata in vilitatem Montis conuertit̄. **D**ecimo de hereditarijs et legatis atq̄ fideicommissis ac donationib̄ cā mort̄ in testamētis vel codicillis ei relictis ac factis. **U**n bene facient notarij q̄n̄ conficiūt testamētū vel codicilluz alicui⁹: ad memoriā ei reducere q̄ recordet̄ aliqd̄ relinq̄re ip̄s⁹ Monti. Et quilibet restator bñ faciet si ip̄s⁹ sancti Montis ampliatiōi aliqd̄ relinquet̄. **U**ndecimo augebit̄ de reb̄ litigiosis a p̄tib̄ litigantib̄ ip̄s⁹ Monti liberaliter largitis et cessis. Multi em̄ litigātes inter se dicēt̄ Postq̄ litigiū nostrū ita est implicitū et dubiū: nec tuū nec meū sit illud de quo litigamus. sed Monti sancto iura nostra liberaliter donem⁹.

Duodecimo adiuuabit̄ Mons ad multiplicandū p̄ assiduā recordationē et exhortationē p̄dicatoz. Qui autē nolūt Montē pietat̄ cōmendare: demonstrāt q̄ nō sunt pietat̄ amici. Et ideo eorū p̄dicationes sunt euitandē: maxime si montem impugnet̄. Qd̄ p̄bat̄ p̄c. Ponderet. ad si. l. dist. **T**ertia autē p̄ncipalis rō q̄re Mons satisfacet est: quia vt habet̄ in statutis eius. et ita ordinauerūt summi pontifices per lras aplicas: nō debet Mons passim omnib̄ mutuari sicut faciunt iudei qui ad luduz: vanitates: ebrietates: ac dissolutōes ac vicia expendendā pecuniā mutuānt indistincte. sed t̄m̄modo pro bonest̄ causis et illis q̄ indigent ac legitimā habent cām expendēdi. Et ideo pauciores denarij magis sufficiēt. Et hoc maxime interuenit in illo fuitio valde laudabili qd̄ nup̄ adinuentū est. **N**ā Mons in aliquib̄ locis luit pignora q̄ cōsumūtur vsuris vel perdunt̄ labēte termino luendi: et hoc cū ab eis ad q̄s p̄tinent ipsa pignora fuerint officiales Montis req̄s̄itū. Et infra quādecim dies ven

Pars. VII. que dicitur Oblationis

dunt ad hastam cum omni diligentia possibili
vt pauperū pignora iusto p̄cio vendant. et sepe
accidit vt pignus valoris centū ducatorū qđ pro
viginthiq; p̄debat sic a Mōte liberatū de ma
nu vsurarij ac venditū: vtilitatē p̄ferat. lxxv. du
catorū ipsi mutuatario vel circa. 7 tñ Mōs ip̄e
nō tenens occupatos illos: xxv. ducatos nisi per
quidētm dies ad plus: parū incōmodi patitur.
Nam cū eisde; statim potest luere alia pignora
et alijs paupib; subuenire. ¶ Quia igitur
hic Mons fit causa cōmunitatis pauperū 7 nō
particulariū p̄sonarū. Ideo q̄libet debet habere
cōscientiā captendi mutuū solū p̄ necessitate vi
ctus vel vestitus: sicut pro grano: vino: oleo: sa
le: p̄ano vestis: pro debitis soluendis: 7 similib;.
Item minus debet accipere q̄ p̄t vt plurib; ser
uiat. Si em̄ p̄t facere cum vno ducato: non de
bet accipere duos. Et si cū dimidio: nō debet ac
cipere vnum. Item q̄citius poterit restituat ne
vni seruiat 7 alteri nō: vel in non tanta q̄ntitate.
Et nō dicat. Eamus q; hic nō soluit nisi vn̄ de
narius pro libra vel florenno: poterimus tenere p̄
totum annū. Quia peccatū esset si valens cōmo
de reddere nō redderes: q; alius egebit p̄ sua ne
cessitate 7 habere non poterit si tu retineas sine
necessitate ex negligētia vel auaricia. Debet em̄
remisci vnusquisq; qđ inq̄t Hiero. sup episto
la Pauli ad Titū. et habet in c. Hospitalē. §. j.
plj. dist. Aliena rape cōuincit qui vltra necessa
ria retinere probat. 7 Amb. in c. Sicut bi. plvj.
dist. ait. Plus q̄ sufficit ad sumptus violenter
obtentum est. Dēs q̄ sint solliciti cito relucere pi
gnora sua: vt d̄ illis pecunijs possit alijs succur
ri. Illi em̄ denarij magis egentib; debent. Item
caueat vnusquisq; ne p̄ interpositā p̄sonam mu
tuū accipiendo staturā summā transgrediatur.
Itē si pign̄ vendat transacto anno: nullus tra
scatur: di. Quis bāchus ē iste: Iudeus saluaret
mibi pignus p̄ annos: 7 cū paucis grossis tarda
ret zc. Logitare em̄ debet qđ nō tardat vendere
vt sibi seruiat: sed vt tandem deuoret illud pign̄
et semp̄ lucret. Semperq; facit pro vtilitate sua
nō illius. In Monte autē sit ecōtrario. Nā non
p̄stat causa lucrādi: sed seruiēdi 7 vtilitatē indi
gentiū faciendi. Aliter q̄ nō posset Mons du
rare si tardaret pignora vendere: maxime in suo
p̄ncipio. ¶ Item nullus lamentet si sibi nō
prebet in tanta q̄ntitate 7 quoties vult: dicens.
Iudeus mutuat mibi quātū volo 7 q̄tēs volo:
7 pro q̄buscunq; causis volo: et nō querit rāsub
tiliter: sed seruit mibi realit̄. Frater mi habeas
patientiā in hoc p̄ncipio in q̄ Mons est debi
lis: 7 non potest nisi tantū pro familia et p̄sona.
7 est fact̄ causa subueniēdi in necessitatib; egen
tiū: 7 nō causa ludendi 7 p̄pezandi. Et est fact̄
vt euitent p̄dardēs 7 latrocinia iudeoz: q̄ in p̄n
cipio euz dulcib; x̄bis ostēdūt seruire: sed postea
cū cauda scorpionis pungūt. Quot pignora pro

paucis libris sunt p̄dita: que tñ sine necessitate
sunt p̄ mutuo pignozata: Quando erit Mons
maior 7 pinguior: in maiori q̄ntitate seruiet pau
perib;. Nullus etiam debet cōqueri si statim vt
ad Montē vadit ei nō datur pecunia quā perit
Illū em̄ p̄t molere cōuenit q̄ citi⁹ ad molendū
nū venit. Itē inter veniētes eode; tpe: rōnabili⁹
est prius subuenire veniētib; magis delōge: qui
si nō expeditant: oportebit eos remanere clausos
in ciuitate 7 i hospicio expēdere pecuniā mutuo
acceptam: vel partē eius.

Pars septima huius tractat
tus que dicit Oblationis.

Dicit paulus p̄t

me ad Timo. iij. Exerce teipm ad pl
erātē zc. Et ibidem subdit. Fidelis ser
mo 7 omni acceptiōe dignus. In hoc em̄ labora
mus 7 maledicimur: q̄a speramus in deū viuūz
qui saluator est oim̄ hoim̄: maxime autē fidelis.
Precipe hec 7 doce. Nec ille. In q̄bus x̄bis pro
phetizauit de p̄secutiōe quā facturi erant aduer
sarij p̄teritis p̄dicantibus eam in hoc Monte.
Dauid autē p̄s. xxyij. hortat̄ oēs fideles ad offe
rendū Monti dicēs. Afferte dño filij dei. Ma
xime autē debēt offerre scholares mōtis illud qđ
tenetur singulis mētib; offerre ipsi mōti fm̄ sta
tura societatis. alās nō p̄cipient fructū eius: q̄a
scura habit⁹ nō facit monachū: sed religiosa con
uersatio. c. porrectū. de regu. ita ipsi nō erunt ve
ri scholares mōtis: s; in libro societatis sint scri
pti: nisi statuta ipsi⁹ obseruent integre 7 bñ. Nā
pinde est non facere 7 male ac viciose facere. l. j.
ff. si q̄s in ius vo. non ierit. l. quoties. ff. q̄ satisda.
co. l. q̄uis. §. si conuenerit. ff. ad velleia. l. j. §. pe
nul. ff. qđ cuiusq; vni. et. l. Non putauit. §. non
queuis. ff. de bono. poss. cōtra tabu. In oblatiōe
autē generali magis debent alijs offerre quan
to sunt Monti magi cōiuncti. Ad quā oblatiō
nē large faciendā debet q̄libet ch̄rianus induci.
Primo rōne meritatiōis. Maximū em̄ meri
tū adq̄runt bñfacientes ipsi Monti plus q̄ fa
cerent si beneficerēt particulari p̄sonē. In mon
te nāq; seruitur plurib; p̄sonis: plurib; vicibus:
longiori tpe: et per singula septēz opera miscbiez
vt patet intuēti. Plura autē bona paucioribus
bonis naturaliter sunt intelligenda: q̄a sunt me
liora. iij. Topiē. Et bonū quāto cōmuni⁹ tanto
est melius 7 diuinius. 7 bonū multozū et cōmu
ne est maius priuato et singulari: fm̄ P̄bum. j.
Eth. Un̄ dicit̄ Judicū. xxyij. Melius est bonū
corius populū q̄ vni⁹ tribus. Dicit etiā Plato i
suo Timeo: qđ tanto q̄s est deo similior quāto in
suis bonis est cōmuni⁹ et vniuersalior. Et. ij.
Polif. ait P̄hs. Amicis plurib; auxiliari opti
mū 7 delectabilissimū est. Et in. iij. li. eiusdē ope
ris etiā dicit. Quicūq; politice intendunt vtili⁹

Secūdi tractatus Pars. VII.

tatem cōmunē: hi recte iusti sunt. Jcē lz publica et cōmunia aliq̄ respectu eq̄pent sacris: tñ aliqñ p̄uilegia cōitāt paup̄ez p̄ferunt p̄uilegijs eccl̄iasticis: vt patet p̄ c. Aurū. z c. S̄ta ep̄i. xij. q. ij. Ex q̄b̄ oib̄ apparet q̄ subuenire pijsimo mon̄ti est deo gratissimū: z anie saluberrimū. Si em̄ quis de pp̄rio erogaret in elemosynas ea q̄ vsu cōsumunt: vt puta centum vel mille aureos vel mille modios frumētū: multū placerz deo: z magnū premiū mereret. Quid meriti z gratitudis habebit ap̄d deū faciēs Montē pietatis: qui v̄t ita dicam dū consumit manet integer: z dū erogat p̄petuat: et dū dispergit quasi rediuitū colligitur. Si magnū est cibare famelicos: vestire nudos: captiuos redimere: quārum erit z quale oia hec insimul p̄uidere: Etsi ille q̄ dederit etiaz solū potum aque frigide indigēt amore dei: nō p̄det mercedē suā Mat. x. Quid tibi tot necessitatib̄ indigētium subuenit: Etsi facere elemosynā duob̄ vel trib̄ pauperib̄ q̄tidie est magnū meritū. Quid erit succurrere viginti vl̄ triginta paup̄ib̄: z qd̄ centū: z toti paup̄ez cōitāt: sicut fit p̄ Montē: Ideo inq̄t Dauid ps. xl. Beat⁹ q̄ intelligit sup̄ egenū z pauperem. In die mala l̄berabit eū dñs. Et saluator ait Mat. v. Beati misericordes qm̄ ipsi misericordiam cōsequēt. **M** Scdo q̄libet debet incitari ad subueniēdum largiter Montē rōne gl̄ificatiōis. Nam vt inq̄t br̄s Tho. in. j. libro ad regē Lyp̄. c. ix. z Egidi⁹ in li. de regi. p̄n. et h̄ in Poliera. li. ij. Excellēs locus gl̄ie in celo datur p̄ republica laborantibus z morientibus. Un̄. xxij. q. j. c. vlt. d̄. Sūma militie laus inter alia bona merita hec est: obedientiā reipublice vtilitatib̄ exhibere zc. Et. ij. q. eiusdem cause in c. Fortitudo. d̄. Fortitudo q̄ bello tuet a barbaris patriā: vl̄ domi defendit infirmos: vel a latronib̄ socios: plena iusticia est. Hec tibi. Que possunt exponi de defendētibus Montē pietatis: et p̄sternentibus atq̄ expellētib̄ iudeos: latrones: z hostes ch̄ianoz. Et in c. omni timore. xxij. q. viij. hozat Leo papa: dicēs. Om̄i timore ac terrore deposito p̄tra inimicos sancte fidei z aduersarios oim̄ religionuz agere virilit̄ stude. Nouit em̄ omnipotens si q̄libet vestrū morietur: q̄ p̄ veritate fidei z saluatione p̄tie ac defensione ch̄ianoz mortuus est. et ideo ab eo premiū celeste cōsequit. Et in. s. filij aut̄. insti. de ex. cu. tuto. d̄. Qui aut̄ p̄ republica ceciderūt intelligunt̄ viuere in p̄petuū p̄ gl̄iam. Un̄ dic̄ Franc̄ petrarcha in suis triumphis. Un̄ bel morit̄ tuta la vita honora. Si ḡ gl̄iosum est mori pro republica. z q̄libet bonus cuius debet p̄ mortē tollerare q̄ patrie z reipublice destructionem sustinere: q̄ bonū publicū preferendū est p̄uato. c. li. cet̄ q̄busdā. de regu. et c. Bone memorie. el. j. de postu. pla. z c. Ubi piculū. s. cet̄. de elec. li. vj. Multo magis seruanduz est ipsi reipublice de rebus: quia plus tāgit ei pellis q̄ camisia. **T**

Et ad p̄dicta adduci p̄t q̄ si de maleficio p̄uari qd̄ redundat ad beneficiū reipublice aliqui quis reportat cōmodū: vt declarat Barbacius in c. Intellexim⁹. de iudi. et p̄bat p̄ rep̄in. l. ij. s. postea euz ap̄ius. ff. de origi. iur. et. l. non oēs. s. ff. de re milita. Multo magis hoc fieri debet p̄ beneficio directe v̄ruoso reipublice exp̄so per elemosynam z oblationē factam Montē. **O** Tertio ad ipsam oblationē et subuentionem reipublice debet q̄libet animari rōne imitatiōis. Om̄isso em̄ exemplo aliarū ciuitatū in quib̄ ciues z alij inhabitantes largissime fecerūt oblationes ipsi Montē z q̄tidie faciūt. Cōsideremus exempla paganorū q̄ tanta fecerūt p̄ defensione z augmētatione sui reipublice: z eos imitari conemur. Nam nō est incōueniēs v̄t exemplis paganorū. c. Turbar. xxvij. di. Si enim ipsi in infirmitate sua z paganismō hec pietatis opa exerceuerunt: quoz tñ virtutes vane z false erāt. nec pro eis expectabāt vitā eternā. qd̄ facere debent ch̄iani quib̄ pro his opibus p̄missa est eterna felicitas: Ad hoc adduci potest dictum Gregorij in. xvij. moral. sup̄ illud Job. xxvij. Nō comparabit̄ in die colorib̄. et Augustini in. v. de ci. li. de. ca. xvij. vbi recitat de multis gētilibus q̄ pro tp̄ali gloria multis se exposuerūt piculis ad defendendā patriā: z multa sustinuerunt incommoda: arguens ex hoc q̄ multo magis ad idem induci debēt fideles ch̄iani z retributiōe p̄ sepetue beatitudinis: dū ait. z qd̄ mirū si p̄ regno celoz zc. **P** Quarto ad hoc induci debent ratione associatiōis. At em̄ Ambrosius super Lucā. Nostra nō sunt q̄ nobiscū ferre nō possimus. Sola misericōdia comes est defunctoruz. Ee bec sententia q̄ ad primā sui partē fuit Pauli iuriscōsulti in. l. om̄es actiōes. ff. de reg. iur. vbi ait. Nō videtur p̄fecte cuiusq̄ id esse quod ex causa auferri potest. Dicit quoq̄ Origenes sup̄ illud Job. j. Erat ei familia multa v̄mis. Angeli hominū qui receperūt ecclesiam veniūt in auxiliū. Hec ille. Multo plures igit̄ vbi dat̄ eccl̄ia cōmunitati ac reipublice z om̄ib̄ paup̄ib̄. Quāta securitas z sublimitas talem oblationē faciētis. Quis ḡ renuat vel nolit̄ cāozū particeps eē bonoz: z habere societate tot angeloz in oibus periculis ip̄m adiuuantū: Talē em̄ eccl̄iam facienti ait p̄pheta ps. xc. Angelis suis de⁹ mandauit de te: vt custodiāt te in oib̄ v̄ijs tuis. In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidē pedē tuū. Sup̄ aspidē z basiliscū ambulabis: et conculcabis leonē z draconē. **Q** Quinto ad hoc induci debet vnusquisq̄ ratione euitatiōis malozū que ex vsuraria voragine maxime iudeozū incurrunt. Ad quā extirpanda debet q̄libet etiā cū aliquo suo incōmodo de sua substantia ad Montē erectionē z augmētū cōferre: imitatus diuinā p̄uidentia que fm̄ theologos in. j. sentē. finit̄ damnificari p̄uata p̄ cōseruatiōe v̄n̄

que dicitur Oblationis

uerfi. Considerate ergo quantum sit bonum Montis: ex quo a predictis usurariis assumptionibus populus liberatur. quibus dānificabat spiritualiter: corporaliter: et temporaliter. ut patet cuilibet experto ac ab eis depauperato. Nō enim sic depauperat^r usurarius sepe efficitur fur cum filiis et vxore: et filie eius ex pauprate efficiunt meretrices. Et ita usurus amittit nō solum temporalem substantiam: sed etiam animam per diuersa peccata: cum efficitur piurus: laicus: peccator et homicidius. Ex quibus delictis plerumque corporali vita priuatur: sic diuina vel hūana requirentē iusticia. Ille autē qui adiuuat ad faciendū istum Montem habebit meritum cessationis omnium predictorum malorum ex sua causa. Et tantū habebit meritū quātum demeritū sibi quōtidie cumulat per aggregatū usurarium diuersorum substantiarum: primum taliter quod vix quodammodo saluari potest ille qui multo tempore usurariam artem exercuit propter magnitudinē dānificationis primi cui satisfacere postea nō potest: vel nimis durū ei videtur tantā summā reddere. Nā secundum Arithmeticos si quis ponat centū aureos ad fenerandū ad triginta per centum: sicut faciūt hebrei. facies etiam fenerari usuras usurarum usque ad quinquaginta annos: in fine inuentus habuisse de usura summā quā dragicanouē milionū ducatorum. > 92922. ducatorum. ac solidos. xxvj. et denarios. ij. sic fuit calculatū per arithmeticos Mediolani. Peccatum horribile. O maledicte usurarie que continue bibis sanguinē pauperum: quā satisfacies tot voragibus? Contra hoc ille qui dat Monti centum aureos mutuandos ipsis indigentibus sine aliquo lucro usque ad quinquaginta annos: etiam postea velit eos rehabere: habebit meritū totius summe predicti lucri quā fecissent usurarij. quia ipse eā reseruauit ipsis pauperibus: et erit ac si illā summā eis donasset. Et si pro minori tempore accommodauerit pecuniā Monti: pro eo merebitur quantum meliorauerit pauperes a damno quod incurrissent si dictā pecuniā pro illo tempore accepissent sub usuro. Et idem dicitur si minorē summā accommodauerit. Nam etiam de parua summa data ad usurā infra paucos annos efficit magna quantitas fenerando ad triginta pro centenario nō solum capitale: sed etiam usuras usurarum ut faciūt usurarij. Nā ab Arithmetice calculatum est quod quinquaginta solidi sic dati ad usuram usque ad quinquaginta annos faciūt lucrum cum capitali viginti et sex et duobus ducatorum: et solidorum. lxxvj. et denariorum duorum. sicut fuit calculatum per eosdem arithmeticos Mediolanenses. Considera modo de alijs proportionabiliter multiplicando. Talis etiam sic mutuās Monti habebit meritū ac si donasset tot pignora quā amissa fuissent apud iudeos siue alios usurarios pro tempore quod dicto Monti concessit pecuniā: et si iuxta proportionē eius quod mutauerit. Plerumque enim amittunt pignora: et usurarij volūt quod valeat dupliciter: ita quod cum usurus et lucro pignorum amissionem de centū aureis positus ad fenus usque ad quinquaginta annos faciūt lucrum circa centū

millionū ducatorum. A quo damno liberantes proximos per concessionē sue pecunie date monti habebunt meritū ac si illa omnia ipsi elargiti fuissent pauperibus. Item lucrant meritum vitiorum tot milium peccatorum mortalium quod usurarij. et accipientes mutuo ad ludū et lasciuias commisserunt quod non commiserunt cum expulsi sint iudei. et Montalibus nō muruet. Item lucrant meritū cessationis tot blasphemiarum et despectus pauperum peccatorum ab usurariis: et aliorum malorum: quod omnia cessant ex subuentione Monti. Item lucrant meritū de tot bonis orationibus: et lacrymis: et gratiarum actionibus que propter hanc charitatem recepta fiunt a pauperibus a quibus benedicunt. et a deo in celis. Item adquirent lucrum de omni bono quod alij facient eorum exemplo inducti ad siue opus pius exercendū. Et si tantū meritū habet ille qui solummodo mutuatur pecuniā Monti usque ad certū tempus. Quid merebitur ille qui donabit imperpetuum predictā pecuniā? Profecto non solum predicta merita consequetur: sed etiam meritū usque ad finem perdurabit perdurante ipso Monte. quia de omnibus predictis meritis particeps erit: cum perpetuo eius pecuniā in talibus reuelationibus pauperum sit distribuenda. Uerū illi qui possibilitatē habet offerendi et nō vult facere tantum bonū: ac tamaguū meritū adquirere. Uerū autē magis illi qui tantū opus studet probis aut factis impedire. Erunt enim filii Iude in penis infernalibus. et melius esset illi si natus non fuisset hoc ille: ut de ipso Iuda ait saluator. Matth. xxvj. R. De tanta autē gratia temporibus istis concessa potest dici illud Luc. x. Vri oculi qui vident quod vos videtis. Multi enim reges et principes voluerunt videre que vos videtis et non vident. Nō est talis modus succurrendi pauperibus fuit eis reuelatus: quod est mirabile pauperum releuatum. Sicut enim carnes dum assant in veru pinguedo vndique liquet et perdit. sed in furore sine patella in sua pinguedine fringuntur: et nihil perit nisi illud modicum quod ex calore patelle consumitur. Sic apud iudeos per usuras liquefacta pietas substantia christianorum. Sed per Montem pietas tota reseruatur. scilicet res et denarij: nisi illud modicum quod per salario mistro expedit. S. Ad faciendā oblationem Sexto debet inducere vnūquemque rationem satisfactionis. scilicet ut satisfaciat pro male ablati certis: et si quod ad proximum cui tenet eum cum ingratis ac sceleratis non potest: ut illud monti detur: pro anima illius. Item quod talis pecunia forte fuerit ei cui debebat et hereditibus eius. Hoc quoque facere debet ut satisfaciat deo pro peccatis suis quod per eternā peccata purgant. Eccl. iij. Quia homo non sufficit aliquid facere nisi congrue ac debite fiat. et quod ex timore. d. re. iij. in antiq. Et omnia que a deo sunt ordinata sunt. ad Rho. xij. Et in domo domini nihil debet esse inordinatum. c. miramur. lxxvj. di. Iō optet hanc oblationem fieri cum ordinibus et modis ut singuli regulas riter et ordinate veniant ad offerendum. Quod ordinē videt insinuare David ps. cxlvij. di. Reges terre et omnes principes et omnes iudices terre etc. Per reges enim intelliguntur episcopi et alij plures spirituales cum

Secūdi tractatus Pars. VII.

clero, qui debent largiter offerre. c. Fratre nostz
lxxxj. dist. vbi dicitur qd Ep̄s debet habere manum
largā ad subueniendū indigentibz. et in c. Buz
habet ecclesia. xij. q. ij. scriptum est. Buz habet ec
clesia non vt seruet: sed vt erogat z subueniat in
necessitatibz. Quid est opus custodire qd nihil
adiuat? Nōne dicitur est dñs. Cur passus es
tot inopes fame mori? Lerte habebas auz vñd
ministrasses alimonā. Cur tot captiui in capti
uitate ducit nec redempti. ab hoste occisi sunt?
Et infra. Ornatus sacroz redemptio captiuozū
est. Et vere illa sunt vasa p̄ciosa q̄ redimūt aias
a morte. Ille verus thesaurus est dñi q̄ opat qd
sanguis eius opat est. Nec ibi. Et sūt vba Am
brozj in li. de officijs. Et in c. B̄lia ep̄i. eadē. q. et
cā ait Hiero. Gloria ep̄i est pauperz opibus pro
uidere. Ignominia v̄o sacerdotz est p̄ijs stu
dere diuitijs. Et ibidē. Accepisse pauperibz ero
ganduz et esurientibz plurimis: illud reseruare:
oim p̄donū crudelitaz supat. Nec ille. **Z**

Principes q̄z et dñi rēp̄ozales debēt largiter
Mōti offerre p̄ subuentione suoz subditoz: er
ga q̄s vt dicit Egidius r̄homanus i li. de regimie
p̄nci. non p̄nt esse nimis liberales. Debent etiaz
p̄ncipes excedere alios in l. balitate. l. cuz m̄tra.
L. de bonis que li. Et ad hoc faciendum habent
exemplum ipsi p̄nci et eoz ppli a p̄ncipibz fi
lioz israel z p̄lo dei. Nā Exo. xxxv. dicit. Egressa ē
om̄is multitudo filiorum isrl et obrulit mente
p̄mptissima atqz deuotissima p̄micias dño ad
faciendum opus tabernaculi testimonij q̄cqd ne
cesse erat. Viri cū mulieribz p̄buerūt armillas
et anulos ac dextralia. Omne vas aureū in do
naria dñi separatum est. argenti q̄z et auri: crisqz
metalla obrulerunt dño. Sed et mulieres dede
rūt q̄ venerūt byacinthū z purpuraz ac byssum
sponte p̄pria cuncta tribuentes. Principes vero
obtulērunt lapides onychinos z gēmas. Oēs vi
ri z mulieres mente deuota obrulerunt donaria
vt fierent opa que iusserat dñs p̄ manū Moy
si. Luncti filij israel volūtarie dño dedicauerūt.
Nec ibi. et. j. Paral. xxi. dicit. Principes itaqz
familiarz z p̄ceres tribuū israel. tribuū q̄z et cen
turiones dederūt in opa dom⁹ dñi talenta auri
q̄nqz milia. et solidos. i. ducatos decēmilia. argē
ti talenta decēmilia. et cris talenta decē z octomi
lia. ferriqz centū milia talentoz. Et ap̄d quēcumqz
qz inuenti sunt lapides dederūt in thesaurū do
m⁹ dñi. et toto corde obrulerunt dño. Nec ibi

A Judices etiā et aduocati: legiste: z cano
niste: doctores debent facere oblationem suam
Monti z ipm sui sapientia d̄fensare. Eoz enim
exercitiū est rei publice necessariū: n̄ min⁹ q̄z mi
litū armatoz: vt patet in proemio insti. et bon⁹
est rex. in. l. aduocati. L. de aduo. diuer. iudicio
rū. et in. l. laudabile. L. de aduoc. diuer. iudiciū.
Sicut canes sunt necessarij in grege contra lū
pos: iuxta illud Job. xxxi. Lōtcrebā molas mi

qui: et de dentibz eius eruebā p̄edam. Cū p̄s
inqt illis. Eripite pauperem: z egenum de manu
peccatoris liberate. et Prover. xxiij. dicit. Erue
eos qui ducūt ad mortē. s. iniust. Et ad hoc facit
L. ne liceat potentioribus. l. j. z in. l. illicitas. S.
ne potentiores. ff. de offi. p̄si. Maxime q̄ sūt ne
cessarij iuriste ad bonum regimē ciuitatū. quia
leges sunt ordinate ad p̄bibendū malum et in
ducendū bonū: vt declarat Alexander in. iij. p̄e
summe in tract. de legi. de quo habet in. l. j. z. ij.
ff. de legi. et in c. facre sunt leges. iij. dist. **X**

Quia v̄o ad defensionē in nocentiū sūt neces
sarij aduocati: Ido iudex debet p̄uidere de ad
uocato miserabilibz p̄sonis. l. j. §. ait p̄tor. ff. de
postu. et. l. ne q̄cqs. §. aduocato. ff. de offi. p̄con.
et. c. licz oibz. ac c. seq̄nti. lxxxvij. dist. et p̄ glosam
in c. j. de offi. iudi. Et ideo cum Mons pietatis
sit pauperz: debēt ipsi aduocati sicut z faciūt et
p̄teccioi se exhibere libēter z illū defendere a p̄se
quentibus qui optant eum destruere z ad nibi
lū redigere. Et quod dicit de legitis: etiā intelli
git de canonistis quoz patrociniū erectus est
Mons. Ipsi em̄ iur̄ v̄riusqz doctores fecerūt
consilia ad ipsi⁹ Montis defensionē: paratqz
eius iustificationē iuridice p̄egere. ne q̄s dicat
q̄ Mons pietat⁹ sic fact⁹ a mulieribz et p̄sonis
rudibz ac ignorantibz sicut aduersarij eius mē
daciter dicunt. Unde ipse doctores ad hoc insi
nuandum venerunt p̄cessionaliter et collegialit̄
insimul: sicut z alij artifices ad oblationē cum
muneribz Et in hoc ostendunt q̄ sicut scientia: sic
et v̄tute z bonitate alios p̄cedere volūt et tenentur:
fm. l. magistrōs. L. de p̄f. z me. li. x. p̄

Nec est mir⁹ si ipsi doctores sunt liberales ad
offerendū Monti pietat⁹. quia hoc faciūt pro
pter nobilitatem: imunitatē: z exemplaritatem.
Primo p̄pter nobilitatē. Scientia em̄ nobilitatē
l. p̄uidendū. L. de postu. et est donū dei. c. reuer
timini. xvj. q. j. Similiter etiā lex est donum d̄i
li. z ibi glo. ff. de legi. Una autē conditio nobili
um est liberalitas. et maxime iuristaz quoz fas
cultas subicit p̄bie morali. vt patz in. l. j. ff. d̄ iu.
sti. z iure. Vere autē philosophantes pecuniā cōs
temnūt. l. in honoribz. §. philosophis. ff. d̄ vaca.
mu. Et vere philosophi pecuniā dant in vilitate
p̄ patrie. l. sed z reprobati. ff. d̄ excu. toto. **Z**

Icē secundo sunt liberales p̄pter imunitates
multiplicē ab oneribz patrimonialibz realibus
et p̄sonalibz. de quo tractat Joānes. de Anania.
extra de magistris in rubrica. vbi colligit ea que
sparsim de hoc i v̄roqz iure dicunt. de quozum
etiā p̄uilegijs tangit Albricus de Rosate in
proemio. in. ff. qz. in. §. quibz si se imbuerint. et
Jo. An. c. cum qd vna via. de reg. iur. in nouel. z
Hof. ac. Host. in sūma. in ti. de magistris. Mul
ta em̄ p̄uilegia habent ibi doctores pro quibus
tenentur esse alijs non p̄uilegiatis magis libe
rales: ex quo a tantis oneribus sunt exempti.

que dicitur Oblationis

A Item et Tertio debet esse liberales propter exemplaritate. Ipsi enim positi sunt ad aliorum exemplum. Unde possunt decem nominibus nuncupari. c. sup specula. extra de magistris. Primo et unusquisque eorum dicitur doctor. L. e. de magistris. et in salutatione pontificis in exordio decretalium et sequenti. Secundo dicitur magister in proemio foz. h. bis igitur. Tertio preceptor. ff. de da. in fec. l. si edibus. Quarto professor. L. de professoribus et medicis. pro totum. Quinto dominus; in athen. habita. L. ne filius pro patre. Sextus iurisperitus. l. j. L. de profes. q. in vr. constan. li. xij. Septimo pater. l. j. L. de execu. arti. li. xij. Octavo sacerdos. l. j. ff. de iusti. et iu. Nono vir celsior. l. ij. L. de offi. diuer. iudicum. Decimo accessor: ut in rubrica. ff. veter. Et hec omnia sunt nomina exemplaritate ad filios: subditos: et discipulos. Unde dicitur quod doctores fulgent sicut splendor: firmamenti et quasi stelle in perpetuas eternitates. c. vl. de magistris. **B** Predicta quoque quasi omnia dici possunt de medicis. Illud ei medicamentum morbis exhibent quod iura negotiorum: ut dicitur in athen. hec consti. in principi. col. viij. Et sicut ipsi medici sunt nobilibus scientia: ut privilegiantur: ut habetur. L. de profes. et medici. l. medicos. li. x. Et eorum opera est humano generi necessaria: Et ecclesiastici. xxxvij. ubi etiam habetur quod deus creavit medicinam. Et ideo debent esse fautores huius Modus in quo vera medicina aiaz exercet quod est elemosyna et pietas. de. pe. di. j. c. medicamentum. et c. medicina. Medicina enim aie debet preferri medicinis corporalibus. de. peni. et remissio. cum infirmitas **E** Milites quoque et nobiles ac divites qui presumunt liberales: arg. in c. j. de dona. pro quo est textus in c. non cogant. xlj. di. debent pro sua magnificentia largiri et largiri huic Monti. quod si Modus non esset: ipsi habentes facultates: ad hoc faciendum quod Modus facit tenerentur: sicut Scotum in. iij. dist. xv. q. ij. p. textum in c. sicut hi. xlviij. di. et in c. pasche. lxxxvi. dist. Contra avaros autem divites nolentes pauperibus succurrere in hoc pio opere potest dici illud Jacob. v. Agite nunc divites: plorate ululantes in miseris que adveniunt vobis Divitie vestre putrefacte sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum eruginavit: et rugo eorum in testimonium vobis erit. et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizatis ei vobis in nouissimis diebus. Nec ibi. Talibus quoque dicitur potest illud quod ait Aug. i. c. decime. xvj. q. j. Quid non dabis pauperi: dabis impio militi. Et in c. maiores. eadem. ca. q. vij. idem inquit. Quia discessit devotio dei: accessit indictio fisci. Nolimus cum deo pariri. modo tollit totum. Hoc tollit fiscus quod non accipit christus. Nec ille. Et ad idem est glo. in c. j. de deci. in. vj. Dicit etiam Ambrosius. sup. p. l. xxxvij. dist. Quid tam novum quam nescire cui laborat hereditas: Quis enim scit si aut filius aut nepos proprius supervivatur: Sepe autem in tabulis testamenti scriptus heres funesto obitu restatorem

precedit ad tumultum: aut hereditatem superstes absorbet: aut luxuriosus dissipat: aut stultissimus non tuetur: aut prescriptus amittit. Si que ergo videatis studiose divitias congregantem: dicitur et tu. Cave conturbat. thesaurizat et ignorat cui congregabit ea. Neque enim secum potest auferre que possidet. et cum morietur relinquit alienis divitias suas. Succedit frequenter inimicus ingratus: et decessori succedat insultat. Quos ille dilexit: iste persequitur. Quos ille nutrivit: hic vendit. Nec ille. Et ideo inquit Paulus. j. ad Timotheum. vj. Precipe divitiibus huius seculi superbe non sapere: neque sperare in incerto divitiarum suarum. sed in deo vivo qui prestat nobis omnia ab ubi de ad fruendum: bene agere divites fieri in bonis operibus: facile tribuere: edificare: et thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum: ut apprehendant veram vitam. Nec ille. Pauperes quoque pro sublevanda penuria propria et aliorum: debent aliquid largiri Monti. et sic facere elemosynam de elemosynis que erit pietas et misericordia florida ac deo grata. Et tales offerentes erunt siles paupercule vidue que obrulit in gazophylatio duo minuta suis laboribus adquisita: quam salvator multum commendavit Luc. xxi. Sicut offerre debet vidue de suis dotibus: et maritate de bonis parafernalibus que sunt ipsarum: ut in. l. si ego. §. dor. ff. de iure do. et i. l. si. ubi glo. L. de pac. conven. Des igitur quibus non est pro iura prohibita facere elemosynam debet ratio operi liberales se exhibere: considerantes quod misericordia est potior omnibus locustis et sacrificiis. c. Poderet. in fi. l. di. et est pulcritudo et perfecta forma virtutum: c. in singulis. lxxxvj. di. ubi etiam dicitur quod misericordie officia omnibus sunt precepta. Item quilibet debet recordari quod negat facere misericordiam indigentibus: negat christum que est misericordia: ut dicitur in c. omnis. vij. q. j. Contra hoc pietate exercens iustificabitur et gratia erit in conspectu dei. Unde propheta ait ps. cxj. Dispexit dedit pauperibus: iusticia eius manet in seculum seculi. Ut etiam inquit impator in athen. de restit. §. nobis igitur. col. iij. Nihil est preciosius pietate: et ipsa est mater boni operis. xxij. q. ij. c. si quelibet. ubi etiam dicitur quod pietas purgat peccata: et meretur specialiter et eternaliter premia. Et in c. primu. eadem. q. et ca. dicitur: quod non est merendum in doctrina pietatis. Et impator in. l. impialis. L. de nup. dicitur: quod in sola pietate deo pares sumus. Et ibi accipit paritatem largo modo. **D** Non solum autem senes: sed etiam iuvenes et pueri debent huic sacro Monti favere. Unde in pallegato ps. cclvij. subdit David. Iuvenes et virgines: senes cum iunioribus laudent nomen domini etc. et ps. vij. iterum ait. Ex ore infantium et lactentium profecisti laudem propter inimicos tuos ut destruas inimicum et ultorem. que verba allegavit salvator: pro phariseos que indigne ferebant quod pueri laudarent ipsum: ut hinc Mat. xxi. Supra inquit Hiero. Tacetibus semibus et iudice labore cruciat: puuli clamant et christum prefert. Et idem nos possumus dicere pro adversarios pietatis. Dicit quoque Hiero. de 27. sup. predicto ps. quod aliquo modo fuit perfectior

Secūdi tractatus Pars. VII.

Laus istoz infantū q̄ angeloz dicentium Glo-
 ria in excelsis deo quia laus istoz infantūz nes-
 scientiū litteras p̄ssit ex immediato istincru sp̄ri-
 tū sancti qui excede omnes angelos in infini-
 tum Merito ergo ad istā oblationē p̄cessionali-
 ter adueniūt paruuī z modo suo laudāt deum
 de institutiōe sacri Mont̄ pietatis. De quibus
 quadruplex consideratio est faciēda. Prima dis-
 cet̄ gaudiosa. Secūda fructuosa. Tertia fru-
 sa. Quarta h̄o timorosa z dolorosa. Quo ad p̄-
 mū dico q̄ est magnū gaudiū videre tot infan-
 tū multitudinē z pulcritudinē. De multitudine
 aut̄ gaudendū est nō solū sicut gaudēt eoz pa-
 rentes carnaliter: z vt gaudēt reges z principes
 de multitudine populi. sed etiā z multo magis
 de implēdis tot sedibz paradisi. quia ad hoc fec̄
 deus creaturam rōnalem. vt dicit Aug⁹ in libo
 enchyri. De paruulis etiā ait saluator Lu. xviij.
 Taliū est regnū dei. De pulcritudine etiā ipso-
 rū p̄ueroz gaudendū est: non eoz solum: in
 quozū figura solent angeli apparere. sed magis
 animaz p̄ innocentia. de qua Aug⁹ in. xxi. d̄ ci-
 uita. di. ait c. xvj. q̄ paucissimi sunt qui illā ser-
 uēt cū ad adoleſcētiā puenerint. E Quo ad
 secundā cōsiderationē que dicit̄ Fructuosa: di-
 co. q̄ valde fructuosum ē reipublice pueros be-
 ne educari: vt ait Joānes Berson cancellarius
 Parisiensis in tractatu de disciplina parenta-
 li. Un̄ z magnū est meritū nō solū parentū qui
 eos genuerūt: sed etiā alioz qui illos bene instru-
 unt ita vt sint deuoti q̄ ad deū: honesti q̄ ad se: z
 innocētes q̄ ad p̄ximū. Et fm̄ Hieronymum in
 libro de hebraicis questionibz ille qui educauit
 dicit̄ genuisse bec. Nec aut̄ bona z fruosa edu-
 catio pueroz: n̄ solum p̄dest ad reformationē ci-
 uitatū: s̄z etiā ad euasione diuinorū iudiciorū
 et flagelloz: vt per ipsos pueros bene educatos
 differat̄ vltio dei: vel in totum cesset. sicut factū
 legit̄ Jone. iij. Unde in sequenti capl'o inq̄t de⁹
 Jone Quare ego nō parca Ninive ciuitati mas-
 gne i qua sunt plus q̄ centū vigintimilia hoim
 qui nesciunt qd̄ sit inter dextrā z sinistrā: z loq̄-
 bat̄ de infantibz z p̄ueroz innocentibz: fm̄ Nico-
 de Lyra. Et ideo inq̄t Hiero. ad Athletā de ins-
 tit. filie. Non sūt cōremnēda q̄si parua sine q̄bz
 magna stare non possunt. Et Joannes Berson
 vbi supra dicebat: q̄ nō obstante dignitate offi-
 cū delectabat̄ circa paruulos occupari. Beatus
 autem frater Bernardin⁹ Feltrinus in sermōibz
 suis quasi q̄tidie aliqd̄ p̄ueris particularit̄
 loquebat̄: et suum ad eos cōuertebat sermonem.
 Nec mir⁹. Nec etiā saluator noster libent̄ par-
 uulos videbat. Un̄ vt habet̄ Luc. xviij. dicebat
 discipulis suis. Simite paruulos venire ad me
 et nolite eos vetare Et vt in d. ca. apparet: ip̄e do-
 min⁹ tangebāt ipsos puulos sibi a parentibus
 eozum oblatos: imo etiā amplerabat̄: vt patet
 Marc. ix. Nec etiā est mirū si ip̄e dñs amat

paruulos et pueros nam et ip̄e p̄ueroz fuit. vñ
 Luc. ij. dicitur. Puer autem Jesus crescebat cō-
 fortabat̄. Similitudo em̄ est causa dilectionis
 viij. Ecbi. Mat. quoz. xviij. sc̄ptū est: q̄ ad-
 uocās Jesus vnū puulū statuit eum in medio
 discipulorum suozum: z dixit eis. Amē dico vos
 vobis nisi cōuersi fueritis z efficiami sicut puul⁹
 non intrabitis in regno celoꝝ. Quicūq̄ ḡ humi-
 liauerit se sicut paruulus iste: hic est maior i re-
 gno celoꝝ. Hiero. aut̄ exponens predicta verba
 saluatoris ait. Sicut puulus non perseuerat in
 iracundia: non lesus meminit: non vidēs pulcrā
 mulierē delectat̄: non vnū cogitat z aliud loq̄tur
 Sic vos nisi talem habueritis innocentiam et
 animi puritatē: regna celoꝝ non poterit̄ irare
 Ad p̄positū ergo reuertendo: dico q̄ quilibet
 debet esse sollicitus de bona educatione et instru-
 ctione pueroꝝum suoz: et p̄bere eis non soluz cis-
 bum corporalem: sed etiā spiritualem bone do-
 ctrine. Ne enim illi ciuitati d̄ qua verificabitur
 illud Thren. iij. Paruuli petierunt panem et n̄
 erat qui frangeret eis. Dicit aut̄ Hieronym⁹ in
 tractatu fidei et cōuersationis christiane. P̄ue-
 ris illō p̄mo insinuandum est vt nullo audiendē
 desinat̄ tpe. q̄ nec semel possunt omnia edoceri.
 Deinde vt innocentiam simplicitati p̄iungat̄. Et
 idē ad Athletā de instit. filie. ait. Non discat in-
 tenero quod postea dicendū est. Difficiliter radē-
 tur quod rudes animi p̄biberūt. Et itez ad Des-
 meriadē virginē scribit̄ Optimi sunt ad instru-
 ctionē moꝝ p̄mi anni. Et ad Cromaciū. Nescis
 pueroz annos plurimū solidari si se intelligant
 cure esse maioribz: Et ad Athletā itez ait. Na-
 beat in discendo socias quibz inuideat: et quoz
 laudibus mordeat̄. Nō est obiurganda si tarda-
 sit: laudibus excitandum ingenium: vt z vicisse
 gaudeat z victa doleat. Et ibidē. Noli eā subire
 onus quod ferre non potest zc. Sed beu. q̄a ni-
 mius amor parentū aliq̄n p̄mit̄ filios corporalit̄
 ter z sp̄ualiter. sicut puulus stringēs auriculā
 occidit amando. Un̄ Hiero. ad Fabiolā scribit̄
 Multa nos facere cogit affect⁹. et dum ad p̄o-
 pinq̄tates respicimus eoz: eozum et anime
 offendimus creatorem. Et idem ad milicē seculi
 ait. Misere mini sunt parētes qui bonis ozbanē
 filijs. vñ qui tales habent vt non habentibus in-
 uidere cogantur. Inter bec duo felicior est qui
 vtrunq̄ nouit. Ideo faciendum est sicut idem
 Hiero. dicit in ep̄itaphio sancte Paule: qd̄ ip̄e
 sancta faciebat. de qua ait. Pietatē in filios su-
 pabat per pietates in deum. Nesciebat matrē se
 vt ch̄i se p̄baret ancillam. Quo ad tertiā p̄si-
 derationē que d̄z fruosa. s. quibz virtutibus de-
 bent fulgere p̄ueri: h̄ pertransco. q̄ satis dixi in
 Mariali de excellētis regine celi. in. vj. pie p̄n-
 cipali. ser. ij. parte vl. sub littera R. et. L. vbi terti-
 gi conditiones bonoz et maloz pueroꝝ. sup̄ il-
 lud cāticū virginis Suscepit israel p̄ueꝝ suū

quod dicitur Oblationis

Quarta hō consideratio dicit timoratiōis scz mortis cōis ipsoꝝ paruuloꝝ: s̄m illud Hierony/ mi ad Heliodoꝝ de morte Nepotiani. vbi. ait: q̄ Xerxes ille potentissimus videns q̄si innūcras/ bilem populū armatoꝝ suoꝝ de loco eminēti: fleuisse dicit̄ pro eo q̄ de tot milibus hominū tamfortū post centum annos nullus repiretur viuus. Et subdit Hieron. O si possemus in talē conscendere speculam zc. Facit quoq; deus se/ pe mori paruulos: quia parentes eos nimis ioꝝ dinate diligunt. et aliquando ne mali efficiātur. iuxta illud Sap. iij. Raptus est ne malicia mu/ taret animū illius zc. Itē facit eos quādoq; mo/ ri ppter peccata parentū: sicut patuit tempore diluuij et subuersionis sodomoz z gomozreoz et inextermio populi chanaanoz et filioꝝ Achab. Et idem posset exemplificari de multis alijs de quibus habetur. j. q. iij. c. penul. Na/ rima aut̄ doloris causa est cōsideratio tot puero/ rum et puellarum egentium viciu et vestitu et dotibus: videndo p iudeos pene omnia deuora/ ri. Et ideo si propter nihil aliud mouemini: saltē pro certitudine vestrarū carnium deberis prope/ rare facere Montē: ac eum quotidie augmen/ tare: vt ipso mediante habeatis patrie vestre ac reipublice cōseruationem: et ex tali bono ac pio opere gratiam dei in hoc seculo et gloriam eter/ nam in futuro Amen.

Sequitur duoz tra

tractatū p̄hibitoꝝ ordinatio et distinctio in Ser/ mones. Et p̄sertim in. xij.

Siquis velit cum his duob; tractatibus for/ mare duodecim p̄dicaciones Pro primo ser/ mone facia tñ duas partes: quarū Prima di/ carur Postionis. s. casus ipsius Montis. Vide in primo tractatu parte. j. ip̄ncipi. vsq; ad D. Se/ cunda autem pars dicatur Justificatiōis. s. oim cōtractū Montis. Et accipe totam partem se/ cundam p̄ni tractatus.

Secundus sermo diuidatur i tres pres: q̄rū Prima appellet̄ Oppositiois. Et accipe decē pri/ ma argumēta cōtra Montē. in. j. pre p̄mi tracta/ tus. Secunda hō dicat̄ Responsiois. Et accipe eoz soluciones in. iij. pre p̄mi trac. Tercia at̄ ap/ pellet̄ Cōfirmatiōis. s. ipsi? Montis et accipe decē prima argumenta pro Montis iustificatione in iij. pre secundi tractatus

Tertij sermonis pres vocent̄ eisdem noib; z accipiant̄ vbi s̄. Primo faciendo decē alia ar/ gumenta cōtra Montē. Sc̄do ea soluēdo. Ter/ tio hō p̄firmādo ip̄s Montē decē alijs argumētis.

Quarti sermonis partes eodem mō appellent̄ et vbi s̄. accipiant̄.

Quintus q̄z sermo eodem modo fiat: Et sic i/ q̄tuoꝝ p̄cedētib; sermonib; euacuabūt quadra/ ginta argumēta cōtra Montē z eoz solucōnes z quadraginta argumēta i fauorē Montis.

Sextus sermo habeat tñ vnam conclusionem q̄ appellet̄ Justificatiōis. s. ipsi? Montis. Et acci/ pe in. iij. parte secundi trac. viginti argumenta q̄ superunt alijs sermonib;.

Septimus etiam sermo habeat so'ū vñā con/ templationē que appellet̄ cōfutationis. s. respon/ sionum quos faciunt aduersarij Montis: argu/ mētis q̄ fiunt pro ipso Montē. Vide in. iij. parte secundi trac. l. la. iij. vsq; in finem illi? partis.

Octauus sermo habeat similr vñā solaz con/ templationem que appellet̄ Institutiōis. s. q̄ in/ q̄libet ciuitate z terra debet institui Mons pie/ tatis. Vide in. iij. pre p̄mi trac. p̄ totam

Nonus sermo etiam habeat vnam solam cō/ templationem que appellet̄ Nomiatiōis. Vide in p̄ma parte secundi trac. p̄ totam.

Decimus sermo etiam habeat vnam solā cō/ templationem q̄ dicat̄ Cōmendatiōis. Vide in iij. parte secundi trac. p̄ totam.

Undecimus sermo potest formari de q̄nta et q̄nta parte secundi trac. et diuidat̄ in duas pres quaz p̄ma appellet̄ Cōfirmationis. secūda hō Approbationis.

Duodecimus autē sermo diuidatur similiter i/ duas pres: quaz p̄ma dicat̄ Regulationis. secūda hō Oblatiōis. Et eas accipe in septa et septia pre secundi tractatus.

Conclusio huius libri

Gratiarū actio simulac oratio pro Monte pietatis
(Confutatioq; aduersantium.)

Innumeras grates p solimus omnipotenti.
A quo principium nostri finisq; libelli
Tanq; legem docti pro nugis hec bariani
Ne sua p noceant sacro pbantasmata Monti.
Quiq; piusolim forsan damnauerat actus
Equare etbereo Montē nunc querit olympo.
Et qui frateme pietatis viscera gestat
Muncra prostratis obstaculis afferet ampla
Is quoq; qui sparso fundauit sanguine Montem.
Saluator: toto faciet succrescere mundo

Reuerendissimo in Christopatri

Fratri Hieronymo Tornello: ordinis Minorū de obseruantia: predicatori
apostolico: atq; in partibus cismontanis vicario generali dignissimo: Frater
Bernardinus de Busti eiusdem Ordinis minimus Salutem.

Lingua venenatis diffamat pfida verbis
Quod deus om̄ipotens sanctificauit opus.
Improba mēs ratido viciosum predicat ore
Perfecte curam qui pietatis habet.
Insuper infando repletum dogmate librum
Construxit Montis gens inimica pij.
Quo circa hunc toto diffundere in orbe libellum
Decrui. monitis sicq; parere tuis.
Ut fera mordacem rugies cōpescere dentem
Logatur. laqueis his bene stricta meis.
Tu vero angelico diuatis in ordine rector
Ulla valet seruus si tibi grata iube.

Responsio eiusdem Reuerēdissimi patris vicarij ge-
(neralis.)

Gratulo: impressum domino pstante libellum
Bernardine: pium quo tueatur opus.
Ut per te eterni genitrix sanctissimi regis.
Conceptum voluit magnificare suum
Sic christus sacri statuit p̄conia Monti
Eloquijs toto pandere in orbe tuis.
Desinet inuidia maledicere lingua furentis
Eerberus obstruso nunc erit ore tacens.
Gaudia paupib; captent inmensa benigni
Magnaq; iam nullo dona vcrante ferent.
Tu vero o iusti simul ⁊ pietatis amator
Diuini curas vndiq; Monti habe.

Defensoriū Monti pietatis: O benigne Jesu tua gr̄a: genitricisq; tue
interuentu: vbiuis loq; in ch̄ianitate: heu qua q̄rit oēs q̄ sua sunt: erigen-
di pro cōmuni refugio consolatiōe q; ac subsidio tuoz pauper: anxietatibus ⁊
angustijs p̄mentibus: passim lacrymabiliter ad te clamantius: vti ad oculum
probpuoz pater: admodū necessarij. Defensoriū dico doctissime equissimeq;
editum p religiosum ⁊ Deuorū Patrē: fratrem Bernardinū de Busti Ordinis
Minorū de obseruantia: Euolat hoc climate prius inuisum Ex officina in-
dustri Henrici Bran ciuis Hagenaueñ. Impensis circumspecti honestiq;
archibibliopole Joannis Rynman de Oringaw Finemq; nactum feliciter
Anno h̄ginei p̄. 1513. In vigilia Natiuitas gl̄iose h̄ginis Marie theotoccos

us dicitur Oblationis

morationis scz
llud Hierony
oriani, vbi. ait:
ns qst innuera
de loco eminen
libus hominu
llus respiccur
bsemus in tale
quoq; deus sez
eos nimis ioz
nali efficiatur,
ne malicia mu
s quadoq; mo
patuit tempore
z gomorreoz
ruz et filiozum
cari de multis
c. penul. Ma/
ratio tot puero
tu et vestitu et
omnia deuora
nouemini: saltē
a deberis prope
die augmen/
patrie vestre ac
ali bono ac pio
gloriam eterz

Sequitur duoz tra

cratuū p̄hibitoz ordinatio et distinctio in Ser
mones. Et p̄sertim in. xij.

Siquis velit cum his duobz tractatibus for
mare duodecim p̄dicationes Pro primo ser
mone facia tñ duas partes: quarū Prima di
catur Postionis. s. casus ipsius Montis. Vide
in primo tractatu parte. j. ip̄nci. vsq; ad D. Se
cunda autem pars dicatur Justificatiōis. s. oim
cōtractuū Montis. Et accipe totam partem sez
cundam p̄ni tractatus.

Secundus sermo diuidatur i tres pres: q̄rū
Prima appellet Oppositionis. Et accipe decē pri
ma argumēta cōtra Montē. in. j. pre p̄mi tracta
tus. Secunda s̄o dicat Responsiōis. Et accipe
coz solutiones in. iij. pre p̄mi trac. Tercia ar ap
pellet Cōfirmatiōis. s. ip̄si^o Montis et accipe decē
prima argumenta pro Montis iustificatione in
iij. pre secundi tractatus

Tercij sermonis pres vocent̄ eisdem noibus
z accipiant̄ vbi s̄. Primo faciendo decē alia ar
gumēta cōtra Montē. Secdo ea soluēdo. Ter
tio s̄o p̄firmādo ip̄z Montē decē alijs argumētis.

Quarti sermōis partes eodem mō appellent̄
et vbi s̄. accipiant̄.

Quintus q̄z sermo eodem modo fiat: Et sic i
q̄tuor p̄cedētibz sermonibz euacuabūz quadra
ginta argumēta cōtra Montē z eoz solutiōnes
z quadraginta argumēta i fauorē Montis.

Sext^o sermo habeat tñ vnā conclusionem
q̄ appellet Justificatiōis. s. ip̄si^o Montis. Et acci
pe in. iij. parte secundi trac. viginti argumēta q̄
superunt alijs sermonibz.

Septimus etiam sermo habeat so' ū vnā con
templationē que appellet cōfurationis. s. respon
sionum quos faciunt aduersarij Montis: argu
mētis q̄ fiunt pro ip̄so Montē. Vide in. iij. parte
secundi trac. H. la. iij. vsq; in finem illi^o partis.

Octauus sermo habeat similr vnā solaz con
templationem que appellet Institutiōis. s. q̄ in
q̄libet ciuitate z terra debet institui Mons pie
tatis. Vide in. iij. pre p̄mi trac. p̄ totam

Nonus sermo etiam habeat vnā solam cō
templationem que appellet Nomiatiōis. Vide
in p̄ma parte secundi trac. p̄ totam.

Decimus sermo etiam habeat vnā solā cō
templationem q̄ dicat Cōmendatiōis. Vide in
iij. parte secundi trac. p̄ totam.

Undecimus sermo potest formari de q̄rta et
q̄nta parte secundi trac. et diuidat̄ in duas pres
quaz p̄ma appellet Cōfirmationis. secūda s̄o
Approbatōis.

Duodecimus autē sermo diuidatur similitet i
duas pres: quaz p̄ma dicat Regulationis. secū
da s̄o Oblatiōis. Et eas accipe in sexta et septia
pre secundi tractatus.

ie runt & ppter ea ostendit illis regnum suum. **S**

da p fidem uicerunt regna opati sunt iusticiam adepti sunt repro

fio nes. Et ppter ea. **R.** **H**ii sunt duo ui ri precio si marti res qui

stant ante thro num de i & seruiunt e i di e ac no de & qui sedet in

thro no habuit super il los. **V** Non esurient neq; sitient ampl

us quonia agnus dei reget il los. Et q sed. **R.** **D**ixerunt mi li tes ad be

atum cor neli um pater san de purifica a nimas no stras p la u

ru regene rati o nis. **V** Si creditis ex toto corde aperietur uobis u

l u tis. **P** lauae. **m. iii. n. a.** **D**ulce lignu dulces clauos dulce por

is sustinuit quod dignu fuit portare pecum huius seculi. **ex ova. C**

is r. ex. **C**antate. **ii. v.** **A**doramus te. **D**ulce lignu. **H**ec signum

crux ben. **ii. l. a.** **O** magnu pietatis opus mors mortua tunc

quando in ligno mortua uita fuit. **ex ova. a** **S**alua nos xpe saluator

virtut crucis qui saluasti petru in mari miserere nobis. **ex ova. i** **N**os

IV A3

